ՄԱՐԴԿՈՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ
ԵՒ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄ

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ
ԼԵՎՈՆ ՄՈՍԶԵԱՆ
Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Վ. ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

"Mardgotz"
Journal Arménien

Rédaction-Administration :
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն } 221, Rue Lafayette - PARIS (10e)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«ՄԱՐԴԿՈՑ»ը մօտ ատենէն օրաթերթի վերածուելուն պատճառով բաժանորդագրութիւնը պիտի հաշուուի թիւի վրայ, այսպէս. - 300 թիւը տարեկան 140 Ֆր., 150 թիւը վեցամեայ 75 Ֆր. Իսկ 75 թիւը՝ եռամեայ 40 Ֆր.
Արտասահմանի համար, մեր պայմանները ի մօտոյ:

ԿԻՐԱԿԻ
11
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
1932
ԹԻՒ 1

ԱՀԱՋԱՆԳԸ

Գրեց՝ Լեւոն Մոսզեան

Ճակատագրական օրերու մէջ կ'ապրինք։

Ճակատագրական՝ այն աստիճանով որ կը սպառնայ ամբողջ ժողովուրդի մը գոյութեան։

Կը զգանք թէ, հայ ցեղն է որ հեռագնահատ կը հալի, կը հիւծի, մոմին նման որ կրակին քովն է դեռեղուած։ Ամէն օր, մասնիկ առ մասնիկ, ու նաև աննշմար, կը տարանայ ցեղին դարաւոր հոգին, կը կորսընցնէ իր էական յատկանիշները, կ'աղօտանայ, հեռագնահատ անճանաչելի դառնալու աստիճան։

Բիւրաւոր ճեղքուածքներ կան բացուած մեր կողերուն վրայ, և օտար անհամար հոսանքներ՝ հեռագնահատ քանդելով ցեղին ինքնապաշտպանութեան թումբերը՝ ներս կը խուժեն անընդհատ ու անարգել։

Ուծացման և այլասերման ահաւոր ու բաղմագլուխ դևն է անիկա, որ դժեռեմ ծիծաղով կը յառաջանայ միշտ, յամբ բայց հաստատ քայլերով մեր հոգիներէն ներս։ Ո՛չ մէկ պատուար ու ո՛չ մէկ արգելք անոր առջև, և ընդդիմութեան ոչ մէկ ճիգ չի ճակատիր անոր։ Մեր խօսքը կազմակերպուած, հաւաքականօրէն կազմակերպուած ընդդիմութեան մասին է։

Կը զգան բոլորը, ամէն դողմէ կ'ըմբռնեն և կը գուշակեն այն դժբախտ վախճանը որ կը սպառնայ ամբողջ ժողովուրդի մը։ Ու կարծէք, այսքանը բաւական է, հանդարտ քունով խորդալու համար։ Կարծէք ճակատագրուած է որ ոչնչանայ ցեղ մը, որուն ճակատը դարերու ահագին քարինք կայ կուտակուած։

Եւ ահա, հոս է որ պէտք է հնչեցնել ահազանգը, բարձրագոչ ու թանձրահնչուն։ Ոբրկելու բոլոր կարկամած ջիղերը, թնդեցնելու՝ բոլոր թմրած ու յոգնած տրամադրութիւնները, և ցեղին պահպանութեան սրբազան նպատակին շուրջ համախմբելու բոլոր կամքերը։

* * *

Արդարև, աւելի քան ծանրը ու տագնապալի է գաղութներու հայ ժողովուրդին կացութիւնը՝ ուծացման այս ճակատին վրայ։ Ծանր է՝ անոր համար մանաւանդ, որովհետև, ուծացումը՝ ուրիշ ոչէ աղէտի նման, իր դէմ չի գտներ անհատն ու ցեղը միացած մէկ ճակատով։ Անհատին անսիջական շահը, հանգստութիւնն ու նիւթական բարօրութիւնը, այս խնդրին մէջ, և հո՛ս միայն, համերաշխ չեն հաւաքականութեան շահերուն հետ։ Ուծացման ու այլասերման մէջ անհատը նիւթապէս կը նպաստաւորուի, մինչդեռ հաւաքականութիւնը կը կորսընցնէ իր էութիւնը կազմող տարրը, հաւաքական հոգին, ողնասիւնը ամբողջ կազմին։ Շահերու այս ներհակ դասաւորումը՝ հայ անհատին ու հաւաքականութեան միջև, կը ստեղծէ այն չափազանց աննըպաստ և եղերական վիճակը, ուր կը գտնուի ազգապահպանման խնդրին հետապնդութիւնը։

(Շար՝ը Բ.էջ 6րդ սիւնակ)

Քովնտի ազգին մէջ յիշուած անձերը մենք ենք, Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէի անդամները։

Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի արտաքսման որոշումը մեզ հանդէպ, պարտք կը դնէ մեր վրայ յայտնելու եւ յայտարարելու թէ Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Թ. Շրջ. Ժողովը՝ միակ լիազօր ու բարձրագոյն իշխանութիւնը Կուսակցութեան այս շրջանին, Օգոստոս 18ին, իր պաշտօնին մէջ վերահաստատած է սոյն Կեդր. Կոմիտէն, Մինչեւ Հ. Յ. Դ. ԺԲ. Ընդհ. Ժողով։

Ու հաւատարիմ Շրջ. Ժողովի կողմէ մեր վրայ դրուած պարտականութեան, որուն ծանրութեանը կը գիտակցինք, կը յայտնենք ու կը յայտարարենք թէ կը մնանք մեզ յանձնուած նուիրական գործին գլուխը, անյողդողդ և անվարան։

Կը յայտնենք ու կը յայտարարենք թէ ո՛չ մէկ սակաւատիրական խմբակ, հայ ժողովուրդի ներկայ ողբերգական կացութեան մէջ, կրնայ խեղդել կուսակցական շարքերու ձայնը եւ մեզմէ խլել մեզ ընտրող շրջանին և հայ տարագիր բազմութիւններուն ծառայելու մեր սրբազան իրաւունքը։

Կը յայտնենք ու կը յայտարարենք նաև թէ, ինչպէս միշտ, այս վերջին տարիներու ընթացքին, այս անգամ եւս, Հ. Յ. Դ. Բիւրոն, անճարակ փորձ մը կատարած է, պարտադրելու Հ. Յ. Դ. օրինաւոր Կ. Կ.ի արտաքսման բուն շարժառիթը, ուրոր վերագրելով «ծանր հակակարգապահական յանցանքները», — թէ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի այս կամայական, հակականոնագրական ու դիտումնաւոր որոշումը մեզ հանդէպ, կը բխի մեր հիմնական այլ կարգի դժգոհութիւններէն որոնց բացատրութիւնն ու մանրամասնութիւնը քիչ ատենէն կը հաղորդենք Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէներուն, Մեկուսի Կոմիտէներուն, Եւրոպայի Մարմիններուն եւ ընկերներուն, միայն ընկերներու յատուկ «Կարմիր Գիրք»ով։

Եւ, ստիպուած ըլլալով հրապարակել սոյն յայտարարութիւնը ճշմարտութեան տեղեակ պահելու համար հանրութիւնը, այս ներքին վէճին սաստկացման, տարածման ու հրապարակման ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ձգենք Հ. Յ. Դ. Բիւրոյին վրայ։

Հ. Յ. Դ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵՂՐ. ԿՈՄԻՏԷ

Ծանօթ.— Շփոթութեանց տեղի չտալու համար, պէտք կը տեսնենք յայտնել թէ Յառաջ թերթը չունի որեւէ կուսակցական հանգամանք ու որեւէ կապ Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի կազմին ու Կեդր. Կոմիտէին հետ և կը հրատարակուի իբր առեւտրական-անհատական ձեռնարկ։

ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
(1890)
ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵՂՐ. ԿՈՄԻՏԷ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԽՄԲ. - Վերջին պահուն Հ. Յ. Դ. Բիւրոյեն ստացաւ հետեւեալ ազդը.

ԱՐՏԱՔՍՈՒՄ

Ծանր հակակարգապահական յանցանքներու համար կ'արտաքսուին Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերէն Եւրոպայի Շրջանի ընկերներէն Ա. Աբոյեան, Լ. Մօզեան, Վ. Շուշանեան, Մ. Երիցանց և Մ. Գուլումճեան։

Հ. Յ. Դ. ԲԻՒՐՕ

«Յառաջ» 4 Սեպտ. 1932. Թիւ 1974

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ''ՄԱՐԴԿՈՑ,,Ի

Որոշուած էր ՄԱՐԴԿՈՑը լոյս ընծայել իբր օրաթերթ, հոկտեմբեր 1ին սկսեալ։

Պարագաները ստիպեցին մեզ փոխացնել անոր հրատարակումը։

Մինչեւ տպարանական եւ վարչական անհրաժեշտ կարգադրութիւններու լրացումը՝ ՄԱՐԴԿՈՑ լոյս կը տեսնի շաբաթը երկու անգամ։

ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐ

Պարզ է թէ առաջին թիւերու անխուսափելի թերութիւնները կը վերնան հետզհետէ։

Զանիք չպիտի խնայուի թերթը դարձնելու բովանդակալից եւ հարապատասխան՝ օրուան պահանջներուն։

ՈՂՋՈՅՆ ,, ՄԱՐԴԿՈՑ,,ԻՆ

1924ին ի վեր, գրեթէ ամեն տարի, սեփական մամուլի հարցը տարուած է Շրջ. Ժողովներուն, եւ սակայն միշտ ալ նկատի ունենալով նիւթական եւ այլ դժուարութիւններ, իրագործումը յետաձգուած է։ Եւ ահա այսօր կ'իրականանայ Եւրոպայի Դաշնակցականներուն ութ տարիներէ ի վեր տածած բաղձանքը։

Պատիւ հիմնադիրներուն։

Հարցը հոգ չի վերջանար սակայն։ Ճիշդ է որ թերթի հրատարակումը դժուար է։ Բայց աւելի դժուար է անոր տեւականացումը։

Ուրեմն անհրաժեշտ է որ մենք՝ Եւրոպայի բոլոր Դաշնակցականներս անխիր, ուժ տանք Մարտկոցին, նիւթապէս թէ բարոյապէս։ Ամեն դաշնակցական իր պարտքը պիտի կատարէ։ Բայց մեր ձեռքի մարտկոցը, պիտի է ունենայ բաժանորդագրուիլ եւ կամ ձեռքէ գնել Մարտկոցը, պիտի է ջանայ թափէ որ իր ծանօթներն ալ բաժանորդագրուին անոր։ Այս բոլորին զատ ամեն դաշնակցական որ ֆիզ շատ գրեկարող գիտէ, բարոյական պարտք պիտի է սեպի մերթ ընդ մերթ աշխատակցի Մարտկոցին, գրելով անոր օրուան կեանքին զատ, մանաւանդ իր «մտածումներ»։

Օն ընկերներ, ամենքս մեկ ջանանք որ Մարտկոցի հրատարակումը տեւականանայ. եւ օր ըստ օրէ զարգանալով, զոհացում տայ մեր բոլորիս խղճերուն եւ պահանջներուն։

Պատի՛ւ այն Դաշնակցականին որ պիտի պահի ու պաշտպանի Մարտկոցը։

Լիոն ՁՕՀՐԱՊ

ՄԵՐ ԳՈՐԾԸ

ՊԷՏՔ Է ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԻ, ՎԵՐՋԱՊԷՍ...

Շատոնց անհրաժեշտ դարձած էր բովանդակ Դաշնակցութեան համար ՄԱՐԴԿՈՑը։ Հայ ժողովուրդի այսօրուան տագնապալի վիճակին մէջ, բոլոր աչքերը սեւեռած են Դաշնակցութեան վրայ։ Անոր կը հետեւին խստութեամբ եւ ակնածանքով։ Անկէ կ'ակնկալեն յոյս եւ ոգեւորութիւն։ Անոր կապած են իրենց զգացումներուն ամէնէն թաքունն եւ ամէնէն հզօրը։ Պանդուխտ հայ աշխատաւորութեան համար Դաշնակցութիւնը ոգեղինացած հայրենիքն է։ Ամէնէն գերագանց այլ անշօշափելի հարստութիւնը որ բազմութիւնները արդար քրտինքով կրնան կերտել անմրմնելի ժամանակներու ընթացքին ու տարածութիւններէն աւելի ատոյգ։

1932ին մանաւանդ, արեւմտահայ ժողովուրդի պանդխտութեան երկրորդ տասնամեակի սկիզբը, մեր շարքերը դարձած են աւելի զգաստ, արթուն ու գիտակից ու վերագնահատութեան թարմ ու փրկագործ հոսանք մը կ'ուռի եւ ալիք կը կազմէ գաղութէ գաղութ, խումբէ խումբ, կոմիտէէ կոմիտէ եւ ընկերէ ընկեր։

Հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ անշշուկ, նշանակելի գործողութիւն մը կը կատարուի։ Զիկզակներով կը հասուննայ նոր սերունդը եւ հրելով, հրմշակելով անհան կը բարձրանայ բեմ ու յօժարութեամբ կը ստանձնէ բովանդակ պատասխանատուութիւնը Հայոց Պատմութեան յետագայ ընթացքին համար։

Արդէն մեր շուրջը համատարած ուվարակիչ է աղաղակը որ կը բարձրանայ. — «Բան մը պէտք է փոխուի Դանիոյ թագաւորութենէն ներս»։

ՄԱՐԴԿՈՑ հոգիի հազար թեւերով արձագանգ կուտայ մեր շարքերուն, մեր ժողովուրդի այդ արդար ձայնին։

Այո՛, բան մը պէ՛տք է փոխուի գաղթահայ կեանքին ու Հ.Յ.Դաշնակցութեան մէջ։

Մեր քաղաքական կեանքի զարգացման տուեալները խորապէս յեղաշրջուած են։ Համապատասխան ձեւով կեանքը յեղաշրջած է նաեւ բոլոր այն առարկայական ձեւերը որ պարտադրաբար պիտի կրէ մեր ազատագրական դաժան պայքարը, որ տակաւին նոր արիւններու, նոր զոհերու եւ նոր անձնուրացութիւններու, նո՛ր խոյանքներու պէտք ունի։

Մենք, ստանձնելով պատասխանատուութիւնը գալիքին համար, չպիտի վախնանք Տարօնէն Երզնկա, Կարին ու Կարս, Հայոց պատմութեան արիւնայեղ արարներուն մէջ խորամուխ ըլլալ։ Դաշնակցութեան մարմնի, հոգիի եւ բնազդներու առողջութեան մասին մեր կազմած խոր համոզումին ուժով՝ քաղաքացիական քաջութեամբ պիտի ըսենք պատմութեան արձանագրած սխալները։

«Ծանիր զքեզ»ը մեզ պիտի ոգեւորէ եւ խրախուսէ վաղուան հաստատուն քայլերուն համար։

Ու ձգտելով համադրել ու մէկ յայտարարի բերել բոլոր բարի կամքերն ու շինող բազուկները, հայրենիքի համար եւ հայ աշխատաւորութեան բարիքին համար, աշխատելով հանդերձ օտար երկինքներու տակ մեր գոյութիւնը դնել ժամանակաւոր այլ ամուր յենարաններու վրայ, մե՛նք, երբե՛ք չպիտի լքենք ու տրամադրելի բոլոր միջոցներով պիտի հետապնդենք արեւմտահայ տարագիր ժողովուրդին պատմական անուրանալի իրաւունքներն ու հողային պահանջները։

Հայաստանին հանդէպ, ինչ խօսք որ մեր վերաբերումը պիտի ըլլայ աւելի ջերմ, աւելի գործօն, եւ հակառակ բոլոր կեղծ ու պատիր արգելքներուն որ կան երկիրն ու գաղութները իրարմէ բաժնող, մենք հոգեկան մշակութային ուղղակի հաղորդակցութեան միջոցներ պիտի փնտռենք։ Որովհետեւ, տարագիր ու ազատատենչ մեր ժողովուրդին ինքնապահպանութեան գործին եւ յեղափոխական, ազգային ազատագրական պայքարին ժամանակ, Հայաստանը իր մէկ միլիոն ազգաբնակչութեամբ — անկախ իր օրուան վարչաձեւէն, յոյսի բոցավառ ճրագ մըն է։

Որքան ուժեղ եւ ուռճացող ըլլայ այդ, այնքան վստահ կ'ըլլան տարագիր ժողովուրդին ազատագրական քայլերը։

Հայաստանի հանդէպ մենք պիտի մնանք Հ. Յ. Դաշնակցութեան 11րդ Ընդհ. Ժողովի բանաձեւի սահմանին մէջ։ Այլ սակայն անկեղծութեամբ ու պարկեշտութեամբ։

Մեր մէջն ու շուրջը գժգոհանքի յարաճուն ու համատարած ալիքին հետ կը բարձրանայ դաշնակցական երիտասարդ մտածողութեան մարտկոցը։ Ան, ընկերնե՛ր, մերն է, ձերն է ապագան. ձեր բոլորին միանուագար արեւներո՛ւն մատաղ, լաւ նշան առէք, ճիշդ ու շեշտ զարկէք։

Զարկէք խստութեամբ, այլ արդարութեամբ. եղէք քաջ ու յանդուգն, որովհետեւ ամէն յոյս եւ ամէն ապագայ ձեզ կը պատատին...

ՄԱՐԴԿՈՑ

ԲԱՐԵԿԱ՛Մ, ԶԻ ԲԱՒԵՐ ԿԱՐԴԱԼ ՄԱՐԴԿՈՑ-Ը

ԿԱՐԴԱՑՈՒՐ ՆԱԵ ԲԱՐԵԿԱՄԻԴ ԸՆԿԵ՛Ր,
ԶԻ ԲԱՒԵՐ ՀՐՃՈՒԻՀ Մարտկոցի ԵՐԵՒՈՒՄՈՎ, ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԼ՝ ՆԱԽ ԵՒ ՅԵՏՈՑ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐԷ Մարտկոց-ԻՆ

ԵԿՈ՛Ւ, ՄԱՐԴԱՐԷ

գոյիսի Վանագնեան արդազան տանարեն։ Այս ի՞նչ խառնարան է։ այս ի՞նչ խորդ արիւն է որ կը հոսի մեր երակներեն։ Եւ ո՞ւր է վարդարեն որ նոր սերունդին շուսաւոր ճառբան մնասնալիք դիպի հայրենական օճախը։

Ո՞վ պիտի հնչեցնի այն շեփորը, որ կարենայ ի մի հաւաքել չորս ծագերով ցրուած Հայոց ժողովուրդը։

Ո՞վ պիտի բոցավառի Ազգին կրակը որ շիջելու մօտ է։ Ո՞վ պիտի հրդեհի հաւատքի եւ յոյսի կրակարանը այս նոր սերունդին որ անապատներու արեւին տակ, դատնութեան մրուրն է խմած։ Ո՞վ պիտի մօտենայ անոր սրտի վերքերուն, որոնք այնքան խոր են որքան դարերու հայկական պատմութիւնը։

Լռած է եղիշէներու եւ Խորենացիներու քնարը։ Նորեր պիտի են գեղին վերազարթնումի շեփորը հնչեցնելու։ Հայ Մոսկուներ պիտի է ծնին այս սերունդի ծոցին, որ հայ ժողովուրդը անվտանգ անցընեն կարմիր եւ մորկայոյզ ծովերեն, եւ զայն առաջնորդեն դիպի հայկական Միութիւն։

Այս սերունդը ծարաւի է հայրենաշունչ գրչի եւ մտքի. բայց աւա՜ղ որ գրչի եւ մտքի առաջնորդները «Բամբիսազարդ Տիկին»ով եւ «Մանոն Լիսքո»-ներով զարդարած են հայ գրադարանները։ Ո՞ւր են Բաֆֆիները, Գառան-Բաթիսպանները, Նալբանդեանները, Պէշիկթաշլեանները եւ Խրիմեանները որ վրիժառու կորովի կայծը տան մեր հոգիներուն։

Դառն է յանդուգն մարտնչումներէ վերջ յուսալրութիւ եւ յանձնուիլ տիեզերական հանգչնակուղ յորձանքին։ Այսման բոցավառ յոյսերէ յետոյ, ֆշուիլ ու տարուիլ բախտին թունաւոր ալիքներեն։

Ցեղիս ահաւոր ողբերգութենեն կերտելու համար դիւցազնական խոյանքի հրաշափառ վիպը՝ մեկը պիտի է։

Դուն Մարտկոց, դուն պիտի ըլլաս այդ մեկը։ Շատոնց է որ քեզի կը սպասեինք։

Մարսէյլ Բ. ԽՐԱՂԵՆՑ

ԴԷՄՔԵՐԸ՝ ԴԷՊԻ ԱՊԱԳԱՆ

Հ.Յ.ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ - 1932 -

Գրեց՝ Վ. ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

Մէկդի հրելով, զուսպ այլ վճռական հպարտութեամբ մը, բոլո՛ր քաու եւ չնչին զրպարտութիւնները՝ որ սուտ մտաւորականները եւ հայ ժողովրդին թշնամիներու անարգ խուժանը, սովորութիւն բրած են ահա՝ մէկ քանի տարիէ իվեր նետել մեր ոտքերուն տակ, զգալով՝ բեկոր առ բեկոր, չորս ափերով տարտղնուած ու իր կտոր մը հոգի չտալ նեղ, գերեզմանի չափ մերկ՝ երկրին մէջ, շնչառութեան պակասէ տառապող այս ժողովուրդին քաղաքական կացութեան ամբողջ եղերականութիւնը...

Այո՛, անգին հրելով նաև, այն իրաւունքը որ ունի այս մակընթաց ու ճիգակոտոր սերունդը՝ դատախազ կանգնելու զինքը նախորդող սերունդին դէմ՝ որ վարեց այս դժեռեմ ազատագրական պայքարը։ Որովհետեւ՝ ժառանգազուրկ, հայրենազուրկ, ծրնողազուրկ՝ ան ունի այդ իրաւունքը...

Բայց, ժամանակի այս տեսողութեան համար որ մեր պանդխտութիւնն է, անգին հրելով զայն այսօր...

Նայելով իր վիրաւոր հայեացքովը — ուր կան կորսուած դաշտանկարներու յիշատակներ միայն, գիւղեր՝ ուր ծխատոր ծխան չկ... ուր իրանելէն բաժնուած հարազատներու արիւնայեղ կառուներ — ամբողջ կարուած ճամբուն, խորապէս զգալով քառասուն տարիներու այդ գօտեպնդ մարանչումներուն և ուղիսօրէն հոսած արեան անառարկելի գեղեցկութիւնը...

Բայց եւեւ ձգելով քառասուն տարիներու այս տարածութիւնը ու քաջ գիտնալով որ ներբողներն ու երախտագիտական հարկերը չեն միայն և ո՛չ իսկ անառարկելի ու երիտասարդ խանդավառութիւնը — որ ինք ունի — եւ ո՛չ ալ արդար հպարտութիւնը որ զինքը նախորդող սերունդը կը զգայ՝ որ պիտի լուծեն հայ ժողովուրդի եղերական դասը...

Ան կը յայտնէ իր անխախտ հաւատարմութիւնը այս կուսակցութեան դրօշին ու միշտ պատրաստ՝ մեկնելու պայքարի, դէմքը՝ դէպի ապագան, անգամ մը եւս խորապէս զգալով որ կայ հոկայ անջրպետ մը այս երկու թուականներուն մէջ՝

1890-1932

Թողլով որ այդ տարածութեան յուզիչ, երիցս հերոսական ոգեժխեմ պատմութիւնը, պատասխանատուութեան լուրջ ու խոր գիտակցութեամբ մը, պատմեն երէցները...

Լսելով զայն, ուսանելով զայն — այդ եղակի պատմութիւնը...

Կը զգայ որ այսօր, բոլոր ներբողներուն ու երախտագիտական հարկերուն հետ, հարկ է որ լուրն նաև քաղաքական վայրկեանին բիրտ թելադրութիւնները ու կ'ուզէ որ 1932ի սեմին Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմքը երեւի, այս տարահլած բազմութիւններու ճակատէն, անողոք այլ մաքուր ամէն արատէ եւ տկարութիւններէ։

Ահա՛ թէ ինչու անհրաժեշտ է որ, խզելով զուցէ ընդհանուր ներդաշնակութիւնը, ջղային արագութեամբ ու քիչ

մը ապատամբ անկեղծութեամբ մը, որ պէտք չէ վշտացնէ երէց սերունդը, մենք պէտք է քաջութիւնը ունենանք բարձրաձայն հաղորդելու բոլորին՝ մեր իրական մտածումը, մտահոգութիւններն ու նոյնիսկ դժգոհութիւնները։

Մեզ համար բացառիկ օր է այսօր։

Ընթացիկ ու տենդոտ պայքարին դադար տալով օր մը, նայելով դէպի ապագան ու ըմբռնելով անցեալը, զգալով վաղուան պայքարը որ կը հասունցնայ, մեզի կը թուի որ հարկ է այլեւս ասպարեզ տալ երիտասարդներուն։

* * *

«ՄԷՅՏԱՆ» ԲԱՑԷՔ ՆՈՐԵՐՈՒՆ

Ո՛չ, պահելով անընդհատ պատասխանատու պարտականութիւններէ հեռու, քչելով անընդհատ երկրորդ, երրորդ և չորրորդ դիրքերու վրայ, սպասելով որ «հասուն» ուրթեան ու ի՛նչ որ պայմանագրական լրջութեան ակնարկ ազդոյցներ տալ(*), անընդհատ կասկածի տակ առնելով անոր եղերական ու կեանքէն տացած անմիջական փորձառութիւնը, համարելով զայն անչափահաս — ո՛չ, կարելի չէ վաղուան պայքարին համար՝ ուժեղ սերունդ պատրաստել։

Յեղափոխական կենդանի գործի բովին մէջ, պայքարի առաջին գծերուն վրայ, զգալով պատասխանատուութեան բեռը ուսերուն, իյնալով ելլելով, կրկին իյնալով ու վերստին բարձրանալով, բախելով անընդհատ բիրտ իրականութեան, ենթարկելով այդ իրականութեան դաժան փորձին իր գաղափարները, ահա՛ այսպէս է որ սերունդ կը հասունցնայ։

Չի բաւեր ըսել — ընդունակ է՞ք, յառաջացէ՛ք։

Եթէ ամէն մարդ գիտէ որ [illegible] ներով պէտք է ճեղք մը բանալ, ըսել յսչնածներու [illegible] որ արտասովոր [illegible] մը կը կրո[illegible] [illegible] ինչպէս [illegible] մինչեւ [illegible] ապարանները։

Ու աչխատեցէ՛ք հաստատել զիրենք։ Մի՛ մոռնաք որ ձեր և իրենց միջեւ կայ պատերազմը։ Ծռեցէ՛ք սիրով իրենց վրայ։ Ըմբռնեցէ՛ք իրենց հոգեկան կառուցուածքը, ճիգ ըրէք 1932ի ազդոյ վրայ նայիլ՝ 1932ի աչքերով։

* * *

ՈՒ ԱՀԱ ՉՈՐՐՈՐԴ ՍԵՐՈՒՆԴԸ...

Ու ահա՛ չորրորդ սերունդը, օտարին սուտ դիմեամբը մնած, ծնողազուրկ, ամարդօրէն ծախու հանուած այս սերունդը, որ անասելի խանդավառութեամբ մը ու en bloc եկաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ անոր պարտութեան ու տեղատուութեան գիշ օրերուն։

Երբ տարիներու բեռան տակ կքած ծեր ընկերներ՝ մը-նացին չփոթի ու երկմիտ, անծայր ազէտին դիմաց, որո՞նք էին որ դունդադունդ խառնուցին մեր շարքերը ու նո՛ր արիւն բերին մեր կազմակերպութեան երակներուն մէջ — Այս տղաքը։

Երբ դասալքութիւնն ու նահանջը սկսած էր վարակել որոշ խաւեր, երբ կային ընկերներ որ կ'ուզէին դրօշակ փոխել, երբ մեծերը կը վիճէին «ընելիք կա՞յ թէ չկայ»ի շուրջ, երբ հոգեկան բեկումները դարձած էին յաճախակի, որո՞նք էին որ անոհանման վստահութեամբ խմբուեցան մեր դրօշին շուրջ — Այս տղաքը։

Բացի Մ. Նահանգներու և Պարսկաստանի մեր կազմակերպութիւններէն՝ մնացեալ բոլորին մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն անոնք։

— Ի՞նչ ըրիք այս ազոյ համար — Ոչինչ։

Մինչեւ 1915 իսկ՝ այս ժողովուրդը, ընդհանուր առմամբ, չունէր արժանաւոր ու ձեռնհաս մտաւորական ղեկավարութիւն։ Իսկ այսօր երիցս այպանելի ու զարշ նիւթապաշտութեամբ մը, ան մոռցած է որ սկսած է թափառական «խուժան» մը ըլլալ, առանց վաղուան մտահոգութեան ու հեռանկարի։

Արհեստագիտական, երկրորդական, բարձրագոյն լուրջ կրթութիւն պէտք է տալ այս ազոյ մէկ մասին։ Իրաւունք չունիք ասիկա սպասելու հայ քաղաքականներէն։ Ինչ ու թոյլ կու տաք որ [illegible] [illegible] մինչեւ [illegible] ապարանները։

Ու աչխատեցէ՛ք հաստատել զիրենք։ Մի՛ մոռնաք որ ձեր և իրենց միջեւ կայ պատերազմը։ Ծռեցէ՛ք սիրով իրենց վրայ։ Ըմբռնեցէ՛ք իրենց հոգեկան կառուցուածքը, ճիգ ըրէք 1932ի ազդոյ վրայ նայիլ՝ 1932ի աչքերով։

* * *

ԾԱՐԱՒ ԵՆՔ ՀԻՆ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՄԵՐ ԲԱՐՔԵՐՈՒՆ...

Ահա՛ տասը տարի է որ այս կուսակցութիւնը՝ պանդուխտ հայ ժողովուրդին հետ, օտար ափերու վրայ, հալածուած՝ երկրի սահմաններէն ներս, ցնցուած աչխարհասասան աղէտէն ու հետագայ բոլոր քաղաքական վերիվայրումներէն, կ'ապրի հանգիստ չրջան մը։ Ու տարաբախտաբար ընդհանուր ծուլութեան, այլեւ զասալիք յուսալքումի այս օրերուն, ունի կարգ մը արատներ, որոնցմէ գլխաւորը հաւատքի պակասն է դէպի կենդանի գործը ու նաեւ տեսակ մը վերապահութիւնը, որ մեր շարքերը ունին, դէպի ղեկավարութիւնը։ Հարկ է որ ղեկավարութիւնը [illegible] [illegible] ինքնաշարժ ու շարքերուն միջեւ գոյութիւն ունենայ բնախօսական, անքակտելի կապ։

* * *

ԳԵՏԻՆԸ ԼՄՐԹՈՒՆ Է ՈՒ ՎՏԱՆԳԸ ԱԿՆԵՐԵՒ...

Գետինը՝ որուն վրայ կեցած ենք լպրծուն է։ Ու վտանգը ակներեւ։ Անտարակոյս ինքնուսնական թուականներու թուով սակաւ ու լեռնական կուսակցութիւնը չենք այլեւս ու չենք ալ կրնար ըլլալ։ Մեր շուրջը կայսրութիւններ փլան ու մեր քաղաքական հեռանկարը այլ է այսօր։ Բայց երբեք չպիտի մոռնանք որ որեւէ արեւմտեան երկրի՝ որեւէ օրինական մանր – քաղքենի կուսակցութիւն չէ մերը։ Ո՛չ խորհրդարան կայ մեր դիմաց, ո՛չ իր խարիսխին վրայ հաստատ ու ամուր պետութիւն։ Ո՛չ ճարտարարուեստական եւ ո՛չ ալ դրամատիրական երկիր է մերինը։ Ու բազմաթիւ պայքարի ճակատներ ունինք։ Ու ապագան յղի է անակնկալներով...

Պէ՞տք է զգուշանալ «նրստուկ» այս կեանքէն, պէտք չէ շատ տեղաւորուիլ ու «բարձր քաղաքականութիւն» խաղալ։ Մեզ համար չեն զանազան «դիւան»ներն, իրենց բոլոր դիւանակալներով։

Աւելի յեղափոխականներ ենք մենք, քան խղճամտագիներ։

Ու մեզ համար կիսատ ընկերներ են անոնք՝ որոնց ամբողջ հորիզոնը դպրոցն է, հանրային հաստատութիւնները (եկեղեցին ու իր շրջափակը)։ Մեր հիմնական գործին յարակից մասերն են ասոնք միայն։

Խիստ շարքերով հարկ է յառաջանալ՝ դէպի մեր գլխաւոր նպատակը։

Քաջութեամբ ու իմաստնութեան լոյսին տակ՝ հնարել բոլո՛ր խաղաթղթերը որ դրուած են մեր առջեւ։

Ելլալ աւելի՛ արագաշարժ, աւելի՛ ջղուտ ու չխրիլ «դիւան»ներու փոչիին և «բարձր քաղաքականութեան» բաւիղներուն մէջ։

Դրօշը՝ բարձր, երիտասարդները՝ յառաջ, մեր մասերը բլթակներուն վրայ։ Ահա՛ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը 1932ին։

ՎԱՉԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ՄԵՆՔ ՀԻՄԱ ''ՄԵՆՔ,, ԵՆՔ • ԹՈՅԼ ՏՈՒԷՔ ՈՐ ՅԱՌԱՋԱՆԱՆՔ

Եթէ ճամբան ուղիղ գտաք, հետեւեցէք մեզ։ Եթէ նահանջենք, զարկէք մեզ մեր կռնակէն, ինչպէս կը վայել հասարակ դաւաճանին

Գրեց ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

Եւ հիմա, որ կարծողներ շատ կան թէ «արտաքսում»ը օղակ առ օղակ քակեց չղթան մեր և Հ. Յ. Դաշնակցութեան միջև, թող յուսախաբ ըլլան անոնք որ սովորութիւն ունին դիներու ծակերէն աչք նետելու և ականջ կախելու։

Ընտանեկան պատմութիւններով՝ ախտաւոր հետաքրքրութիւններ կերակրելու համար չէ որ հրապարակ կուգանք, բարոյական նահանջի և անարի հոգեփոխութեան այս օրերուն, երբ չատե՛ր ու չատեր, առաւօտուն բացուած իրենց ակնարկները չեն ուզեր մերձենալ իրիկնամուտէն անդին։

Վաղը յոյսի ու պայքարի, լքումի և յաղթանակի վաղը՝ անոնցը չէ որոնց հայացքը կանգ կ'առնէ իրենց քթին ծայրը։

Ու ո՛չ ալ կրքի զոհացում կը փնտռենք ընդդէմ անոնց, որոնց իսկական ծանրութիւնը՝ տարիներ ամբողջ կը շռնչեցնենք մեր ափերուն մէջ։

Իրենց կը ձգենք՝ իրենց թեթեւութիւնը ու մեր առաջին քայլերը կը փորձենք ճամբուն վրայ, որ գիտենք թէ հարթուելու ու մաքրուելու պէտք ունի դեռ այսօր, մանաւանդ այսօր, ազատագրական պայքարի և անկրչնելի զոհողութեանց քառասուն երկու տարիներէն յետոյ։

Հայհուչ ու պարսաւ մի սպասէք, ուրեմն անոնց հանդէպ՝ որոնց ո՛չ մէկ գովեստ ու ո՛չ մէկ փառաբանութիւն ուղղէր էինք ցարդ։

Հայհուչ ու պարսաւ՝ կը ձգենք մանրամասներուն։

Գ[illegible] թիւն՝ կը ձգենք մանկլաւիկներուն ու լրջնաչուրթն մակարոյծներուն։

Ժամանակ չունինք զբաղելու ոչնչութիւններով, գաճաճային փոքրութիւններով և ուրիշներու, հոգիով խորթ ու մաքով օտար ուրիշներու փորի ցաւով։

Տարիներու մեր քրոնիկ ցաւն եղաւ Հայու գոյութեան փչեղէն թմճուկը, անոր լուծման խեղթեցնող բարդութիւնը։ Այդ է միայն որ մեզ կը հետաքրքրէ, կը մտատանջէ, կը տատապեցնէ ու կ'ահարեկէ։

Ու տարիներէ ի վեր, գիտենք թէ անոր խոչորագոյն թշնամիներն են եղած ժամանակը, բարի կամքերու և սբրամագիր ուժերու ցրուումն ու հակամարտութիւնը՝ որ դաւով ու վատ դիտումով էր սարքուած...

* * *

Ի զուր պիտի փորձեն մեզ վերագրել անջատողական շարժում ու ձգտում։

Ի զուր պիտի փորձեն մեզ հաւաքարար, ու ամէն մէկս անհատաբար վարկաբեկել։

Ի զուր պիտի փորձեն մեր ընթացքը խափանել ու կասեցնել նենգութեան ու սադրանքի խոչընդոտներով։ Ի զուր պիտի փորձեն մեզ շեղեցնել մեր մտածուած, ծրագրուած ու պատրաստուած ուղղութենէն։

Անձերու հետզործ չունինք։ Ամէնէն զարշելին իսկ՝ որ մեզ դէմ կը գործէ, կռնակի ամէնէն վատ հերոսն իսկ՝ մեզ անտարբեր կը ձգեն։

Ու նորութիւններ հրամայելու յանակնութիւններ ալ չունինք։

Զարդի, աքսորի ու տարագրութեան մէջ թրծուած Հայուն համար, արեւուն տակ՝ նոր բան չկայ։

Բայց ինչ որ պիտի ըսենք, պիտի ըսենք անկեղծութեամբ [illegible]

Որովհետեւ, հայ մտածումին ու շարժումին՝ այդ շեշտն է որ կը պակսի։

Գաղթահայ կեանքը շատ տառապեցաւ կեղծիքի եւ անպարկեշտութեան սանձարձակ արշաւէն։

Ատենն եկած է որ կանգ առնէ։

Ատենն եկած է որ հայ կեանքի ղեկավարութիւնը քաղաքացիական բարոյականի պուտ մը միւռոն քսէ իր ճակատին։

Այդ էր որ ուզեցինք Դաշնակցութենէն ներս։

Ուզեցինք ու վտարուեցանք...

Բայց պիտի շարունակենք ուզել յամառօրէն, այս անգամ բրտօրէն, անսկատ, անյողդողդ ու անվարան։

Եւ այդ է որ կ'ուզենք Դաշնակցութենէն, իրմէ դուրս։

Որովհետեւ, Դաշնակցութենէն ներս թէ դուրս՝ ենք ու կը մնանք Դաշնակցական։

Որովհետեւ, գիտենք թէ, Դաշնակցութիւնը 50-ն հոգիի պապային մալը չէ։

Դաշնակցութիւնը մերն ալ չէ։

Այլ անոնցնէ, համեստ, անխոս, միշտ անձնազոհ ու միշտ յօժարակամ այն ընկերներունը որ իրենց ողջմտութեամբ եւ բնազդական հեռատեսութեամբ մեզ պարտադրեցին ԱՅՍ ՕՐԸ։

Այս օրը՝ անոնց պահանջներէն ծնաւ։ Ու կը քալենք դէպի անոնց հետամնդումն ու իրականացումը։ «Այլ սակայն անկեղծութեամբ եւ պարկեշտութեամբ։

Կրկնենք ու շեշտենք։

«ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՊԱՐԿԵՇՏՈՒԹԵԱՄԲ։

Ունինք այդ յանակնութիւնը։

Ահա թէ ինչո՞ւ, հպարտօրէն կը պոռանք, ազա՛ք, որ անփոյթ ղեկավարութեան մը դէմ ձերանդուլդժգոհութիւններով, հայ կեանքի եւ գոյութեան մասին ձեր սրտակիզ մտահոգութիւններով, եւ անվհատ պահանջներով՝ մեզ դէ[illegible]

— Եթէ յառաջանանք՝ հետեւեցէք մեզ։

Եթէ նահանջենք՝ զարկէք մեզ մեր կռնակէն, ինչպէս կը վայել հասարակ դաւաճանին։

Ու Դաշնակցութենէն ներս թէ դուրս՝ մեզ հետ անդամ մը եւս գոռացէք՝

ԿԵՑՑԷ՛ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ։

ԱՀԱՋԱՆԳԸ

(Շար. Ա. էջեն)

Հայ ժողովուրդը իր դարաւոր պատմութեան մէջ բազմաթիւ աղէտներու և տագնապներու ենթարկուած է։ Բայց անոնց բոլորին մէջ, երբեք չէ եղած ոեւէ աղէտ ու տագնապ, ուր անհատ ու հաւաքականութիւն ներկայ չահերով հրապարակ գան անոր դէմ։ Ընդհակառակն, անհատին չահը միշտ լուծուած է հաւաքականութեան չահին մէջ, և փոխադարձաբար։

Զարհուրանց բացառիկ ու եղերականօրէն տարօրինակ է ներկայ պայքարի ճակատը, ուր անհատը իր չահերուն հակառակ կը գտնէ հաւաքականութեան յաղթանակը։ Հետեւաբար, ոչ միայն անոր հետ ճակատ չի յարդարեր հատարակաց թշնամիին՝ ուծացման դէմ պայքարելու համար, այլ ընդհակառակն, կը գիւրացնէ անոր նպաստումները, իր բոլոր ձեռնարկներով ու արարքներով, ամէն օր, յաճախ անգիտակցաբար և երբեմն գիտակցաբար։

Անհատին գոյութեան պայքարի ընազդն է որ դէմ յանդիման կուգայ հաւաքականութեան ընազդին հետ։ Ու մինչ առաջինը յաջողութիւն կը գտնէ, նպաստաւորուած տիրող միջավայրի պայմաններէն, երկրորդը սակայն կը մնայ անհատաւոր պայքարի մէջ, ձախողութեան տենդէն արդէն յուսահատ։

Յուսահատ այնքան ժամանակ, որքան տեսն որ զգացող, մտածող ու գործօն կամքի տէր անհատները, վտանգի այս անմիջականութեան ու անաւորութեան առջեւ, միայն իրենց գլուխը չքերեն։ Այլ ջանան հաշտութեան գետին մը գտնել անհատին ու հաւաքականութեան չահերուն ու հետապնդութեանց միջեւ, անհատին մտահակի չահերը բերել ձգել հաւաքականութեան չահերու մարզին մէջ, ուր այսպիսով՝ ամուր շղթայ մը կազմած, դիմադրաւելու օտարոտի բոլոր ներխուժումներուն։

Մեր քաղաքական ձգտումներէն ու իտէալներէն անկախաբար, ահա ասպարէզ մը, ճակատ մը, ուր պէտք է խմբուին ցեղին համագոյակ (potentiel) ուժը ներկայացնելու կոչուած բոլոր կենսունակ, աչխոյժ և հոգիով երիտասարդ տարրերը։

Վտանգը համազգային է և հասարակաց։ Հետեւաբար, պայքարի միջոցներն ևս պէտք է համազգային բնոյթ կրեն, անհրաժեշտ ազդութիւնը ունենալու համար։

Եթէ ցեղին դարաւոր բնազդը աւելի բարձր ու աւելի հզօր չպիտի խօսի իւրաքանչիւր սրտցաւ հայու սրտին ու հոգիին մէջ, եթէ ցեղին պահպանման մտահոգութիւնը, զօրաւոր սպառնալիքի ներկայ պահուն, բեւեռի պէս սեւեռած չպիտի մնայ իւրաքանչիւր հոսանքի և ամէն մտածողութեան պատկանող Հայու մտքին մէջ, լաւ է այժմէն փակել ամէն գիրք ու տետրակ, և առանց այլեւայլի՝ կամուրջին այս կողմն իսկ, անձնատուր ըլլալ օտարացման համայնակուլ ալիքներուն։

Իրերու ներկայ ընթացքով և արագութեամբ, իբր գաղութներու հայ ժողովուրդի գլխուն վրայ սև բուի պէս թռռած է ուծացման վտանգը։ Ներելի չէ ո՛չ մէկ անտարբերութիւն և ոչ մէկ վարանումներ։

Գերագոյն ճիգերու և ջըլատիկ կամքերու, բոլորին ու բոլորին, համադրութիւնը անհրաժեշտ է։ Տարակարծութեան մասին խօսք իսկ չի կրնար ըլլալ, երբ վիհին եղերքը կը գտնուինք ամբողջ ցեղով, և ցեղին ամբողջ ապագայով։

Տակաւին պիտի դեղեւինք աչ ու ձախ, սեւի ու ճերմակի նկատումներով, երբ խորչակը սեւն ու ճերմակը չի զանազաներ, խարտ չորցնելու համար, ինչպէս թուրքը չզանազանեց աչն ու ձախը, հարուածելու համար։

Վարանումն ու դեղեւումը ինքնասպանութիւն պիտի ըլլայ, և անտարբերութիւնը՝ ոճիր ցեղին հանդէպ, որուն մէջ միայն կրնայ հոգիի եւ մտքի հարազատ պաչար գտնել ու աճիլ հայ մարդը, իբրեւ իր բնական միջավայրը։

ԼԵՒՈՆ ՄՕԶԵԱՆ

---

*) Լրջութիւն որ մեզի կ'երեւի արուեստականօրէն ծանրածուռ դիմով մը, վերջացած սրածայր մորուքով, կանխանաւորեն ծեր ու պոս ակնարկով մը։ Այս լրջութիւնը մեզի երկու դրամի կտորով իսկ չենք գներ։

Վ. Շ.

ՄԱՐՏԿՈՑԻՆ ՀԵՏ

ՈՏՔԻ, ՔԱԼԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ո՛վ արբազան ըմբռնացումներու եւ մերկածուի խոյանքներու շանթապիտի արշաւանքովը պասպած ընկերներ, ձեր բոլորին վրիժարիր ու տառապանքով թրծուած նայուածքներու ընդմէջեն, այսօր, մեկ միլիոն ողջակիզուած պապերուն աղաղակն է ու կուգայ։ Անթաղ մեռելներու, ղկուած արգանդներու ու խոշտանգուած կորիւններու դարաւոր վրէժ-ուխտին Տաճարեն՝ արիւնագոյն մառախուղի մը նման, ուրուականներ՝ վկաներ՝ մեր կրած անաւոր ապանդին, ցեղին հոյակապ զարթօնքին անվեհեր մարտիկներ՝ կատաղի ու վճռական, Բագինի խարոյկներու մէջեն բոցեղեն լեզուով՝ մեզ բոլորը՝ կարմիր հարսնիքին կը հրաւիրեն։

Որովհետեւ,

Ով զրկանքի, սովի ու եաթաղանի ընկերներ, անոնց նայուածքով կուրծքերը մեզի պասնիշ ընելով, մեր մայրերուն արբապրծման գնով վերապրելէ, Տէր Զօրն ու մահաբոյր անապատը հեգնելէ յետոյ, ոտքի ցնանգնիր ՄԱՐՏԿՈՑԻՆ կողքին, մեր կուրծքերը պատնիշելու «մեր ամէն մէկուն հաւատ վստահութիւնն է վստահութիւններուն»։

Անարգանք մը մեր նախնիին, Անեղծանելի ժպիտն մը՝ մեր Դասալիքի գոյութեան վրայ։

ՀԱՅԿ ՃԻՊԼԻՑԻ

ՄԵՆՔ ՄԵԶԻ

ԱՉՔԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

Այո՛։ Մեր աչքերը բացուած են։ Այլեւս յարիշատուած հաւատարոի աչքեր չեն որ նային ու չտեսնեն, տեսնեն ու իրարմէ չզանազանեն ողբերգութիւնը, զաւեշտը, խեղճութիւնն ու ամբարարութիւնը։ Հիմա այլեւս, ջարդի, աքսորի եւ տարագրութեան տարիներեն յետոյ, յոյսերեն ու հիասթափումներեն բոլոր ամուլ ու կատակերգական պայքարներեն, խաբեութեան ու ինքնախաբեութեան բոլոր ողբալի զաւեշտներեն յետոյ, մեր աչքերը սորվեցան պրպտել, քրքրել, խորաչափել։ Սորվեցան թեղ առ թեղ՝ խակել կեղծիքներու սադրանքներու, խաբէական շուսատուութեան ցամբողջիքիր։

Գիտենք հիմա, թէ ի՞նչպէս եւ ի՞նչ ճամբէ պիտի խաղնք։ Հորիզոնը, կարծես հիմա աւելի պայծառ է։ Հիմա, գիտենք թէ ո՞ւր կ'երթանք եւ մեր բայլերը աւելի ամուր, աւելի կորովի, աղ չեն յոգնիր փողոցի փողոց՝ Պոլսոյին փնտռտուքովը։

ՄԱՐՏԿՈՑ, գործեցիր այդ հրաշքը։

Քալէ՛ ուղիղ ճամբէն, որ տարիներէ ի վեր, կ'ուզէինք որ մերն ըլլար, ճամբէն՝ ուր ինկար վերջապէս, զոհողութեան, անչափանցողութեան, ուղղամտութեան եւ ՈՒՂՂԱՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ճամբէն, ուր քեզ հետ ենք ցվերջ, մինչեւ վերջին հանգրուանը։

Վա՛յ, եթէ դուն ալ մեզ պատրեցիր։

ԱՐԻՍ

ԽՈՐՀՈՐԴԻՆ ԱՆԿԻՒՆԸ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՄՏԱԾԵՑԷՔ

Որպէսզի ժողովուրդ մը խոկապէս ժողովուրդ ըլլայ՝ ազգ ըլլայ՝ մէկ եւ անբաժան, չի բաւեր ունենայ նոյն լեզուն, նոյն օրէնքները, նոյն բարքերը պէտք է որ ան հաւաքական կամքն ունենայ ըլլալու, ապրելու, տեւելու, պէտք է որ անոր ամէն մէկ անդամը հաւնայ թէ ամբողջի մը մասն է, կազմի մը բջիջը, ներդաշնակութեան մը մէկ ձայնը. պէտք է որ իւրաքանչիւրը յատակ ըմբռնումն ունենայ իր պատասխանատուութիւններուն։ Մէկ խօսքով պէտք է որ բոլորը մտածուած գործակցութիւն մը բերեն ընդհանուր գործին։

* * *

Չկարծենք թէ մեր գործը վերջացած է։ Երկրաւոր աչխատանքը մեզ զերծ չի կացուցաներ այսօրուան աչխատանքէն։ Այսօրուան աչխատանքը մեզ զերծ չպիտի կացուցանէ վաղուան աչխատանքէն։ Ապագան պիտի ըլլայ ինչ որ մենք ընենք։ Ինչ որ դուք պիտի ընէք մեզմէ յետոյ։ Ժողովուրդ մը որ կը քնանայ, այլեւս չարթնար։

* * *

Ահարեկում եւ սպառնալիք որ կը խախտեն վարանոտ կամքերը, կը զօրացնեն ուժեղ հոգիներու վճռականութիւնը։

Թրգմ. Ա. Մ.

ԳԱՅԼԻ ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ՅԱՒՈՒՐ ՊԱՏՇԱՃԻ

«Վտարուած Դաշնակցականներ բոլոր երկիրներու, միացէ՛ք։»

Մի խնդար դրացիդ վրայ, գլխուդ կուգայ։

Վտարեցին Հայ Գնդունին։ Ու յիշեցինք թէ այն երիտասարդն էր, որ դեռ 1922-1923 ին, Փարիզի ժողովներուն մէջ կը պոռար. — Դունէն դուրս նետէք, պատուհանէն կը մտնեմ...»

Վտարեցին Շահան Նաթալին։ Դեռ չենք մոռցած թէ Դաշնակցութեան այս «խենթ տղան» կը զրկուէր հոն, ուր կ'ըսէին թէ իսկապէս «անհելիք մի բան կայ»։

Վտարեցին Բագրեւանդեանը, Բժ. Մալաքեանը և բազմակիցներու փաղանգը։

Վտարեցին Մարտիրոս Սարեանը և ըսին. — գնա՛ տէրտէր Մարքօ փաշային հաղորդուիր։ Ու վտարեցին Ֆէրահեանը, Սմբատը և անոնց ընկերները։ Ու բոլորը «ծանր կարգապահական յանցանքներով», ու դեռ ոչ ոք գիտէ թէ ի՞նչ են այդ վտարումներուն ծանրը, հակակարգապահականն ու նաև յանցանքները։ Վտարուողները իրենք իսկ չեն գիտեր։

Իսկ մենք գիտենք թէ վըտարումներու շարքը պիտի դադրի այն ատեն, երբ այլևս որևէ մարդ չմնայ Դաշնակցութեան մէջ, կամ վտարողներն իրենք իսկ վտարուին...

ՎՏԱՐՈՒՄԷՆ ԱՌԱՋ

Հայ Գնդունին քաջարի զինուորական էր, մոլեռանդ դաշնակցական, վստահելի ընկեր, պարկեշտ մարդ։

Շահան Նաթալին այն մարդն էր որու անունով երդուընալ կուտային Ամերիկայէն Սուրիա ու Ֆրանսայէն Պարսկաստան։ Գիտէր հացը ջուրին մէջ թաթխել։

Բագրեւանդեանը Բիւրոյի անդամ ըլլալիք մարդ էր, զարգացած, բանիմաց, հեռատես և մանաւանդ գործունեայ։

Բժ. Մալաքեանը բիւրեղի մաքուր, անկեղծ հոգիով, մանուկի պէս խանդավառ, հաւատարիմ դաշնակցական։

Մ. Սարեանը ազգասէր հայ որ իր գործի մարդու ճարպիկութիւնը կը տրամադրէր սիրայօժար՝ թրքահայ դատին լուծման։

Մ. Ֆէրահեան ազնիւ անձնաւորութիւն մը, համեստ, այլ զարգացած ու խորհող, հին օրերու դաշնակցական։

Սմբատը քաջ զօրական։

ՈՒ ՎՏԱՐՈՒՄԷՆ ՅԵՏՈՅ

Գնդունին դարձաւ վախկոտ, այլ պոռոտախօս զինուորական մը, որ հայկական բանակին մէջ, փոխանակ պաշտպանելու հայ անկախութեան ու ժողովուրդին գոյութիւնը, ուզեր էր միայն իր կեանքը փրկելու և քսակը պարարտացնելու...

Նաթալին՝ մխող, անհաւասարակշիռ, անճարակ և դրամաշոր...

Բագրեւանդեանը «պոլսեցի ալա թուրքա փաստաբան», «տալավէրաճի», աննշան յաւակնոտ մը...

Բժ. Մալաքեանը՝ «խման» մը որ կուսակցական ժողովի կը նստի օղիի ճոխ սեղանին շուրջ, և կը վազէ ամենէն ուժեղ ձայնին ետեւէն...

Սարեանը՝ իզմիրցի խորամանկ առևտրական մը՝ որ, յեղափոխական ծրագիրներ կը մշակէ և կը հետապնդէ ի հաշիւ իր կառատան։

Մ. Ֆէրահեանը ծթռած տեսաբան մը, լեվանտացի մը...

Սմբատը՝ անարժէք հայդուկ մը, որ չես գիտեր ուրկէ ասեր է «զօրավար» տիտղոսը...

ՀԱՊԱ՞Մ ԵՆՔ...

Բիւրոյի ընդհ. դատախազը Մ. Վ. պահանջելով մէկտեղ մեր պատուիրը, իր մարած կոկորդին ամենէն ուժեղ ձայնովը կը պոռար Շրջ. ժողովի մէկ նիստին.

— Այս ընկերները գործա՞ծ կուսակցութեան ուղեգիծին դէմ։ Ո՛չ։

— Խախտա՞ծ են ընդհ. ժողովի որոշումները։ Ո՛չ։

— Դաւաճանե՞ր են։ Ո՛չ։

— Զեղծում կատարա՞ծ են կուսակցական գումարներու մէջ։ Ո՛չ։

«Այլ անիսրա են»

Ժողովը՝ որ յամենայն դէպս պատանիներէ չէր կազմըւած, երբ լսեց Մ. Վ.ի այս եզրակացութիւնը՝ խնդուք մըն էր փրցուց։ Իսկ ընկերուհի Հ. Արոյեան, անմիջապէս որոշեց մանկատուն մը յանձնել իր ամուսինը, Մ. Երիցանց փութաց խանձարուրի մէջ առնել Վ. Շուշանեանը և ինքը՝ տուն վազեց շորերը փոխել տալու։ Մ. Գուլումճեան, որ երբեք չէ ուզած մեծաւորները փոքրացնել՝ հերքելով անոնց սուտերը, պզտիկ չձգելու համար Վ. Մ.ն, վար իջաւ աթոռէն, կկուզ ըրաւ և սկսաւ պիլեա խաղալ, մինչ Լ. Մազեան չանթի այս անակնկալ հարուածէն շշմած, դառնօրէն կը խորհրդածէր. — Հարկա՛ւ։ Հայաստանի նախարար չեմ եղած որ քաղաքներ, գիւղեր, երկիր և ժողովուրդ յանձնելով մորթս փրկելու փորձառութիւն ստանամ»։ Իսկ Մ. Տէր Թովմասեան, այդ օրէն ի վեր անյայտացած է։ Կ'ըսեն թէ փորձառութեան մանաւոր վարժարան մը սկսած է յաճախել և արդէն, չնորհիւ իր առաջին դասերուն է որ, կրցած է մորթը փրկել «արտաքսում»էն։

Իսկ մնացեալներուն համար, վախ կայ որ, օգտուելով «արտաքսում»ի դասէն, իրը նորավարժ փորձառուներ, սկսին աջ ու ձախ պոռալ.— Վտարուած դաշնակցականնե՛ր բոլոր երկիրներու, միացէ՛ք։

ԽՄՐՏՈՑ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հ. Յ. Դ. Բիւրոն կը փնտռէ նոր վտարուելիքներու երկար շարք մը։

Արձանագրութիւնները բացուած են արդէն և պիտի տեւեն մինչև Հ. Յ. Դ. ժբ. Ընդհ. Ժողովը։

Արձանագրութեան ծախք՝ ամսական հինգ ֆրանք առ այժմ։

Փափաքողներուն կը յանձնարարուի դիմել Հ. Յ. Դ. Բիւրոյին։

** Հինգերու վտարումը Դաշնակցութենէն՝ հոգեփոխութեան ենթարկած է մէկ քանի անձեր։

Այսպէս, Շ. Ն. որուն համար կըսեն թէ յանկարծ, թունդ դաշնակցական դարձեր է, այդ օրէն ի վեր, դիւրաւ կը մարսէ եղեր, ինչ որ կ'ուտէ։ Հինգերու վտարումը լաւագոյն դարմանն եղած է իր կազմական ու կազմակերպական պնդութեան և հիմա, մըտած եղած տեղը՝ թեթև սրբոտով կը պոռայ եղեր։ — Դեռ ուրիշ վտարուելիքներ ալ կան...

Չէ՞ որ Վազգէնը գնաց, բայց ինքը մնաց։

Մոռցեր է անշուշտ թէ իր հակադաշնակցական սրտաբուխ... և հետևաբար՝ անգիտակից յայտարարութիւններուն համար, քանիցս՝ զինքը վտարումէ փրկէր էին, անոնք որ գացին...

*** Լ. Զ. սկսած է յիշել որ եթէ իր նախկին բարեկամներէն և ընկերներէն ոմանք վտարուեցան «ծանր հակակարգապահական յանցանքներով», ինքն արդէն շատոնց պէտք է վտարուած ըլլար հակակուսակցական ծանրագոյն մտածումներու համար։

Ու խղճի սուր խիթերէ կը տառապի եղեր։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.— Այս Սիւնակին տակ յաջորդաբար, անաչառ ընութեան պիտի առնուին Հայութեան ժամանակաւոր անցեալը, ներկան ու ապագան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կապակցութեամբ։ Սիւնակը բաց է բոլոր սրտցաւ դաշնակցականներուն առջև։

Անցնող Յուլիս – Օգոստոս ամիսները հայ հանրային կեանքի մէջ հետաքրքիր ու բովանդակալից եղան Դաշնակցութեան Շրջ. Ժողովներով։ Դաշնակցութեան Շրջ. ժողովները ըստ ինքեան հետաքրքրական են արդէն։

Գումարուելով ամէն տարի կանոնաւորաբար, մեր Շրջանային ժողովները կը քննեն տեղական և համազգային ընոյթ ունեցող խնդիրներ, եւ ուղղակի հակակշռի տակ կը պահեն Կեդրոնական և Մեկուսի կոմիտէները։ Դաշնակցութիւնը բազմաճիւղ, ժողովրդական կազմակերպութիւն մըն է, իր ներքին ժողովրդավարութեամբ, որ իր լայն ու անկաշկանդ արտայայտութիւնը կը գտնէ ժողովներով։

Դաշնակցութիւնը եղած է ուժեղ, ու կրցած է տակալ քառասուն և երկու տարի, որովհետեւ սկիզբէն իսկ հիմնուած է ազատագրական սկզբունքի վրայ։

Մեր կուսակցութեան ազատագրական ազատագրումը, հոգեբանութեան ու մակընթացութեան օրերուն, իբրեւ չանթարգել ծառայած է ներքին տկարացման եւ քայքայման դէմ։ Այս դրութեան մէջ ներգործօն ու դրական կերպով արտայայտուած են կուսակցութեան ժողովրդավար սկզբունքները, նոյն իսկ հայ յեղափոխութեան ճգնաժամային օրերուն, ժողովներով կրցած են յաղթահարել ներքին զժուարութիւններուն ու յաջողած են պահպանել կուսակցութեան միասնականութիւնը։

Տասնեակ երկիրներու մէջ ցրուած, մեր կուսակցութիւնը վաղուց տկարացած ու կոտորակուած կ'ըլլար, եթէ մանաւանդ, գաղթահայ կեանքի մէջ հեռաւոր, նոյնիսկ անըզգալի ձեւով՝ կազմակերպական տեսակէտէն, կեդրոնը փորձէր միջամուխ ըլլալ շրջանային գործերուն։ Իրրեւ արդիւնք պիտի ունենայինք քարացումը, որ հետզհետէ ծախաձեռնութենէ պիտի զրկէր շրջանները, ստեղծելով մեր կուսակցութեան համար մեռեալ կէտեր։ Մինչդեռ մեր կեանքին մէջ եղած է ժամանակ, որ մեր ցեղին կրած պարտութիւններէն բարոյալքուած պատասխանատու մարմիններուն կամքը, կորովը պակսած է յեղափոխական վճռականութեամբ կուրծք տալու քայքայիչ պայմաններուն։ Ինչպէս 1921–22–23ին։

Առողջացումը սկսեր է շրջաններէն, ոգեւորութիւնը եւ հաւատքի վերահաստատումը ծայր է տուած վարէն, շարքերէն ու յետոյ միայն իր յորձանքին մէջ առած ու քշած է ղեկավարութիւնը։

Մենք կը ճանչնանք պատասխանատու դիրքի վրայ մարդիկ, որոնք եօթը տարի առաջ ամէն հաւատք կորսնցուցած էին, ամէն ինչ հովերուն ու ջուրերուն տուած, մեր «անելիք»ի մասին տարակոյսի սպանիչ հով մը կը պըտըտցնէին, անխօս կերպով ու թերեւս նաև անգիտակցաբար ուղիղ գծով հոգեկցութեան մէջ էին Քաջազնունիի հետ։

Վերջը սակայն, մենք ուրախութեամբ, այլ ո՛չ զարմանքով տեսանք այդ մարդիկը թեւերը սօթատած ու մըտած ամենէն ծանրակշիռ գործերու մէջ։ Ըսել կ'ուզենք, որ պարտուողներու, նահանջական տրամադրութիւններէ վարակուած ու պատժի արժանի յանցաւոր խղճերու և սխալող ձեռքերու աղդեցութիւններէն զերծ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջանային ժողովները մտրակի ձեռին վանեցին քայքայման ստոյգ վտանգը։ Ըսել կ'ուզենք որ, փոքրաթիւ հաւատաւորներու խմբակ մը որոնք, ոչ նախարար եղած էին, ոչ ալ երեսփոխան և ո՛չ իսկ նահանդապետ, որոնց կոնակին վրայ Կարսի բերդերու քարերը գլտորած չէին, անոնք պարտուողներու յուսահատ հառաչանքէն մարած ճրագը, ցեղին ապագայի անմար ճրագը իրենց սրտի կայծերով բռնկեցուցին և գաղթահայ աշխատաւորութիւնը գալիքի ու յաղթանակի մասին յոյսով և հաւատքով վարակեցին ու թրծեցին։

Մենք կը խօսինք պանդխտութեան առաջին տասնամեակի սկիզբի մասին։ Երբ Կարսով և Ալեքսանդրապոլով ամէն ինչ ջուրին տրուած էր։

Կը խօսինք, չենք ծանրանար։ Կը նիշենք ու կ'անցնինք։ Ցոյց տալու համար միայն որ կուսակցութիւնը փըլուզման ճակատագրական պահէն փրկած են գաղութները ցրուած թրքահայ աշխատաւորները, և ո՛չ թէ երկրէն փախստական ու հոգեբանօրէն խուճապահար տարրերը։

Մինչև հոս դէպքերը ճիշդ ընթացան։ Աղէտաւոր սխալը ծնաւ ոչ թէ դէպքերու սխալ ընթացքէն, այլ դէպքերուն առած յուզիչ ու ոգեւոր ընթացքէն։ Ուր մտքին տեղ սիրտը միայն գործեց։ Եւ սիրտը անսահման կերպով նեղոսամիտ եղաւ երկրի մէջ տեղի ունեցած դէպքերու մասին և անոնց պարտուած ու անփառունակ ղեկավարները գաղութներու մէջ ընդունուեցան իբրև յաղթական զօրավարներ։

Այսինքն՝ պատմական անխուսափելի դարձակէտը որ բացուած էր մեր առջև, որուն հրամայական պիտի հետեւէինք կսկծանքի արցունքներով մըշուչած աչքերը չտեսան և հին ուղիղ գծով քալեցինք և ահա այսօր, դառնօրէն կը տեսնենք որ լրիւ տասնամեակ մը կորսնցուցած ենք։

Կեանքի ու ժամանակի արագասոյր ընթացքին հակառակ, կուսակցութիւնը զըրուած է երկընտրանքի առջև։ Քալելնանելէն, հաշուի չառնելով մեր դատի առաջն ու ետեւը, փոխուած ու յեղաշրջուած պայմանները, կամ առնուազն 10 տարի ետ դառնալով գտնել տասնամեակի ըսկիզբի դարձակէտը, և չեղելով ընթացքը մեր պատմութեան, գտնել ուղիղ գիծը մեր ապագային։

Սպասել որ այս չեղումը կատարուի վերեն, սխալ է։ Ըսպասել որ կատարուի վարեն, վտանգաւոր։

Այդ գործողութիւնը պէտք է կատարուի ու գայ Շրջ. ժողովներէն։

Որովհետեւ այդ ժողովներուն չնորհիւ միայն, Դաշնակցութեան ցանկութիւնները որոշում ու կամք կը դառնան։

Ահա այս տեսակէտէն է որ այս տարուան մեր Շրջ. ժողովները չա՛տ հետաքրքիր են։ Ոչ միայն ընդհանրապէս այլ մասնաւորապէս այս տարի, քանի որ այս տարի մեր ընկերներուն առջև դրուեցաւ Դաշնակցութեան Ընդհ. Ժողովի օրակարգը։

Յաջորդով պիտի խօսինք Յունաստանի, Եգիպտոսի, Սուրիոյ ու մեր շրջանի Շրջ. Ժողովներու մասին։ Քիչ մը աւելի ծանրանալով դաշնակցական բարոյականի ու մեր Շրջ. Ժողովի աշխատանքներու մասին։

(1)

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Վալանս, 5 Սեպ.

Վալանսի հայութիւնը և մասնաւորաբար կազմակերպութիւնները, սրահի չգոյութեան պատճառաւ, մեծ դժուարութեան մատնուած էին։ բայց տեղիս Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. Կոմիտէն ոչ մէկ ջանք խնայեց սեփական սրահ մը ձեռք բերելու։ Ուրախութեամբ կուգանք յայտնելու՝ որ անոր ջանքերը յաջողութեամբ պսակուեցան։ Վալանսի ընկերներուն և համակիրներուն զոհողութեան շնորհիւ, այս օր Վալանսի ժողովուրդը առանց բացառութեան կ'ըսէ.— Ապրի՛ Դաշնակցութիւնը, որ այս ամենէն նեղ օրերուն, այսքան զոհողութեամբ փառաւոր սրահի մը տիրացաւ ու տրամադրեց ժողովուրդին»։ Սրահը ունի 350 աթոռ։ Սրահին բացումը տեղի ունեցաւ Օգոստոս 20ին։ Այս առթիւ խօսելու հրաւիրուած էր ընկ. Ա. Արոյեան։ Հրաւիրուած էր նաեւ Տրոմի ընկերվարական երեսփոխան Ժիւլ Մօքը իր ընտանիքով։ Սրահին մէջ «ասեղ ձգելու տեղ չէր մնացած»։ Երգչախումբը երգեց «Մշակ բանուոր»ը որմէ յետոյ եղան արտասանութիւններ և երգեր։ Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկ. Արոյեան որ վեր առաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան արժէքը, անոր էութիւնը և շինարար աշխատանքը հայ իրականութեան մէջ։ Ընկերը յետոյ խօսքը տուաւ Ժիւլ Մօքին, որ չնորհակալութիւն յայտնեց իրեն ուղղուած հրաւէրին համար և ըսաւ. — Ես երբեք չէի կարծեր թէ Վալանսի Դաշնակցութիւնը այսքան մեծ աշխատանք տանելու ուժ ունի... Այո, գիտէի որ Վալանսի մէջ կազմ կայ, բայց երբեք չէի յուսար որ այսքան փառաւոր սրահ մը շինելու ընդունակ էք։ Եւ հիմայ, տեսնելով՝ սրտանց կը պոռամ, «Կեցցէ՛ Դաշնակցութիւնը»։ Ժիւլ Մօք թռուցիկ ակնարկ մը նետեց նաև մեր անցեալին վրայ։ յիշեց Հայաստանի ազատագրումը։ Թուրք եւ բոլշեւիկ եղբայրակցութեամբ անոր խորտակումը, ու ներկաները յորդորեց ու ըսաւ — Երբեք մի յուսահատիք, ես կը հաւատամ որ դուք ամբողջ աշխարհի վրայ ցրուած Հայութիւնդ՝ օր մը պիտի մեկնիք ձեր հայրենիքը, որովհետեւ դուք արժանի էք ձեր սեփական հայրենիքը ունենալու և աշխարհի բոլոր ազգերուն մէջ ձեր արժանաւոր տեղը գրաւելու։» Ն. ԹԷՊՈՅԵԱՆ

ԱՒ ՏԱՔՍՈՒՄԸ ԻԲՐ "ԳՈՐԾ"

— Գո՛րծ, գործ կ'ուզեն ինձմէ միշտ, հիմա այլեւս ըսելիք չեն ունեցար...

Եթէ կուզէք իրոք, որ վերջապէս «բան մը փոխուի Դանիոյ բազաւորութենեն ներս՝

ԳՆԵՑԷ՛Ք, ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք, ՈՒ ԿԱՐԴԱՑՈՒՑԷ՛Ք

ՄԱՐՏԿՈՑ Ը

Ի՞ՆՉ Կ'ՐՍԵՆ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԸ

ՈՒՇԱՑԱԾ ԵՐԵՄԻԱԿԱՆ

Կարդացիք «ՑԱՌԱՋ»ի Օգ. 24ի խմբագրականը, «Փղոզուր կը սպառնայ»։

Ցունաստանի դարձին, վերամուտի այս առաջին խմբագրականը յատկանշական է, իբր յուսահատական ձիչ մը։

Անկամ մը եւս կարդացիք հեստեւեալ հատուածը, որուն առիթը կ'ունենանք անդրադառնալու։

«Ընենք առանց բառերը ծամծմելու, — կը գտնուինք մեր ինքնապաշտպանութեան պայքարի ճակատագրական շրջանին վրայ։

Ինքնապաշտպանութիւն՝ գաղութներու։ Զարդուփշուր, ճղակտոր ժողովուրդի մը վերջին մնացորդին։

Ինչ որ յղացանք, փորձեցինք ու կատարեցինք մինչեւ հիմա, անբաւական է վաղուան համար։

Ինչ որ ունինք, տակաւին, իբրեւ ծրագիր, կը կարօտի հիմնական վերաքննութեան։

Եւ յետոյ ,ինչ որ հասկնալի, ներելի կը համարուէր երէկ, իբրեւ հեռանք բացառիկ պարագաներու, չի կրնար արդարանալ տասը տարի յետոյ։

Նոր թարթափումներ ,աւելի լայն ձեռքեր՝ ազգային ճակատին վրայ, ինքնաճառ մեկուսացումներ կամ խաչաձեւումներ՝ ուրիշ բանի չպիտի ծառայեն, եթէ ոչ փութացնել փլուզումը։ Եթէ կան մարդիկ, որ տակաւին չեն ըմբռներ թէ՝ գաղութները կը գտնուին փըլուզման ճամբուն վրայ, — թող արթնան իրենց քունէն։

Եւ եթէ կան ուրիշներ — ընկեր թէ քաղաքացի — որ կը կարծեն թէ մեր ճառերն ու թերթերը բաւական են, չարը խափանելու ,- թո՛ղ սթափին։»

ՀԱՄԱՄԱՐԴԿԱՅԻՆԸ

ՑՈՒՄԱԲԵՐ(27 օգոստ.)անդրադառնալով թարգմանական գրականութեան պէտքին ,կը գրէ.

«Ժողովուրդները կը գրագրծեն գեղօրեն, միաժամանակ բաժին հանելով սակայն այն համադրող ամբողջին՝ որ կը կոչուի մարդկութիւն։ Եւ ընտիրները այս գեղային գրիչներէն, չնորհիւ ներքին ու թաքուն կապի — անբաժան տարրը ամբողջական կեանքի — որ կայ մէկի և բոլորի, մանրիկի և ամբողջի, ազգի և մարդկութեան մէջև, կարծես կը գտնուին գեղային ստացուածք ըլլալէ և կը դառնան ընդհանրական ու համամարդկային սեփականութիւն։

Այն ինչ որ կը պատկանի մարդկութեան, - կը պատկանի բոլոր ազգերուն։ Այս իրաւունքը, որ բարոյական կշիռ ունի, ազգերը պէտք է գիտնան նիւթականացնել՝ համամարդկային ստացուածքը ազգային սեփականութիւն դարձնելով։

Ու չկարծէք թէ դիւրին աշխատանք է այս։

Կատարուէր յանկարծ հրաշքը և ստեղծուէր «Համամարդկային Գրագէտներու Բարեկամներ» անունով նոր ընկերութիւն մը՝ նման «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ» Ընկերութեան՝ այս անփոխարինելի պարգեւը հայութեան ընծայաբերելու համար։»

ՃԵՄԱՐԱՆԸ

ԱԶԴԱԿ (31 օգոստ. անդրադառնալով Պէյրութի Հայկական Ճեմարանի օգտաշատ գործունեութեան , կը խորհրդածէ.

— «Պատերազմի ադէտը իրեն գլխաւոր զոհը ունեցաւ մեր ժողովուրդի հաւատաւոր մասը եւ անոր մտաւորականութիւնը, որոնք հայկական նահանգներու զարթօնքին ու վերելքի թափին ակնատես, ու գիտակից մեր մշակոյթին ու հոգեկան աշխարհի գեղեցկութեան ու վեհութեան, ողնասիւնը կը կազմէին նաեւ մեր դատին ու ազատագրական մարտնչումներուն։ Պատերազմէն յետոյ մնացող գաղթահայութիւնը համեմատաբար հեռու եւ անդիտակից այդ բոլորին, իրեն կը պակսի մեր ցեղի ընդունակութիւններու եւ ստեղծագործութեան մասին պէտքեղած ծանօթութիւնները եւ հետեւարար յարգանքն ու հաւատքը, անոր հանդէպ ,ինչպէս նաեւ ազգային հպարտանքը յառաջացած անոր հին եւ նոր մեծութիւններէն եւ արժէքներէն։

Մեր հաւաքական գոյութեան եւ դատի տեսակէտէն հին թէ նոր սերունդին մէջ այս գիտակցութիւնն ու հաւատքն է որ պէտք է ամրացնել, եւ այն ոչ խօսքով ու հարեւանցի, այլ դասաւորուած կրթութիւնով ու դաստիարակութիւնով։

Այս հիմնական կէտերն է որ կը հետապնդէ Պէյրութի հայ ճեմարանը իր ուսանողութեան համար. դասաւորուած եւ իրացուած ուսում ,հայ թէ ընդհանուր առումով ,հոգեկան ուժերու եւ նկարագրի զօրացում եւ ձեւակերպում, կարեւնալ օգտագործելու առնուած ուսումն ուծանօթութիւնները , եւ ապա տոհմային ոգիի եւ հայեցի պատկերի կերտում ուսանողի մէջ , որ կեանք դուրս գալուն գիտնայ իր անձնական կեանքի դասաւորման ու կազմակերպութեան հետ միատեղ մտածել նաեւ հայ հաւաքական կեանքի խէալներուն մասին՝ իր ճիգերը խառնել ա նոր , որպէս հոգեկան պահանջի եւ պարտականութեան։ Կարճ , որ նա դառնայ զինք ծնող հաւաքականութեան ֆիզիքական թէ հոգեկան մէկ մասնիկը անով չնչելու , անով ապրելու , եւ զայն առաջնորդելու խէալով ,արժանանալով նաեւ նոյն այդ հաւաքականութեան յարգանքին ու գնահատման»։

ԽՄԲ.— ՄԱՐՏԿՈՑի եջերեն վտարելով բրու եւ շիլ կողմնակալութիւնը , այս խորագրին տակ՝ պարբերաբար պիտի ներկայացնենք հայ բոլոր հոսանքներու կարծիքները։

Միջազգային եւրթեր

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ

Սեպտ 6ի երեկոյեան, Պերլինի մէջ Գերմանի կառավարութիւնը հրատարակութեան տուաւ ապառազիներուն իր պահանջները ամփոփող յուշագիրը, զոր ներկայացուցեր էր Փրանս. կառավարութեան:

Հանձայն այդ յուշագրին, գերման կառավարութիւնը կը փափաքի գլուխ գլխի տեսակցութիւններ ունենալ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն հետ: Այդ տեսակցութեանց նպատակը պիտի է ըլլայ, Զինադադարի ժողովի վերաբացումին առաջ, հաշտութեան մը գալ ապառազիական հաւասարութեան մասին, զոր Գերմանիա չի դադրիր պահանջելէ:

Ֆրանսայի վարչապետը գերմանական այս յուշագրին պատասխանելի առաջ, պիտի տեսաւ զայն գնահատութեանը ենթարկելու ասոր այն պետութեանց, որոնք Յուլիս 23ին, Լօզանի մէջ ստորագրած էին «Խստանութեան հաշտութիւն»:

Այս յուշագրին ի պատասխան իր մշակած նախագիծը Էրիօ հաղորդեց նախարարաց խորհուրդին: Այս նախագիծը միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ եւ անոր վերջնական մշակումը յեսաձգուեցաւ, սպասելով որ Լօզանի վստահութեան հաշտաձայնագիրը ստորագրող պետութիւններ յայտնեն իրենց կարծիքը:

**** Գերմանիոյ ապառազիական պահանջներուն մասին, արդեն կիս-պաշտօնական խօսակցութիւններ սկսած են Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ:*

**** Կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայի երկրական եւ տնտեսական վերականգնումի խորհրդաժողովը Ստրեզայի մէջ (Իտալիա) բացուեցաւ Սեպտ.5ին: Խորհրդաժողովին կը մասնակցին տասնմեկ երկիրներ:*

Խորհրդաժողովը զլխաւոր երկու դժուարութեանց կը բախի: Մեծ պետութեանց հակադարձութիւնը եւ շահագրգռուած երկիրներու անհամաձայնութիւնը. երկրական օժանդակութեան եղանակին մասին: Ֆրանս. ծրագիրը կը նախատեսէր դանութեան մասնային խմբակցութեան կազմութիւնը, պայմանաւ որ փոխատու երկիրները գոյացնեն հաւասխան հիմնադրամ: Այս ծրագիրը կը բախի դժկամակութեանը Գերմանիոյ որ չի հրաժարած իր անշյուսական երազներեն: Դիմէ նաեւ Իտալիա, որ Ֆրանսական ծրագրին մէջ կը նշմարէ Ֆրանսական ազդեցութեան ամրացումը՝ դանուբեան երկիրներու վրայ:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԻՆՔՆ ԻՐ ՄԷՋ

ՀԻԹԼԵՐ ԿԸ ՍՊԱՍԷ ՀԻՆՏԷՆՊՈՒՐԿԻ ՄԱՀՈՒԱՆ

Միւնիխի մէջ, Հիթլեր ճառ մը արտասանելով, պարզեց քաղաքական կացութիւնը եւ բուռն յարձակումներ գործեց Ֆոն Փափէնի եւ բոլոր «պառաւած վոհմութիւններ»ուն վրայ:

Անդրադառնալով իր հակառակորդներուն, որոնք կը պնդեն թէ Հիթլերականները չպիտի կրնան տոկալ, Հիթլեր ըսաւ.

— Եւ եթէ այդ պարոնները ձեզ ըսեն թէ մենք չպիտի կրնանք տոկալ, կը պատասխանեմ անոնց.— Իմ ամենէն մեծ հակառակորդս, նախագահ Հինտենպուրկ 85 տարու է...: Ես 43 տարու եմ եւ առողջութիւնս տեղն է...: Մինչեւ ես 85 տարու ըլլամ, նախագահ Հինտենպուրկ, երկար ատենէ ի վեր արդէն՝ մեկնած պիտի ըլլայ այս աշխարհէն»...

*** Հինտէնպուրկ ունկնդրութեան ընդունեց Ֆոն Փափէնը որ իրեն պարզեց երկրին ներքին կացութիւնը:

Կ'ըսուի թէ այս տեսակցութեան ընթացքին, խորհրդակցութիւն կատարուած է Խորհրդարանի հաւանական լուծման մասին:

Խորհրդարանը պիտի բացուի երկուշաբթի օր, եւ կը կարծուի թէ պիտի լուծուի յառաջիկայ չորեքշաբթի իրիկուն:

*** Հիթլերականներու եւ կաթոլիկներու միջեւ բացուած բանակցութիւնները՝ կուռ մեծամասնութիւն մը կազմելու համար, կը շարունակուին: Սակայն, չի կարծուիր որ յաջողութեամբ վերջանան:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Աթենական Վիմա թերթը կը գրէ թէ Յունաստանի վարչապետը Վենիզելոս պիտի յայտնէ հանրապետութեան նախագահին Զայիմիսի թէ ինքնաբերաբար իր հրաժարականը պիտի ներկայացնէ: Սակայն նախագահին պատասխանատու խորհրդականի իր հանդամանքովը՝ չպիտի կրնայ խորհուրդ տալ որ ընդունի այդ հրաժարականը: Վենիզելոս համոզուած է թէ իշխանութենէ իր հեռացումով երկրին մէջ պիտի բացուի քաղաքական անասովոր տագնապ մը՝ որուն հետեւանքները ոչ ոք կրնայ գուշակել:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ ԸՄԲՈՍՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ՆԱԽԱՐԱՐ ՄԸ ՓԱԽՈՒՍՏ ԿՈՒՏԱՑ

Զագրէպի Նովոստի թերթը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ Ալպանիոյ մէջ ծագած ըմբոստական շարժման մը մասին.

Ըմբոստները որոնց նպատակն էր Ալպանիան փրկել օտար միջամտութենէն եւ տապալել ներկայ վարչաձեւը, կը գործէին նախկին պատերազմական նախարար Իսմայիլ Հաքքիի եւ նախկին հանրօգուտ շինութեանց նախարար Սպիրոն Քոլէքայի ղեկավարութեան տակ: Վարմայի մէջ զիրք ունեցող անձնաւորութիւններէ կազմուած հին հոգեւոր գործադիր մարմին մը՝ կը գործէր այդ քաղաքին մէջ եւ յաջողած էր շարժման միացնել հարաւային Ալպանիոյ ազդեցիկ տարրերը:

Հիւսիսային Ալպանիոյ մէջ, դրդռութիւնը աւելի սատակացած է: Բոլոր գիւղերը զինուած են: Արտաքին նախարարը Սամուել Վլորա որ վտանգուած էր այս շարժումով, փախուստ տուած է իր ընտանիքին հետ եւ ապաստանած է Սերպիա:

ՍՈՒԼԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՑ

ՌՈԴՍԻՈՅ

Եւրոպական թերթերը կը գրեն.— Ռուսիոյ մէջ ծայր առող սովը չատ ծանր հարցեր կը դնէ խորհրդային կառավարութեան առջեւ: Շատ չեն մտահոգուիր ժողովուրդով, որ կը նկատուի զանգաւելի քանակ մը, անկարող՝ լուրջ ընդդիմութիւն ընելու կառավարութեան: Սակայն, Ռուսիոյ մէջ իսկ, ուր ժողովուրդը միշտ մեծ համբերատարութիւն ցոյց տուած է հանդէպ կառավարական հարստահարութեան, խմբակցութիւններ կան, որոնց գժգոհութիւնը պիտի կրնար ճակատագրական դեր մը խաղալ վարչաձեւին համար:

Այս խմբակցութեանց մէջ ամենէն կարեւորներէն է կարմիր բանակը:

Արդ, սոսկալի աղբիւրէ կ'իմացուի որ նուազեցնելէ յետոյ Մոսկուայի եւ Ռուսիոյ ուրիշ քաղաքներուն մէջ բնակող օտար լրագրողներուն միսի եւ հացի բաժինը, խորհ. կառավարութիւնը պատրաստելու վրայ է նաեւ, կարմիր բանակին տրուած միսի եւ հացի քանակին վրայ՝ կարեւոր նուազման ծրագիր մը: Այս ծրագիրն արդէն, վեճ բացած է գործավարներու խորհուրդին մէջ, ուր Վորոշիլով սպառնացած է հրաժարիլ, եթէ այդ ծրագիրը գործադրութեան դրուի: Սակայն պարենաւորման հարցը հետզհետէ աւելի կը ծանրանայ եւ կը կարծուի թէ հակառակ Վորոշիլովի ընդդիմութեան եւ կարմիր բանակին մէջ՝ խռովութեանց չատ լուրջ սպառնալիքներու աւելիքն նուազումը պիտի գործադրուի:

ԿԱՐՄԻՐ ՀՐԱԶԷՆՆԵՐԸ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Եւրոպական աղբիւրէ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը տրուին թղշեւիկեան սարսափին մասին.— Ըստ խորհրդային մամուլին, այս վերջերս, հրացանի բռնուած են 234 գողեր, այրեր, կիներ եւ նոյնիսկ քահանի մը պատանիներ: Ասոնց յանցանքն է եղած ուսական 5-10 ռուբլիի գողութիւն:

Արդարացնելու համար նման անգթութիւն մը՝ հանդէպ սովահար այրերու եւ կիներու, որոնք յաճախ կը գողնան՝ իրենց զաւակները փրկելու համար մահէն, Ստալինի կառավարութիւնը՝ իր ընդհանուր դատախազին միջոցաւ յայտարարութիւն մը բրած է, թէ կառավարութեան պատկանող ցորենն ու բանջարեղէնը՝ յետայսու պիտի նկատուին նորերական սեփականութիւն. թէ անոնք որ կը գտնուին այս սեփականութեան, ամենէն ծանր ոճիրը կը գործեն, մեծ գաւաճանութիւն մը, որ մահապատժի կ'ենթարկուի:

Մինչ թշուառները մահապատժի կ'ենթարկուին, խորհրդ. կառավարութիւնը մեծ պարարտութիւններ կը տեսնէ Սեւ ծովու նաւահանդիստներուն մէջ, ցորենի արտածման համար:

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՔԱՇՈՒԻՆ ԺԸՆԵԻԷՆ

Անգլիական «Մորնինգ Փոսթ»ը, Հռոմի իր թղթակցին միջոցաւ կ'իմանայ թէ, Իտալիա կը մտածէ լքել Ազգերու Դաշնակցութիւնը եւ վերադառնալ նախապատերազմեան զինակցութեանց դրութեան:

Այն պարագային որ Իտալիա քաշուի Ազգերու Դաշնակցութենէն, հաւանական կը թուի որ իրեն միանան նաեւ Գերմանիա, Թուրքիա, Աւստրիա Հունգարիա եւ Ճափան:

«Մորնինգ Փոսթ» երկար յօդուածով մը կը վերլուծէ այս լուրը:

ԱՄԷՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆԻ ԸՆԿԷՐՆԵՐԸ

SEVA PARIS

REGISTRED TRADE MARK

Երկու գործիքներ որոնք զարմացուցին ամենէն զգուշաբարանաճները: Ամենէն ազնուական ֆոնոն որ միաժամանակ զարդ մըն է ու կրելի պերճանքի գործիք մը

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆՈՎ:

T. S. F.ի poste secteur ՄԸ

4 Lampes ամբողջ Եւրոպան ձեր տրամադրութեան տակ Appareilներ ամէն կարգի գիներով:

Ամէն տեղեկութեանց համար դիմել՝

Manufacture des Machines Parlantes "SEVA"

206, Rue Lafayette, Paris (10e)

Métro: Louis-Blanc

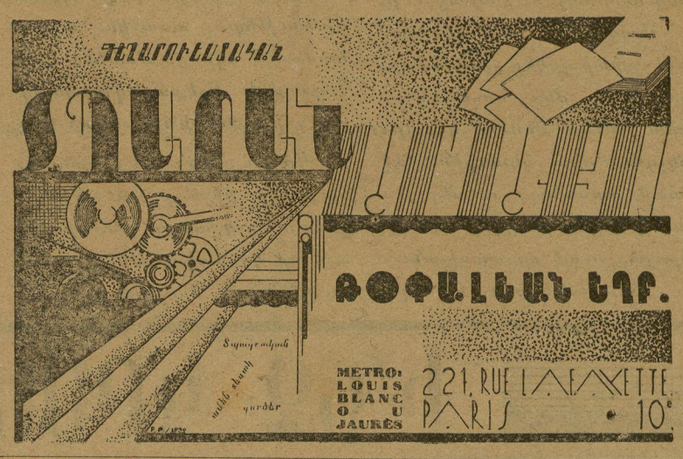

MÉRIDIONAL

Նպարեղէնի մեծ Վաճառատուն

Ճոխ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական

Ուտեստեղէններու

ԱՌՈՒՈՒՄ ԳԱՒԱՌՆԵՐԸ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

8, Rue Châteaudun - Paris - 9e

Métro: Cadet - Le Peletier - N. D. Lorette

ԱՆԽԱՐԴԱԼԻ ԱԳՐԱՆՔ - ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

ԹԱՐՄ ԿԱՆԱՉԵՂԷՆ ԵՒ ՄՐԳԵՂԷՆ

Կօշիկի արհեստանոց

ՍՈՒՐԷՆ ԳԱՐԱԽԱՆԵԱՆ

ամէն տեսակ Կօշիկ կանանց յատուկ

Նրբահատակ, տոկուն եւ մաշէլի գիներով

Զոյգը՝ մեծաքանակի գինով

61, rue Piat - Paris :: Métro: Belleville

Կարեւոր, Գործի Տէրերուն

Ռէկլամի դարն է, յայտարարութեան բոլոր միջոցներէն պէտք է օգտուիլ: Եթէ կ'ուզէք որ կոյրերն իսկ կարդան ձեր ծանուցումները դիմեցէք

ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷԶԻԿՃԵԱՆԻ

OFFICE LAFAYETTE

226, Rue Lafayette, Paris (10e)

որ լաւագոյն գեղատեսակներ եւ խիստ մաշէլի գիներով կը պատրաստէ թուղթի, լաթի եւ ապակիի վրայ ամէն տեսակ ազդեր:

ՄԷԹՐՕ՝ LOUIS BLANC TÉL. NORD 86 - 06

ՆՊԱՐԱՏՈՒՆ ԵՓՐԱՏ

Վահէ Իշգալացեան

Արեւելեան եւ Եւրոպական նպարներ

Զկայ՝ չկայ, մամուռ եւ ածան:

9, Rue Jouye-Rouve, Paris (20e)

մէթրօ Պելվիլ

ՆՊԱՐԱՏՈՒՆ

ՀՄԱՑԵԱԿ ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆԻ

8, Allée Paul-Lafargue, Pavillon s-Bois

A la Coupe moderne

ԳԵՐԶԱԿԱՏՈՒՆ ԱՑՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ

Ճաշակաւոր աշխատանք,

Համեստ գիներ՝ ամէն խակի մաշէլի.

198, Route Nationale, Viroflay

Սարիրիչ

Ա. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

86, Rue Rébéval

Le Gérant: M. TAKEMDJIAN

Impr. "Arax" - Topalian Frères

221, Rue Lafayette - Paris (Xe)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Բնիկ Կ. Պոլսեցի Ցակոբ Տօնիկեան՝ այլ անուամբ Թաչիկ Ժամկոչեան, որ վեց տարիներէ ի վեր անյայտացած է:

Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի խմացնել յիշեալին կնոջը՝ Տիկ. Մարիամ Տօնիկեանի 2, Route de Choisy, PARIS 13

«ՄԱՐՏԿՈՑ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

Կ. Տ'ԱՆՈՒՆՑԻՕ

ԷՔԻՍԳՈՓՕ ԵՒ ԸՆԿ.

ԻՐԵՄ Կ'ուզէք գիտնալ... ի՞նչ կ'ուզէք գիտնալ, Պարո՛ն, ի՞նչ ըսեմ ձեզի, ի՞նչ...: Ամէն բան... լա՛ւ ուրեմն, ամէն ինչ պիտի պատմեմ ձեզի ծայրէն սկսեալ:

Ամէ՛ն բան, ծայրէն սկսեալ: Ի՞նչպէս ընեմ, բան մը չեմ գիտեր, կը վստահացնեմ ձեզ որ ոչինչ կը յիշեմ այլեւս: Ի՞նչպէս ընեմ, Պարո՛ն, ի՞նչպէս ընեմ:

Ա՛խ, Աստուած իմ: Անհաւասա՛ր... սպասեցէ՛ք, եթէ կը հաճիք, քիչ մը համբերութիւն, խնդրե՛մ, քիչ մը համբերեցէք, որովհետեւ խօսիլ չեմ գիտեր: Այսուհանդերձ պիտի ջանամ բան մը վերյիշել: Ժամանակին երբ մարդոց մէջ կ'ապրէի, լուակեաց էի, խմելէ վերջ անգամ լուակեաց էի, մի՛շտ:

Ո՛չ, ո՛չ միշտ: Անո՛ւր հետ կը խօսէի, բայց միա՛յն անոր հետ: Երբեմն, ամառային իրիկունները, արուարձանը կամ հրապարակներու վրայ, հանրային պարտէզներու մէջ... ան իր թեւը կը դնէր իմինիս վրայ, իր նիհար խեղճուկ թեւը, այնքան քնքշօրէն որ՝ հաճիւ կը զգայի, ու այսպէս միասին կը պտտէինք, մտածելով:

Ցանցմէկ տարեկան, — խորհեցէ՛ք, Պարոն, — հաճիւ տասնմէկ տարեկան էր ան, ու մեծ մարդու մը պէս կը արամաբանէր և տխուր էր: Կարծես թէ կը ճանչնար կեանքը, ամբողջ կեանքը, ու կը տանջուէր ամէն տեսակ տառապանքներով: Անոր բերանը արդէն ծանօթ էր դառն բառերու որոնք մեծ վիշտ կը պատճառեն ու չեն մոռցուիր երբեք:

Բայց արդեօք կա՞ն մարդիկ որոնք երբեւիցէ բան մը կը մոռնան: Կա՞ն արդեօք:

Ձեզի կ'ըսէի թէ՝ բան մը չեմ գիտեր, և ոչինչ կը յիշեմ այլեւս... ո՜հ, ճիշդ չէ ասիկա:

Ամէն բան կը յիշեմ, ամէ՛ն, ամէ՛ն բան, կը հասկնա՞ք: Կը յիշեմ անոր խօսքերը՝ շարժումները, նայուածքը, արցունքները, հառաչանքները, ճիչերը և իր կեանքին ամենափոքր արտայայտութիւնները, ամէ՛ն բան, իր ծնած ժամէն մինչև մեռած ժամը:

Մեռած է ան հիմա: Տասնըվեց օր է որ մեռած է արդէն: Ու ես, ես դեռ ողջ եմ: Բայց պէտք է մեռնիմ, և որքան չուտ մեռնիմ, այնքան լաւ պիտի ըլլայ: Իմ աղա՛ս կ'ուզէ որ երթամ իրեն միանամ: Ամէն գիշեր ան կու գայ, կը նստի ու ինծի կը նայի, ոտքը բոպիկ է, խե՛ղճ Զիրօ, ու նուրբ ականջներու պէտք ունիմ, որոշելու համար իր ոտնաձայնը: Երեկոյեան ատենները եղաքին պէս, ականջներս մշտապէ՛ս չորս կը բանամ, մշտապէ՛ս, ու երբ ան ոտքը սեմին վրայ կը դնէ, կարծես թէ սրտիս վրայ կը կոխէ, բայց չատ թեթեւ ու չատ քնքուշ, առանց ինծի ցաւ պատճառելու, թեթեւ փետուրի մը նման... խե՛ղճ հոգի:

Հիմա, ամէն գիշեր, անոր ոտքերը բոպիկ են: Բայց, հաւատացէ՛ք ինծի, ողջ եղած միջոցին բնաւ ոտքը բոպիկ չէր քալած, ո՛չ, բնաւ երբեք, կ'երդնում ձեզի:

Բան մը պիտի ըսեմ ձեզի, լաւ ուշադրութիւն ըրէք: Եթէ ձեր մէկ սիրելին մեռնի, հոգ տարէք որ անոր դագաղին մէջ բան մը պակաս չըլլայ: Հաղորդեցուցէք զայն ամբողջովին, մանրամասնօրէն, այնպէս մը որ՝ իբր թէ պիտի ողջնար, ոտքի պիտի կանգնէր ու դուրս ելլեր: Այս աշխարհէն մեկնողի մը համար բան մը պակաս պէտք չէ ըլլայ. ոչ մէկ բան, լաւ յիշեցէք ասիկա:

Հիմա, նայեցէք սա փոքրիկ կօշիկներուն... Զաւակներ ունի՞ք դուք... ինչ՞: Այն ատեն չէք կրնար գիտնալ, չէք կրնար հասկնալ ի՞նչ են ինծի համար սա փոքր կօշիկներու դէպ զոյգը, որ անոր ոտքերը իրենց մէջ առած են և անոնց ձեւը պահած: Չեմ կրնար ընաւ ըսել ձեզի ասիկա. երբեք ո՛չ մէկ հայր չի կրնար ըսել ձեզի, բնաւ երբեք:

Այն վայրկեանին՝ երբ ան սենեակ մտաւ ու դիս ալ հետը տարաւ եւ ելաւ, արդեօք իր բոլոր հագուստները հոն չէի՞ն աթոռին վրայ, անկողնին քովը: Ինչո՞ւ համար ուրեմն միտքս կը զբաղեցնէի միայն կօշիկներով: Ինչո՞ւ համար զանոնք անկողնին տակը կը փնտռէի անձկալից, այնպիսի զգայնութեամբ մը որ սիրտս պիտի պայթէր, եթէ չկարենայի զանոնք գտնել: Բայց ինչո՞ւ համար զանոնք կը պահէի, կարծես թէ անոնց մէջ մնացած ըլլար մասնիկ մը իր կեանքէն: Ո՜հ, դուք չէք կրնար հասկնալ:

Զմեռ առաւօտներ երբեմն, դպրոցի ժամուն... խեղճ տղան կը տառապէր ոտքի ցրտնխածէ: Զմեռը, անոր ոտքերը ամբողջ վէրք էին, արիւնահար: Ես էի որ կը հագցնէի կօշիկները, ես ինքս կը հագցնէի: Շատ լաւ գիտէի: Ցեռոյ, կապերը կապելու համար կը ծռէի, ու կը զգայի որ իմ ուսերուս մը կսթնցնէր ցուրտէն դողահար իր ձեռքերը, և այսպէս կը մնայի քիչ մը... բայց դուք չէք կրնար հասկնալ:

Երբ մեռաւ, մէկ զոյգ կօշիկ ունէր, ձեր տեսածը, ու զայն իրմէ առի: Բնականաբար տղան պատանեցին եղածին պէս, աղքատ տղու մը նման: Հօրմէն զատ կա՞ր մէկը որ զայն սիրէր արդեօք:

Հիմա, ամէն իրիկուն, կ'առնեմ անոր զոյգ մը կօշիկները, իրարու քով բերելով կը դնեմ սեմին վրայ, իր աչքին զարնելու ձեւով մը: Անցած ատենը կը տեսնէ՞ր արդեօք: Թերեւս կը տեսներ, բայց անոնց չէր դպչեր: Թերեւս կը խորհեր որ, երբ առաւօտն արթննամ ու իրենց տեղը՝ քով քովի չի գտնեմ զանոնք, կը խենթանամ:

Զիս խենթ կը կարծէք... Ո՜չ: Այսպէս կը կարդայի ձեր աչքերուն մէջ... բայց ոչ, պարո՛ն, դեռ չեմ խենթեցած: Ինչ որ պիտի պատմեմ ձեզի, իրականութիւն է, ամէն ինչ ճշմարիտ է: Մեռելները կը վերադառնան, գիտէ՞ք:

Երբեմն, միւսն ալ կը վերադառնայ: Ինչ՞ սարսափ, ո՜հ, ի՞նչ սարսափ:

Մտիկ ըրէք. ամբողջ գիշերներ կը զողայի հիմակուան պէս, ականջներս իրարու կը զարնուէին, առանց կարենալ դադրեցնելու, կը կարծէի որ վախէս ոսկորներս տեղէն պիտի ելլէին, մինչև առաւաւ ճակատս վրայ կը զգայի մաղերս՝ տեղներու նման, կարծր ու ցցուած: Ձեզի ճերմակ չե՞ն մաղերս, ճերմակ են, այնպէս չէ՞, Պարո՛ն:

Շնորհակալ եմ, Պարո՛ն: Կը տեսնէք այլեւս չեմ դողար: Հիւանդ եմ, չա՞ս հիւանդ: Դէմքէս դատելով, ձեր կարծիքով դեռ քանի՞ օր կրնամ ապրիլ: Գիտէ՞ք, պիտի մեռնիմ, և որքան չուտ՝ այնքան լաւ:

Բայց այո՛, այո՛, հանդարտ եմ, կատարելապէս հանդարտ: Ամէն բան պիտի պատմեմ ձեզի, ծայրէն սկսեալ, ըստ ձեր բաղձանքին. ամէն բան կարգով: Դեռ բանականութիւնս տեղն է, հաւատացէ՛ք ինծի:

Ուրեմն, անուանի՛կ: Նոր թաղամասի տուներէն մէկուն մէջ էր, քաղքենի թաղամասի (փանսիոն) պէս բան մը, ակէ տաններու տաններեք տարի առաջ:

(Շար.) Թարգմ. Լ. Մ.

ՄԱՐՏԿՈՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ
ԵՒ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄ

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ
ԼԵՒՈՆ ՄՕՋԵԱՆ
Մ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ
Ա. ԱԲՈՑԵԱՆ
Վ. ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

"Mardgotz"

Journal Arménien

Rédaction-Administration :
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն } 221, Rue Lafayette - PARIS (10e)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«ՄԱՐՏԿՈՑ»ը մօտ ատենէն օրաթերթի վերածուելուն պատճառով բաժանորդագրութիւնը պիտի հաշուուի թիւի վրայ, այսպէս. - 300 թիւը տարեկան 140 Ֆր., 150 թիւը վեցամսեայ 75 Ֆր. Իսկ 75 թիւը՝ եռամսեայ 40 Ֆր.
Արտասահմանի համար, մեր պայմանները ի մօտոյ:
Հատը Ֆրանկ 50 սանթիմ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
15
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
1932
Ա. ՏԱՏԻ
ԹԻՒ 2

ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԽՆԴԻՐԸ

Սերունդներու յաջորդականութեան չղթան խորտակուեցաւ Ապրիլ 24ով։ Տասը տարի է, ամէնէն դժուան պայմաններու տակ, ճիգ կ'ընենք խորտակուած չղթային փշրուած օղակները քով քովի բերել, կրկին հանգուցել իրարու։ Որպէսզի, ընդմիջեալ յաջորդականութիւնը գտնենք։ Ապրիլ 24ով առնուազն երեք սերունդ կորսուեցաւ։ Անոնց հարկն ու տուրքը չունինք քայսոր։ Ապրիլ 24ի երաշխին պատճառաւ սերմերը որ պիտի ծլէին, քարքարուտներու մէջ մեռան։ Փոթորիկէն եւ անապատներու խորշակներէն փրկուած հատիկներ ծլան, բողբոջներ տուին, որոնք անապատներու երկայնածիր հորիզոններու մերամազոտուութեամբ, այլ անոր աւազներուն խորութեամբը պատահական մնծերէն իրաւունք կը պահանջեն գործելու։

Խօսքէն գործի անցնելու։ Սերունդները հաշուետուն են իրարու։ Եթէ չըլլային, ընկերային յառաջդիմութեան յառաջնթաց անիւը ինքն իր վրայ, այլ դէպի ետ պիտի շարժէր։ Ընկերային բարդմեքենականութեան սանդուխը պիտի փլէր։ Սերունդէ սերունդ հաշուետուութիւնը, ոչ միայն էական պայման է յառաջդիմութեան, այլ հիմը, [illegible] դարուոյն։

Մեր հանրային կեանքի ձախորդ կողմը այն է որ՝ Ապրիլ 24ի հեռեւանքով չծլած մեռած սերունդները՝ որոնք օրինաւոր ու բնական հաշուեպահանջները պիտի ըլլային նախորդներուն, չկային։ Այս եղերական փաստը հոգեկան այնպիսի վիճակ ստեղծեց որ կարծուեցաւ թէ ամէն ազգի մէկ արդար ու բնական համարուող հաշուետուութիւնը հայ կեանքի մէջ կիրառելի չէ։ Որ հայ հանրային-քաղաքական կեանքը ազատ մհյտան է, ուզողը իր ուզած ձեւով կարող է ճիրիդ խաղալ, առանց երկիւղի եւ կանխագուշութեան, որովհետեւ, ի յառաջագունէ գիտէ որ պատասխանատուութիւն չկայ։ Պատասխանատուութիւն չկայ։ որովհետեւ, չկայ նաեւ դատ, դատաստան, անկախութեան դատարան։

Արդ՝ հիմնապէս պիտի փոխուի իրերու այս վիճակը, եւ անոնցմէ կազմուած մարդոց հոգեվիճակը։

Սերունդները, հաշուետուն են իրարու։ Եւ մենք անցնող քսանամեակի հաշիւները կը պահանջենք։

Միայն չհասկցուինք։ Հաւաքուած ու ծախսուած միլիոններու հաշիւը չէ որ կը պահանջենք։ Նիւթական գետնի վրայ կանխակալ ոչ մէկ կարծիք ունինք։ Ընդհակառակն՝ համոզում ունինք որ մեր ընկերները՝ որոնց դէմ կռուի ելած կը կարծեն մեզ՝ նիւթական խեղճ պայմաններու տակ աշխատած են, այդ տեսակէտով անձնուիրութիւնը չէ որ կը պակսի իրենց։

Մե՛նք, մեր այդ մինչեւ երէկ դեռ սիրելի՝ յետ այսու միայն յարգելի ընկերներուն օձիքէն խեղդիչ մատներով բռնած, իրենց ապիկար գեկավարութեան, պետական ադէմոնեռուն, երէկի անհերելի սիալներուն, քաղաքական արկածախնդրութեանց և հաշիւը կ'ուզենք։

Մենք բարոյական հաշուետուութիւն կ'ուզենք։

Մե՛նք գաղափարականհաշուետուութիւն կ'ուզենք։

Մե՛նք անձնական հաշիւ չունինք, եթէ կ'ուզէք ճիշդ հակառակը, այն ընկերներուն հետ որոնց դէմ դրօշը վերառին անձնական կապերու յուզիչ յիշատակներ ունինք, եւ պիտի պահենք։

Մե՛նք յստակութիւն կ'ուզենք մեր յեղափոխական երկունքի պահուն, ու մեր ցեղին որբազան երկունքի վրայէն փափուքով չնուած կեղծ հմայքները, ամէն կարգի պատիր խորհրդաւորութիւնները պիտի թաղենք։

Ցամի տեառն 1932ին կ'ուզենք արեւի տակէն բաց ճակատ քալել...։

ՄԵԼՔՈՊ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

✤ ՆՇՄԱՐՆԵՐ ✤

ԿԱՆՏԻ ՄԸ Կ'ՈՒԶԵՆՔ

Կը ցաւիմ որ առիթն ու պատիւը չեմ ունեցած անձամբ տեսնելու Կանտին։ Տեսնողները կ'ըսեն թէ ոսկորի տոպրակ մըն է։ Դասելով իր պատկերին, զոր տեսած եմ — այդ մէկը գոնէ [illegible] — կենդանի կեանք մըն է, որուն համար կեանքը՝ խաղերորդ դարու հրաշքներուն մէկը է։

Երբ ուրեմն, համբաւաւոր այս կենդանին կը վճռէ հիրաւոր կեանքին ծոմ բռնելով՝ ազատութեան իրաւունքները ապահովելու համար իր ցեղին՝ որուն դեռ չի փրկած, խեղճ չի հասած, մեծ եւ օրինակելի հերոսութիւն մը չի որ կը զործէ։

Առանց ատոր աղ արդին պիտի չուտէ...

Բայց ահա իր վարպետութիւնը... մանաւանդ որ կ'ըսեն թէ, ուտել-խմելու հետ, այնքան աղ գործ չունի։

Ծոմ կը բռնէ։ Ատոր վարժութիւնն ունի։ Ծոմ բռնելով՝ կ'ուզէ մեռնիլ։ Մեռնելով կ'ուզէ իր ցեղը ազատագրել։

Կանտիի պարագան պատշաճեցնելով մեր պայմաններուն, պէտք է յուծենք հետեւեալ կրնճիռները։

Եթէ ծոմապահութիւնը՝ մահ նշանակէր, աշխարհի վրայ հայ գործիչ չէր մնար։ Եթէ գործիչներու անօթի մեռնելովը՝ ազգը պիտի փրկուէր, հայութիւնը այսօր՝ ամենէն մեծ ու բարգաւաճ եւ անիշխանօրէն ազատ ազգը դարձած կ'ըլլար։

Զի՞ որ անընդհատ կը պնդեն թէ հայ գործիչները անօթի կը մեռնին։

Թերեւս ճիշդ է...։ Բայց ճիշդ է նաեւ թէ հայ գործիչներու ծոմը՝ դեռ չի փրկած ազգը։

Կը նշանակէ թէ դասելով Կանտիի օրինակին, մեր գործիչները կամ անօթի չեն մեռնիր, եւ կամ ծոմ բռնելու գիտութիւնը չեն գիտեր։

Պէտք է ուրեմն, իրենց ակամայ ծոմապահութեան տան ազգը փրկելու կամաւոր նպատակ մը։

Բայց ատով, ո՛չ թէ ազգին, հապա այլազգին գլուխը տանին։

Թերեւս ատով քանի մը ծառայած ըլլան։ ԱՐԻՍ

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԿՈՐԿՈՒԼՈՎ ԿԸ ՔԱՒԷ ԻՐ ՈՃԻՐԸ

Հանրապետութեան նախագահ Փոլ Տումեռի սպանիչը Կորկուլով՝ իր ոճիրը քաւեց երէկ առաւ, ժամը 5,55ին։

Ճիշդ 5,30ին, դահիճը իր երեք օգնականներով բանտ գնաց, ուր կը գտնուէին արդէն ընդհ. դատախազը եւ քահանայ մը՝ արթնցնելու համար մահապարտը։

Կորկուլով ո՛չ մէկ բառ արտասանեց, երբ գինքը արթնցուցին։ Հանդարտօրէն ներկայ եղաւ պատարագին եւ հաղորդուեցաւ։ Սակայն պատարագի վերջաւորութեան, սկսաւ զառանցել, անկապ խօսքեր արտասանել։— Կը մեռնիմ գաղափարս համար։ Ես հակաբոլշեւիկ էի։ բայց ո՛չ յեղափոխական էի, ոչ ալ միապետական։ Կը մեռնիմ ինչպէս երկրիս գիւղացիները, որոնք հարատեւարուած են կարմիրներուն կողմէ։։ Ֆրանսայի դէմ ոխ չունիմ։

Յետոյ, երբ իր պաշտպան փաստաբանը կը հարցնէր թէ ի՞նչ է վերջին փափաքը, Կորկուլով պատասխանեց։—Հսկէք կնոջս թէ գինքը շատ կը սիրեմ։ Թող մեր զաւակը մեծցնէ համայնավարներու հանդէպ ատելութեամբ։

Ժամը 5,55ին, նախագահին սպանիչը քաւեր էր իր ոճիրը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԳՈՐԾԸ

"ՈՎ ՔՆԱԾ ԷՔ, ԱՐԹՈՒՆ ԿԱՑԷՔ"

Ամենէն անտարբերներն իսկ, արդէն սկսած են հնչեցնել ահազանգը՝

— Արեւմտահայ ժողովուրդին վերջին մնացորդները կը մեռնին։

— Արեւմտահայ նոր սերունդը հասակ կը նետէ օտարութեան մէջ, և անոնց աչքին կը ժժգունի, կը դալկանայ պատկերը հայ հայրենիքին։

— Փլուզումը կը սպառնայ.

Որքան կ'ուզէք խտացուցէք զոյները, կամ որքան կ'ուզէք լաւատեսութեամբ թեթեւցուցէք զանոնք, չպիտի կրնաք ահազանգէն շեշտ մը պակսեցնել։ Զտեսնել ա՛նոր եղերականութիւնը։

Ընդհակառակ։ Ակնարկ մը պտտցնելով գաղութէ գաղութ կամ ձեր շուրջը, ամէն մէկդ պիտի տեսնէք հսկայ ողբերգութիւնը մեր ցեղին, որուն մէջ իւրաքանչիւրս և՛ դերակատար ենք և՛ հանդիսատես։

Հինաւուրց ժողովուրդ մը, արմատախիլ, կորուած իր հողէն, իր ջուրէն, իր հայրենիքէն. թափառական։

Անկայուն, անհաստատ մտահոգութեամբ, մտահոգ, անսոյզ վաղուան համար։

Այս ողբերգական կացութիւնը թելադրանք մը ունի։ Ազգու, յստակ հրաւէր մը բոլոր արիւն ու սիրտ ունեցող տարրերուն։

Ազգովին կատարուելիք ճիգի մը անհրաժեշտութիւնը։ Համաձայնութիւնը ճիգի անհրաժեշտութեան մասին կատարեալ է։ Բայց, կը դանդաղի ճիգը։ Մեր ինքնապաշտպանութեան բնազդի կրակէն բռնկած կատաղի դիմադրութիւն մը քայքայման դէմ ձեւ ու մարմին չառներ։

Մենք կ'ուզենք ընդհանուր գրոհ մը չարիքին դէմ։

Մե՛նք կը յայտարարենք ի լուր բոլորին որ սովորական միջոցներով, սովորական դեղատոմսերով չկայ փրկութիւն։

Արտակարգ միջոցներ հարկաւոր են։ Արտակարգ կազմակերպութիւն հզօր ու լայն։

Մենք խոր համոզումն ունինք։ Բեղուն մեր ցեղը ընդունակ է գաղափարական մեծագործութեան։ Մանանեխի հատիկին չափ հաւատքով լեռներ փուլ կուգան։ Մեր յեղափոխական փոքրամանութեան կրակներու մէջ թրծուած հաւատքը թո՛ղ ուռի և կոհակ առ կոհակ բարձրանայ։

Անցնող տասնամեակը գործի տեսակէտէն ապարդիւն անցաւ, յոյսի բողբոջ չտուաւ։ Բայց, մռայլ երկունքի մը պէս շարունակուեցաւ։ Եւ արդ, մեր չորս բոլորտիքէն բարձրացող թունդ ու հաւատաւոր ձայները կ'աւետեն.

— Ծննդաբերքի հանդիսաւոր պահն է։

Ոչ ոք իրաւունք ունի այս շքեղ պահուն, տասնամեայ ցաւոտ երկունքէ յետոյ, բացակայ ըլլալու, ձեռնպահ մնալու, խափանարարութիւն փորձելու։

Մեր շարժումը ցեղին ամէնէն խոր ընդերքէն կը բարձրանայ։ Մեռելներու ուռած ընդերքէն, ողջերու հրավառ սրտերէն։

Մենք չպիտի հանդուրժենք բացակայութիւններուն եւ ձեռնպահութեանց ու մանաւանդ խափանարարութիւններուն։

Մեր երկայնածիր եւ ամրակուռ խուրձերը պիտի ցանցապատեն բոլոր գաղութները։ Ու ազգային համերաշխութեան դրօշը պի՛նդ բռնած, կ'ըսենք.

— Արեւմտահայ ժողովուրդը կը հատնի։

Այո՛, ահազանգ է։

Քնացողնե՛ր, արթնցէք։ ՄԱՐՏԿՈՑ

«ԹՌՁՈՒՆ ԸՆՏԱՆԻՔ»Ը ՈՂՋ ԱՌՈՂՋ

Անգլիական չոգենաւ մը Կրոէնլանտայի ափերուն վրայ ողջ առողջ գտաւ Հուչինսոն ընտանիքը եւ անոր ընկերակցող անձերը որոնց վիճակին մասին, ոչ մէկ տեղեկութիւն կար։

Սաւառնակը որով ճամբորդեցին ջարդ ուփշուր եղած է։

Հուչինսոն ընտանիքին գժբախտութիւնը սակայն, դեռ վերջ չէ գտած։

Դժուարութիւններ կան ա՛նոնց վերադարձը ապահովելու, սառցակոյտերուն պատճառով։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

Անգլիական կառավարութիւնը որոշած է խորհրդարանը վերաբացման հրաւիրել հոկտեմբեր 18ին։

Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական դեկոյց մը կը յայտնէ թէ, յուլիս 13ին, խորհրդարանի փակման, նախատեսուած էր որ եթէ հարկ ըլլայ, կառավարութիւնը պիտի կրնայ վերաբացման համար նշանակուած թուականէն առաջ հրաւիրել խորհրդարանը։

Խորհրդարանը գլխաւորաբար պիտի զբաղի Օթթաւայի համաձայնութեանց օրինակացումով։

ԱՆԳԼԵՒԻՐԼԱՆՏԱԿԱՆ ՎԷՃԸ

Իրլանտական կառավարութիւնը որոշած է Անգլիոյ յղել կայուածական-հողային տարեվերջաբներու հարցին վերաբերեալ նոր յուշագիր մը։

Կը կարծուի թէ Իրլանտա պիտի առաջարկէ տարեվճարներու գումարները յանձնուի միջազգային հաստատութեան մը, այն պարագային որ Անգլիա հաւանի երկու երկիրներու միջև բացուած վէճը կարգադնել՝ ըլլայ ուղղակի համաձայնութեամբ, ըլլայ հարցը ենթարկելով իրաւարար տեսանի մը։

Խորհրդայոյզ Հալէպը

Ծանր վիճակ ստեղծուած է Հալէպի մէջ։ Իշխանութիւնները անակնկալօրէն անցան արտակարգ խստութեանց։ Զանգուածային ծաւալով հետապնդումներ, խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ տեղի կ'ունենան։ Առաւելաբար կը հետապնդուին ազգայնական պարագլուխները։ Ձերբակալուածներու թիւը արդէն 30ը անցած է։ Խուզարկութիւնները կը շարունակուին, Ազգայնական յայտնի պարագլուխներէն Հանանոյի բնակարանը պաշարուած է, իսկ ինքը փախստական։

Զօրքերով ու գնդացիրներով պաշարուած է նաեւ Էլ Համ Հասան պէյի բնակարանը ուրկէ կարեւոր փաստաթուղթեր ձեռք անցուած են։ Այս վերջին խուզարկութեան հետեւանքով իսկոյն ձերբակալուեցան, օտար դատարաններու դատախազին հրամանագրով Ճիմիլ Իպրահիմ փաշա եւ իր եղբայրը, ինչպէս նաեւ տոքթ. Հասան Ֆուատ պէյ (կառավարական բժիշկ)։ Խրատորէն կը հետապնդուին Ֆահիր պէյ Ճապրի եւ Տոքթ. Ռէշմալ, Ճապրիի բնակարանին մէջ (եղբայրն է երեսփոխան եւ յայտնի ազգայնական պարագլուխ Սաատալլա պէյի) կարեւոր փաստաթուղթեր գտնուած են։ Հրաման արձակուած է ձերբակալելու նաեւ Սաատալլանը, որ օգափոխութեան համար Սոֆար գացած է։ Մանրակրկիտօրէն խուզարկուած է նաեւ ծանօթ Հաճի Մուրատ Ճապրիի բնակարանը ուր ձերբակալուած է իր որդին՝ Շէքիպը։ Ձերբակալուածներուն մէջ են նաեւ փաստաբան Բաշիտ Մարաշը։ Թահիր եւ Շաքիր ազգայնականները, Քբրահիմ Թաղի անօրէն Հաճ Քաթիմ Ապուտ եւ Իսմայիլ Քեհեան։ Կը հետապնդուին փաստաբան Միւնիր Վէֆիի, Ապտոյ Ապտ Գաատիր, Ֆէրահ Պիթթարի, Անմէտ Պահրուր, քոմիսար մը եւ կարգ մը նախկին ոստիկաններ։ Խուզարկութիւններուն եւ ձերբակալութիւններուն կը հսկէ խան դատարանի հարցաքննիչ դատաւոր Պ. Մոկան։

Այս արտակարգ եւ անակնկալ խստութեանց պատճառները խիստ գաղտնի կը պահուին։ Ոմանք զայն ուսիկանապետ Ծաղկունիի վրայ տեղի ունեցած մահափորձին կը կապեն։ Այս վերջինին ա՛հարեկիչը, Զաւուշ Սամուէլ, արդէն տուած է անունները չորս հոգիի՝ որոնք զինք ոճիրի մղած են։ Ասոնցմէ Սէլիմ Դանիէլ եւ գերձակ Արթին ձերբակալուելով՝ զգայացունց յայտնութիւններ ըրած են։

Հետապնդումները անդադրիկ կերպով կը շարունակուին։

Ամբողջ քաղաքը յուզումի մէջ է։

ԶԻՆԵՒՃԱՓՈՆ ՎԷՃԸ

Մանչուրիական կառավարութիւնը ճանչնալու մասին Ճափոնի առած որոշումը, նոր բարդութիւններ ստեղծեց Ճափոնի և Զինաստանի միջեւ։

Զինաստան որոշած է բոյքոթել Ճափոնի և Ազգերու Դաշնակցութեան։

ՏԱԳՆԱՊԸ ԵՒ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Տնտեսական տագնապը պատրուակելով, ֆրանսական կառավարութիւնը կը մերժէ բազմաթիւ օտարականներու կատարած դիմումը ֆրանսական հպատակութիւնն ընդունելու համար։

Ծնունդներու անման գերապոյն խորհունդին անդամներէն մէկը, տեղեկագրով մը կը պախարակէ կառավարութեան ընթացքը և կը յայտնէ թէ տնտեսական տագնապը, ընդհակառակն, լաւագոյն առիթն է բաղձալի օտարականներուն հասկցնելու թէ ֆրանսայի մէջ իրենք աւելի լաւ կրնան ըլլալ քան ուրիշ երկրի մէջ։

Խորհուրդը բաղձանք յայտնեց որ ֆրանսական հպատակութիւնը ընդունող օտարականները՝ ֆրանսացնեն իրենց անունները։

ԼԵՒՈՆ ՏՐՈՑԿԻԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

Խորհրդային Միութեան նախկին գործավարը Լէոն Տրոցկի՝ Պոլսէն պիտի մեկնի Զեխոսլովաքիոյ Փիսթիցան քաղաքը։ Տրոցկի պիտի անցնի Պուլկարիայէն, Եուկոսլաւիայէն, Հունգարիայէն։ Այս պատութիւնները արտօնած են Տրոցկին որ անցնի իրենց սահմաններէն։ Հունգարիա պայման դրած է որ նախկին խորհրդային գործավարը հունգարական հողէն անցնի մասնաւոր ճեպընթացով մը եւ ինքզինքը ցոյց չտայ կայարաններուն մէջ։

Պուլկարիա [illegible] դար ոստիկանապետներ պիտի ընկերակցին Տրոցկիի երկրէ երկիր անցքի ընթացքին։

ՍՐՏՔԸ ՓԱՇԱ

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներու մէջ այն կարծիքը կը տիրէ թէ Եգիպտոսի վարչապետին Սրտքը փաշայի ճամբորդութիւնը դէպի Եւրոպա, քաղաքական որեւէ նպատակի կապուած չէ։ Աւելի, կ'ըսեն, առողջական պատճառներով է որ կը ճամբորդէ։ Կը հերքուի նաեւ այն զրոյցը թէ Սրտքը փաշա Լոնտոն պիտայ եկիպտական դեսպանին հետ խորհրդակցելու։

Միւս կողմէ, հեռագրական զրծակալութիւն մը կը յայտնէ թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարը Ճոն Սայմըն, սեպտեմբեր 20ին, Ժընեւի մէջ հանդիպում մը պիտի ունենայ Սրտքը փաշայի հետ։ որ վերջերս փափաք յայտնած էր բանակցելու Անգլիոյ հետ։

ԱՒԱՋԱՆԳԷՆ ՎԵՐՋ

Ի՞նչ ընել եւ ուրկէ՞ սկսիլ։

Այլասերում, ուծացում,— ի՞նչ անուն կ'ուզէք տուէք, նոյն երեւոյթն է, որուն առթած մտահոգութիւնը երկանաքարի պէս նստած է մեր հոգիներուն մէջ, եւ անխտիր բոլորին։ Վերահաս վտանգին մեծութիւնը բոլորին սիրտը կը յուզէ։ Այլ սակայն, կը թուի թէ երկար ճամբայ կայ այս արդար յուզումէն դէպի ելքի կարելի միջոցներուն կիրարկումը։

Ի՞նչ միջոցի ձեռնարկուած է ցարդ հաւաքաբար, որ համապատասխան ըլլայ ազէպի մեծութեան։ Մտածուա՞ծ է, որեւէ ձեռնարկ եղա՞ծ է այս մասին։ Դժբախտաբար, ո՛չ մէկ միջոց եւ ոչ մէկ ձեռնարկ։

Բարձր դիւանագիտութիւնը միայն եղած է մեր ճիգերուն լաւագոյնը։ Որո՞ւ հոգ, երբ ամբողջ ժողովուրդ մը, ժողովուրդի մը ամբողջ կէս հատուածը, կը քանդուի մեր շուրջը, մեր իւրաքանչիւրին տան մէջ հատիկ առ հատիկ, եւ մանաւանդ մեր հոգիներուն մէջ անընդհատ։

Մեր քաղաքական հետապնդումներուն խարխափն է որ կ'ոչնչանայ. այլեւս ի՞նչ արժէք կրնան ունենալ Միացեալ բոլորը, երբ բուն ենթական ինքը՝ ժողովուրդը չկայ մէջտեղ, կամ կայ՝ աղճատուած, դիմազուրկ եւ անհոգի։

Շա՜տ ուշ կ'ըլլայ «կապոյտ թռչուն»ի հետապնդութեան նման ժողովուրդ փնտռել, եւ մանաւանդ հոգին գտնել միացող խորխին մէջ։

Արդ, հարցուցէ՛ք թէ, ինչպէ՞ս կը հաշտեցնեն մեր քաղաքական հետապնդումները այս ողբերգական կացութեանը հետ ժողովուրդին, որուն մէկ ոտքը, առանց չափազանցութեան, անդունդին վրայ նետուած է արդէն։ Առանց մէկուն միւսը ըմբռնել կարելի չէ, բայց ճիշդ այս պատճառով, երբ մէկուն հետապնդութեան ճամբուն վրայ ենք, գոնէ այդպէս կը կարծենք, միւսին անտեսումը ինքնաբերաբար զէրոյի կը հաւասարեցնէ հաւանական որեւէ արդիւնք քաղաքական գետնի վրայ։ Ինչո՞ւ եւ ինչպէս չըմբռնել այս ակներեւ հակասութիւնը։

* * *

Հարցնենք դարձեալ.— ի՞նչ միջոցներ կան ուծացման վտանգին դէմ պայքարելու համար։ Գիտենք որ պատրաստ ու թափծու պատասխաններ կան, դիւրին եւ որ եւ է ճիգ ու գործ չպահանջող։

— Ներգաղթը՝ դէպի երկիր, ինչպէս նաեւ մեր քաղաքական դատին լուծումը, ինքնաբերաբար կը լուծեն կնճիռը, եւ մեր ժողովուրդին համար փակուած կ'ըլլայ օտարացման սեւ էջը։

Ծո՞յլ ու պարզամիտ տրամաբանութեան եզանակ մը, որուն միջոցով գործի եւ պատասխանատուութեան բեռէն կը փորձէ թեթեւնալ հայ քաղաքական ղեկավարութիւնը։

Ներգա՞ղթը, որուն տարածուն ու լայն կիրարկումը գիտեն որ կարելի չէ, կը հաւատան որ ա՛չ բարի կամեցողութիւնը եւ ոչ ալ բաղձանքը տասը հոգի աւելի չեն կրնար երկիր փոխադրել։ Այսուհանդերձ, կը պնդեն ներգաղթի փրկարար կարելիութեանցմամբ, ընդդէմ ուծացման։ Տեսական կարելիութիւնները գործնական արժէք չեն ներկայացներ, հետեւաբար աղիտաբեր է ըստ այնմ նկատի առնել ու հաշուի նստիլ։

Միւս կողմէ, օտարացման խնդիրը կը կապեն մեր քաղաքական դատին լուծման հետ։ Այո՛, գիտենք որ, ինչպէս ներգաղթը, նոյնպէս նաեւ մեր քաղաքական դատին լուծումը կրնան միակ լուծումը տալ մեզ չարչարող խնդրին, բայց չէ՞ որ ո՛չ մին եւ ոչ ալ միւսը չկան այսօր, լուծում չեն դտած։ Ուրեմն, ինչո՞ւ ապագայ կարելիութեանց կապել լուծումը խնդրի մը, որ անմիջական գործնականութիւն կը պահանջէ, որ ամէն օր եւ ամէն օր քիչ մը աւելի սաստկօրէն կը քամէ մեր հոգիները, կը տկարացնէ ցեղին վաղուան դիմադրականութիւնը։

Հետեւաբար, անկախօրէն այդ խնդիրներէն, պէտք կ'ըլլայ գտնել ուրիշ միջոցներ, որոնցմով կարելի ըլլայ պայքարիլ օրուանդլխաւոր վտանգին դէմ։

Որոնումի ճամբան հարթելէ վերջ, կը մտածենք նաեւ պայքարի միջոցներու մասին։

Լ. Մ.

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԹՄԲ.— Այս սիւնակին տակ յաջորդաբար, անսչառ քննութեան պիտի առնուին Հայութեան ժամանակաւոր անցեալը, ներկան ու ապագան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կապակցութեամբ։ Սիւնակը բաց է բոլոր սրտցաւ դաշնակցականներուն առջեւ։

Այս գլուխը աւելի հասկնալի դարձնելու համար, տիպուած դէպի 1919 պիտի վերադառնանք։ Մինչեւ Դաշնակցութեան 9րդ Ընդհ. Ժողովը։

Այն երջանիկ և երազային թուականը։

Երբ կը թուէր որ ցեղին դարաւոր երազը կեանք առած է։ Երբ, գրեթէ համոզուած էինք որ Ապրիլ 24ով ցեղին սուլար կեսին հաւաքական զոհաբերութիւնը մեզ ապահոված է Մայիս 28-ը։ Ո՛չ մէկ կերպով տրամադիր էինք հաշուի առնելու այն վճռական ու բաղդորոշ ապդակը՝ Ռուսական Յեղափոխութիւնը՝ որ մեզի հնարաւորութիւն տուած էր ունենալու Մայիս 28-ը Արարատեան դաշտին վրայ։ Ռուսական Հայաստանի և ոչ-թրքապատկան Հայաստանի մէջ։ Ուր յղացուած և գործադրուած էր Ապրիլ 24ը։ Ուր ցեղը հաւաքաբար բարձրացած էր խաչ, իբրև ցեղ, երեք օր յետոյ իբրև ԱԶԳ յարութիւնառնելուհամար։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Թ. Ընդհ. Ժողովը կը բացուէր առկախ հայրենիքի մայրաքաղաքին Երեւանի մէջ։ Երկրէն և արտասահմանէն եկած պատգամաւորները քալելով արեան ճամբաներէ հասած էին Երեւան, հոն գտնելու համար հայկական դրօշ մը։

Այնքան մեծ էր խանդավարութիւնը և այնքան վառ, ժպտուն էին յոյսերը, որ պատգամաւորները մէկ մտահոգութեան ունէին, նորաստեղծ պետութեան ամրացումը ու բաժան ցեղին ամբողջացումը։ Այլ տրամադրութիւն չէր կրնար գոյութիւն ունենալ։ Ազգային կուսակցական ներքին տրամադրութիւնը առաւելագոյնը կ'ուզէր և կը կարծէր արդէն ստացած ըլլալ։ Իսկ արտաքին ազդակներու դասաւորումը ներքին ամէն յոյս կը դիեցներ։ Առարկայականն ու ենթակայականը միացած իրարու և ամբողջացած իրարմով, 9րդ Ընդհ. Ժողովի շուրջը և մէջը ստեղծած էին ամէնէն նպաստաւոր պայմանները, ամէնէն դիւրին որոշումները տալու։

Ճիգի ու յոգնութեան պէտք չկար։ Հոսանքը կը քշէր բովանդակ հայութիւնը։ Այն օրերուն անկարելի էր մարդ-կօրէն հոսանքն ի վեր թիավարել։ Եւ պարագաներուն, պայմաններուն համաձայն ու համապատասխան որոշում կայացուց 9րդ Ընդհ. Ժողովը։ Հոն ամէն խնդիր ճիշդ ձեւակերպուեցաւ ,մարդկային լեզուով ամէնէն աւելի հասկնալի ձեւով բանաձեւուեցաւ մեր ցեղին վերականգնումի ամէնէն արդար քաղաքական իղձը։ Այսօր՝ վերջին հաշուով 9րդ Ընդհ. Ժողովի քաղաքական տարողութեան մասին խմաստութիւն ծախել, պիտի ըլլար անխելքութիւն։ Այս կը նշանակէ ըսել որ 9րդ Ընդհ. Ժողովը սխալներ չունեցաւ։ Ի հարկէ, ունեցաւ։ Քաղաքական մարդի վրայ, ռուսական յեղափոխութեան հանդէպ ի՛ր գնահատանքը։ Եւ ներքին կուսակցական կեանքի անհերելի թերութիւնները։ Կամ՝ խանդավառ ալիքի մէջ անփութութիւնը Կարնոյ 8րդ Ընդհ. Ժողովին (1914) մինչեւ 9րդ Ընդհ. Ժողովը (1919) դէպքերուն, պատմական փաստերու արձանագրութեան վրէպը։ Բայց, մեզ այդ սխալները չեն որ պիտի գրաւեն ու ծանրաբեռնեն։ Տարբեր մտահոգութեամբ կը մօտենանք հարցին։

Թ. Ընդհ. Ժողովը մեր քաղաքական ուղեգիծը մշակեց եւ հաստատեց Միացեալ-Անկախ Հայաստան, Կիլիկիան ալ միասին, ծովէ ծով։

Եւ սխալ չէր։

Որովհետեւ։ Սկսի՛նք հիւսիսէն։ Ռուսաստանը թատրդարձած էր ներքին քաղաքացիական կռիւներու։ Մեր ու Ռուսաստանի միջեւ ինկած էր անկախ Վրաստանը, Ադրբէջանը, Տաղիստանը, Վրանկէլ, Բոլշաք, Դէնէքին, Ուկրայինան։ Անգլիական զօրաբաժին մը հասած էր Կովկաս։

Հարաւէն, Մունտրոսի դիւանագրով ծունկի եկած էր Թուրքիան։ Պոլիսը գրաւած էին դաշնակիցները հաւաքաբար։ Իզմիրը իր ներքնաշխարհով Յունաստան։ Անգլիա-Գոնիա գիծը Իտալիան։ Ֆրանսան տեղաւորուած էր Սուրիա եւ Կիլիկիա։ Անգլիան Միջագետք։ Կիլիկիան մասամբ հայացած էր։

Աւելին՝ Փարիզի եւ Ուաշինկթընի մէջ ծովէ ծով Հայաստանի վրայ ամերիկեան հոգատարութեան ծրագիրը կ'ուսումնասիրուէր, ամէնէն յանդուգն յոյսերուն մնունդ տալով։

1919ի այս պայմաններուն տակ խելագարութիւն կ'ըլլար սարբեր բանաձեւում տալ մեր քաղաքական իղձերուն՝ եան Միացեալ եւ Անկախ։

Այսօր կարելի՞ է յամառիլ այդ բանաձեւին վրայ։ Մեր կարծիքով ո՛չ։

Փակագիծ մը։

1931ի փետր. 17ին, շրջաբերական մը յղեց Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Գ. Կ. ը Ընդ. Կոմիտէներուն։ Այդ շրջաբերականով կարգ մը անվիճելի հաստատումներ ընելէ յետոյ, կը գտնէր անհրաժեշտ «Դաշնակցութեան քաղաքական ուղեգծի վերաքննութիւնը»։

Հեռաւոր Կ. Կոմիտէներու մեր ընկերները մեզ սխալ հասկցան, կամ աւելի ճիշդ բնաւ չհասկցան։ Եւ փոխանակ ընկերական անկեղծութեամբ եւ բաց սրտով կլոր սեղանի մը շուրջ մեզի հետ զրոյցի նստելու, մեզ տուին կարգապահական դասեր...։ Գոհ մնացինք իրենց տուած դասէն։ Այլ մինչեւ մեր հոգիին խորունկը տրտմեցանք հարցեր քննելու իրենց մեթոդէն, որ ըմբոստացուցիչ էր, մանաւանդ մէկ քանիին պատասխանը։ «Մեր դասին շուրջ ի՞նչ փոխուած է որ անհրաժեշտ կը զգենք մեր քաղաքական վերաքննութիւնը»։

Մենք կը պատրաստուէինք այս հարցումին պատասխանել երբ մեզի ինկաւ Բիւրօն։

Եթէ ծանր ու ողբերգակ վայրկեաններուն խնդալու սիրտ ունենայինք, բառախաղով կը պատասխանէինք։ Ըսելով որ «կ'ուզենք վերաքննել, որովհետեւ, ցնցող եւ անհաւոր փոփոխութիւններ կատարուած են մեր Միացեալ-Անկախի բանաձեւէն ի վեր։»

Այժմ ըսե՛նք։

Նորէն սկսինք հիւսիսէն։

Ա՛լ մեր ու Ռուսաստանի միջեւ որեւէ տարաձայնութիւն մնացած չէ։ Ռուսաստանը մեր մէջն է։ Վրաստան, Ադրբէջան, Տաղիստան, Ուկրայինան այն օրերու ձեւով գոյութիւն չունին։ Վրանկէլ, Դէնիքին, Բոլշաք ընդմիշտ անհետացած են, քաղաքացիական կռիւները վերջացած են։ Ռուսական յեղափոխութիւնը ուժն է Ռուսաստանի ներքին կացութեան։ Արտաքին ճակատի վրայ ամուր, ապարէզ կը կարգայ բոլորին ու կը մնայ ամբողջ հին աշխարհի դէմ ընդդիմամարտ իբրեւ հակայ ոյժ։

Անցնինք վար, Հարաւ։

Տաճկաստանը վերականգնած ու գտնէ քաղաքականօրէն ամրացած է իբրեւ պետութիւն։

Պոլիսը իր ձեռքին մէջ։ Իզմիրէն և շրջանէն ո՛չ միայն հեռացան բանակներու, այլ յոյն ժողովուրդի յիշատակը մոռցուելու մօտ։ Առալիա-Գոնիա գիծը Իտալացիներն ամէնէն շուտ լքեցին։ Ֆրանսան Կիլիկիա չէ։ Հայութիւնը սրբրուած է Սեւ Ծովէն մինչեւ Միջերկրական։

Այս, սիրելի ընկերներ, սիրտ ունի՞ք 9րդ Ընդհ. Ժողովէն յետոյ կատարուած ամբողջ այս փոփոխութեանց ամբողջական եղերականութիւնը ըմբռնելու։ Ինչ մնացած է այդ օրէն ի վեր մեր ձեռքին մէջ։ Մեր գրաւած ո՞ր դիրքին վրայ կրցանք չիտակ քամակով կենալ ու մնալ։ Ոչինչ, ոչինչ մնացած է մեր ձեռքին մէջ։ Եթէ ոչ մեր դատին արդարութեան ու սրբութեան հանդէպ մեր գիտակցութիւնը։ Մեր բացարձակ և սրբական մտնակութիւնը չա՛ր ուժերու դէմ և այն խորին հաւատքը որ չի կրնար ոճիրը յաւիտենական ընոյթ կրել։ Եւ վերջապէս արեւմտահայ պանդուխտ և անհող և անհայրենիք ժողովուրդի յեղափոխական փոքրամասնութեան յուսիչ հաւատքը որ Ապրիլ 24ը պէտք է գտնէ իր հատուցումը։

Կ'ըսէք։ բան մը փոխուած չէ։

Կրնա՞ք թեթեւ սրտով անդամ մըն ալ կրկնել, գրել և ստորագրել որ բան մը փոխուած չէ։

Հէ՛յ ընկերներ, Ապրիլ 24ի մնացորդ ժողովուրդը բաբելացան գետերու ափերուն վրայ կը ծիրի։ Արեւմտահայ ժողովուրդն է որ կը հառնի։ Ուրեմն՝ տակաւին պիտի կրնա՞նք ըսել որ բան մը փոխուած չէ։

Զէ՞ք տեսներ որ Արարատեան Հայաստանը իրեն զարգացման այլ ուղի գտած է և իր ճակատագիրը զատած մերինէն։ Կրնա՞նք պատերազմ յայտարարել 160 միլիոնոց ռուս ժողովուրդին դէմ։ Մեր ո՛ր ոյժին կոթնած բազմաճակատ այս գործունէութեան պիտի մղենք։ (2)

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մեծ Փորձարկութիւն մը

Գործերը պիտի բացուի՞ն

Դեռ վերջնականապէս կարելի չէ հաստատել թէ տնտեսական տագնապը կը նահանջէ և թէ անգործներու վիթխարի բանակները պիտի կրնան մօտ ատենէն իրենց բազուկները տրամադրել արտադրութեան գործիքներուն և իրենց արդար քրտինքը թափել վաստակի բերրի հողերուն վրայ։

Կրնանք սակայն, ըսել թէ մէկ քանի շաբաթէ ի վեր, միջազգային շուկաներու վրայ նշմարուած գործերու վերաբացումը կը շարունակուի։

Դրամատիրական տնտեսութիւնը «մեծ փորձարկութիւն մը» կը կատարէ, ինչպէս դիտել կուտայ տնտեսագէտ մը։

Տարիներէ ի վեր, եւրոպական խորհրդաժողովներու յաջորդող տնտեսականներէն յետոյ, երբ միջազգային շուկաները չարժում մը կ'արձանագրեն դէպի բարւոքում, կ'արժէ անշուշտ ամփոփ ակնարկ մը նետել կացութեան վրայ։

Այսպէս, Ամերիկա, որ չատ բան կորսնցուց իր յըլփացած փարթամի յաւակնութիւններէն, առեւտրական և արտադրական յոյսեր կը մնուցանէ։ Երեք ամիսէ իվեր արժեթուղթերու շուկան արձանագրած է 40% ի բարձրացում մը։ Գործի մարդոց տրամադրութեան տակ դնելով մեծ գումարներ։ Սակայն, դեռ կարելի չէ ճշդել թէ արժեթուղթերու բարձրացումը, որ յոյս ու եռանդ ներշնչած է գործի շուկաներուն, պիտի կրնա՞ նոյն արդիւնքը երեւան բերել նախանիւթերու շուկային վրայ և ստեղծել ընդհանուր շարժում մը։

Ամերիկեան տակարանի վերակենդանացումը ինքնաբերաբար տեղի ունեցաւ, երբ օտար շուկաները, մանաւանդ Եւրոպա հաստատեցին թէ Ամերիկայի տնտեսական եւ եմտական տոկունութեան մասին վախերը՝ իրենց հերքումը կը գտնեն դէպքերուն մէջ։ Երբ կ'ըսուէր թէ Ամերիկա պիտի լքէ ոսկի-հիմնադրամը, թէ օտար պետութիւնները Ամերիկայէն պիտի քաշեն 2,5 միլիառ տոլար, կառավարութիւնը յաջողեցաւ շարք մը միջոցներով առաջքն առնել ազէտին, ինչպէս կը հաստատէ նախագահ Հուվըր։

Ամերիկա յաջողեցաւ հաւասարակշռել իր եւրամուրքը, խուսափիլ վնթերաններու ծանրածանր պահանջներէն, դիմադրել ոսկիի արտածման, հաստատել վարկային պատշաճ դրութիւն մը։

Նախագահական մօտալուտ ընտրութիւնները կը մղեն կառավարութիւնը ամէն ջանք ի գործ դնել յաջողցնելու համար գործառնութեանց վերաբացը։ Արդէն յայտարարուած է մէկ միլիառ տոլարի դաշնակցային փոխառնակութեան մը հրապարակումը, որուն 400ը պիտի յատկացուի ելմտական վերականգնումի հաստատութեան։ Միեւնոյն ատեն կը յայտարարուի թէ այս հաստատութիւնը նիւթական միջոցներ պիտի տրամադրէ մթերուած ցորենին եւ բամպակին սպասման։ Այսպէս ուրեմն կը գործադրուի Հուվերի ծրագիրը, որով պետութեան վարկը կը տրամադրուի գործերու վերաբացին։

Գերմանիոյ մէջ, Ֆոն Փափէն աւելի յանդուգն ծրագրի մը իրագործման լծուած է։ 2 միլիառ, 200 միլիոն մառք կ'ուզէ տրամադրել՝ առեւտուրն ու արտադրութիւնը շարժելու եւ վերակենդանացնելու համար։ Այս ծրագիրը չորս գլուխ ունի։— 1) Թեթեւացում ազգային տնտեսութեան, 2) ընկերային միջոցներ, 3) ելմտական միջոցներ, 4) դրամագլուխի շուկային վերաբերեալ միջոցներ։

Կառավարութիւնը իրաւունք պիտի ունենայ նաեւ գործադրելու ամէն միջոց որ կը նպաստէ ընկերային ապահովագրութեանց բարելաւման եւ աշխատանքի կազմակերպման։

Այս ծրագրին վերաբերեալ հրովարտակներու հրապարակումը լաւ ընդունելութիւն գտած է Պերլինի սակարանին եւ գործի շրջանակներուն մէջ։ Ու հակառակ ծրագրին դէմ ուղղուած կարգ մը քննադատութեանց, լաւատեսութեան հով մը կը փչէ բովանդակ Գերմանիոյ վրայ։

Եւ վերջապէս, Կեդր. եւ Արեւ. Եւրոպայի պետութիւններն ալ բոլորովին զուր յոյսեր չէ տէր նախագահ Հուվերը։

Ամերիկա յաջողեցաւ հաւասարակշռել իր եւրամուրքը, խուսափիլ վնթերաններու ծանրածանր պահանջներէն, դիմադրել ոսկիի արտածման, հաստատել վարկային պատշաճ դրութիւն մը։

Նախագահական մօտալուտ ընտրութիւնները կը մղեն կառավարութիւնը ամէն ջանք ի գործ դնել յաջողցնելու համար գործառնութեանց վերաբացը։ Արդէն յայտարարուած է մէկ միլիառ տոլարի դաշնակցային փոխառնակութեան մը հրապարակումը, որուն 400ը պիտի յատկացուի ելմտական վերականգնումի հաստատութեան։ Միեւնոյն ատեն կը յայտարարուի թէ այս հաստատութիւնը նիւթական միջոցներ պիտի տրամադրէ մթերուած ցորենին եւ բամպակին սպասման։ Այսպէս ուրեմն կը գործադրուի Հուվերի ծրագիրը, որով պետութեան վարկը կը տրամադրուի գործերու վերաբացին։

Գերմանիոյ մէջ, Ֆոն Փափէն աւելի յանդուգն ծրագրի մը իրագործման լծուած է։ 2 միլիառ, 200 միլիոն մառք կ'ուզէ տրամադրել՝ առեւտուրն ու արտադրութիւնը շարժելու եւ վերակենդանացնելու համար։ Այս ծրագիրը չորս գլուխ ունի։— 1) Թեթեւացում ազգային տնտեսութեան, 2) ընկերային միջոցներ, 3) ելմտական միջոցներ, 4) դրամագլուխի շուկային վերաբերեալ միջոցներ։

Կառավարութիւնը իրաւունք պիտի ունենայ նաեւ գործադրելու ամէն միջոց որ կը նպաստէ ընկերային ապահովագրութեանց բարելաւման եւ աշխատանքի կազմակերպման։

Այս ծրագրին վերաբերեալ հրովարտակներու հրապարակումը լաւ ընդունելութիւն գտած է Պերլինի սակարանին եւ գործի շրջանակներուն մէջ։ Ու հակառակ ծրագրին դէմ ուղղուած կարգ մը քննադատութեանց, լաւատեսութեան հով մը կը փչէ բովանդակ Գերմանիոյ վրայ։

Եւ վերջապէս, Կեդր. եւ Արեւ. Եւրոպայի պետութիւններն ալ բոլորովին զուր յոյսեր չէ տէր նախագահ Հուվերը։

Ամերիկա յաջողեցաւ հաւասարակշռել իր եւրամուրքը, խուսափիլ վնթերաններու ծանրածանր պահանջներէն, դիմադրել ոսկիի արտածման, հաստատել վարկային պատշաճ դրութիւն մը։

Նախագահական մօտալուտ ընտրութիւնները կը մղեն կառավարութիւնը ամէն ջանք ի գործ դնել յաջողցնելու համար գործառնութեանց վերաբացը։ Արդէն յայտարարուած է մէկ միլիառ տոլարի դաշնակցային փոխառնակութեան մը հրապարակումը, որուն 400ը պիտի յատկացուի ելմտական վերականգնումի հաստատութեան։ Միեւնոյն ատեն կը յայտարարուի թէ այս հաստատութիւնը նիւթական միջոցներ պիտի տրամադրէ մթերուած ցորենին եւ բամպակին սպասման։ Այսպէս ուրեմն կը գործադրուի Հուվերի ծրագիրը, որով պետութեան վարկը կը տրամադրուի գործերու վերաբացին։

Գերմանիոյ մէջ, Ֆոն Փափէն աւելի յանդուգն ծրագրի մը իրագործման լծուած է։ 2 միլիառ, 200 միլիոն մառք կ'ուզէ տրամադրել՝ առեւտուրն ու արտադրութիւնը շարժելու եւ վերակենդանացնելու համար։ Այս ծրագիրը չորս գլուխ ունի։— 1) Թեթեւացում ազգային տնտեսութեան, 2) ընկերային միջոցներ, 3) ելմտական միջոցներ, 4) դրամագլուխի շուկային վերաբերեալ միջոցներ։

Կառավարութիւնը իրաւունք պիտի ունենայ նաեւ գործադրելու ամէն միջոց որ կը նպաստէ ընկերային ապահովագրութեանց բարելաւման եւ աշխատանքի կազմակերպման։

Այս ծրագրին վերաբերեալ հրովարտակներու հրապարակումը լաւ ընդունելութիւն գտած է Պերլինի սակարանին եւ գործի շրջանակներուն մէջ։ Ու հակառակ ծրագրին դէմ ուղղուած կարգ մը քննադատութեանց, լաւատեսութեան հով մը կը փչէ բովանդակ Գերմանիոյ վրայ։

Եւ վերջապէս, Կեդր. եւ Արեւ. Եւրոպայի պետութիւններն ալ բոլորովին զուր յոյսեր չէ

որ կը մնուցանեն՝ վերականգնելու իրենց տնտեսութիւնը։

Սարեզայի խորհրդաժողովը հաւանօրէն պիտի կրնայ Դանուբի երկրագործական պետութեանց անկայուն վիճակին՝ յենարաններ գտնել։ Քանի որ, յատակ կապակցութեամբ, մեծերն են որ պիտի օգտուին փոքրերու տնտեսական զօրացումէն։

Խորհրդաժողովին բացման, նախագահը Ժորժ Պոնէ, հեռաւեւեալ խօսքերով կը խորացնէր ձեռնարկին նպատակը։

— Եւրոպա կրնա՞ վերագտնել իր հաւասարակշռութիւնը, երբ ամէն մէկ ժողովուրդ մաքսային նոր պատնէշներ կը կանգնէ եւ կը վարգացնէ մեքենականութիւն մը, անկարգ եւ առանց հակակշռի։ «Ինչպէ՞ս, առանց Եւրոպայի միւս հողագործ ազգերու շահերուն վնասելու, առաջքն առնել կեդր. եւ արեւելեան Եւրոպայի երկրագործական տագնապին։

«Ելմտական մարզին մէջ ի՞նչ խորհուրդ տալ՝ նկատի առնելով խախտած ելմտական քարերը եւ դրամները»։

Թէեւ այստեղ եւս, դերակատար գլխաւոր պետութիւնները յաջողութիւնը կը դանդաղեցնեն իրենց հակամարտութիւններով։ Երեք ծրագրերը կը ճակատին իրարու դէմ, ֆրանսական, իտալական եւ գերմանական, երեքն ալ իրենց յատուկ հետապնդումներով եւ հեռաւոր նկատումներով։ Վերջին հեռագրերը կը հաղորդեն թէ այս երեք ծրագիրներուն միջեւ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան եզր մը գտնել, դանուբեան արմատի արժէքաւորման վերաբերեալ։

Կը մնայ դեռ այդ երկիրներու ելմտական կացութեան վերականգնումի հարցը որ կ'ուսումնասիրուի։

Ահա ուրեմն դրուած հարցերը որոնց նպաստաւոր պատասխաններէն՝ նշաններ կան թէ չպիտի ուշանան։

Այսուհանդերձ, գործերու վերաբացման նախանշաններուն քով, կանգուն կը մնան արգելքները։ Իւրաքանչիւր երկիր կը շարունակէ մեկուսանալ, ամփոփուիլ իր սահմաններուն մէջ՝ զոր կ'ամրացնէ մաքսային պատնէշներով։ Իր միջոցներէն իսկ կը փնտռէ իր պէտքերուն գոհացումը։ Ու միջազգային փոխանակութիւնները կը բախին նոյն դժուարութիւններուն։

Այս պայմաններուն տակ, դժուար թէ «Մեծ փորձարկութիւնը» երկար տոկայ կեանքի պարտադրութիւններուն։

Ա. ՆՈՒՐՀԱՆ

Ի՞ՆՉ ԿԸՍԵՆ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԸ

ԾԱՂԿԱՔԱՂԸ

«Պայքար» վերջին տարիներուն, սոյնորութիւն բրած է, Ամերիկայի երկրագործական ու բարձրագոյն վարժարաններին շրջանաւարս հայ օրիորդներուն եւ երիտասարդներուն լուսանկարները տալ։ Այս տարի եւս 28 հոգի փայլուն շրջանաւարներ կան, գրեթէ բոլորն ալ Ամերիկա ծնած։

Այս առիթ իր նուիրած խմբագրականին մէջ Պայքար կը դիտէ.—

— «Տարակոյս չկայ թէ իրրեւ մարդկային էակներ, ոչոնք իրենց տեղը պիտի գրաւեն այս երկրին այլազուն եւ բազմապիսի ընկերութեան մէջ, սակայն, երբ արմատ կ'արձակեն կեանքի մէջ, երբ իրենց հաստատ բունով ամրապէս կը կանգնին ու կը կոթողանան, երբ կը տարածեն բազումճիւղեր եւ իրենց ծաղկազարդ կուրծքերուն վրայ կը հասունցնեն աղուոր պտուղներ, արդեօք պիտի ուզե՞ն, պիտի կարենա՞ն մտածել թէ օտար միջավայրի արեւէն զատ, որ իրենց վրայ ծագած է, նկարագրի եւ իմացական կարողութեանց հիմնական սերմերը որոնք կ'ուռճանան իրենց մէջ, կուգան ցեղային կեանքի այն խոր հանքերէն ,որոնց երակները քացուած ու տարածուած են իրենց կենսախայտ էութեանը մէջ։ Պիտի յիշե՞ն թէ ինչ որ են, ինչ որ պիտի ըլլան, կը պարտին ցեղին առաւելապէս քան միջավայրին։ Եւ արդեօք այս ներքին ու խոր երախտագիտութիւնն իրենց մէջ պիտի արթնցնէ՞ մեծ սէր մը իրենց աղգին, իրենց հեռաւոր հայրենիքին հանդէպ, որուն յաւէրժօրէն արթուն գիտակցութիւնը միշտ ապրած է հայրենիքի այն վճիտ ու չքնաղ, այն փոքրիկ սակայն կեանքով ու գորովով առլցուն պատկերին մէջ, որ իրենց ընտանիքն է»։ (1 Մեպտ.)

Ա՛յդ իսկ չէ՞ խնդիրը։ Եւ անոր լուծումը չէ՞ արժեր արդեօք միլիոն մը աւելի նիզ, քան աղաւոր խօսքերու փնտռտուքը։

ՁԵՐ ԻՐԱՒՈՒՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏՔԸ

Ապագայ խօսելով կարողիկոսական յառաջիկայ ընտրութեան մասին, եւ անդրադառնալով այդ առթիւ հրատարակուած զանազան գրութիւններու եւ տեղեկութիւններու, կ'եզրակացնէ.

— «Ամենայն Հայոց կաթողիկոսական Աթոռին հանդէպ անկեղծօրէն յարգանք ունեցող հայ գաղութները ի հարկէ կարեւորութիւն չտուին եւ պիտի չտան այդ միտումնաւոր գրուածքներուն և մասնակցելու համար յառաջիկայ ժողովին պէտք չէ որ ընկրկին նաեւ նիւթական դժուարութեանց առջեւ, մանաւանդ որ բացառիկ պայմաններու մէջ կը կատարուի կաթողիկոսական ներկայ ընտրութիւնը։ Արտասահմանէն գացող պատգամաւորները ոչ միայն քուէատուի պարտականութիւնը պիտի կատարեն ժողովի օրակարգին վրայ եղող հարցերու մասին, այլ նաեւ պատեհութիւն պիտի ունենան տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու հայ եկեղեցիի կացութիւնը, որուն մասին թերու դէմ չատ բաներ լսուեցան այս 10-12 տարիներու ընթացքին։ Պէտք կ'ա՞յ աւելցնելու նաեւ թէ պատեհութիւն մըն է գաղութահայ պատգամաւորներուն համար անաչառ և անմնախապաշար այցելելի իրենց հանքամանքովը տեսնել և մօտէն իրազեկ ըլլալ մեր վերածնող Հայրենիքի ներկայ իրական կացութեան։

Բայց անկախ ասկէ՝ գաղութները նոյ. 10ին Էջմիածնի մէջ գումարուելիք պատմական ժողովին պատգամաւորներ ղրկելու իրենց պարտականութիւնը պէտք է կատարեն։

ԲԱՐԵԿԱՄ,
ԿԱՐԴԱ ԵՒ ԿԱՐԴԱՑՈՒՐ
ՄԱՐՏԿՈՑ-Ը
ԸՆԿԵՐ
Բաժանորդագրուէ եւ
Բաժանորդագրէ՛
«ՄԱՐՏԿՈՑ»ԻՆ

ԴԱՅԼԻ ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

Զուլման եւ այլասերման վտանգը՝ չրջորեն կը զբաղեցնի բոլոր անոնք, որոնք հարցին այս կամ այն կերպով շուծման մեջ, կորսնցնելիք մեծ բան մը չունին:

Եւ ազգը փրկելու համար վտանգին, թերթ թերթ անազանգ կը քաշեն... եւ դպրոցներու պետը կը շեշտեն:

Ըսել է թէ չրջորեն կը հաւատան որ կրթութիւնով այս ազգը կը փրկուի ձուլումեն եւ իր բոլոր հումանիշներեն:

Ըստ հայկական հնագանդ եւ նուիրական սովորութեան սակայն, այս խնդրին մեջ ալ փորձենք ջուրը պատեն վեր հանենք եւ ըսենք թէ, եթէ ոչ կրթութիւնը, գոնե կրթեալնե՛րն էին որ կերան ու կերցուցին այս ազգին գլուխը: Ու նորեն անոնք են որ օտար աստղերու տակ (աստղերն ալ զանազան ազգութիւններու բաժնուած են) կու տան ամենեն թեղադրական օրինակը ծուլումին:

ԱՆԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ ԱԶԳԸ ԼՈՑՍ

«Նոր Երկիր»ի մեջ հրատարակուելով կը կարդանք թէ Պուլկարիոյ Հնչակեան ԺԴ. Պատգ. Ժողովը «ի մեջ այլոց ընդունեց նաեւ գործազրկութեան հարցը եւ տուաւ հանգամանալի որոշումներ:

Մեր խորհած ատոյգ տեղեկութեանց հանգամանալի, Հնչակեան Ժողովը գործազրկութեան հարցին շուծումը նկատի առած է երկու տեսակէտի:

Նախ «ընած» է (ընած՝ կ'ուզէ ըսել) ոչ-հնչակեան գործազուրկներու պարագան եւ անոնց գործ հայթայթելու համար, որոշած է հիմնել վիթխարի գործարան մը՝ անապատ խեղճ արտադրելու եւ հնչակեան պետուկները շեշտելու համար:

Իսկ հնչակեան անգործներուն համար կարգադրած է, որ անոնք, փոխն ի փոխ զիրար պատժեն եւ իրարու գործ արեն:

ՏԱԳՆԱՊԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ

Վերջերս, հիւսուածեղէնի մեծ ասն մը, խիստ նամակ մը գրեց իր յաճախորդներէն մէկուն 3600 ֆրանքի պարտքին վճարումը պահանջելով, որուն պայմանաժամը չատանց լրացած էր: Զվճարելու պարագային, պահանջատէրը կը սպառնար դատարանի դիմել:

Յաճախորդը անմիջապէս գրեց հետեւեալ պատասխանը.

— «Պարոնե՛ր, ստացայ ձեր 10 թուակիր լրբենի նամակը և կը տեղեկացնեմ ձեզի թէ, նամակիս հետ պարտքս եղող 3600 ֆրանքը ձեր հաշուոյն դրամատան փոխանցեցի: Կը յայտնեմ նաեւ որ, յառաջիկային՝ մէկ սանթիմի ապրանք չպիտի գնեմ ձեր վաճառատունէն, և եթէ ձեր ներկայացուցիչը համարձակի ոտքը իմ տունս դնել, ոտքովս այնպիսի հարուած մը պիտի տամ եռեւին, որ եկած տեղը չպիտի գիտնայ: Հաճեցէք ընդունիլ Լայլն:»

Յ. Գ.— Անհաւատի՛կ, պարոննե՛ր, ինչ որ պիտի գրէի, եթէ 3600 ֆրանք ունենայի: Զանեենալով այս գումարը, կը խնդրեմ ձեզմէ քիչ մը ևս համբերել: Մինչեւոյն ատեն, հաճեցէք ինձի զրկել 1 երկվեցեակ գուլպայ, H. B. S. մարքայով, վերջին անգամ ձեր զրկած գոյնէն: Հաճեցէք ընդունիլ Լայլն.:»

ՊԱՇՏՕՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Ամերիկայի գլխաւոր քաղաքներէն մէկուն բանտին մէջ:

Բանտարկեալներէն երկու հոգի, բակին մէջ պտտած միջոցին, կը խօսին առանց իրենց շրթները շարժելու:

— Քանի՞ տարուան դատապարտուած ես, կը հարցնէ մէկը:

— Հինգ տարի, կ'ըսէ միւսը:

— Պատճա՞ռը:

— «Փբրսթ Պրմինկհըմ» դրամատունը կողոպտած էի:

— Տասը տարի:

— Պատճա՞ռը:

— Ես էի որ այդ դրամատունը հիմնեցի...

Անոնք են որ անկիրթին ու տգիտին աչքերը կը շլացնեն օտարին փայլուն լոյսերով:

Անոնք են որ անկիրթ ու տգէտ հայուն կը սորվեցնեն հիանալ օտարին վրայ ու նողկանք զգալ ինքզինքին:

Անոնք են որ օտարուհիներուն հրապոյրը, բոյրն ու բոյրը կը զովաբանեն եւ առիթը չեն փախցներ իսածնելու խեղճ հայուհիներու անհաւանում միտը:

Ու դարձեալ անոնք է որ կը փութան ջնուիլ (չքանալու համար ուրիշ բան) օտարուհիին, հայ անուանին բեռը ձգելով անկիրթ ու տգէտ... Հայուն:

Կրթութիւնը ուրեմն ոչ թէ կը չեզոքացնի կամ կը հեռացնի, այլ կը փութացնի ձուլումը:

Այս ալ սակայն, թող ըսող չըլլայ թէ ազգը հայ մնալու համար պէտք է անկիրթ մնայ:

Ես՝ կրթութեան ու կրթեալներուն դէմ՝ ըսելիքս միայն ըսի...

Բայց չվերջացուցի:

ԽԱՐՏՈՑ

ԳԱՂԹԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԲԵԿՈՐՆԵՐ

Պոլսահայ թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն թրքական անկիւններու մէջ ծուարած հայ բեկորներու մասին.—

Սամսունի մէջ կը գտնուին մօտ 100 տուն հայեր, մեծ մասամբ արհեստաւոր և առեւտրական: Լաւ դիրքի տէր:

Կիւմիւշ հաճի քէօյի մէջ, Ամասիայի և Մարզուանի միջև կայ 75 — 80 տնուոր հայութիւն մը: Կը զբաղին արհեստով, առեւտրով և երկրագործութեամբ: Արհեստաւորները ձմեռը կ'աշխատին, իսկ ամառը կը զբաղին երկրագործական աշխատանքներով:

Ամասիոյ մէջ ալ կը բնակի 100 տնուոր հայութիւն: Մեծ մասամբ արհեստաւոր են. ոմանք կը զբաղին չոր պտուղի առեւտրով:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

"ՄԱՍԻՍ" ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԸ

Պուքրէշի մէջ կազմուած է «Մասիս» հրատարակչական ընկերութիւնը, 500 հազար լէյ դրամագլուխով, որուն 150.000 լէյը դրուած է Ռումանիոյ ազգ. դրամատունը:

Ընկերութեան նպատակն է հայ և ռումէն լեզուով գրքեր. դասագիրքեր և պարբերականներ հրատարակել:

Վարչական Խորհուրդի նախագահն է Ս. Արարատեան, իսկ փոխ ատենապետը՝ Յովհ. Ղազարեան:

Ընկերութիւնը վաւերացուած է կառավարութեան կողմէ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՆՔԸ

Սիոնի սեպտեմբերի թիւին կը խաղնէ հետեւեալ տեղեկութիւնները՝—

Տնօրէն Ժողովը օգոստոսի ընթացքին, իբրեւ գործադիր իշխանութիւն եւ վարչական մարմին, զբաղած է եկեղեցական, վարչական եւ երմտական գործերով, մասնաւորաբար հետամուտ եղած պիտակի ճիշդ ու խիստ գործադրութեան, յարակից բացառիկ պիտակներու նկատառման, մատակարարական կեանքը հաստատուն դրութեան վերածելու համար անհրաժեշտ դատուած հրահանգներու, կանոններու եւ տոմարական կազմաւորմանց պատրաստութեան: Պ. Ոսկան Մարտիկեանի ջանքերուն է որ ծրագրուած է մօտալուտ չիջնութիւնը չորս մեծ չէնքերու որոնց եկամուտը պիտի յատկացուի պարտքի չիջուցման:

Վանքին Ուսումնական Խորհուրդը կարգադրութիւններ ըրած է Ժառանգաւորաց եւ Ս. Թարգմանչաց վարժարաններու ուսուցչական կազմի եւ դպրոցական պիտանիներուն վերաբերմամբ. վերջնապէս որոշուած է տակաւ եւ անյարմար աշակերտներու զատումի եւ նորերու ընդունելութեան հարցը. պաշտօն յանձնուեցաւ Տ. Տիրան վարդապետի, Սուրիա երթալ եւ Պէյրութի, Դամասկոսի եւ Հալէպի ազգ. վարժարաններու փափաքող աշակերտներէն ընդունիլ ժառանգաւորներ:

ՍՈՒՐԻԱ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

»Լիբանան» թերթը մասնաւոր նամակէ մը կը տեղեկանայ թէ ներգաղթի վերջերորդ կարաւանը Սուրիայէն պիտի մեկնի դէպի Հայաստան: Այս մասին Պ. Դ. Շահվերեան հարկ եղած կարգադրութիւնները պիտի ընէ, դիւրացնելու և փութացնելու համար մեկնումը բոլոր անոնց որոնք նախապէս արձանագրուած են:

ՍԻՊԻԼԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Երեւանէն տրուած լուրի մը համաձայն, բանաստեղծ Ալազան առաջարկած է Պետական Հրատարակչականին հրատարակելու Զապէլ Ասատուրի (Սիպիլ) բանաստեղծութիւնները: Երեւանեան գրողներու փափաքին վրայ, Պոլսէն՝ արգէն տրամադրուած է Սիպիլի ամբողջ բանաստեղծութիւնները: Ալազան նանձնառած է իր կողմէն ուսումնասիրութիւն մը պատրաստել Սիպիլի գրականութեան վրայ:

✤ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ✤

Հ. Մ, Ը.Մ.ի զնդախաղի խումբերը իրենց 1932–33ի եղանակի բացումը կատարեցին կիրակի օր:

Ա. խումբը պարտուեցաւ P. C. Levalloisի Ա. խումբին, 3 — 1:

Իսկ պահեստի խումբը՝ Փարիզին 8 միլիոնոր հեռու Վերնոն քաղաքի C. A. Vernonnaiseի Ա. խումբին պարտուեցաւ 2–0:

Ա. Դ.

ՀՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

ՍԻՐՏԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Շիֆակոյի հանգստարանի դարմանատան դեկավար Փրոֆ. Գարէղ հետաքրքրական փորձ մը մեջ յայտնած է, անուանելով՝ գիտութեան տարեգրութեանց մեջ, այսպէսով նոր հորիզոններ բանալով անդամահատութեան առջեւ: Ծերացած շան մը սիրտը փոխած է, առնելով նոյն սեռին երիտասարդ շունի մը սիրտը, եւ փոխադրածաբար: Փորձը չյուսացուցած շատ արդիւնք տուաւ: Ծերացած շունը նշմարելիօրեն կը վերածնիր, մինչ միւս շունը այլասերման նշաններ ցոյց կուտար:

Փրոֆ. Գարէղի յայտարարութեանց մեջ նոյնիսկ զեղչելիք աներիկեան շատախօսութեան բաժինը, անվիճելի է որ այս գործողութիւնը մեծ արժէք ունի: Ապագան ցոյց պիտի տայ թէ, կարելի պիտի ղլա՞յ, ինչպէս կը հաստատէ ամերիկացի գիտնականը, տկար ու ծեր մարդու մը սիրտը փոխել երիտասարդ կապիկի մը սիրտին հետ:

ԱՄՈՒՐԻՆԵՐԸ

ԱՒԵԼԻ ՇՈՒՏ ԿԸ ՄԵՌՆԻՆ

Ամուսնութեան ու ծնողական վիճակագրութիւնները ներկայիս անկումի ձգտում ցոյց կուտան: Այս նուազումը ընդհանրապէս կը վերագրուի տնտեսական տիրող պայմաններուն:

«Աշխատանքի Միջազգային Դիւան»ը ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է 1931ի մասին: Այս ուսումնասիրութեան հետեւեալ թիւերը առնուած են եւրոպական 13 պետութիւններու ամուսնութեան եւ ծնողական պաշտօնական վիճակագրութիւններեն, ըստ տարիի եւ սեռի:

10.000 հոգիի վրայ տարեկան մահ՝ 20ին 39 տարեկաններուն մէջ, ամուրի 2329. այրի՝ կին կամ այր՝ 3243, ամուսնացած այր կամ կին՝ 1627:

40ին 59 տարեկաններուն մէջ, ամուրի՝ 5283, այրի՝ կին կամ այր՝ 5780, ամուսնացած այր կամ կին՝ 2841:

60 եւ աւելի տարեկաններուն մէջ, ամուրի՝ 19.964, այրի՝ կին կամ այր՝ 23.246, ամուսնացած այր կամ կին՝ 12.256 հոգի:

Ընդհ. գումարը հետեւեալն է.— Ամուրի՝ 27.576 մահ: այրի՝ կին կամ այր՝ 30.563 մահ, ամուսնացած կին կամ այր՝ 16.724 մահ:

Եւ որովհետեւ ամեն բանի պէտք է եզրակացութիւն մը հանել, չշեղիլ կանոնեն եւ հարցնելիք. — Մեռնի՞լ թէ կարգուիլ: Անոնք որ կարգուած են կը պատասխանեն, գոնե շատերը. — Ուշ կանուխ պիտի մեռնիլ: Աւելի շատ է կանուխ մեռնիլ, քան թէ կարգուելով՝ ամեն օր, հոգին բերանը բերել:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՏԱՔ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ՄԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, 12 սեպտ.—Գրրուեցաւ արդէն թէ չնորհիւ ընկերներու եւ համակիրներու ջանքերուն, տեղւոյս Հ. Յ. Դ. կազմը ունեցաւ իր սեփական ակումբը, որ կահաւորուած է 350 աթոռներով, մաքուր ու կոկիկ եւ տրամադրելի է ազգային բոլոր կազմակերպութիւններուն:

Շաբաթ երեկոյ, սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին կազմակերպած ընկերա-համակրական հաւաքոյթը: Սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ մը, մեծ մասամբ երիտասարդներ: Մարսէյլէն յատկապէս հրաւիրուած էր խօսելու ընկ. Հայկ Սէրէնկիւլեան:

Օրուան նախագահը ընկ. Մ. Ժամագրծեան բացաւ հաւաքոյթը, պարզելով անոր նպատակը եւ ներկաներուն առաջարկեց յոտնկայս երգել «Մեր հայրենիք»ը:

Արտասանութիւններէ եւ մեներգներէ յետոյ, խօսք առաւ ընկ. Հայկ Սէրէնկիւլեան որ մէկ ժամ տեւող հիւթեղ բանախօսութեամբ մը, պարզեց սեփական ակումբներու կարեւոր դերը՝ գաղութներու կեանքին մէջ, մասնաւորաբար գիշերային դասախօսութիւններով՝ նպաստելու համար հասնող սերունդի հայեցի դաստիարակութեան:

Այս գեղեցիկ ու ոգեւորիչ բանախօսութենէն յետոյ, ընկեր նախագահը անդրադարձաւ նիւթական մեծ զոհողութեան, որուն ենթարկուեցաւ տեղիս կազմը՝ ձեռնարկելով սրահի բացման եւ հրաւիրեց ներկաները՝ իրենց սրտաբուխ աջակցութեամբ թեթեւցնելու բեռը: Ընկ. Սէրէնկիւլեան 50 ֆրանքով բացաւ հանգանակութիւնը, որ քառորդ ժամուան մէջ բարձրացաւ 3000ի: Որմէ յետոյ մեր յարգելի ընկերը՝ խօսք առնելով, շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն եւ հաստատեց թէ ժողովուրդը ամէն տեղ Դաշնակցութեան հետ է եւ իր բարոյական թէ նիւթական աջակցութիւնը չի ղլանար անոր բոլոր ձեռնարկներուն:

* * * Այս օրերս՝ մեր հակառակորդները աչք ու ականջ կարած են: Կը հետեւին մեր քայլերուն եւ կը փորձեն իրենց հաճելի հոտեր առնել մեր խօսքերէն: Մարսկոցի երեւումը իրենց մէջ արթնցուցած է անբմբռնելի հետաքրքրութիւն մը: Կը կարծեն թէ Դաշնակցութիւնը պառակտած է եւ կը պատրաստուին ի ձայն փողոյ եւ թմբկի տուն: տարինեռու իրենց գէշ երազին իրականացումը:

Ո՛չ, պարոն հայրենակիցներ: Զուր յոյսերով մի օրօրուիք: Դաշնակցութիւնը չէ պառակտած ու չի պառակտիր: Մեր մեծ ու ամրակուռ ընտանիքը գիտէ ինքն իր մէջ հարթել բոլոր ներքին դժուարութիւնները եւ անխափան ու միշտ խանդավառ հետապնդել հասարակաց գործը՝ որուն մեծ նպատակն է մեր ժողովուրդին ամբողջական փրկութիւնը:

Ա. ՓԷՐՋԻԿԵԱՆ

ՈՃԻՐ - ԱՐԿԱԾ

ՅՈՒՍԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆԸ

Մասնագիտութեան ու ամէն տեսակ մարզանքներու այս դարուն մէջ, ամէն մարդու չէ տրուած մէկ վայրկեանէն միւսը վարպետ գող դառնալ: Բնածին ընդունակութիւն պէտք է եւ կամ երկարատեւ վարժութիւն ու մարզանք:

Ինչ որ անձնական փորձառութեամբ սորվեցան երկու սկսնակներ:

Նամակատան մը պաշտօնեան, երբ առտուն գնաց իր գործին գլուխն անցնելու, զարմանքով նշմարեց թէ ներքին բակին նայող դուռը բաց է: Անմիջապէս խելք ըրաւ իմաց տալ ոստիկանութեան, որ արագ քննութեան մը ձեռնարկեց: Ոստիկանները չուշացան հաստատելու թէ իրենց գործը նորավարժներու հետ էր, որոնք բախտ ալ չունէին:

Կարծելով թէ նամակատունը պիտի մնանէ, գողերը կտրեր էին քովնտի գինեվաճառի մը խոհանոցին մէկ պատուհանը, ուրկէ ներս մտեր էին:

Այս առաջին ձախողութենէն յետոյ, սպասեր էին մինչեւ առտուան ժամը հինգը, որպէսզի խանութին դռները բացուին եւ իրենք ալ կարենան բակը մտնել:

Այն ատեն միայն, կոտրելով պատուհան մը, յաջողեր էին մտնել նամակատուն եւ որովհետեւ, լուսնալու մօտ էր ու պէտք էր ուրեմն աճապարել, անմիջապէս [illegible] ուեր էին երկու դրամարկղներու վրայ: Սակայն անօգուտ ջանք, զուր վաստակ: Դրամարկղները պարապ էին:

«ՄԱՐՏԿՈՑ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

Կ. Տ'ԱՆՈՒՆՑԻՕ

ԷՔԻՍԳՈՓՕ ԵՒ ԸՆԿ.

Դո՛ւք... դուք տեսա՞ք... դիակը...: Այդ դէմքին, այդ աչքերուն մէջ տարօրինակ բան չերեւցա՞ւ ձեզի... Ա՛խ, կը մոռնամ, աչքերը փակ էին... երկուքն ալ փակ չէին սակայն, աղէկ գիտեմ ասիկա: Պէտք է որ ես մեռնիմ, միմիայն մատերէս ազատելու համար տպաւորութիւնը այն կոպին՝ որ կ'ընդդիմանար...: Կը զգամ ասիկա, կը զգամ հոս, միշտ կարծես թէ այս տեղը փակա՞ծ ըլլար այդ մորթէն կտոր մը: Ձեռքի՛ս նայեցէ՛ք: Չէ՞ք կարծեր որ ձեռք մըն է ասիկա որ սկսած է մեռնիլ: Նայեցէ՛ք:

Այո՛, ճի՛շդ է, պէտք չէ այդ մասին մտածել: Ներողութիւն կը խնդրեմ ձեզմէ: Այժմ ուղղակի նըպատակին կ'երթամ: Ու՞ր էինք: Սկիզբը լաւ կ'երթար, ու յետոյ, յանկարծ, ինքզինքս կորսնցուցի: Անկասկած անոր համար որ ծոմ եմ, ուրիշ ոչինչ. ոչ, ուրիշ ոչինչ, գրեթէ երկու օր է որ բան չեմ կերած:

Կը յիշեմ որ առաջները, երբ ստամոքս պարապ ըլլար, թեթեւ ու խիստ տարօրինակ գլխապտոյտ մը կ'ունենայի: Ինծի այնպէս կը թուէր թէ կը նուաղէի, բաներ մը կ'երեւային աչքիս...

Ա՛խ, միտքս է, իրաւունք ունիք: Կ'ըսէի թէ հոն էր որ ճանչցայ Վանդէրը:

Ամենուն վրայ կը տիրապետէր անիկա, հոն՝ ամէնը կը ճնշէր, թոյլ չէր տար որ մէկը իրեն ընդդիմախօսէր: Միշտ լեզուն երկար էր, և երբեմն ալ բազուկը՝ բարձր: Իրիկուն չէր անցներ սր վէճ մը չունենար: Զայն կ'ատէին և բանտապետի մը պէս անկէ կը վախնային: Ամէն մարդ գէշ կը խօսէր անոր մասին, եռեւէն կը քրթմնջէին, կը դաւէին, բայց երեւալուն պէս անոնց ամէնէն կատաղիներն ալ կը լռէին: Ամենէն վախկոտները անոր երեսին կը խընդային, անոր պոչև կը քծնէին: Ի՞նչ ունէր այս մարդը:

Զեմ գիտեր: Սեղանին վրայ, գրեթէ անոր դիմացը էի: Ակամայօրէն աչքերս անընդհատ անոր կը նայէին: Այլանդակ զգայութիւն մը կ'ունենայի, զոր անկարող եմ բացատրել: — Խորշանքի և հրապուրանքի խառնուրդ մը, այսպիսի անորոշ բան մը: Ասիկա կը նմանէր վատթար մագնիսականութեան մը, խիստ վատթար, որուն կ'ենթարկէր զիս այս զօրաւոր, աւշային ու անոպայ մարդը. չափազանց տկար էի այդ օրէն ի վեր, և հիւանդոտ ու անկամ, և ամէն ինչ ըսելու համար, քիչ մը վախկոտ էի:

Իրիկուն մը, ճաշէն վերջ, վէճ մը ծագեցաւ Վանդէրի և Ինկլէթթի անուն մէկու մը միջև, որ իմ քովս կը նստէր: Ըստ իր սովորութեան, Վանդէր ձայնը կը բարձրացնէր ու կը բարկանար: Ինկլէթթի՝ որուն յանդգնութիւն տուած էր խմած գինին, անոր հետ կը չափուէր: Ես անշարժ կեցած էի, աչքերս անակիս վրայ, չհամարձակելով վեր բարձրացնել, ու ստամոքսս մէջ կը զգայի ահաւոր պրկում մը: Յանկարծ, Վանդէրը գաւաթ մը առաւ և նետեց իր հակառակորդին: Հարուածը վրիպեցաւ ու գաւաթը ջարդուփշուր եղաւ իմ ճակատիս վրայ, հոն՝ ուր վերքի հետք մը կը տեսնէք հիմա:

Երբ արիւնին ջերմութիւնը զգացի դէմքիս վրայ, գիտակցութիւնս կորսնցուցի: Ու երբոր ինքզինքս գըտայ, տեսայ որ գլուխս կապուած էր: Վանդէրը քովս էր, վշտագին երեսոյթով մը. ներողութեան քանի մը խօսքեր ուղղեց ինծի ու զիս տուն տարաւ բժիշկին հետ. ներկայ եղաւ երկրորդ փանսրմանին, և ուզեց սենեակս մնալ մինչև ուշ ատեն: Յաջորդ առտուն վերստին եկաւ. անկէ վերջ յաճախ կուգար: Ուստահա այս եղաւ իմ գիրութեանս սկզբնաւորութիւնը:

Ինծի համար անկարելի էր անոր հանդէպ ուրիշ ընթացք մը ունենալ՝ քան այն զոր կ'ունենայ վախկոտ շուն մը: Երբ իմ սենեակս մտնէր, տէր-տիրականի հովեր կ'առնէր. կը բանար զզրոցներս, իմ տանտրովս կը տանտրուէր, իմ կոնքիս մէջ ձեռքերը կը լուար, իմ ծխամորճովս կը ծխէր, թուղթերս կը խառնէր, նամակներս կը կարդար, ուզած բանը կ'առնէր կը տանէր: Ամէն օր իր բռնապետութիւնը աւելի ևս անտանելի կը դառնար, ու ամէն օր հոգիս աւելի ևս կը նուաստանար, կը պզտիկնար: Այլևս կամքի ըստուերն իսկ չունէի. կ'ենթարկուէի վայրկենապէս. առանց ոեէ բողոքի: Ան իմ մէջէս հանեց մարդկային արժանապատուութեան ամէն զգացում, այնքան դիւրութեամբ որ՝ կարծես թէ մէկ անգամէն գլուխս մազ մը քաշած փրցուցած ըլլար:

Այսուհանդերձ տխմար մը չէի դարձած. ո՛չ, բոլոր բրածներուս գիտակցութիւնը ունէի, պայծառ գիտակցութիւնը մը ունէի, գիտակցութիւն ամէն բանի մասին, — իմ տկարութեանս, նուաստացումիս և մանաւորաբար այն բացարձակ անկարելիութեան մասին, ուր կը գտնուէի ես, այս մարդուն ազդեցութենէն օձիքս ազատելու համար:

Զեմ կրնար ձեզի բացատրել, օրինակի համար, այն խորունկ ու մթագին զգացումը՝ որ ճակատիս ետեւն իմ մէջս կ'արթնցնէր: Ու չեմ կրնար ձեզի բացատրել այն ծայրայեղ չփոթութիւնը որ վրաս տիրեց, օր մը, երբ իմ դահիճս իր ձեռքերուն մէջ առաւ գլուխս, քննելու համար տակաւին թարմ ու կսկծացող սպիս: Մատը քանի մը անգամ անոր վրայ պտտցուց ու ըսաւ.

— Բոլորովին գոցուած է, ամիսէ մը՝ բան մը չպիտի տեսնուի: Կրնաս փառք տալ Աստուծոյ:

Ընդհակառակը, ինծի թուեցաւ թէ, այդ վայրկեանէն սկսեալ էր որ ճակատիս վրայ կը կրէի ոչ թէ սպի մը, այլ տարբերութեան կնիք մը, տասրնցուցիչ նշան մը, որ աչքի կը զարնէր և որ պիտի պահեմ մինչև կեանքիս վերջը:

Անոր հետեւած եմ ամենուրեք.— փողոցին մէջ, դուռի մը առջև ժամերով անոր սպասած եմ. իր նամակները Հոմի մէկ ծայրէն միւսը տարած եմ. հարիւր անգամ Մոն-որ-Փիէթէի սանդուխները մագլցած եմ, և չնչահատ՝ մէկ վաշխառուէն միւսը վազած, անոր դրամ գտնելու համար, որմէ կը սպասէր իր փրկութիւնը. խաղատան մէջ հարիւր անգամ անոր աթոռին ետեւն սպասած եմ մինչև արշալոյս, յոգնութենէն և դարշանքէս հոգիս բերանս եկած, բայց սակայն միշտ արթուն՝ իր ճայհոյութիւններու յորդումէն և ծուխի կծող հոտէն, որ կոկորդս կ'այրէր. ու հազս անոր համբերութիւնը կը հատցնէր և զիս կ'ամբաստանէր իբր պատճառ իր ձախորդութեան. և յետոյ երբ դուրս կ'ելլէինք, և եթէ խաղին մէջ կորսնցուցած ըլլար, զիս իր ետեւէն կը քաշէր քուրջի կտորի մը պէս, ամայի փողոցներուն մէջ, մշուշին տակ, հայհոյելով ու ձեռքի չարժումներ ընելով, մինչև այն վայրկեանը՝ երբ անկիւնադարձէ մը երեւան ելլէր սուտեր մը, որ մեզի գաւաթ մը գինի հրամցնէր:

(Շար.) Թարգմ. Լ. Մ.

Միջազգային Լուրեր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԸ

Փափէնի կառավարութիւնը, գերման խորհրդարանը մնաւ պարտուած: Անկից մեկնեցաւ յաղթական...

Իրօք, ժողովրդավար կարգերու մէջ՝ տիրակալ ու ո՛չ սահմանադրական իշխանութիւն մը միայն, 481 ձայնով փոքրամասնութեան մէջ մնալէ յետոյ, կը յաջողի դեկը պահել իր ձեռքերուն մէջ՝ ամէն գինով:

Ֆոն Փափէնի յանդգնութիւնը՝ ուժգին հարուած մը գերման հանրապետութեան, եւ կուգայ խախտել վարանոս վստահութիւնը՝ զոր ան կը գտնէր օտար խաղաղասէրներու մէջ:

Գերման խորհրդարանի կեանքին ու բախտին մասին, կասկած չկար արդէն: Բայց այդ պայմաններու մէջ՝ անոր յուծումը գրեթէ անակնկալ մըն է:

Ու ո՛չ ոք գիտէ թէ ի՞նչ պիտի պատահի վաղը: Հակառակայն Վայմարեան սահմանադրութեան, յուծման թուականին 60 օր յետոյ, պիտի է նոր ընտրութիւններ տեղի ունենան: Բայց ֆոն Փափէնի կառավարութիւնը ընդունակ է նոր փաստերը տալու սահմանադրութիւնը պայմանաւորելով խախտելու իր ցանկութիւնը:

Ներքին նախարարն արդէն նոր ընտրութիւններու համար դրած է իր պայմանը, — ամբողջ երկրին մէջ պահել կարգն ու անդորրութիւնը:

Ստով չազդարարե՞ր արդեն թէ հակառակ պարագային, կրնայ անգամ մըն ալ պաշտպանել վիճակի խստութիւններուն դիմել:

Ամէն պարագայի մէջ, պարզ է թէ, ֆոն Փափէն այն ատեն միայն նոր ընտրութիւն պիտի ընդունի, երբ յաջողի իրեն հոյս մեծամասնութիւն մը ապահովել:

Ինչ որ դժուար չի թուիր: Իր հակառակորդ ուժերը իրենց կորովը կը ապառնեն ճառով ու չեզոքական ապառնագիներով: Իրենց պայքարի գլխաւոր զենքը – դրամը – կը պակսի: Կուսակցական անհատներ պարապ են: Իսկ պետութեան գանձը օրուան իշխանաւորին ձեռքը:

Այս պայմաններու տակ, գերման հանրապետութիւնը կը բոլորի ծանր հիւանդութեան շրջան մը, որմէ հրաշքով մը միայն կրնայ փրկուիլ:

Գերմանիոյ ներքին կացութիւնը

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԷՆ ՅԵՏՈՅ

Գերման հանրապետութեան նախագահը Հինտէնպուրկ, բոլորովին համամիտ է Ֆոն Փափէնի եւ կորովի էլէրդով կը մերժէ կառավարութեան ուղղուած մեղադրանքը թէ սահմանադրութիւնը խախտած է: Հանրապետութեան նախագահը, ընդհակառակն կը մեղադրէ խորհրդարանի նախագահը թէ, ժողովի մէջ մերժելով խօսք տալ վարչապետին, պատճառ դարձաւ ստեղծուած կացութեան:

Ժողովուրդը հանդարտ կը մնայ: Սակայն քաղաքական շրջանակներու մէջ գրգռութիւնը կը շարունակուի: Վարչապետը մերժեց ներկայանալ խորհրդարանի պաշտպանութեան յանձնախումբին, պատրուակ բռնելով նախագահին կողմէ կառավարութեան ուղղուած նամակին խիստ ոճը: Իսկ այս վերջինը, հիթլերեան մը, յայտարարեց թէ կ'ընդունի որ խորհրդարանի լուծումը օրինաւոր է, նկատելով որնոյնիսկ փոքրամասնութեան մէջ մնացած կառավարութիւն մը՝ կրնայ դիմել նման միջոցի մը, թէ ներկայ կառավարութիւնը տակաւին վստահութիւնը կը վայելէ հանրապետութեան նախագահին, սակայն կը պնդէ նաեւ թէ խորհրդարանի քուէարկութիւնը որ անվստահութիւն կը յայտնէր կառավարութեան հանդէպ, օրինաւոր է:

** * Համայնավար երեսփոխանները, նախորդ օր երբ խորհրդարան գացին՝ իրենց յատկացուած սրահին մէջ՝ ժողով գումարելու, զարմանքով տեսան թէ ոստիկանութիւնը խուզարկութիւն կատարած է հոն:*

** * Պերլինի մէջ զրոյց կը շրջի թէ ընտրութիւնները տեղի չպիտի ունենան նոյեմբեր 6ին, եւ թէ կառավարութիւնը՝ հրամանագիր-օրէնքով մը փոփոխութեան պիտի ենթարկէ ընտրական օրէնքը:*

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԷՇ ՆՇԱՆ ՄԸ ՀՈՒՎԸՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ամերիկեան Մայն նահանգի ընդհանուր ընտրութեանց մէջ, անակնկալ յաղթանակ մը տարին ռամկավարները: Կը թուի թէ նախագահական ընտրութեան մէջ ալ՝ ապահովուած է ռամկավարներու յաղթանակը: Որով Ռուզվէլտի ընտրութիւնը ապահով կը նկատուի: Նահանգին կառավարիչ ընտրուեցաւ ռամկավար մը Պրաուն: Այս ընտրութիւնը միլիոնոյն ատեն հարուած մը մը նկատուի ըմպելիներու արգելքի օրէնքին դէմ: Այս նահանգին ռամկավարները շահեցան նաեւ երեք աթոռ խորհրդարանին մէջ: 1914էն ի վեր, առաջին անգամն է որ հանրապետականները կը կորսնցնեն այդտեղ՝ կառավարչական աթոռը:

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ՝

Ի ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

Գերմանիա, գործադրելով յուլիս 22ի իր յայտարարութեամբ կատարած սպառնալիքը, չպիտի մասնակցի Զինադադարութեան ժողովին, մինչեւ որ սպառազինական իր պահանջին գոհացում արուի:

Այսուհանդերձ, գերման կառավարութիւնը պաշտօնապէս հրաւէր ստացած է սեպտեմբեր 21ին մասնակցելու ժողովի դիւանի նիստին: Կը սպասուի որ այդ առթիւ, Գերմանիա յայտնէ իր պաշտօնական պատասխանը:

Բոլորին մտքին մէջ կը դառնայ այն հարցումը թէ Գերմանիոյ բացակայութեան, խորհրդաժողովը պիտի՞ ուզէ շարունակել իր աշխատանքները:

Կը հաւատուի թէ զինադադարութեան ժողովին մասնակցող պետութեանց մեծ մասը համամիտ են նկատելու Գերմանիոյ բացակայութիւնը:

Կանտի ցմահ ծոմապահ

ՆՈՅՆԻՍԿ ԵԹԷ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԻ

Կանտի որոշած է ցմահ ծոմ բռնել, եթէ անգլիական կառավարութիւնը ետ չառնէ հարստահարուած դասակարգերու քուէարկութեան իրաւունքին մասին իր հրամանագիրը: Հնդիկ յամառ յեղափոխականին այս որոշումը՝ մեծ յուզում ու գրգռութիւն յառաջ բերած է Հնդկաստանի մէջ:

Կանտիի այս սպառնալիքը նոր չէ. օգոստոս 18ին արդէն, Անգլիոյ վարչապետին Մաքտոնալտի ուղղածնամակով մը, յայտնած էր իր այս եղերական մտադրութիւնը: Այդ նամակին մէջ, Կանտի կը յայտարարէր թէ իր կեանքը պիտի ճակատեցնէ անգլիական կառավարութեան ծրագրերուն դէմ, ինքզինքը զրկելով մնունդէ «բացի աղի զուրկ է »:

Ինչ ալ ըլլայ, անգլիական շրջանակները կը վախնան որ Կանտիի այս որոշումը՝ ծանր անդրադարձումներ ունենայ Հնդկաստանի կացութեան վրայ:

Ամբողջ Հնդիկներու կողմէ, Կանտի պիտի նկատուի մեծ սուրբ մը, ինչ որ լրջօրէն պիտի վտանգէ ծրագրուած կլոր Սեղանի խորհրդակցութիւնը, որմէ կը սպասուէր անգլեւհնդիկ մերձեցում մը:

Կանտի որոշած է իր եղերական ծոմապահութիւնը սկսիլ սեպտ. 26ին: Իսկ անգլիական կառավարութիւնը ծրագրած է զայն ազատ արձակել նոյն թուականին:

Կը կարծուի թէ նկատի առնելով հնդիկ առաքելոյն առողջական վիճակը եւ իր սովորական ժուժկալութիւնը, ան պիտի կրնայ տակաւ մօտ մէկ ամիս:

ԿԱՆՏԻՆ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Սիմլայէն տրուած տեղեկութեանց համաձայն, անգլիական կառավարութիւնը որոշած ըլլալով Կանտին ազատ արձակել սեպտեմբեր 26ին, իր ծոմապահութեան առաջին օրը, նոյն օրն իսկ, զայն պիտի տանի Ահմէտապատ, ուր կը գտնուի անոր մանաւոր բնակարանը, եւ ամէն միջոցի պիտի դիմէ, միջադէպերու առաջքն առնելու համար:

Կը յիշուի թէ տսկից առաջ, Կանտի ծոմ բռներ էր 21 օր, որուն հետեւանքով գումարուեր էր հաշտութեան և համաձայնութեան խորհրդաժողով մը: Այս անգամ կը կարծուի թէ նոր համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ՝ փրկելու համար Կանտիի կեանքը:

Կանտիի այս որոշման մասին, «Թայմզ» կը գրէ. — ԵԹԷ Կանտի մեռնի անօթութենէ ինչպէս կը սպառնայ, կրնայ ըլլալ որ իր կուսակիցներուն կողմէ մարտիրոս մը նկատուի: Բայց նուազ զգացական դիտողներ պիտի նշմարեն թէ ան կը ջանայ դէպքերու պատասխանատուութիւնը ձգել անգլիական կառավարութեան վրայ»:

Թատերական Ներկայացում

ԼԻՕՆԻ ՄԷՋ

Զարսանեանգի Հայր. Միութեան Լիոնի Մասնաճիւղի կողմէ՝ 15 Հոկտեմբեր 1932, Շբ. երեկոյ ժամը 8.30ին

Էմիլ Զոլաի շքեղ թատերասրահին մէջ

Ղեկավարութեամբ Դերասան Թրագօշի՝ կը ներկայացուի

- Երեք քաջեր անապատին մէջ -

Տոմսերու գին՝ 5 – 4 – 3 ֆր:

Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններեն նկատի ունենալ սոյն թուականը:

ԱՆԹՐԱՍԻԹ – Anthracites

ամէն երկիրներէ ներածուած.

Ինչպէս նաեւ վառելանիւթի ամէն տեսակներ

ԱՄԵՆԱՆՊԱՏԱՍԽԱՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

H. SOUDJIAN

63 Rue Lepic – Paris 18e

Միակ ներկայացուցիչ ածուխի ամենագլխաւոր մթերանոցներու:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.

ՍԷՆ-ԺԷՐՕՄ: — Այս իրիկուն ժամը 8.30ին. կուսակցական հաւաքատեղիին մէջ: Կարեւոր խորհրդակցութիւն:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ: — Վաղը Ուրբաթ՝ ժամը 8.30ին հաւաքատեղիին մէջ: Ընդհանուր ընկերական ժողով: Կարեւոր հարցեր: Պարտաւորիչ է ներկայութիւնը:

Շրջաններու բոլոր վարչութիւնները ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, կուսակցական հաւաքատեղիին մէջ: Խիստ արեւոր օրակարգ:

ՊԱՐՏՔԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

«Մաթէն» ի Թղթակիցը, Նիւ Եորքէն գրկուած գրութեան մը մէջ, կը յայտնէ.

— Պատերազմական պարտքերու հարցին մասին, կ'ըսուի թէ ամերիկեան ժողովուրդը հաւանաբար պիտի յօժարի նոր կարգադրութիւն մը ընել, 1933 յունիսի պայմանաժամէն յետոյ:

«Այդ թուականին կատարուող բանակցութիւնները պէտք է յանգին որոշ լուծման. ինչպէս օրինակ, միանուագ գումարի մը վճարումը: Գործնականին մէջ, այս գումարը կրնայ ըլլալ ամերիկեան մը թերքներու վճարման համար նախատեսուած գումարը:»

Ֆրանսական թերթերը դէմ կը խօսին ամերիկեան այս թելադրութեան, զոր բիսած կը կարծեն ելմտական շրջանակներէ եւ հետեւաբար, պաշտօնական բնոյթ չի կրեր: Եւ կառավարութիւնը կը զգուշացնեն իյնալէ ամերիկեան նոր ծուղակի մը մէջ:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԸ ՕԴԷՆ

Ամերիկեան օդանաւը որ Նիւ Եորքէն մեկնէր էր դէպի Եւրոպա, Ատլանտեանը կտրելով, նշմարուած է Նիւ Եորքէն 960 քիլոմեթր անդին:

Կը կարծուի թէ կը ճամբորդէ Հոռոմի ուղղութեամբ: Օդանաւորդը կը յուսար նախ Ֆրանսա ժամանել, անկից անցնելու հրմա Ֆլորէնցա.

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՈՃԻՐԸ

Կիրակի առաւ, Յովհաննէս անուն երիտասարդ մը, եղերական պարագաներու տակ, Մարսէյլի մէջ սպաննեց Օր. Սանտրգեանը:

Յովհաննէս, երկար ատենէ ի վեր կը սիրէր Հայուհին, որ չէր համակրած երիտասարդին և պաղ անտարբերութիւն մը ցոյց կուտար անոր հանդէպ:

Յովհաննէս, Կիրակի ՀՐ, գնաց Սանտրգեաններու բնակարանը, Մարսէյլի հայաշատ մէկ թաղին մէջ, և ազջկան հօրը յանձնեց նամակ մը, ուր գրած էր քանի մը տող: — Ձեր աղջիկը չուզեր զիս սիրել, պատիժը պիտի կրէ:

Յետոյ քաշելով իր տաբատճանակը, երեք անգամ կրակեց աղջկան վրայ, որ գլխէն ու վիզէն վիրաւորուած, տապալեցաւ գետին: Մահը վայրկենական եղած էր:

Ոճրագործ սիրահարը, յետոյ տարճանակը դարձուց իրեն և երկու փամփուշտ պարպեց բերանին մէջ: Անմիջապէս փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, ուր վիճակը չատ ծանր նկատուեցաւ:

Ցոյս կայ սակայն, ոճրագործը փրկելու համար:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՐԷ

24 տարեկան երիտասարդ մը տուն կամ գործատեղի մէջ շօֆիէօրութեան պաշտօն կը փնտրէ: Դիմել հետեւեալ հասցէին.— Hagop Paragamian 261. Allée Jean d'Albert. Parc Hendey Parc Hendey à Morsany s/ Orge S.etO.

MÉRIDIONAL

Նպարեղէնի մեծ վաճառատուն

Ճոխ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական

Ուտեստեղէններու

ԱՌԱՔՈՒՄ ԳԱՒԱՌՆԵՐԸ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

8, Rue Châteaudun - Paris - 9e

Métro : Cadet – Le Peletier – N. D. Lorette

ԱՆԽԱՐԴԱԽ ԱՊՐԱՆՔ - ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

ԹԱՐՄ ԿԱՆԱՉԵՂԷՆ ԵՒ ՄՐԳԵՂԷՆ

Կօշիկի արհեստանոց

ՍՈՒՐԷՆ ԳԱՐԱԽԱՆԵԱՆ

ամէն տեսակ Կօշիկ կանանց յատուկ

Նրբահաճակ, տոկուն եւ մաշելի գիներով

Զոյգը՝ մեծարանակի գինով

61, rue Piat - Paris :: Métro: Belleville

Կարեւոր, Գործի Տէրերուն

Ռէֆլամի դարն է, յայտարարութեան բոլոր միջոցներէն պէտք է օգտուիլ: Եթէ կ'ուզէք որ կոյրերն իսկ կարդան ձեր ծանուցումները դիմեցէք

ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՋԻԿՃԵԱՆԻ

OFFICE LAFAYETTE

226, Rue Lafayette, Paris (10e)

որ լաւագոյն գեղարուեստա [illegible] գիներով կը պատրաստէ թուղթի, լաթի եւ ապակիի վրայ ամէն տեսակ ազդեր:

ՄԷԹՐՕ՝ LOUIS BLANC TÉL. NORD 86 - 06

ԴՊԱՐԱՏՈՒՆ ԵՓՐԱՏ

Վահէ Իշգոյանեան

Արեւելեան եւ Եւրոպական նպարներ

Զկայ՝ չկայ, մաքուր եւ ազան:

9, Rue Jouye-Rouve, Paris (20e)

մօտ Պելվիլ

ՆՊԱՐԱՏՈՒՆ

ՀՄԱՅԵԱԿ ԻԶԳԱԼԱՅԵԱՆԻ

8, Allée Paul-Lafargue, Pavillon s-Bois

A la Coupe moderne

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ

Ճաշակաւոր աշխատանք,

Համեստ գիներ՝ ամէն խակի մատչելի.

198, Route Nationale, Viroflay

ԱՄԷՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

SEVA PARIS

REGISTRED TRADE MARK

Երկու գործիքներ որոնք զարմացուցին ամենէն դժուարահաճները: Ամենէն ազնուական ֆոնոն որ միաժամանակ զարդ մըն է ու կրելի պերճանքի գործիք մը

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆՈՎ:

T. S. F.ի poste secteur ՄԸ

4 Lampes ամբողջ Եւրոպան ձեր տրամադրութեան տակ Appareilներ ամէն կարգի գիներով:

Ամէն տեղեկութեանց համար դիմել՝

Manufacture des Machines Parlantes "SEVA"

206, Rue Lafayette, Paris (10e)

Métro: Louis-Blanc

Սարքիչ

Ա. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

86, Rue Rébéval

Le Gérant : M. TAKEMDJIAN

Impr. "Arax" - Topalian Frères

221, Rue Lafayette - Paris (Xe)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Բնիկ Կ. Պոլսեցի Ցակոբ Տօնիկեան՝ այլ անուամբ Խաչիկ Ժամկոչեան, որ վեց տարիներէ ի վեր անյայտացած է:

Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել յիշեալին կնոջը՝ Տիկ. Մարիամ Տօնիկեանի 2, Route de Choisy, PARIS 13

ՄԱՐՏԿՈՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ
ԵՒ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄ

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ
ԼԵՒՈՆ ՄՈՉԵԱՆ
Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Ա. ԱԲՈՑԵԱՆ
Վ. ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

"Mardgotz"
Journal Arménien

Rédaction-Administration : Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն } 221, Rue Lafayette - PARIS (10e

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«ՄԱՐՏԿՈՑ»ը մօտ ատենէն օրաթերթի վերածուելուն պատճառով բաժանորդագրութիւնը պիտի հաշուուի թիւի վրայ, այսպէս. - 300 թիւը տարեկան 140 ֆր., 150 թիւը վեցամսեայ 75 ֆր. Իսկ 75 թիւը՝ եռամսեայ 40 ֆր.
Արտասահմանի համար, մեր պայմանները ի մօտոյ:
Հատը Զեռէն 50 սանթիմ

ԿԻՐԱԿԻ
18
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
1932
Ա. ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 3

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆԻ ԽՈՀԵՐ

ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ

Ա.

Գրեց՝ ԲԵՆԻԿ ՄԻԼՅՈՆԵԱՆ

ՄԵՐ պատմութեան մէջ, չեմ կարծեր եղած ըլլայ շրջան մը, ուր մեր հանրային կեանքը ա՛յսքան մեղկ, այսքան դալկահար ու անրաբեւոյս վիճակ մը ստացած ըլլայ: Մեր ազգային կեանքը խրած է այնպիսի տղմուտի մը մէջ, ինկած է այնպիսի յորձանքի մը բերանը, ուրկէ առանց բացառիկ ու գերագոյն ճիգի և ուժեղ կամքի բեմադրութեան, անկարելի է դուրս գալ ու գտնել այն ուղին, այն հունը որ մեզ պիտի տանէր մեր ինքնութեան, մեր երազին:

Եթէ բռնութիւնները, եթէ հալածանքները, եթէ դժբախտութիւնները, մարդուս մէջ ինքնապաշպանութեան բնազդով, յառաջ կը բերեն հակադիր ոյժ, հնարամտութիւն ու ճկուն միջոցներ գտնելու դիմագրաւելու, ապա և ամէնէն աւելի ժա՛մն էր որ, այս անաւոր ու անբացատրելի դժբախտութիւններուն հանդէպ, որոնց մենք ենթարկուեցանք, մեր հոգիները ի յայտ բերէին այդ ամէնուն հակազդող հակադիր ոգին, իր զօրաւորագո՛յն թափով, երանգներովն ու կամքովը:

Բայց չեղաւ տակաւին այդպիսի հոյակապ խոյանք մը, և գերագոյն ճիգի մը բեմադրութիւնը յամեցաւ:

Տասը տարիներ, որ անցան, հերիք չեղան կեդրոնաձիգ միաւոր մը գտնէ ստեղծելու աշխարհի չորս ծագերուն՝ սա ցիր ու ցան թափառայած ժողովուրդը, դէթ հոգեպէս իրաւունքը, իրարու կապելու... Ժողովուրդ մը, որ հակառակ իր կրած բոլոր պատրանքներուն ու տառապանքներուն, տակաւին կը յամառի կառչիլ իր պապերու անունին, անոնց ոսկի հէքեաթներուն ու ալեւոր աւանդութեանց:

Վերապրող սերունդը, որ, դարերու ընթացքին հպիւ արձանագրուող եղեռներու անաւորութիւնը կրեց իր կուշտին վրայ ու տարաւ անմոռոգութեամբ, իր երէկուան սև օրերուն աւելի՛ յուսադրուած էր և հաւատքով լեցուած կը սպասէր, որ արշալոյսը պիտի ծագի և աւելի քան այսօր, կամք ունէր տակաւ, մաքառելու իրեն սպառնացող վտանգին:

Ու հիմա, որ ա՛լ չկան երէկուան կախաղանի, սպանութեան, հալածանքի ու վերջապէս մահուան կոչմարները և սակայն աւելի սպառնացող և աւելի ահաբեկող ի՛նչ մը կայ որ սարսուռ ու սարսափ կուտայ և յուսալքումի կը մատնէ մեզ:

Երէկուան գեհենին կրցանք որոշ չափով դիմագրաւել եւ գոնէ մեր անհատական գոյութիւնը փրկել ու կապել մեր հաւաքականութեան: Բայց այսօր, հակառակ որ մեր անհատական գոյութիւնը ապահովուած է, ահա հաւաքականութիւնն է որ աչնան դեղնած տերեւներու պէս հողմավար կը թափի, կամ զարնան ձիւնի նման կը հալի ու կը խառնուի օտար յորձանքներու:

Անապատի մէջ մկրտուած ու թրծուած նոր սերունդ մը նայ մեր կողքին, հպա՛ռ, ինքնավստահ ու բարձրաձակա, ընդունակ ամէն զոհողութեան. որոնց հոգիին մէջ հայեցի շունչը կ'իշխէ աւելի քան ո և է սերունդ, որոնք կ'ուզեն պատմութի՛ւն ունենալ, իրե՛նց պատմութիւնը, հակադիր իրենց Գիրք Ծննդոցին: Ու սրբազան խենթութեամբ կը վազեն հերոսներու պատկերներուն՝ անոնց բոցավառած խարոյկէն ցոլք մը, ճառագա՛յթ մը ցաթեցնելու իրենց հոգիներուն ալ մէջը...

Բայց չփոթ են ու ցաւագին անորոշութեան մը մէջ կը թալթլին ու կարծես ըսել կ'ուզեն — «Անապատէն յետոյ այս կեա՞նքն է որ պիտի գրկէր մեզ, կամ այս կեանքին էր որ վազեցինք մենք»:

Այնուամենայնիւ, ան տակաւին կը հաւատայ վաղուա՛ն մը ու այդ հաւատքով կը վազեն մեր յեղափոխական դրօշին...

(Շար.ը Բ. էջ)

ՍԸՏՔԸ ՓԱՇԱ
ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի վարչապետը Սրտքը փաշա, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Աշխատանքի Միջազգային Դիւանին անօրէնին հետ, եգիպտական կառավարութեան ընկերային օրէնսդրութեան նախագծին մասին: Վարչապետը եւ Դիւանին անօրէնը միասին քննեցին Եգիպտոսի մէջ՝ աշխատանքի դիւան մը հիմնելու եւ ճարտարարուեստը բարեկարգելու պայմանները:

ՀՌՈՄԻ ՊԱՊԸ
ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՐՑԸ

Վատիկանի պաշտօնաթերթը հաւանութիւն կը յայտնէ շաբաթական 40 ժամուան աշխատանքի ծրագրին, եւ կը յիշէ Պապին մէկ կոնդակը որ կը պահանջէր աշխատանքի ժամանակի հարցին լուծումը: Վատիկանի պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ շաբաթական 40 ժամ աշխատանքի սկզբունքը՝ տարբերական արդարութիւն մըն է, քանի որ բազմաթիւ աշխատաւորներու վրայ կը բաժնէ կատարուելիք գործը: Պէտք է կ'ըսէ, նախ ջնջել գործարաններու եւ արհեստանոցներու մէջ կիրարկուած յաւելուածական ժամի դրութիւնը:

ԶԻՆԱՔԱՓՈՒԹԻՒՆԸ...
ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հնդկաստանի անգլիական իշխանութիւնները սկսած են զինաթափ ընել տեղացիները: Բոլոր անոնք որ մասնաւոր արտօնութիւն չունին զէնք կրելու, պարտաւոր են իրենց զէնքերը յանձնել տեղական իշխանութեանց, մինչեւ հոկտեմբերի վերջը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԽԻ
ՄԻՋԱԴԷՊ

Հունգարական եւ չեխոսլովաք սահմանագլուխին վրայ ծանր միջադէպ մը պատահեցաւ: Զեխ սահմանապահները զէնք պարպած են Հունգարացիներու վրայ, որոնք մաքսանենգութեամբ, կը փորձէին ապրանք փախցնել, սակայն դեռ չէին անցած հունգարական սահմանը.

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Գերմանիա կը յամառի իր պահանջներուն վրայ

Գերմանիոյ արտաքին նախարարը Նէօյրաթ Պերլինի ֆրանսական դեսպանին յանձնեց հաղորդագրութիւն մը, որուն ստոյգ բովանդակութիւնը տակաւին չէ հրապարակուած: Սակայն գերմանական Վոլֆ գործակալութեան կէս-պաշտօնական մէկ զեկոյցը, բաւական տեղեկութիւններ կուտայ այդ մասին:

Այդ գրութեամբ, գերմանական արտաքին նախարարը կը յայտնէ թէ, իր կառավարութիւնը ցաւով նշմարած է որ Ֆրանսա սխալ կ'ըմբռնէ զիր նախաթափութեան հարցը, ըլլայ իր պայմաններով, թէ հետեւանքներով, եւ թէ իր էական ոչ մէկ կէտով կը համապատասխանէ գերմանական ըմբռնումին:

Վոլֆի զեկոյցը կը յայտնէ թէ ոչինչ կարելի է յուսալ ծանուցագրերու փոխանակութենէն: Գերմանիա կը նախընտրէ բերան բերնի խորհրդակցիլ:

Միւս կողմէ, Գերմանիոյ արտաքին նախարարը՝ Զենեւ թափութեան ժողովի նախագահին՝ Էդինբրսնի ուղղուած նամակով մը կ'ըսէ.

— Գերման կառավարութիւնը աշխատեցաւ, դիւանագիտական ճամբով լուսաբանել իրաւունքներու հաւասարութեան հարցը: Դժբախտաբար, պէտք է հաստատել թէ Գերմանիոյ ջանքերը, ցարդ, որեւէ գոհացուցիչ արդիւնք չտուին»:

Այսպէս ուրեմն, Գերմանիա յամառելով մէկեղ իր պահանջներուն վրայ, կը սկսի վերէն նայիլ միջազգային քաղաքան ձեռնարկներուն եւ հաստատութիւններուն վրայ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԳՈՐԾԸ

"ՄԻ ՁԱԽ, ՄԻ ՅԱՋ, ՕՆ ԱՆԴՐ ՅԱՌԱՋ"

Փարիզէն ու գաւառէն մեզի ամէն օր հարցումներ կը տեղան: Ժամանակի ընթացքին, բոլոր հարցումներուն պատասխանները պիտի ստանան այս սիւնակէն: Կարելի եղածին չափ պարզ, սպառիչ: Սպառիչ՝ այնչափով որքան որ այսօրուան ներքին եւ արտաքին պայմանները թոյլատու են:

Մեր գործին սկիզբը, մենք աւելի շտապ պատասխաններ, լուսաբանութիւններ ունինք տալիք, մեր շարժումին, մեր ուղղութեան բնոյթի մասին:

Մեր շարժումը վերագնահատութեան, վերաքննական երիտասարդ եւ աւշալիր հոսանք է: Զեւով Դաշնակցութեան ներքին դժգոհներուն դրսեւորումն է: Խորքով աւելի լայն, աւելի ընդարձակ տարողութիւն ունի ան: Ազգային շարժում է, այլ ո՛չ ազգայնական: Անշուշտ այն իմաստով որ յարձակողական չէ, ուղղուած չէ ոչ ոքի դէմ:

Այն իրողութիւնը թէ՝ անիրաւուած է մեր դեղը, անիրաւութիւն՝ որ նախատինքի ձեւով ծանրացած է մեր խղճմտանքին վրայ, մեզ հանած է ոտքի: Հայոց սփիւռքի հանդէպ յարգանքի պակաս մը կայ: Կարող են թուիլ եւ քաջագանգուր Արմէնները չսիրել: Բայց պարտաւոր են յարգել անոր տառապանքը: Քրտնալից հեւքը լաւագոյն ապագային, պայծառ գալիքին համար: Հայոց ժողովուրդը որ ստեղծած է լեզու, գիր, գրականութիւն, ոճ, խորհուրդ, ճարտարապետութիւն, արժանի չէ այն դժոխային ճակատագրին որուն ենթարկուած է Ան արժանի է իր դարաւոր անմեռ պատմութեան, որուն ամէն մէկ էջէն ծովացած քրտինքի եւ լճացած արեան հոտ կուգայ:

Սերունդներ ամբողջ, ետեւէ ետեւ եւ անհաշիւ կերպով ոչնչացան որպէսզի այս վիճա՞կը ստեղծեն:

Այս վիճակին հասցնեն մեզ: Անխելք, անգործնական, անհեռատես դեկավարութեան մ՞ մարդանքներուն զարհուրելի տուրքը կը վճարենք մենք լպրծուն պողոտաներու վրայ:

Փա՛ռք անոնց յիշատակին, անոնք աւելի պայծառ, աւելի հրավառ երազ ունէին:

Մեղքը իրե՞նցն է, եթէ հունձքի բերկրալի պահուն, ողջերը չկրցան քաղը ընել:

Եթէ ցորեանի ոսկեհատիկներուն պէս բուռ առ բուռ տարտղնուեցաւ արեւմտահայ քաջ ժողովուրդը ի սփիւռս աշխարհի:

Եթէ անոր թափած արիւն քրտինքէն չծաղկեցաւ Թրքահայոց ազատութեան պտղառատ ծառը:

Անոնք — մեռնողները — մեղք չունին, անգամ մըն ալ փա՛ռք իրենց լոյս յիշատակին: Անոնք տուին ամէնէն ազնիւն ու ընտիրը որ մարդկօրէն կրնային ունենալ:

Մեղքը մերն է, որ տակաւին այսօր ալ չենք զգար, չենք տեսներ այն դժնդակ ողբերգութիւնը որ մենք կ'ապրինք ցեղօրէն, ազգովին:

Մեզի հատուածական նեղմիտ վերազրումներ կ'ընեն: Մեր հոգիի բովանդակ ուժով կը յայտարարենք որ մե՛նք Ղարաբաղի հայ գիւղացիին եւ Տարօնի հայ գիւղացիին միջեւ, ոչ մէկ տարբերութիւն չենք դներ:

Կը յայտարարենք ի լուր բոլորին որ մեր աչքին ու սրտին առաջ բոլոր Հայերը հաւասար են: Կը յայտարարենք որ քաղաքականօրէն ու մշակութապէս ամբողջացած հայութիւնը միայն կրնայ յարատեւել ազգօրէն, իր հայրենի հողերուն վրայ:

Հեռու մեզմէ, վանելով կը վանենք ամէն միտք, յանցաւոր մտածում հայութեան զոյգ հատուածներու միջեւ տարաձութիւն բանալու: Մ՛ենք տարաձութիւնը սեղմելու համար ենք եւ ոչ թէ բանալու: Ահա թէ ինչո՛ւ, մենք Հայաստանին եւ անոր ժողովուրդին հանդէպ եղբայրական սէր ու գորով ունինք մեր ներսիդին: Եւ անոր վերելքի, վերականգնումի դժուարին ճիգով կ'ոգեւորուինք ու պիտի տանք մեր նպաստը:

Մենք կը մնանք Տաճկահայ դատի իրաւական ըմբռնումներուն վրայ, հաշուի առնելով նորագոյն տուեալները, նորագոյն պայմանները, որոնք ամէն օր ձեւ եւ ուղղութիւն կը փոխեն:

Մենք յեղափոխական կամ ծայրայեղականներ չենք: Մենք վերանորոգչական ու վերաքննական ենք:

Գաղափարական տատանումներ չունինք: Այո՛, կ'ուզենք նոր ընթացք տալ տաճկահայ դատի յեղափոխական ըմբռնողութեան: Պիտի կազմակերպենք եւ երեւան բերենք մեր թափառական դարձած ցեղին բոլոր ներքին, թաքուն կարողութիւններն ու կարելիութիւնները: Իրատես, իրապաշտ ոգիով նոր յենարաններ պիտի գտնենք: Տխուր անցեալը իր բոլոր սխալներով՝ հաշուեյարդարի պիտի ենթարկենք: Պիտի քալենք առանց անթացուպի, ո՛չ ձախ, ո՛չ աջ, այլ մի՛շտ յառաջ:

ՄԱՐՏԿՈՑ

✤ ՆՇՄԱՐՆԵՐ ✤

ԸՍՈՒԵԼԻՔ ԽՕՍՔԵՐ ... ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՍ

Սերունդ մըն ևնք ամէն ինչ կորսնցուցած, շատ տաք ու սպաղ տեսած եւ զրկանքներու բուրային մէջ թրծուած: Ապրեցանք ու կ'ապրինք ամուր փարած մեր իտեալին:

Հայրենազուրկ եւ ծնողազուրկ, բնազդը մեզ նետեց Դաշնակցութեան գիրկը, Դաշնակցութեան մէջ փնտռեցինք ծնողը մը, որուն հոգատարութեան տակ ուզեցինք հասակ նետել, աշխատիլ, ազատագրել նաեւ մեր միլիոնաւոր զոհերու կսակը:

Հաւատք ունինք մեր ապագայի մասին: Եւ ունինք: Բայց գործեցինք ճակատագրական սրիալ մը: Հաւատացինք այնպիսիներու որոնց անունը հեռուն մնացնիացուցած էր մեզ եւ որոնք մեր կեանքի ողբերգութիւնը գրքերով միայն գիտէին:

Գիտնալ, լսելով ու կարդալով ու գիտնալ տեսնելով միեւնոյնը չէ:

Ազգովին յուսացինք եւրոպայեն շատ բան, բայց այսօր բոլորս ալ զգացինք որ սխալած ենք եւ հիասթափուեցանք:

Միեւնոյն ձեւով հաւատացինք նաեւ դաշնակցականներն ու զոյացինք: Որովհետեւ մինչ կառապանը կը մնանար, անմարմ յանախորդն էր որ կը փորձէր վարել կառքը:...

«Կեանքիս մէջ երկու բուրմ չեմ տեսած» ըսողները յեն կրնար հազարաւոր բուրմ, եաբաղանները յուեց զրկած տեսողներ առաջնորդել: Ու չնաւորուեցինք:

Հիմա մենք մեզի ենք: Հաւատանք մեր ուժին, ընկերներ, ու թող չսանք որ թեւ ուշ, գեր յեն այսու գնուին մարդիկ, որոնք աշխատին նորեն շահագործել մեր զգացումներ: Մեր սրտերը այնչափ են արիւնոտած որ ամէն մէկ կեղծ ժպիտը երեսին մեզ մօտեցողները, վիրաբոյժ կարծեցինք ու խաբուեցանք:

Որովհետեւ մեր վերքերը աւելի խորունկցան: Ազգային վշտին վրայ աւելցաւ մեր անհատական վերքը: Ցրանապի գործարաններու մէջ փնտռող եւ ապրարի չորս անկիւններ օր օրին հիւծող մեր երիտասարդ կեանքերը վկայ, ընկերնե՛ր:

Զգենք յարիտենական ճառագայթները մեր ներսին, կարմիր՝ ինչպէս քրքում առաւօտը նորածագ ու ցօղաթաթախ, լերանց ու սարերուն Հայոց, մեր աչքերը կարմիր պէտք է տեսնեն այսօր, որպէսզի խազազութեամբ նայեն մեռելները, ամա ու անդ, հայրենի կիրճերու եւ նժդեհ ու կիզիչ անապատներու մէջ:

Եւ այժմ, այս է մեռելներուն արդար իրաւունքը մեր արեան վրայ, որ տարիներէ ի վեր ծուլութեամբ ու վատութեամբ կը հոսի մեր սեւ երակներուն մէջ, մեր գեռ հիւանդ ու պղտոր արեան վրայ, որ չճանչցաւ զուարթ ու հանդարտ քաջութիւնը արի մարդոց, որ թանձրացաւ աղտեղի հեղուկի մը պէս՝ լպիրշ շուայտութեամբ, փողոցային հեշտասիրութեամբ ու տրտում սնունդներով, մեր արեան՝ որ

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Աշխատանքի նախարարութեան վերջին վիճակագրութեան համաձայն, սեպտեմբեր 10ին, նպաստընկալ անգործներու թիւն էր 263,978: Մէկ շաբաթ առաջ, անգործներու թիւն էր 251,711: Ուրեմն մէկ շաբաթէն՝ միւսը՝ 3483 հոգիի յաւելում մը:

ԼԷՈՆ ՏՐՈՑԿԻԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեր էինք թէ բոլշեւիկեան նախկին գործավարը Պոլսէն օդափոխութեան պիտի երթայ Զեխոսլովաքիա: Պոլսոյ չեխոսլովաք հիւպատոսը սակայն չէ կրցած Տրոցկիի անցագիր տալ: Միւս կողմէ չեխոսլովաք լեգէո՛ն ականները եւ մէկ քանի թերթեր այնքա՛ն բուռն բողոք բարձրացուցած են որ, ներքին նախարարը միջադէպերէ վախնալով, Տրոցկին չէ արտօնած Զեխոսլովաքիա մտնելու:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԱԼՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Ալպանիոյ կառավարութեան դէմ սարքուած դաւադրութեան մը լուրը հաղորդեցին հեռագրական գործակալութիւնները:

Թիրանայի ալպանական մամուլը կը հաղորդէ թէ կառավարութիւնը՝ այդ դաւադրութեան վրայ ձերբակալած է 300ի չափ մտաւորականներ: Շատերն արդէն յանձնուած են արտակարգ դատարան:

խօսքերն ու տիտանաւորները հրենց խելքին: Թող չտիեն լոյս խաղաթիներու պողոտաները որչափ որ կ'ուզեն: Իսկ մենք մտածենք մեր մասին: Ընենք ինչ որ կը մտածենք, ինչ որ զուռնիք խօսքեր են:

Թող չտանք որ կաշկանդեն մեզ, յանուն կարգապահութեան մը՝ որմէ գիտեն վեր կանգնիլ... անոնք որ զայն գործադրելու եւ մեզ պարտադրելու իրաւունքին համար՝ պիտի գիտնային օրինակը տալ անոր ենթարկուելու:

Պատիւ Մարտկոցին որ հնարաւորութիւն տուաւ մեզ եւս խօսելու, ու դարձաւ մեր բոլորին թերթը: Մարտին անոր հիմնադիրներ: Եւ մանաւանդ շատ ապրին այն ընկերները, որոնք պիտի ապրեցնեն Մարտկոցը: ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՎԱՍՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ԵՒ ԶՕՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԵՌԵԼՆԵՐՈՒՆ ԱՐԴԱՐ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ

Գրեց՝ ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ու հրայայտ, յանուն ազատութեան թափուած գաղջ արեան նման, կարմիր՝ սեւ տարածութեանց եւ տարրիներու մառախուղին դէմ ալեծածան՝ մեր դրօշին պէս, կարմիր ու վայրագ՝ սրբազան ու նուիրական զայրոյթի պէս, որ պէտք է շառաչէ թշնամիին անարի կողերուն վրայ, մեր աչքերը կարմիր պէտք էտեսնեն այժմ, ինչպէս ջղուտ, սրընթաց ու գեղեցիկ աչքերով ցուլը, որ կը խոյանայ, պըրկուած ամբողջ իր սեւ մարմնով՝ կարմիր պատառին վրայ:

Կարմիր՝ բունդ մը, ափ մը արիւնաթաթաւ հողին պէս բանաստեղծին, թրջած վաղամայ մեռած մանուկներու արեամբ, թրջած ու գեղեցկօրէն տիսուր՝ անուշ արտասուքովը դստերց Հայոց ու Նըբիրան եւ սեւաչեայ աղջիկներուն, կարմիր՝ ինչպէս քրքում առաւօտը նորածագ ու ցօղաթաթախ, լերանց ու սարերուն Հայոց, մեր աչքերը կարմիր պէտք է տեսնեն այժմ, որպէսզի խազազութեամբ նայեն մեռելները, ամա ու անդ, հայրենի կիրճերու եւ նժդեհ ու կիզիչ անապատներու մէջ:

Եւ այժմ, այս է մեռելներուն արդար իրաւունքը մեր արեան վրայ, որ տարիներէ ի վեր ծուլութեամբ ու վատութեամբ կը հոսի մեր սեւ երակներուն մէջ, մեր գեռ հիւանդ ու պղտոր արեան վրայ, որ չճանչցաւ զուարթ ու հանդարտ քաջութիւնը արի մարդոց, որ թանձրացաւ աղտեղի հեղուկի մը պէս՝ լպիրշ շուայտութեամբ, փողոցային հեշտասիրութեամբ ու տրտում սնունդներով, մեր արեան՝ որ

կը կրէ հեղգ ու ստոր երկիւղով՝ մրուրը դարերու անարգ ստրկութեան...

Պէտք է այժմ մաքրել մեր արիւնը։

Հայո՛ց ազգ, որ կը կողկոջաս վատ լացովը ջրերուն վրայ հակած ուռիներուն, որ կը զողզոջաս ճակատագրիդ անտի աւաղուտներուն դիմաց, Հայո՛ց ազգ, ո՛ւր է վաղեմի եռկեփրփուր, արդար ու մաքուր արիւնդ։ Արիւնդ, որ կը խայտար, ինչպէս գողթանգինի, ինչպէս Թարմ ու տաք քաղցու զաւակներուդ բորբ ու խստորէն թուխ մարմիններուն մէջ, որ կը յորդէր ջերմ ու ուրախ ցայտքով երբ կ'երթայիր մարտի, ասիական հորդաներուն եւ արեւմտեան չարախնդ ու շահախնդիր բանակներուն դէմ, որ կը ցայտէր լեռնական ուղիներուն ոչ զօրեղ ջրի նիզակներուն պէս արքաներուդ, ասպետներուդ եւ չինական մարտիկներուդ հողագոյն ու բերրի կողերէն, արիւնդ որ ջերմ էր, մաքուր եւ արդար՝ մաքրութեամբ քու պատուներուդ վրայ, ո՞ւր է այժմ։

Դարերու անարգ լուծը պղտորեց անոր զօրեղ ու ջինջ ցայտքը։ Իր տաք ու զուարթ քաջութեան խանուեցաւ սարկութեան թոյնը։ Մինչեւ Պոնտոս ու Կապադովկիա, մինչեւ հեռու ափունքը Թրակիոյ՝ ասիձանարար իր մէջ մղուեցաւ մէկուն խենէշ ու լպիրշ իգութիւնը եւ միւսին անարի վախը։ Բիւզանդիոնի մէջ՝ պղտորեցիր զայն պալատական հապիներու, հանդիսաւոր եւ արքայական ապուշներու, հիւանդ կայսրերու եւ պերճաղիճներու ջրախառն ու ճերմակ արեամբ, դաշտային Կիլիկիոյ եւ Իկոնիոյ անբերրի տաքերուն վրայ, ուր քաղաքները կը նմանէին մահմեդական դերվիշներու անոր խառնուեցաւ պղերգ ու աղտոտ ծուլութիւնը իսլամ իւժանին որ միայն ոռնալ գիտէր կիներու սպիտակ մարմիններուն շուրջ եւ իր մարմինը պարարտացնել չարքաշ ազգաց արեամբ։

Հայոց ազգ, ո՞ւր է այժմ վաղեմի զաւակներուդ արեան քաղցր ու տաք ուժը։ Ասրպատականի եւ Պարսկաստանի պարտէզներուն մէջ, ուր կը հոսէր զինով հեշտութեամբ Հաֆիզի եւ Խայեամի քաղցրօրէն յուսալքող ու արտմօրէն պատրա՝ պիծափ երգը, ինչպէս գինին՝ ոչ տարիներու ընթացքին կը թափանցէ արբեցողներու ջղային դրութեան եւ հոգւոյն մէջ, ուժաթափ ընելով արի մարդը ու զայն վերածելով յարափոփոխ էգի, քու արիւնդ ալ դանդաղութեամբ ու չէզոքութեամբ կրեց Արեւելքի անայլայլ, յօրանջող ու դէղ թոյնը։ Զայնիդ մէջ, իր երկարաձիգ ու ծոյլ լայով երգեց պարսիկ ապասերած լեզուն, շարժումներուդ մէջ նստաւ ծանրաշարժ ու յաւիտենականութիւնը անփառունակ կերպով հեգնող ասիական միջօրէն ու նայուածքիդ աղուոր ու սեւ շողը՝ վերածուեցաւ աղօտ ու անորոշ ակնարկի, Հայոց ազգ իմ...

Այժմ հարկ է մաքրել արիւնդ ու ասիկա մեռելներուն արդար իրաւունքն է ողջերուն վրայ։ Ու այժմ հարկ է վերադարձնել քեզի քու սկզբնական ու յաւէրժօրէն ստոյգ ջերմութիւնդ։ Քեզի պէտք է նուիրել կրկին՝ քու առաջին ու քաղցր շնորհդ, Հայու արիւն, արդար գինի։

Դո՛ւն, որ վեհափառ ու տէրունական գնացքով մը կը կարկաչէիր, ի խնդիր բարձունքներու յաւիտենական ու անյեղլի գեղեցկութեան, ի խորոց սրտի եւ Հայոց դարաւոր պատմութեան խորէն՝ մեծ Նարեկացիին ջինջ երակներուն մէջ, դուն՝ որ կ'երգէիր անզուգական ու եզակի ջերմութեամբ Հայոց սպարապետներու, քաջերու, բդեշխներու եւ զօրականներու սրտին մէջ, դո՛ւն, որ հոսեցար սրբազան շռայլութեամբ, ինչպէս նուիրական սիրով կը պատմէ մեծ Եղիշէն, Աւարայրի դաշտին մէջ, Հայոց արիւն, որ իմաստութիւն էիր ու գիտութիւն Ս. Մեսրոպի ձեռքերուն վրայ ու առաջին վանկ բարբառին Հայոց, ո՞ւր է երգդ այժմ...

Կուրի ափերուն վրայ եւ հիւսիսի արձակաղաշտերուն մէջ, քու ապօրէն զաւակներդ քեզ ծախու հանեցին քանի մը ապարանքներու եւ հարստութեանց համար, որ առաջին յեղափոխական ալիքին առջեւ ընդվայր փլաւ։ Ո՞ւր էիր դուն, կարելի՞ էր միթէ զալ քեզ Տփխիսի փողոցներուն մէջ, ուր խանուած էիր Հրէից, Վրաց եւ ուրիշներու արեամբ։

Ազգ իմ վտարանդի, տրտում ազգ իմ, քու յեղափոխական գնդակահարներուդ արտաս մէջ իսկ, թոյլ տուիր, որ սպրդի օտարոտի ու պղտոր կշռոյթը տարբեր արեանց։ Հիւսիսի երազական յուլութեան ու հիւանդ զգայաւորութեան հետ, խանուեցաւ անոնց արեան քաղքենի կենցաղի, ծոյլ հեշտասիրութեան, անարի մենատիրութեան ու փոքրոգի բռնութեան վատթար ախտը։ Հիւսիսն ու հարաւը, մտան անարգել մանուկներուդ մարմնին մէջ եւ օտար էգերու տարահունչ ձայնը՝ խեղդեց Հայոց քաղցրահունչ լեզուին անուշ երգը զաւակներուդ կոկորդին մէջ, ազգ իմ Հայոց։

Այժմ հարկ է մաքրել քեզ, Հայոց արիւն, այժմ հարկ է վերադարձնել քեզի մեռելներուն արդար իրաւունքը։ Կրկին պէտք է որ հնչես քու հարազատ տրոփիւնովդ, մեր քունքերուն վրայ ու բազկերակներուն մէջ մեր մանուկներուն՝ պէտք է որ երգես քու կամբջնկէց գետերուդ աղմուկով, պէտք է որ դրոդես արագավազ երիվարներու սմբակներուն ձայնով, պէտք է որ դայն ձայնով եղանակես՝ ինչպէս կոյսերը Հայոց, առաւօտեան, աղբիւրներուն առջեւ ու հնչես, խայտաս, զուարթանաս, երգես ու տեւես յաւէրժօրէն, քաղցր արիւնդ իմ, գողթան գինի...

Ուրեմն արթնցիր այլեւս, հրացայտ ու քաղցրակայլակ, ուրեմն ցայտէ վրիժառու եւ զուարթ հպարտութեամբ, որպէսզի վաղը թափես հայրենի անդերուն վրայ, ոռոգես քու արդար ջերմութեամբդ մեր հողն ու սրտերը բերրի, որպէս զի շռայլութեամբ հեղուս քու սրբազան ոգիդ Հայոց ակօսներուն մէջ, մինչեւ որ ազատութեան մրրիկը խլէ ու տանի մեզ մահուան ու մեր յաւերժական հանգիստին։

ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ՍԵՐՈՒՆԴՆ ՈՒ ԻՐ ԴԵՐԸ

Ծանր եղաւ հարուածը՝ զոր ստացաւ Հայութիւնը համաշխարհային փոթորիկէն։ Ծանր իր թափով այլ մանաւանդ իր հետեւանքներու տեւողութեամբ։

Տարիներու տաժանելի դիմադրութիւնը դեռ չկրցաւ գէթ փոքր չափով բարեփոխել իր կացութիւնը որ կը մնայ նոյնքան մռայլ ու անորոշ, քան ինչպէս էր արհաւիրքէն անմիջապէս յետոյ։

Հարուածը հասաւ անկասկած բոլորին, թէ՛ յաղթականին, թէ պարտեալին։ Բայց մանաւորապէս անխնայ եղաւ մեզ, մեր ապագայ գոյութիւնն իսկ մեծ հարցականի մը վերածելով։

Ու ահա տատամիակէ մը ի վեր հայութեան հաւաքական կեանքը ոչինչ ունի իր մէջ որ բնականն բլլայ։ որ պատշաճի ազգի մը կեանքը բնորոշող տուեալներուն. բլլայ այդ հայրենիքի կարմիր գիծէն ներս, թէ անկէ դուրս՝ գաղութներու մէջ։

Գաղութներո՛ւ հայութիւնը.

Այլապէս պատկերաւոր ոգբերգութիւն մը։

Նեռուած ափէ ափ, լայնատարած երկիրներու մէջ՝ ուր ամէն ինչ նորութիւն էր իր համար, ան առաջին շմոռումէն ազատած, տակաւ առ տակաւ կրցաւ իր մտաւորական կացութիւնը բարելաւել։ Բայց փոխարէն որքա՜ն կորսնցուց՝ իբր ազգային հաւաքականութիւն։

Տարիներն անցան ու մենք յուզումով ու սրտնեղութեամբ կը տեսնենք որ փոքրերը կը մեծնան մէկ ձեռքով միայն մեր ձեռքը բռնած։ Իսկ բոլոր արդէն կ'երկարեն դէպի օտարը, մեզմէ դուրս, մեզմէ հեռու։ Ու պատրաստ են այդ մէկ ձեռքն իսկ ազատել մեր ձեռքէն ու փախչիլ, եթէ պինդ չեռմենք զայն։

Ի՞նչ պիտի ըլլան մեր ժողովուրդը, մեր դաւը, մեր երկիրը եթէ այս դրութիւնը ժամանակ մըն ալ երկարի։

Դատը սերունդներէն եկած է ու պէտք է սերունդներուն երթայ այնքան ատեն որ չէ լուծուած ու կը մնայ առկախ։ Ու հրաժարիլ ու լքել զայն. մեծագոյն անբարոյութիւնը պիտի ըլլար ու վատութիւններու վատութիւնը, բան մըն ալ աւելի։

Տարիները իրենց կնիքը դրին արդէն մինչեւ հոս հայ դատին լծուած սերունդի ճակտին եւ յոգնութիւնը իր նշանները ցոյց տուաւ ու գործին պահանջները բազմացան, բայց ուժերը տկարացան։

Կուգայ յաջորդը։ Ան՝ որ պատերազմէն կուգայ ու կ'երթայ դէպի ապագան։ Ան՝ որ դատնութեան բաժակը պարպած է ցմրուր։ Ան՝ որ իր վրայ կը կրէ տառապանքի դրոշմը և չափած է զրկանքի և անիրաւութեան ամբողջ տարողութիւնը։

Կուգայ ան՝ որուն վիճակուած է պատմական սերունդ մ'ըլլալ։ Ամէնէն պատմականը հայ դատի բոլոր սերունդներուն մէջ։

Կուգայ « ըլլա՛լ թէ չըլլալու » սերունդը։

Եւ այդ սերունդը իր ամբողջ թափով, իր ամբողջ ազիւնով ու կամքով կը վճռէ ու կը պոռայ — «Ըլլա՛լ»։

Ըլլա՛լ, հակառակ բոլոր դժուարութեանց ու զարհուրելի պայմաններու, ըլլայ դերմարդկային ճիգերով. կըռուիլ եղունգով ու առամով, չընկրկիլ ոչ մէկ տեղ, ոչ մէկ արգելքի առաջ։

Ըլլա՛լ հայ դատի վերջին սերունդը — որուն ճակտին պատմութիւնը իր դատապարտութեան ու արատի կնիքը դրոշմէ։

Ըլլա՛լ վերջին սերունդն ու դարերու ժառանգը ցրուել հովերուն։

Ո՛չ, այս սերունդը չուզեր վերջին հայն ըլլալ։

Ու չպիտի ըլլա՛յ։

Մարսէյլ ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆԻ ԽՈՀԵՐ

(Շար. Ա. էջ Բ. սիւնակէն)

Եօթն անգամ չեշտուած այս օտարութեան մէջ, ահա, լսեցէք և կարդացէք զիրենք՝ իրենց պատահական թղթակցութեանց մէջ։ Ի՞նչ ոգի, ի՞նչ ձգտում, ի՞նչ կամք է որ կը խտացնեն անոնք իրենց այդ քանի մը տող արտայայտութեանց մէջ։

Առանց լոյսի, առանց ճրագ-կալի, լուսնի աղօտ ցոլքերով հեզած են ու սորված մեր լեզուն, մեր բարբառն ու հայրենի երգերը։

Ու ի՞նչ խօսք, որ մեր ժողովուրդը ցեղային ինքնապաշպանութեան նոյն խորախորհուրդ բնազդով, ամէն տեղ, ինչպէս ամէն ժամանակ, Սուրիայէն մինչեւ Հարաւ. Ամերիկա, Յունաստանէն Ֆրանսա, Պարսկաստան թէ Եգիպտոս, խօսուն փաստեր տրուած է եւ կուտայ իբրեւ ազգ ապրելու և մնալու իր հոգեկան ուխտին, հանդէս բերելով նուիրում, կամք և տոկունութիւն։

Մեր հասարակ ժողովուրդի բոլոր խաւերը լաւագոյն տրամադրութիւնները ունին մեր հաւաքականութիւնը և մեր ազգային դիմագիծը պահելու՝ ամէն զոհողութեամբ։

Եւ սակայն մեր ազգային միակ դժբախտութիւնը եղած էր այդ բոլոր կամքերուն ու նուիրումներուն կեդրոնախոյս, ցրուած, տարտղնուած, իւրաքանչիւրը իր գլխին թողլքուած վիճակը, անտիրութիւնը։

Կամքը և զոհողութիւնը չէ որ պակսած է մեզ, այլ կամքերու համադրութիւնը, ներդաշնակումը։

Այս պակաս է որ մեզ կը սպառնայ մեր թշնամիէն աւելի։

Մեզքը ժողովուրդինը չէ, սակայն. ուժերու այդ համադրութիւնը, այդ դաշնակցութիւնը չի գոյանար ու ըսպասուած միաւորումը չի կազմաւորուիր, ո՛չ միայն մեր ներքին համազգային կեանքին, այլ մանաւանդ քաղաքական կեանքին ուղղութիւն տալու և կառավարելու այս ցաւատանչ և հաւատաւոր ժողովուրդը վարելու, առաջնորդելու այնպէս՝ ինչպէս մեր բնագրը կը թելադրէ մեզ...

Ղեկավար, մղի՛չ ուժը, աւա՜ղ, պակսած է մեզ միշտ ու հանդէս չեկաւ այս ճակատագրական վայրկեաններուն ալ. եւ մեր այս դժբախտութեանց մէջ դժբախտագոյնը հանդիսացաւ այդ ուժի բացակայութիւնը։

Տեղը չէ՞ կրկնելու.—

Ճրագ կայ՝ վառող չկայ,
Ժողովուրդ կայ՝ սիրտ տուող
չկայ...

Տասը տարի՛, այո, կեդրոնաձիգ ո՛չ մէկ ուժ, որ կարենար գլուխը անցնիլ այս

Թաիառական՝ այլ կենտրոնական,
Բոլսեւեր՝ այլ շիմարար,
Հալածական, այլ աշխատող,
Ընչազուրկ՝ այլ գոհաբերող

ժողովուրդին որ հայրենիքի ազատութեան, ու հայ մնալու կարգախօսով, պիտի կրնար ամէն

ԳԱՅԼԻ ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՈՐ ԸՍՏ ԽԱՐՏՈՑԻ...

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԽՈՀԵՐ ԵՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

Խորագիրդ՝ քանի որ պիտի կրկնուի, բացատրութեան կը կարօտի:

Կիրակին՝ գիտէք շաբթուան վերջին օրն է, զոր Աստուած հանգստեան յատկացուց: Իսկ քանիներորդ դարու այս թուականին՝ ամենեն անտանելի անհանգստութեան օրն է, մանաւանդ ամուսնացեալներուն եւ նոյնիսկ աղ ամուրիներուն համար:

Առաջիններդ, ճար մը կը փնտռեն՝ իրենց կիներուն ձեռքին փախչելու:

Վերջիններդ՝ կտոր փրթում կ'ըլլան կնիկ մը ձեռք ձգելու:

Յաջողութեան արտագին մաղթանքներ՝ երկուքին ալ:

* * *

Խոհ՝ այս ալ գիտէք: Այն մտածումն է զոր մարդ կը յղանայ ուրիշին համար, եթէ միշ մը խեղճ ունի:

Իսկ իրեն համար՝ պէտք եղած խելքը կը փնտռէ ուրիշին:

Ահա թէ ինչո՞ւ մարդիկ կը սխալին եւ առանց գիտնալու գիտուար կը խաբեն:

* * *

Խորհուրդդ՝ այս մէկն ալ գիտէք: Այն խրատն է, զոր ուրիշին կուտաք եւ որուն երբեք դուք չեք հետեւիր:

* * *

Հիմա սկսինք:

— *Խելացի մարդը երբեք չի հետեւիր այն խորհուրդին, զոր կուտայ ուրիշին:*

— *Խելացի մարդը, երբ նեղը մնայ՝ խորհուրդ կ'առնէ ուրիշին, զայն ծախելու համար՝ ուրիշին:*

Երբեք չի հետեւիր խորհուրդին՝ զոր ուրիշին առած է:

— *Խելացի մարդը՝ ձիշդ հակառակը կը գործէ խորհուրդին՝ որ իրեն տրուած է:*

— *Ամենեն անճարակ մարդը ան է, որ ամենեն առէջի կը պարծենայ իր մտքի խորութեամբ եւ մտածելու կարողութեամբ: Նայեցէք փրէխտիներուն, որոնք աշխարհի գլխուն անընդհատ խրաս ու քարոզ կը կարդան, բայց անկիրթի մասվանառին՝ ոսկոր մը անգամ գնել չեն գիտեր:*

— *Եթէ Ցոր յարութիւն առնէր, ոչ իր մայրը պիտի անիծէր ոչ ալ օրը՝ երբ ծնաւ:*

Այդ եօթն անգամ եօթանասունեւեւեօթը պիտի հայհոյէր անոր որ իրեն մտածել սորվեցուց:

ԽԱՐՏՈՑ

ՁՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

ՄՈՒՐԱՑԻԿՆԵՐՈՒ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

Անցեալները Վարչավայի պողոտաները արտասովոր եւ հետաքրքրաշարժ տեսարան մը կը պարզէին: Շուրջ 500 մուրացիկներ Կապրիէլ Ֆայնթալ, (որ «մուրացկաններու թագաւորը» տիտղոսը ստացած էր) դագաղին կ'ընկերանային: Առանց մէջ կը գտնուէին, ճչմարիտ կամ կեղծ՝ կոյրեր, կաղեր, ձեռաբեռներ, հաշմանդամներ եւ այլն: Մուրացիկները միացած էին նոյնքան քիրներու եւ չարաճճի տղաքներու բազմութիւն մը: Մէկ ժամէն աւելի տեւած է մինչեւ որ այս տարօրինակ թափօրը գերեզմանատուն հասած է:

Կապրիէլ Ֆայնթալ 79 տարեկան էր եւ 65 տարիներէ ի վեր իր արհեստը ի գործ կը դնէր: Հրէից գերեզմանատան դուռը ամէն օր կանոնաւոր կերպով կը տեսնուէր՝ ինքզինքը կաղ ձեւացուցած: Թէեւ բաւական հարստացած էր իր շատ մը կալուածներու եկամուտներով ապրելու համար, բայց իր սիրական արհեստէն չէր բաժնուած մինչեւ իր կեանքին վախճանը:

ԵՐԿՐԱԳՈՒՆՏԻՆ ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գիտէ՞ք, ի՞նչ կը կշռէ երկրագունդը: Եւ եթէ գիտնաք, ձեր գրպանին մէջ, սու մը պիտի աւելնա՞յ: Ո՛չ անշուշտ: Բայց այնքան անպէտ գիտելիքներու քով, մնաս չկայ որ այս մէկն ալ աւելցընենք: Գիտնական մը, որ ամերիկացի կրնայ ըլլալ, ուրիշ գործ չունենալուն, եւած է երկրագունտի ծանրութիւնը հաշուելու: Եւ գլխու մազերը թափելու չափ ծանր աշխատանքէ մը յետոյ, յաջողած է գտնել գումար մը որ 25 թուանշանէ կը բաղկանայ:

Ատկից յետոյ, կշռած է նաեւ մարդկութեան ծանրութիւնը եւ գտած է որ 97 միլիոն քիլօ կը կշռէ ան:

ԳԱՂԹԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՍՈՒՐԻԱ

ԳԻՒՂԵՐ ԿԸ ՇԻՆՈՒԻՆ

Պէյրութի հռովմէական հին կամուրջէն քիչ անդին, Անդր-Նահր, Նոր Մարաշի եւեն բաւական ընդարձակ հողամասի մը վրայ միատեսակ եւ առողջապահիկ պայմաններով, ճարտարապետ Օտեանի հսկողութեամբ կը շինուի «Բարեշէն»ի կոկիկ շէնքերը, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Դաշն. տեղւոյն ներկայացուցիչ Պրն. Պիւրնիէի:

Այժմէն արդէն աւարտած են 60 տուներ, որոնք գրաւուած են 60 հայրենակիցներու կողմէ, ամսավճարներով տունը սեփականացնելու համար:

Կը հաւատուի որ «Բարեշէն»ի շինութիւնը պիտի ամբողջացուի մասնաւոր հանգանակութեամբ մը, հազիւ 5-6 տարիէն:

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը «Բարեշէն»ի մէջ, իբր յիշատակ կ'իմանանք որ, մտադրած է հոյակապ յուշարձան մը եւ ջրառատ աղբիւր մը կառուցանել:

«Բարեշէն»ի կից գտնուած է նաեւ մասնաւոր հողամաս մը «Կիլլապաշէն»ի համար:

«Կիլլապաշէն»ի համար Պր. Գալուստ Կիլպէնկեան յատկացուցած է 4500ի մօտ անգլիական ոսկիի գումար մը: «Կիլլապաշէն»ի նախապատրաստական աշխատանքները փութով յառաջ կը տարուին, եւ մօտերս ընտանիքներ կը սկսին կանգնել իրենց սեփական երդիքները կողք կողքի:

Շքեղ Պէյրութ, իր արուարձաններով կ'ունենայ փոքրիկ սակայն սիրուն Պէյրութ մը ես, հայ շունչով եւ հայ լեզուով:

ԿԻՊՐՈՍ

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

«Արեւ» կը գրէ. Մելգոնեան հաստատութիւնը երեւութապէս խաղաղած է: Ուսուցչական մարմինը տակաւին վերակազմուած չէ: Կ'ըսուի թէ Պ. Կիրակոսեան, որ վերջերս բարերարին մօտ գնաց ու վերադարձաւ, համամիտ չէ որ անցեալ տարուան բոլոր ուսուցիչներն ալ դուրս մնան, այլ օգտակար կը նկատէ անոնցմէ մէկ քանին պաշտօնի վերակոչել: Աւագ ուսուցիչ Պ. Գէորգեանէն զատ ուրիշներ ալ կան դուրսէն գալիք:

Կը լսուի որ պաշտօնանկներէն Զօրայեան, Աճէմեան եւ ուրիշներ կը մտածեն մասնաւոր վարժարան մը հաստատել Նիկոսիոյ մէջ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

ՁԻՐԱՐ Կ'ՈՒՏԷՆ

Աթէնք-Փիքսի համբաւաւոր գաղթականները նորէն թատր դարձած է կռիւի եւ արիւնահեղութեան: Թաղին թաղականներն ու հոգաբարձուները ենթարկուեցան յարձակման, երբ ժողով գումարած էին զբոսական կարգադրութիւններ ընելու համար:

Թաղական եւ հոգաբարձու լիագումար նիստ մը կ'ունենան Փիքսի եկեղեցի-վարժարանին մէջ: Թէ՛ թաղականութիւն եւ թէ հոգաբարձութիւն կազմուած են խառն կերպով: Այսինքն կան երկուքին մէջ ալ երեք կուսակցութիւններէն անդամներ:

Կարգը կուգայ ուսուցչուհիներուն: Անցեալ տարուան պէս չորս ուսուցչուհի եւ մանկապարտիզպանուհի ունենալը սկզբունքով կ'ընդունուի եւ կ'որոշուի: Բայց երբ կարգը կուգայ ուսուցչուհիները ընտրելուն, մէկուն դէմ կ'արտայայտուի հոգաբարձութեան եւ թաղականութեան մեծամասնութիւնը:

Ասոր վրայ է որ կռիւը կը սկսի: Հոգաբարձութեան մէկ անդամը կը կոտրէ սեղանին վրայ դրուած լամբարը: Մինչ խորանին եռեւը պահուրտած անձեր մութին մէջ կը յարձակին ժողովականներուն վրայ, որոնցմէ երկուքը կը վիրաւորուին դաշոյնի հարուածներով:

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԿԱՆՏԻ

Լոնտոնի մէջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյց մը կը յայտնի հետեւեալը՝ Կանտիի մատդրութեանց մասին.

— Անգլիոյ վարչապետին ուղղած իր նամակներուն մէջ, Կանտի յանպարտելի յայտնած է ցանկ ծում բռնելու իր մատդրութիւնը, ո՛չ թէ բողոքելու համար ընդդէմ իր արգելափակման, կամ ազգայնական շարժման դէմ ձեռք առնուած միջոցներուն՝ այլ սկզբունքի հարցի մը համար, որ կապ չունի քաղաքացիական անհնազանդութեան շարժման հետ:

Անմիջապէս որ Կանտի սկսի ծումի, թանկեն պիտի փոխադրուի ուրիշ տեղ մը:

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

ՑՈՒՄԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ

Հաֆիմիքը Միլլիի կը գրէ այս վերնագրով.—

Եթէ այս երկրին մէջ դըժուարութիւնը և զայն յաղթելու համար ձեռք առնուած միջոցները յոռետեսութեան և անվստահութեան պատճառ պիտի ըլլան, պէտք է կասկածիլ այս յոռետեսութիւն եւ անվստահութիւն ունեցողներու մասին...

Առեւտրական բացը, ցորենի, ճարտարուեստի, երեւմտացոյցի հաւասարակշռութիւնը, Թուրքիոյ արտածելի ապրանքները, Թուրքիոյ հումնիւթերը...

Այսօրուան Թուրքիան երկիրն է այն մարդոց որոնք այս խնդիրները բոլորը մէկ կ'իւրացնեն, իւրաքանչիւրին իրարու հետ ունեցած կապը լաւ կը կշռեն ու կը չափեն: Այս երկիրը թալանի վայր մը չէ անոնց համար որոնք իրենց այսօրուան յատուկ շահը անվտանգ պահուելու համար հոգ չեն ըներ միւս գործերու մասին»:

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Թուրք Լեզուի Ուսումնասիրութեան Միութեան ընդհանուր քարտուղարութիւնը պաշտօնապէս կը հաղորդէ թէ Լեզուական Համաժողովը պիտի գումարուի Սեպտ. 26ի երկուշաբթի օրը ժամը 14ին, Տոլմապաղչէի պալատին մէջ: Ժողովին գլխաւոր օրակարգնէ.

Ա. Լեզուին աղբիւրները.

1. Թուրք լեզուին հնութեան եւ հնդեւրոպական ճիւղակ ցեղերուն, Ասիոյ եւ Եւրոպայի միւս լեզուներուն հետ ունեցած կապերու մասին ուսումնասիրութիւններ:

2. Թուրք լեզուին ուղղակի իր միջավայրին պայմաններուն մէջ կրած զարգացումը բարբառները, պատմական քերականութիւնները (հնչաբանութիւն, կազմաբանութիւն, շարադասութիւն), ամէն տեսակ օտար ազդեցութիւններէ հեռու, ցոյց տուած գրական բարձր կարողութիւնները:

3. Այս կարողութեան ժողովրդական լեզուին մէջ անհետացումը (ժողովրդական գրականութիւն, դասական (տիվան) գրականութիւն): Ասոր պատճառները, լեզուին մօտաւոր անցեալի ուսումնասիրութիւնը:

Բ. Թուրք լեզուին այսօրուան վիճակը, արդիական եւ քաղաքակրթական կարիքները:

4. Թուրք լեզուն Թանզիմաթէն մինչեւ այսօր. ցոյց տուած փոփոխութիւնները: Կազմաբանութիւն, շարադասութիւն, բառամթերք, բացատրութեան ձեւեր:

5. Թուրք լեզուին արդիական եւ քաղաքակրթական կարիքները որո՞նք են:

Գ. Թուրք լեզուին ապագայ զարգացումը:

** * Հրատարակութեան տրուած վերջին ցուցակին համաձայն համաժողովին մասնակցելու համար դիմում կատարողներու մէջ կը գտնուի նաեւ Թուրքերէնի ծանօթմասնագէտ ուսուցիչ Պ. Ս. Կուրտիկեան:*

ԹՈՒՐՔ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՐ ՀԻՄԵՐՈՒ ՎՐԱՑ

Թուրք Պատմութեան Հետազօտութեան Ընկերութիւնը Թուրք պատմութեան ընդհանուր գիծերը պարզաբանելու կ'աշխատի: Արդէն իսկ պատրաստուած է այն մասը, որ կը ճշդէ Թուրքերուն մատուցած ծառայութիւնը քաղաքակրթութեան: Դիմումներու նաեւ զանազան յանձնախումբեր որոնք պիտի պատրաստեն Թուրք պատմութեան տարբեր բաժինները:

Այսպէս, Թուրքերու քաղաքական յառաջդիմութեանց մասը պիտի պատրաստեն Ա. Զա օղլու Ահմէտ եւ Ստարի Մաքսուտի պէյերը:

Թուրքերու պատերազմական արուեստի մասը պիտի պատրաստեն Նաճի փաշա, գնդապետ Պաքի, Ալի Հայտար Էմիրի Ֆէվզի, Ահմէտ Ըէֆիք եւ Ագչօրա օղլու Եուսուֆ պէյերը:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՆՍՈՎՈՐ ԵՌՈՒԶԵՌ

Մարսէյլ, 14 Մեպտ.—

Ֆրանսայի շրջանի Թ. Շրջ. Ժողովին ի վեր Կուսակցական յուզիչ եռուզեռ կը տիրէ Մարսիլիոյ մէջ: Ընկերներուն մէջ հաւատքը վերականգնած է եւ ջերմ հետաքրքրութիւն կը տիրէ եւ ամենեն անտարբեր ընկերներն իսկ հանձոյով եւ խանդավառութեամբ կը յանախեն Ժողովներուն:

Ընդհ. տեսակցութիւն մը կ'երեւի սակայն բոլոր դիմումներու մասին: Ցանկալի է որ ան խօսք մնայ մեր սրտին:

— *Եւ՞ր օրաթերթ պիտի ըլլայ ՄԱՐՏԿՈՑ: Մարսէյլի հայ գաղութը տաք եւ անկեղծ խօսքերու կարօտն ունի:*

Այն յոյսն ունիմ որ ՄԱՐՏԿՈՑ պիտի խօսի մեր սրտին: Ցանկալի է որ ան խօսի նաեւ մեր մտքին:

Մարսիլիոյ Շրջ. Կոմիտէն հոկտ. 1ին ներկայացուցչական ժողովի հրաւէրը տուած է:

Շատ հետաքրքիր պիտի ըլլայ այդ ժողովը, որուն օրակարգն է.—

1. Զեկոյց կոմիտէի:

2. » Շրջ. ժողովի:

3. Ընթացիկ հարցեր:

4. Կոմիտէի ընտրութիւն:

ՄԱՐՏԿՈՑի ընկերնե՛ր, մեր հանակրաւիր ձեզի հետ է, ձեր շարժումին հետ, Ազգային ներքին համերաշխութեան դրօշին հետ պինդ բռնեցէք Դաշնակցութեան արիւնաներկ դրօշը:

Ս. ՍՈՒՐԷՆ

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Զինաթափութեան ժողովին ազգային պաշտպանութեան ծախքերու յանձնախումբը, իր նիստը գումարեց Ժընեւի մէջ, մասնակցութեամբ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Իտալիոյ Ճապոնի, Շուէտի, Ռումանիոյ, Լեհաստանի ներկայացուցիչներուն:

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Գերմանիոյ ներկայացուցիչը կը բացակայէր: Սակայն մէյ մը Գերմանիա պաշտօնապէս պիտի հաղորդէ իր բացակայութեան պատճառը:

Ուրիշ պատճառներով ժողովէն կը բացակայէին նաեւ Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհ. Միութեան ներկայացուցիչները:

Յանձնախումբը իր աշխատանքները սկսաւ քննելով Ռումէն զինուորական ելեւմուտքը:

Առանց նկատի ունենալու Գերմանիոյ բացակայութիւնը, յանձնախումբը պիտի շարունակէ իր քննութիւնները:

ունենալ հանդարտ ճաշարան մը տալու: Ինծի համար աւելի տխուր բան չկար քան ճաշի ժամը, որ յոգնած մարդոց համար հանգստութեան եւ երբեմն ալ մոռացումի ժամ է: Դժուարութեամբ կ'ուտէի, ինքզինքս բռնադատելով. հեռվեռէ զգուած այն ազմուկէն զոր կը հանէին իմ սեղանակիցներուս կղակները, — ցլաշունի անասնոր կղակներ, որոնք պիտի կարենային պողպատը փշրել: Ու հեռվեռէ սկսաւ մէջս վառիլ ծարաւը, այն ծարաւը որ անգամ մը վառելէ ետք, մինչեւ մահ կը շարունակուի:

Սակայն, իրիկուն մը, Վանդէրը զիս ազատ ձգեց, բայց հետեւեալ օրը, ինծի տեղեկացուց թէ, խիստ հաճելի տեղ մը գտած էր, ուր կ'ուզէր զիս առաջնորդել անմիջապէս:

— *Գտայ, պիտի տեսնե՛ս, քեզի հաճելի պիտի թուի:*

Արդարև, նոր թոչակատունը նախկինէն լաւ էր թերեւս, պայմանները գործիս կուգային: Գրասենեակի նախկին ընկերներէս մէկ քանին հոն էին. հոն գտնուողներէն շատեր ալ ծանօթ չէին ինծի: Որով հոն մնացի. թէպէտ, գիտէք որ ինծի համար անկարելի էր հոն չմնալ:

Առաջին իրիկունը, երբ ապուրը սեղան բերուեցաւ, երկու երեք յաճախորդներ միեւնոյն ատեն պօռացին, մասնաւոր ուժգնութեամբ մը.

— *Հապա Ճինէվրա՞ն, ո՞ւր է Ճինէվրան:*

Պատասխան ուզեցաւ որ Ճինէվրան հիւանդ էր: Այն ատեն բոլորն ալ տեղեկութիւն ուզեցին հիւանդութեանը մասին, բոլորն ալ մտահոգութիւն յայտնեցին: Բայց անոր հիւանդութիւնը պարզ անհանգստութիւն մըն էր: Խօսակցութեան ընթացքին, բացակայ եղող աղջկան անունը բոլորին շրթունքին վրայ էր, արտասանուած այնպիսի երկիւղի նախազգուշութիւններու մէջ, որոնք կը մատնէին այս մարդոց մէջ, տարէց թէ երիտասարդ, փոթորկող հեշտասէր բաղձանքը: Ես ալ, կը ջանայի բան մը հասկնալ սեղանին մէկ ծայրէն միւսը թռչող այս բառերէն: Ճիշտ իմ դիմացս գտնուող երիտասարդ ստահակ մը Ճինէվրայի բերնին մասին խօսեցաւ երկար բարակ ու խանդով և խօսած միջոցին ինծի կը նայէր, որովհետեւ մեծ ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէի: Կը յիշեմ որ, բացակայող աղջկան մասին երեւակայութիւնս այնպիսի գաղափար մը կազմեց, որ շատ քիչ տարբեր էր յետոյ իմ տեսած իրական դէմքէն: Միշտ կը յիշեմ այն յատկանշական ձեռքի շարժումը, զոր ըրաւ Վանդէրը ու անոր շրթունքներուն որկրամոլ ծամածռութիւնը, երբ ան գաւառաբարբառով լկտի խօսք մը արտասանեց: Կը յիշեմ նաեւ որ, երբ դուրս ելանք զգացի որ այս անծանօթ կնոջ հանդէպ զգացուած բաղձանքէն ես ալ վարակուած եմ արդէն, և միեւնոյն ատէն ունեցայ թեթեւ մտահոգութիւն մը և խիստ տարօրինակ, գրեթէ մարգարէական խանդավառութիւն մը:

Միասին դուրս ելանք, ես, Վանդէրը, և այս վերջինին մէկ բարեկամը, Տոպէրթի անունով, ճիշդ այն որ՝ խօսած էր բերնի մասին ճամբան, երբ կը քալէինք անոնք չարունակեցին իրարու հետ խօսիլ կոպիտ հեշտանքներու մասին, ու երբեմն կանգ կ'առնէին, կուշտ ու կուռ խնդալու համար: Ես քիչ մը հեռու կը կենայի: Իմ արդէն իսկ ճնշուած և նուաստացած սիրտս կ'ուզէր վիշտի նմանող մելամաղձոտութեամբ և մթին ու չփոթ բաներու առատութեամբ:

(Շար.) Թարգմ. Լ. Մ.

«ՄԱՐՏԿՈՑ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

Կ. Տ'ԱՆՈՒՆՑԻՕ

ԷՔԻՍԳՈՓՕ ԵՒ ԸՆԿ.

Ա՜խ, Պարո՛ն, մեռնելէս առաջ ո՞վ ինծի պիտի պարզէ այս գաղտնիքը: Ուրեմն, երկրիս վրայ այնպիսի մարդիկ կան, որ ուրիշ մարդոց հանդիպելով, կրնան զանոնք իրենց գերին դարձնել: Ուրեմն, կա՞յ միջոց մը, որով կարելի է մէկուն կամքը խլել անկէ, անոր մասներուն մէջէն փայտի չիւղ առածի պէս: Ասիկա կարելի՞ է ուրեմն Պարոն: Բայց ինչո՞ւ:

Իմ դահիճս առջեւ, ես բնաւ չկրցայ կամենալ: Թէպէտ խելքս տեղն էր, ուղեղս լեցուն էր մտածումներով, շատ գիրքեր կարդացած էի, շատ բաներ գիտէի, շատ բան կը հասկնայի, այն է որ ես անդառնալիօրէն կորսուած էի: Անդաղար ներքին վախ մը, սարսափ մը ունէի. և իմ վէրքիս գիշերէն ի վեր վրաս մնաց արիւնին վախը, արիւնին տեսիլքը: Թերթերու զանազան դէպքերը զիս տակն ու վրայ կ'ընէին, քունս կը փախցուցէին: Գիշերները, երբեմն, Վանդէրի հետ տուն եկած միջոցիս, երբ մութ նրբանցքէ մը՝ սանդուխէ մը անցնէի, և երբ լուցկին քիչ մը ուշ վառուէր, ողնածուծիս մէջ սարսուռ մը կը զգայի և մազերս կը սկսէին զգայուն դառնալ: Սեւեռուն գաղափարս այն էր որ, ուէ գիշեր մը այս մարդը զիս պիտի սպաններ:

Ասիկա բնաւ չպատահեցաւ: Եւ պատահեցաւ հակառակը, ինչ որ չեր կրնար պատահիլ: Կը մտածէի.— Գիշեր մը՝ խուժդուժօրէն մեռնիլ այս մարդուն ձեռքերու մէջ, ահա՛ իմ ճակատագիրս, վստահաբար: Բայց ընդհակառակն...

Բայց մտիկ ըրէք: Եթէ այն իրիկունը Վանդէրը եկած չըլլար Զիրոյի սենեակը, եթէ ես սեղանին վրայ նշմարած չըլլայի դանակը, եթէ մանկը յանկարծօրէն մտած չըլլար մէջս, ինծի տալու համար այդ ահարկու մղումը, եթէ...

Ա՜խ, ճիշդ է, իրաւունք ունիք, պատմութեանս սկիզբն էինք, և ես կը խօսիմ վերջաւորութեանը մասին: Եթէ նախապէս ձեզի չպատմեմ ամբողջ պատմութիւնը, չպիտի կրնաք հասկնալ: Եւ սակայն արդէն յոգնած եմ ու կը չփոթիմ: Այլեւս բան մը չունիմ ձեզի ըսելիք, Պարոն: Գլուխս թեթեւ է, թեթեւ, կարծես թէ օդով լեցուած բշտիկ մը ըլլար: Այլեւս բան մը չունիմ ձեզի ըսելիք. ամէ՛ն, ամէ՛ն...

Զգե՛նք, լաւ, անցածը անցած է: Շնորհակալ եմ. դուք շատ բարի էք, վրաս կը գթաք. աշխարհի վրայ ոչ ոք վրաս չէ գթացած, ո՛չ ոք:

Ինքզինքս աւելի լաւ կը զգամ հիմայ, կրնամ շարունակել: Կ'ուզեմ անոր մասին խօսիլ, Ճինէվրայի մասին:

Գաւաթի արկածէն վերջ, մեր ընկերներէն մէկ քանին հեռացած թոչակատունէն, ուրիշներ յայտարարեցին թէ պիտի մնան, եթէ Կիուլիօ Վանդէրը դուրս հանուի: Ասիկա պատճառ եղաւ որ, Վանդէրը տեսակ մը ճամբու դրուի թոչակատան տիրոջ կողմէ: Ու ան, ըստ իր սովորութեան, ամէնուն ալ դէմ քիչ մը փոթորկելէ ետք, մեկնեցաւ: Եւ երբ ես ի վիճակի եղայ ոտքի ելլելու, ուզեց զիս իրեն հետ տանիլ և պահանջեց որ իրեն հետեւիմ:

Երկար ատեն ճաշարանէ ճաշարան թափառեցանք, առանց որոշում մը տալու: Ինծի համար աւելի տխուր բան չկար քան ճաշի ժամը, որ յոգնած մարդոց համար հանգստութեան և երբեմն ալ մոռացումի ժամ է: Դժուարութեամբ կ'ուտէի, ինքզինքս բռնադատելով. հեռվեռէ զգուած այն ազմուկէն զոր կը հանէին իմ սեղանակիցներուս կղակները, — ցլաշունի անասնոր կղակներ, որոնք պիտի կարենային պողպատը փշրել: Ու հեռվեռէ սկսաւ մէջս վառիլ ծարաւը, այն ծարաւը որ անգամ մը վառելէ ետք, մինչեւ մահ կը շարունակուի:

Սակայն, իրիկուն մը, Վանդէրը զիս ազատ ձգեց, բայց հետեւեալ օրը, ինծի տեղեկացուց թէ, խիստ հաճելի տեղ մը գտած էր, ուր կ'ուզէր զիս առաջնորդել անմիջապէս:

— *Գտայ, պիտի տեսնե՛ս, քեզի հաճելի պիտի թուի:*

Արդարև, նոր թոչակատունը նախկինէն լաւ էր թերեւս, պայմանները գործիս կուգային: Գրասենեակի նախկին ընկերներէս մէկ քանին հոն էին. հոն գտնուողներէն շատեր ալ ծանօթ չէին ինծի: Որով հոն մնացի. թէպէտ, գիտէք որ ինծի համար անկարելի էր հոն չմնալ:

Առաջին իրիկունը, երբ ապուրը սեղան բերուեցաւ, երկու երեք յաճախորդներ միեւնոյն ատեն պօռացին, մասնաւոր ուժգնութեամբ մը.

— *Հապա Ճինէվրա՞ն, ո՞ւր է Ճինէվրան:*

Պատասխան ուզեցաւ որ Ճինէվրան հիւանդ էր: Այն ատեն բոլորն ալ տեղեկութիւն ուզեցին հիւանդութեանը մասին, բոլորն ալ մտահոգութիւն յայտնեցին: Բայց անոր հիւանդութիւնը պարզ անհանգստութիւն մըն էր: Խօսակցութեան ընթացքին, բացակայ եղող

Միջազգային Լուրեր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԸ

Ծայրագոյն Արեւելքի դէպքերը

Ծանր անակնկալներով յղի դիպվեր կը պատահին Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ: Մանչուրիոյ անկախութեան ձեւաչափը Ճափոնի կողմէ, խաղախական կարեւորագոյն դիպք մըն է, որ կրնայ վտանգաւոր հետեւանքներու ծնունդ տալ:

Այս առթիւ երկու պետութեանց միջեւ կնքուած պաշտօնաթուղթը Մանչուրիա մը կը հաստատի՝ ուրիշ պետութեանց հանդէպ՝ խաղախական անկախութեամբ, բայց զրեթէ հոգատարեալ՝ Ճափոնի կողմէ:

Իր այս արարքով, Ճափոնը ո՛չ միայն կը դրժէ 9 պետութեանց դաշնագիրը՝ չինական հողերու ամբողջականութեան վերաբերեալ, այլ եւ կը ճնշէ Ազգերու Դաշինքը, քանի որ այդ կերպով, կ'անդամատի անկախ պետութեան մը — Չինաստանի — հողերը, տակաւին չվերջացած՝ վեհի մասին Ժընեւի հաստատութեան կողմէ բացուած քննութիւնը:

Դեռ, յստակօրէն յայտնի չէ թէ Ճափոնի այս արարքին ի՞նչ մեկնութիւն պիտի տայ բոլշեւիկ կառավարութիւնը: Պարզ է սակայն, թէ, փոքր անխոհեմութիւն մը, կրնայ ծանր միջադէպեր ստեղծել երկու պետութեանց միջեւ:

Մանչուրիոյ հետ կնքած իր դաշնագրով, Ճափոն իրաւունք կը ստանայ ռազմական ուժերուն առկայութիւն Մանչուրիոյ մէջ, եւ հետեւաբար, ստեղծելու զինուորական գործողութեանց խարիսխներ, որոնք տեւական ըստանալիներ են Ռուսիոյ դէմ:

Բացայայտ է թէ Ռուսիա չի կրնար հաշտ աչքով դիտել Ճափոնի այս քայլերը:

Միւս կողմէ, Մանչուրիոյ վրայ իր տեսակ մը տիրապետութեամբ, Ճափոն, աշխարհի առեւտուրին, եւ մանաւանդ ամերիկեան շահերուն առջեւ, ամրօրեն կը փակէ ընդարձակ շուկայ մը:

Ճափոն, անշուշտ իր շահերը կ'ապահովի. բայց առիթ կուտայ որ ամերիկեան եւ խորհրդային կառավարութիւնները փորձեն արագօրեն իրարու մօտենալ: Իսկ Չինաստանի՝ ամուր պատրուակ մը կը հայթայթէ իր զինուորական ուժերը շարժման մէջ դնելու:

Եթէ սակայն ատով վերջանար...

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՉԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆԸ

Իրաւունքներու հաւասարութեան գերմանական պահանջին մասին, անգլիական կառավարութեան տեսակէտը, տակաւին, յստակօրէն յայտնի չէ:

Սակայն անգլիական կէս-պաշտօնական շրջանակներէ բխած տեղեկութեանց համաձայն, այս հարցին մէջ՝ կառավարութիւնը ճշդած է իր քաղաքականութեան ընդհանուր գիծերը:

Անգլիա չպիտի պահանջէ յետաձգել Չինաթափութեան ժողովի դիւանին նիստը՝ որ տեղի պիտի ունենայ չորեքշաբթի օր: Այս նիստին պիտի մասնակցի արտաքին նախարարը Ճոն Սայմըն:

Լոնտոնի մէջ, կը կարծուի թէ նոյն իսկ եթէ Գերմանիա բացակայի Դիւանին նիստէն, գերման արտաքին նախարարը Նէօյրաթ, սեպտ. 23ին Ժընեւ պիտի ըլլայ, մասնակցելու համար Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին եւ այդ առթիւ, կարեւոր խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան, մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներուն միջեւ:

Լաւատեղեակ շրջանակներ կը յայտնեն թէ այս տեսակցութեանց ընթացքին, Անգլիոյ ներկայացուցիչը պիտի պաշտպանէ հետեւեալ տեսակէտները: Եթէ սպառազինական գոյավիճակի հաւասարութիւնը հիմնուած է արդարութեան վրայ, պէտք է որ այդ սկզբունքը իր տեղը գտնէ Չինաթափութեան Ժողովէն բխելիք պայմանագրութեան մէջ:

Անգլիա, որուն քաղաքականութիւնը ուղղուած է դէպի զէնքերու նուազում, պիտի ջանայ արդիւնք որ Գերմանիոյ բացած վէճը յանգի ուժ տալու սպառազինման: Լոնտոնի մէջ, այն յոյսը կը դատեն թէ Գերմանիա, իր շահուն համար իսկ, պիտի նախընտրէ գործակցիլ միւս պետութեանց, իրականացնելու համար զինաթափութիւնը, երբ տարուոյն վերջը, Ժողովը վերսկսի իր աշխատանքներուն:

Թուրքեւպուլկար յարաբերութիւններ

ՔԷՄԱԼ ՍՕՖԻԱ ՊԻՏԻ ԱՅՑԵԼԷ՞

Մուսթաֆա Քէմալի Սօֆիա այցելութեան լուրին մասին պուլկարական «Միր» թերթը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հրատարակէ.

«Կիսապաշտօն թերթ մը գրեց թէ Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը Սօֆիա պիտի գայ Ցար Պորիսի այցելելու համար: Սօֆիայի օտար թղթակիցները այս լուրը հաղորդեցին իրենց թերթերուն: Այս լուրը զոր մենք մեծ վերապահութեամբ հաղորդած էինք, ո՛չ հերքուեցաւ, ո՛չ ալ հաստատուեցաւ արտաքին նախարարութեան կողմէ:

Շատ հաւանական չի նկատուիր որ Կազին արտասահմանեան իր առաջին այցելութիւնը Սօֆիայէն սկսի:

«Երկու բարեկամ պետութիւնները այնքան անկեղծ եւ բարեկամական կապերով կապուած են իրարու, որ բազմաթիւ Թուրքեր եւ Պուլկարներ կը փափաքին որ եթէ Պալքանեան Միութեան իրականացումը ուշանայ, գոնէ Թուրքեւպուլկար Միութիւն մը կազմուի»:

ՌՈՒՍ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՌԵՒՏՈՒՐ

Ամերիկեան թերթ մը կը գրէ թէ Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանը Մելլըն որ դլուխը կը գտնուի գանատական ալիւմինիոմի ընկերութեան մը, մասնակցած է այդ ընկերութեան կողմէ, խորհրդային ներկայացուցիչներու հետ տեղի ունեցած սակարկութեան մը: Խորհ. կառավարութիւնը, ներկայիս՝ Սեւ ծովէն Մոնրէալ կը զրկէ մեծ քանակութեամբ նաւթ, փոխարէն ստանալով ալիւմինիում, մէկ միլիոն տոլարի արժէքով:

Պատերազմի վախեր Արաբիոյ մէջ

ԱՆԳԼԻԱ ՉԻՆՈՒՈՐ ԿԸ ԹԱՓԷ ԱՐԱԲԻԱ

Դամասկոսէն կը հաղորդեն «Սօն Բոսթա»ի. — Հարաւային Արաբիայէն հոս հասած լուրերու համաձայն Արեւելեան Յորդանանի և Հիճազի սահմանագլուխին վրայ մեծ պատերազմի մը նշանները կը տեսնուին: Արեւելեան Յորդանանի սահմանագլուխին վրայ գտնուած Անգլ. ուժերու կացութիւնն ալ վտանգի ենթարկուած է: Անգլիացիք այդ կողմերը շարունակ համախմբում կը կատարեն: Շատ մը օդանաւային տորմիղներ անդ. բանակին ռազմանիւթ և պարէն փոխադրող 4 քամիօն՝ Հիճազի աշիրէթներուն ձեռքը անցած են և զերի բռնուած են քամիօններուն մէջ գտնուողները: Արեւելեան Յորդանանի կառավարութիւնն ալ զինուոր կը համախմբէ: Կարեւոր թնթանօդաձիգ ուժ մը յղուած է Սահմանգլխի վրայ գտնուած Հիճազի բանակն ալ Ռիյազէն գալիք յարձակման հրամանի մը կը սպասէ: Հիճազի կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդած է թէ Իպն Ռիֆայէի նախագահութեան տակ գտնուող ապըստամբները զսպուած են:

*** Դամասկոսէն ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Իպնի Ռիֆաիէին՝ զսպելով գլուխը կտրուած ըլլալու լուրերը ճիշդ չեն, ան ողջ է և Հիճազի մէջ նոր ապստամբութիւն մը կը պատրաստէ: Անոր միացած է նաև Տապայի Իպնը Տաքիքան:

Թուրքիոյ առեւտրական դաշնագիր

Աթէնքի թուրք դեսպանը Էնիս պէյ երկարօրէն տեսակցեցաւ արտաքին գործոց նաքարար Պ. Միխալաքօպուլոսի հետ: Խօսակցութիւնը դարձաւ երկու երկիրներու միջև առեւտրական փոխանակութեանց վրայ, որոնք զժուարութեանց մատնուած են մէկ կողմէն տրախմիին անկման և միւս կողմէ, իրենց տզգային դրամը պաշտպանելու համար երկուստեք ձեռք առնուած խիստ միջոցներուն պատճառաւ: Անհրաժեշտ կը նկատուի առեւտրական համաձայնութիւն մը կնքել. ինչպէս կնքուած է ուրիշ երկիրներու հետ: Այս մասին բանակցութիւն կատարելու համար թուրք պատուիրակներ պիտի երթան Աթէնք: Երկուստեք մեծ դիւրութիւններ պիտի ընծայուին երկրագործական և ճարտարարուեստական արտադրութեանց պատրաստ մթերքին փոխանակութեան համար:

Թատերական Ներկայացում

ԼԻՕՆԻ ՄԷՋ

Զարսանինագի Հայր. Միութեան Լիոնի Մասնաճիւղի կողմէ՝ 15 Հոկտեմբեր 1932, Շբ. երեկոյ ժամը 8.30ին Էմիլ Զոլաի ճեղ թատերասրահին մէջ Ղեկավարութեամբ Դերասան Թրագօճի՝ կը ներկայացուի

- Երեք խաչեր անապատին մէջ -

Տոմսերու գին՝ 5 - 4 - 3 ֆր:

Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններին նկատի ունենալ սոյն թուականը:

ԱՆԹՐԱՍԻԹ - Anthracites

ամէն երկիրներէ ներածուած.
Ինչպէս նաեւ վառելանիւթի ամէն տեսակներ
ԱՄԵՆԱՆՊԱՏՇԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

H. SOUDJIAN

63 Rue Lepic - Paris 18e

Միակ ներկայացուցիչ ածուխի ամենագլխաւոր մթերանոցներու:

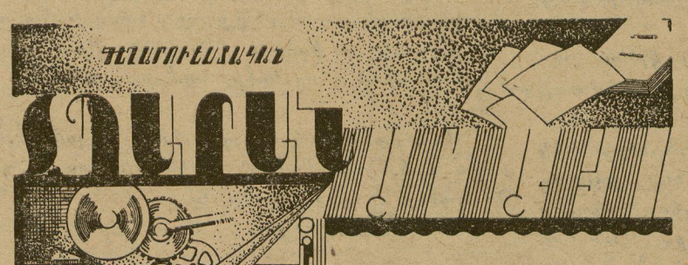

Մանր Լուրեր

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԸՆԵՒ, 16 սեպտ.— Խորհրդային արտաքին գործակալը Լիտվինով, յայտնեց Զինաթափութեան ժողովի նախագահին, թէ ինքը պիտի մասնակցի դիւանի նիստին, որ տեղի կ'ունենայ սեպտ 21ին:

Լիտվինովի կ'ընկերակցի Պօրիս Շթայն:

Սակայն, խորհրդային կառավարութիւնը որոշած է ցնոր տնօրինութիւն, ներկայացուցիչ չղրկել մասնագիտական յանձնախումբերուն:

Լիտվինով յայտնեց նաեւ թէ ազգային պաշտպանութեան ծախքերու յանձնախումբին զրկել՝ Խորհ, Միութեան զինուորական ելեւմուտքին վերաբերեալ փաստաթուղթերը:

ԱՐԿԱԾԵԱԼ ՉՈՀԵՐՈՒ ԹԱՂՈՒՄԸ

Թիւրքէնի երկաթուղային ազէտին մասին բացուած վարչական քննութիւնը տակաւին չէ վերջացած:

Զոհերու թիւին մասին տակաւին ստոյգ տեղեկութիւններ չկան: Մեռեալներու թիւը կը տարբերի 45էն 60ին միջեւ: Կան սակայն բազմաթիւ անյայտ ճամբորդներ, որոնք չի գիտցուիր թէ ի՞նչ են եղած: Ազէտէն յետոյ՝ մեկնած են, թէ զոհ գացած են ազէտին:

Զոհերու թաղումը տեղի ունեցաւ երէկ առտու Պէյ-Ապպէսի մէջ:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ

ՆՈՐ-ԶԵԼԱՆՏԱՑԻ ՄԷՋ

Նոր-Զելանտայի մէջ երկրաշարժի ուժգին ցնցումներ պատահեցան Վայրոպա կոչուած վայրին մէջ. Նիթական մեծ վնասներ կան: Երեք հոգի վիրաւորուեցան:

Ցնցումները կը շարունակուին, ընդերկրեայ ուժգին որոտումներով:

ՓՐՈՒՍԻԱ

ԳԵՐՄԱՆ ՆԱՀԱՆԳ

Պերլինի մէջ շրջող զրոյցներու համաձայն, Փափէնի կառավարութիւնը կը մշակէ ծրագիր մը, որով պարզ նահանգներու պիտի վերածէ Փրուսիան, Պավիերան, Վուրթէնպէրկը եւայլն:

Միայն Փրուսիայէն զատ, մնացեալ պետութիւններուն պիտի տրուի երկրական ինքնավարութիւն:

FOYER FRANÇAIS-ի

Զրի Դասաւանդութիւնները

Յառաջիկայ 3 Հոկտ. երկուշաբթի օր կը վերսկսին Foyer Français-ի հաստատած գիշերային ձրի դասաւանդութիւններ, որուն կրնան հետեւիլ երկու սեռ եւ ամէն տարիքի օտարականներ:

Դիմել եւ արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն. —

3rդ թաղ. 2, Rue Ferdinad-Berthaud
4rդ — 6, Rue Hosp. St-Gervais,
5rդ — 23, Rue Cujas,
11rդ — 10, Rue Titon,
18rդ — 43, Rue des Poissonniers,
20rդ — Rue des Ramponneau,
Պուլոներ-Պիյեանգուր, 87, Rue Thiers,
Պըզօն, 14, Rue Maurice-Berteau,
Սիւրէն, Ecole Jean Macé.

Դասերը տեղի կ'ունենան շաբաթը երկու գիշեր, ժամը 8.30էն 10,30:

Կանոնաւոր հետեւողները տարեվերջին կը ստանան վկայագիր որ մեծապէս կրնայ օգտակար ըլլալ հետագային:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԻ

24 տարեկան երիտասարդ մը տուն կամ գործատեղիի մէջ շօֆէօրութեան պաշտօն կը փնտռէ: Դիմել հետեւեալ հասցէին.— Hagop Paragamian 261, Allée Jean d'Albert. Parc Hendey Parc Hendey à Morsany s/ Orge S.etO.

MÉRIDIONAL

Նպարեղէնի մեծ Վաճառատուն
Ճոխ մթերք ազգային եւ եւրոպական
Ուտեստեղէններու

ԱՌԱՔՈՒՄ ԳՆԱՌՆԵՐԸ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

8, Rue Châteaudun - Paris - 9e

Métro : Cadet - Le Peletier - N. D. Lorette

ԱՆԹԱՐԴԱԼ ԱԳՊԱՆԷ - ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

ԹԱՐՄ ԿԱՆԱՉԵՂԷՆ ԵՒ ՄՐԳԵՂԷՆ

Կոշիկի արհեստանոց

ՍՈՒՐԷՆ ԳԱՐԱԹԱՆԵԱՆ

ամէն տեսակ Կոշիկ կանանց յատուկ
Նրբաճաշակ, տոկուն եւ մաշէլի գիներով

Զոյգը՝ մեծարանակի գինով

61, rue Piat - Paris :: Métro: Belleville

կարեւոր, Գործի Տէրերուն

Ռէֆլամի դարն է, յայտարարութեան բոլոր միջոցներէն պէտք է օգտուիլ: Եթէ կ'ուզէք որ կոյրերն իսկ կարդան ձեր ծանուցումները դիմեցէ՛ք

OFFICE LAFAYETTE

226, Rue Lafayette, Paris (10e)

որ լաւագոյն գեղարուեստական եւ խիստ մաշէլի գիներով կը պատրաստէ թուղթի, լաթի եւ ապակիի վրայ ամէն տեսակ ազդեր:

ՄԷԹՐՕ՝ LOUIS BLANC TÉL. NORD 86 - 06

ՆՊԱՐԱՏՈՒՆ ԵՓՐԱՏ

Վահէ Իշգապացեան

Արեւելեան եւ Եւրոպական նպարներ
Զկայ՝ չկայ, մաքուր եւ աժան:

9, Rue Jouye-Rouve, Paris (20e)

մէթրօ Պելվիլ

ՆՊԱՐԱՏՈՒՆ
ՀՄԱՅԵԱԿ ԻԶԳԱԼԱՅԵԱՆԻ
8, Allée Paul-Lafargue, Pavillon s.Bois

A la Coupe moderne

ԳԵՐԶԱԿԱՏՈՒՆ ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ

Ճաշակաւոր աշխատանք,
Համեստ գիներ՝ ամէն խակի մաշէլի.

198, Route Nationale, Viroflay

ԱՄԷՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

SEVA PARIS

REGISTRED TRADE MARK

Երկու գործիքներ որոնք զարմացուցին ամենէն դժուարահաճները: Ամենէն ազնուական ֆոնոն որ միաժամանակ զարդ մըն է ու կրելի պերճանքի գործիք մը ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆՈՎ:

T. S. F.ի poste secteur ՄԸ

4 Lampes ամբողջ Եւրոպան ձեր տրամադրութեան տակ Appareilներ ամէն կարգի գիներով:
Ամէն տեղեկութեանց համար դիմել՝

Manufacture des Machines Parlantes "SEVA"

206, Rue Lafayette, Paris (10e)

Métro: Louis-Blanc

Սարքիչ
Ա. ԱՄԱՏՈՒՐԵԱՆ
86, Rue Rébéval

Le Gérant : M. TAKEMDJIAN
Impr. "Arax" - Topalian Frères
221, Rue Lafayette - Paris (Xe)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Բնիկ Կ. Պոլսեցի Յակոբ Տօնիկեան՝ այլ անուամբ Խաչիկ Ժամկոչեան, որ վեց տարիներէ ի վեր անյայտացած է:

Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի խմացնել յիշեալին կնոջը՝ Տիկ. Մարիամ Տօնիկեանի 2, Route de Choisy, PARIS 13

ՄԱՐԴԿՈՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ
ԵՒ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄ

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ
ԼԵՒՈՆ ՄՕԶԵԱՆ
Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Ա. ԱԲՈՑԵԱՆ
Վ. ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

"Mardgotz"
Journal Arménien

Rédaction-Administration :
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն } 221, Rue Lafayette - PARIS (10e

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«ՄԱՐԴԿՈՑ»ը մօտ ատենէն օրաթերթի վերածուելուն պատճառով բաժանորդագրութիւնը պիտի հաշուուի թիւի վրայ, այսպէս. - 300 թիւը տարեկան 140 Ֆր., 150 թիւը վեցամսեայ 75 Ֆր. Իսկ 75 թիւը՝ եռամսեայ 40 Ֆր.
Արտասահմանի համար, մեր պայմանները ի մօտոյ:
Հատը Զեռէֆ 50 սանթիմ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
22
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
1932
Ա. ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 4

"Խօսքը "ընկեր Շարքայինին"" է,,

Ի՞ՆՉ ԿՈՒԶԷ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԶՈՒԶԵՐ

Եւ ան որ տարիներ ամբողջ սորվեր էր լռել և ունկնդրել առանց ընդմիջումի և տկարութեան, տալ առաւելագոյնը եւ փոխարէն՝ ոչինչ պահանջել, քալել անընդհատ եւ անվարան՝ մատնանշուած ճամբէն՝ առանց ծայրը հարցնելու, հիմա կը խօսի, համարին պէս որ տարիներու խտացած լռութենէն յետոյ՝ յանկարծ լեզու կ'ելլէ եւ ամբարուած դառնութիւններու բեռը կ'ուզէ պարպել մէկ բերան։

«Շարքայի'ն»ը՝հիմա, ոտքի է ելեր և խօսքը տուեր ինքզինքին, առանց նախագահին թոյլտուութեան...

«Մարտկոց»ի գրոցը կը յարդի արդէն նամակներով։ Սեղանին վրայ՝ ամէն օր դէզը թիզ մը եւս կը բարձրանայ ու զսպուած տրտունջներու, կայծկռտուած բողոքներու եւ անտեսուած պահանջներու դառնութեան հետ, կը բերէ խրախոյսի, ընկերակցութեան, վեհագոյն մեղսակցութեան քաղցրութիւնները։

Խօսքը՝ մեր տղոցն է,— անոնցը որ հայ ծնած ըլլալու մեղքին քաւութեանը համար, վայրագօրէն զրկուեցան մայրական գրկերու ջերմութենէն և արիւնաներկ թաթերու ծանրութեանը տակ՝ իրենց կթոտ քայլերը մարզեցին՝ գոգդոթանէն ի վեր։

Ո՞վ իր աչքերով չտեսաւ անոնց ստառապանքը, լսելով ու գրդռելով չի հասկնար։

Խօսքը հիմա անոնցն է որ տարադրութեան հացը թրջեցին հայրենական կարօտի արցունքով։

Ո՞վ այդ հացը չէ կակղեր իր ճակտին քրտինքով, չի զգար լեղին որ նստեր է սրտերուն խորը։

Խօսքը հիմա անոնցն է, որ մանուկի յափշտակութեամբ հեւացին՝ խոստումներու ոսկեթեւ թիթեռներուն ետեւէն։

Եւ հիմա կը պահանջեն։

Հաշիւը զոհողութիւններուն որ իրենց պարտադրուեցաւ, յանուն լաւագոյն օրերու բարիքին։

Հաշիւը խոստումներուն որ իրենց տրուեցաւ չոայլօրէն, անգարարային ճարպիկութեամբ, մեղապարտ անապարանքով ու ոճրագործ հաւաստիքներով։

Ամօթ չէ տալ ուխտաւորի երկիւղած միամտութեամբ ու փոխարէնը՝ խստօրէն չպահանջել։

Ցանցանք չէ կուրօրէն հաւատալ իրական սուրբին եւ աչքերը բանալէ յետոյ կաւէ կուռքերու վրայ, զանոնք տապալելու ելլել։

Սպասման, յոյսի, եւ հաւաստիքներու ճամբուն վրայ, սորվեցան անոնք թէ սուտն ալ իր տեղն ունի. բայց իր տեղը...

Եւ այլեւս չեն հանդուրժեր։

Զեն համբերեր։

Աւելի երկար ապրելու ժամանակ չունին, նոյնիսկ օտարութեան ամէնէն բարեհամբոյր հողերուն վրայ ու աստղերուն տակ։

Ու կ'ուզեն։

Ու կը թելադրեն, կ'ուզեն ու կը պահանջեն։

Այլեւս չեն գոհանար իրենց վիճակուած ծափահարողի դերով։

Կը թելադրեն լսել, այլ գործել։ Վե՛րջ պարպուած ճառերու անպէտ յաճախանքին։

Կ'ուզեն իրական ու տեսանելի գործերու յոյսերովբռնաքանալ։

Կ'ուզեն փրկարար քայլերուն ներդաշնակ երաժշտութեամբը գինովնալ։

Զրկանքով, տառապանքով ու համոզումով, տարիներ ամբողջ յոյսեր կերակրեցին, իրենց միսով, իրենց արիւնով։

Ու կ'ուզեն այլեւս քաղել արդար վաստակը.

Ո՞վ է որ չուզեր այդ բոլորը։

Այո՛, այդպէս. ո՞վ է որ չուզեր այս բոլորը։

Բայց ուզե՛լ կայ, ուզելալ կայ։

Եւ այս տղաքը ուզել գիտեն։

Ու վե՛րջ ակնախիզ ու խարեպատիր բեմադրութիւններուն։

Ոչ խարուիլ, ոչ ալ խաբել մանաւանդ։

Ալ չեն ուզեր կեղծ խոստումներու թոյնը՝ որքան ալ քաղցր ըլլայ։ Ալ չեն ուզեր կեղծ քուրմերու արարողական խորհրդաւորութիւնը, որքա՛ն ալ հմայիչ ըլլայ։

Բացեր են իրենց աչքերը։ Տեսան, եւ հիմա գիտեն նաեւ չուզել, ինչ որ ուզուելիք չէ։

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

ՃԱՓՈՆ ՄԱՆՉՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Մանչուրիոյ ճափոնական դեսպանը հետեւեալ յայտարարութիւնն էր բրաւ Մանչուրիոյ մասին՝ Ճափոնի մտադրութիւններուն մասին.

— Մանչուրիան փրկեցին զինուորական աւտառպետներէն, որոնք զայն կը շահագործէին։ Մանչուրիոյ կառավարութեան հետ համախորհուրդ, կ'ուզենք ստեղծել նոր Մանչուրիա մը, որ աշխարհի ցոյց պիտի տայ մեր քաղաքակրթութիւնը։

«Ճափոն Մանչուրիոյ պիտի օժանդակէ նիւթապէս եւ բարոյապէս. պիտի ապահովենք անոր անդորրութիւնը եւ ատով՝ աշխարհի խաղաղութիւնը։ Երկրին մէջ, պիտի զարգացնենք փոխադրութեան եւ հաղորդակցութեան միջոցները պիտի դիւրացնենք անոր տնտեսական զարգացումը եւ պիտի քալեն ձեռք ձեռքի։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՃԱՓՈՆ

Մանչուրիոյ ճափոնական դեսպանին յայտարարութեանց համաձայն, Ճափոն կը փափաքի լաւագոյն յարաբերութիւններ մշակել խորհրդային կառավարութեան հետ։ Ռուսիա Արեւելեան Զինաստանի երկաթուղին միայն ունի Մանչուրիոյ մէջ եւ դիւրին է հասկնալ թէ Մոսկուա կ'ուզէ պաշտպանել իր իրաւունքները։

Այս հարցը կրնայ դժուարութիւններ յարուցանել Ռուսիոյ, Ճափոնի եւ Մանչուրիոյ միջեւ։

ՇԱՏԱԽՕՍՆԵՐՈՒ ՄՐՑՈՒՄԸ

Լուրը արդէն Ամերիկայէն է, այլանդակութեանց դասական երկրէն։ Շահեկան...մրցում մը կազմակերպած են,— Ո՞վ չատ պիտի խօսի։ Զափանիշ նշանակուած է 130 ժամ ըսել է գրեթէ հինգ կէսօր։ 24 ժամուան մէջ, ամէն մէկ մրցորդի միայն մէկ ու կէս ժամ հանգիստ պիտի տրուի։ Մրցորդները պէտք է անընդհատ խօսին, այսինքն շարժեն իրենց շրթները՝ որեւէ խօսք արտասանելով։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԻՐԼԱՆՏԱ

Իրլանտայի վարչապետը, նախորդօր Լոնտոնի իր անցքին, տեսակցութիւն չունեցաւ անգլիական կառավարութեան անդամներուն հետ։ Կայարանին մէջ, ուրկէ Փարիզ պիտի մեկնէր, Իրլանտացիները խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրին իրեն։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Կը կարծուի թէ պուլկար երկրագործականներու մէկ բանաձեւը՝ նախարարական տագնապ մը պիտի ստեղծէ երկրին մէջ։ Երկրագործականները խիստ հրաւէր ուղղեցին կառավարութեան, անմիջապէս նիստի հրաւիրելու Երեսի.Ժողովը, քուէարկել տալու համար ներման օրէնք մը։

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՄԷՋ

Անգլիոյ հանքային նախարարը՝ Կալլէսի երկրին մէջ, ընտրական հաւաքոյթի մը ընթացքին, յայտնեց թէ Անգլիոյ դահլիճին մէջ հետզհետէ աւելի կը սաստկանայ ազատափոխանակութեան եւ մաքսապաշտ դրութեան կողմնակից նախարարներու տարակարծութիւնը եւ թէ դահլիճին անդամներուն միջեւ, պառակտում մը մօտալուտ կը թուի։

Միւս կողմէ, Լոյտ Ճորճի կողմէ արտասանուած ժառ մը՝ ալ կասկած չի ձգեր այս մասին։ Լոյտ Ճորճ ճառի մը մէջ խստօրէն քննադատեց Մաքտոնալտի եւ Ճոն Սայմընի արտաքին քաղաքականութիւնը, ինչպէս նաեւ կառավարութեան ելմտական քաղաքականութիւնը։

ԼՈՆՏՈՆԻ ՌՈՒՍ ԴԵՍՊԱՆԸ

Լոնտոնէն տրուած տեղեկութեան մը համաձայն, Խորհրդային դեսպանին Սօքոլնիքովի պիտի յաջորդէ Իվան Միխայլովիչ Մայսք, Ֆինլանտայի նախկին դեսպանը եւ Խորհ. արտաքին գործավարութեան մէջ՝ մամուլի սպասարկութեան նախկին պետը։

ՈՃԻՐ ՄԸ

Պուլկարիոյ մարզական «Սլավիա» միութեան փոխնախագահը, որ ինքնաշարժով մարզական հաւաքոյթի մը կը վերադառնար Սոֆիա, ոստնուեցաւ երկու անձերու կողմէ որոնք 15 ձեռք ատրճանակ պարպեցին իր վրայ։

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼ ԼԵԶՈՒՆ ԿԸ ՁՏԻ

Մուսթաֆա Քէմալի հրամանով, սեպտեմբերի վերջը Էնկիւրիի մէջ հրաւիրուած լեզուաբանական համագումարը պիտի զբաղի թրքերէնի վերամշակումով։

Երկար տարիներէ ի վեր արդէն, Մուսթաֆա Քէմալ կը զբաղէր թրքերէնի հարցով եւ հիմա ատենը եկած կը սեպէ եղեր մշակելու թրքերէնի նոր բառարան մը։

Այս լեզուաբանական համագումարին մէջ, Թուրքիոյ տիրակալը ինքզինքը պիտի յայտարարէ գերագոյն դարաւոր վէճերուն, եւ նկատի առնելով լեզուագիտական տուեալները, պիտի մշակէ թուրք պաշտօնական նոր լեզուն։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուաշինկթընէն տրուած տեղեկութեանց համաձայն, ամբողջ Ամերիկայի մէջ՝ այն յոյսը կը տիրէ թէ նախագահական ընտրութեանց մէջ՝ յաղթանակը պիտի տանի ռամկավար թեկնածուն։ Հուսվրի վերընտրութեան դէմ հետեւեալ դժուարութիւնները կան, կ'ըսուի. 1) Երկրին տնտեսական կացութիւնը զգալի բարելաւում չէ կրած եւ վերջին եռամսեայի առեւտրական վիճակագրութիւնները նուազ նպաստաւոր պիտի ըլլան. 2) Արժեթուղթերու սակարանին մէջ, գիները կ'իյնան. 3) Ճարտարարուեստի և երկրագործութեան աշխատաւորներու մէջ՝ ընդվզում մը հետզհետէ կը սաստկանայ ընդդէմ տնտեսական ներկայ պայմաններուն։

ՈՒՐ Է ԹԱԳԱՒՈՐԴ...

Գրեց՝ Պետրոս ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Ու հիմա, սիրտ իմ բազմաչարչար, թոյլ տուր որ երակներս լեցուին հոսուն ազատութեամբ, արիւնով եւ խենթ զուարթութեամբ։ Տրրտում եւ փչրուած օրերուս ժանգը բորբոքի։

Զգէ որ արիւնիս մէջ քաղցրօրէն ճաի արիութեան, արագութեան եւ կրքերուս հեթանոս սերմը։ Ինքնամբրկուսի, հրդեհումի եւ խոյանքի այս ծաւալուն եւ հաւատաւոր օրերուն, ոտքի կենայ մէջս, չարքաշութեան, անապատի աւազներուն եւ գիւղի մէջ թրծուած տղան, Թոյլ տուր որ վերընձիւղի մէջս, իմ Հայու թափս, կոկորդիս մէջ բռնկած ձայնը ալեծփի, մեծնա՛յ և տարածուի զգայարանքներուս ներսերը։

Թող ոտքի կենայ մեղկութեան եւ քաղաքի լոյսերուն մէջ կործանումի տանող օրուան ամէն ալիք։ Թող փլի ինքն իր վրայ եւ խարազանէ խոհեմութեան եւ զգաստութեան սահմաններուս մէջ, գաղջութեամբ եւ յօրանջելէն սպասող տառապանքիս եւ մարտնչումներուս երիվարները։

Մարակէ՛ սիրտ իմ։

Օրը հասուն է եւ ծանրաբեռ։ Կշռուած։ Օրն է լուսապայծառ։ Պէտք է վազել, պէտք է տապալել եւ քարկոծել բրտութեամբ բոլոր հեշտասէր և ինքնաբաւ մարգարէները։ բոլոր ուղղափառ եւ նրբամիտ, պատրաստակամ եւ ընծայումի ընդունակ՝ դարպասող եւ դաւադիր հիւրերը։ Հիւրեր, այսպանելի եւ քծնող, որ կ'անցնին հեւասպառ, ամէն փողոցէ, կը կանգնին ամէն դրան առջեւ և կիւղածութեամբ եւ պաղատագին։

Զսպասարկենք ծուլութեան, սիրտ իմ,

Արհամարհենք քսութիւնները ամէն ձեւի, իրերն ու մարդիկը։ Անցնինք մարդերէն ինչպէս կ'անցնինք մայթերուն վրայէն, օրուան բոլոր ժամերուն, փոթորկումի և յոգնութեան պահերուն։

Մտրակէ՛, արիւնս, եւ սլանանք։

Այլեւս ծովին բացերն ենք։ Սպիտակ առագաստները լայն լա՛յն կը ծածանին։ Կ'ուզին։ Ամուր եւ ջղուտ են մեր բազուկները եւ սրբազան նուիրումի պատրաստ։ Ճամբան՝ որ մեզ կը տանի հեռաւոր ափերուն, կանանչ է եւ արեւոտ։ Մեր կամքերը կարմիր՝ վճռական են, խրոխտ, հպարտ, ցեղի ընդերքէն ծնած, արիւնաներկ, ցեղին գունագեղ եւ ճմլուած պատկերը՝ մեր հոգին։

Անձերէն վեր եւ անձերէն հեռու։

Մենք կ'ուտենք մեր եսերը՝ ի խնդիր շարժումին, կենդանութեան, վերանորոգութեան։ Կը գինովցնէ մեզ՝ մեր անկեղծութիւնն ու պարկեշտութիւնը։ Քանդած ենք քսութեանց, նենգամտութեան եւ մութ խաղերու գնացքը։ Մեր ուղեղին եւ մտածումին մէջ գամուած է եւ մեզ կը կրակէ ցեղին ցաւը, (չատերուն ան-

մեր գործը

ՍԻՒՆԱԿՆԵՐԸ ԲԱՑ՝ԱԶԱՏ ՄՏՔԻՆ ԱՌՋԵՒ

Կը գտնուինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան ԺԲ. Ընդհ. Ժողովի նախօրեակին։ Մեր կուսակցութեան կազմակերպական կանոններով, իրաւունք ունինք, Ընդհ. Ժողովի օրակարգերու ստացումէն յետոյ ներկուսակցական ազատ վիճաբանութիւններ բանալու։

Եւրոպական իմաստով քաղաքական կուսակցութիւնները, այդ վիճաբանութիւնները կը կատարեն հրապարակաւ։ Մամուլով։ Հայ կեանքի դժնդակ պայմանները, զարտուղի օրէնքները, Թուրքիոյ բռնատիրական վարչաձեւը եւ այդ վարչաձեւին դէմ մեր յեղափոխական կեցուածքը, յարատեւ կռիւը, հարկադրաբար հրապարակային վիճաբանութիւնը վտանգաւոր դարձուցած են մեզի համար։

Արդարեւ, մենք երբեք եւրոպական իմաստով քաղաքական կուսակցութիւն չենք եղած։ Եղած ենք մէկ կազմակերպութիւն։ Ռուս գիտնականի մը կարծիքով «գործի մարդոց միութիւն»։ Բայց, այն օրէն ի վեր կամուրջին տակէն շատ ջուր անցած է։1908ի օսմանեան սահմանադրութեամբ մենք դարձած ենք լայն ժողովրդական կազմակերպութիւն։ 1918ին (թէեւ կարճատեւ) պետական կուսակցութիւն։

1890էն ի վեր, թէ հայ կեանքը՝ որուն համար պիտի գործէինք, թէ միջավայրը՝ ուր պիտի գործէինք, եւ թէ պայմանները՝ որոնք այս կամ այն կերպ անդրադարձումներ պիտի ձգէին մեր գործելակերպին վրայ, խորունկ կերպով, արմատապէս յեղաշրջուած են։

Ստեղծելով նոր կեանք մը, որուն ընթացքը այլ է, ծնունդ տալով կամ մեզ նետելով միջավայրի մը մէջ որ աւելի ահաբեկիչ է քան թուրք լուծի տակ հայրենի միջավայրը, եւ յառաջացնելով պայմաններ, որոնք սաստկօրէն կ'ազդեն մեր տրամադրութիւններուն, խառնուածքին ու մտածելակերպին վրայ։

Երեք այս նախադրեալներէն ի մասնաւորի երկուքը՝ միջավայրը եւ պայմանները, մեր կուսակցութիւնը դարձուցած են հաւաքականութեան ամէն կարգի շահերուն անփոխարինելի պահակը։

Ըլլալով պահակը հաւաքականութեան ինքնայն շահերուն, չենք սակայն, ամբողջական հաւաքականութիւնը։ Թէեւ ենք անոր ամէնէն զգայուն, ամէնէն կենդանի ու գործօն մասնիկը, սակայն չենք ազգը։ Այսինքն՝ մեզմէ դուրս մտածողներ, գործողներ, զգայուն եւ հայրենասէր տարրեր կան։ Աւելին՝ մեր գործունէութեան անդրադարձումները՝ աղիտաւոր կամ փառաւոր կը կրէ ամբողջ ազգը, ամբողջ ժողովուրդը, առանց հեռաւոր կամ մօտաւոր բաժին ունենալու մեր տուած որոշումներուն մէջ։ Անմասն՝ տրամադրութիւնները պատրաստելու ժամուն, դժկամակ՝ գործի ատեն եւ յաճախ խափանարար, անոնք արդիւնքի գնահատութեան պահուն թեամիենմեզի։

Մինչեւ այսօր, ոեւէ պատասխանատուութիւն բաժնած չեն մեզի հետ, ու մենք մեր գործի վճռական բոպէներուն, լլկող մինակութիւն զգացած ենք. ու պատրաստած ենք այսօրուան մեր մեկուսացումը։ Որ ծանրօրէն վտանգաւոր է հայ ժողովուրդի այսօրուան ողբերգական վիճակին մէջ։ Երբ, աւելի քան երբեք, միահաղոյն ու համացեղային ճիգի պէտք ունինք։ Տարագիր զանգուածներուն դէթ լուսատու հեռանկար մը ցոյց տալու համար։

Ժամանակի բերումով, պատմական վայրկեանի փոփոխութեամբ եւ մեզմէ զօրաւոր իրերու երկաթէ տրամաբանութեամբ, մեր կուսակցութիւնը Հայոց ժողովուրդի ամէն կարգի շահերուն պաշտպանը դարձած է։ Լայն ու ընդարձակ ճակատի մը վրայ։» Ազգային-մշակութային, քաղաքական, ընկերային-տնտեսական, այո՝ նաեւ հայապահպանում կը ներկայացնեն այդ բազմաճիւղ ճակատը, ուր կոչուած ենք գործելու։ Ասոնցմէ ամէն մէկը, առանձինն առած վեր է մեր ուժերէն, իսկ անոնց ամբողջութեան առջեւ, ահաբեկած է հայ քաղաքական միտքը։

Մեր ազգային ներքին յարաբերութիւններու անընկանութեան և առաքինութեան, գործակցութեան պակասի պատճառը այն է որ հայ հանրային կարծիք գոյութիւն չունի։ Զունի՛, որովհետեւ, գաղթահայ կեանքի ամէնէն զօրաւոր կուսակցութիւնը՝ Դաշնակցութիւնը, պարզապէս աւանդութեան ուժով, իր հիմնական նպատակներու մասին ազատ վիճաբանութիւն բացած չէ։

Հրապարակօրէն ծեծած չէ բոլոր այն խնդիրները, որոնք ջերմօրէն կը շահագրգռեն բովանդակ հայութիւնը, որոնց մասին Ընդհ. Ժողովի որոշումը կ'ուզուի։

Մենք, որ հրապարակ եկած ենք Դաշնակցութեան մէջ բան մը փոխելու համար, յաջորդով կը բանանք վիճաբանութիւնը ընդհ. Ժողովի օրակարգի մասին։

Մեր ընկերները, բարեկամները, համակիրներն ու նոյնիսկ թշնամիները թող օգտուին պատեհութենէն իրենց ըսելիքները, տեսակէտները յայտնելու համար։ Թո՛ղ իրենց կարծիքները յայտնեն ու լսելի դարձնեն։ Թո՛ղ խօսին բոլոր այն փոփոխութիւններու, բարեկարգումներու մասին որ ցանկալի կը համարեն ներմուծել Դաշնակցութեան մէջ։

Քննադատութիւնը դուրսէն, ինքնաքննադատութիւնը ներսէն, նոյնիսկ ինքնամտրակման գնով պէտք չէ վախցնէ մեզ։

Լայն զանգուածներու ուղղակի մասնակցութիւնը այս վիճաբանութեան, պիտի կազմէ նախատարերքը Ընդհ. Ժողովի աշխատանքներուն։ Վարէն, Վարէն պիտի մատակարարենք բոլոր այն նիւթերը, որոնց միայն անհրաժեշտ միս պիտի հագցնէ մեր Ընդհ Ժողովը

Ազատութեամբ, առանց կաշկանդումի մենք պիտի տանք բոլոր միտքերը։

ՄԱՐՏԿՈՑ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԴԷՄ

Ռիկայի մէջ բացուած է շատ լաւ կազմակերպուած ցուցահանդէս մը, որուն նպատակն է ժողովուրդին ցոյց տալ քիմիական պատերազմի սարսափները եւ անոնց դէմ պաշտպանութեան միջոցները։ Թունաւոր կազերու պաշտպանութեան դէմ յատուկ մարմինը, մօտ ատենէն քաղաքին վրայ պիտի կազմակերպէ օդային յարձակում մը։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Կը կարծուի թէ պուլկար երկրագործականներու մէկ բանաձեւը՝ նախարարական տագնապ մը պիտի ստեղծէ երկրին մէջ։ Երկրագործականները խիստ հրաւէր ուղղեցին կառավարութեան, անմիջապէս նիստի հրաւիրելու Երեսի.Ժողովը, քուէարկել տալու համար ներման օրէնք մը։

ծանօթ)։ Փախուստն ու կորուստը մեզմէ ու ցեղին վաղը։ Մեզ ունինք մեր արիւնին մէջ եւ զգայարանքներուն խորը։

Ամ՛Թը, կը նստի եւ կը ճնշէ մեր վրայ։

Որովհետեւ գիտակցութեամբ կը ճանչնանք սա վիրաւոր և տարագիր բազմութիւնները, և խորապէս կ՚արիւնինք։ Սեւն ու ճերմակը միշտ կը բաժնենք ժողովուրդին հետ, կը տեսնենք, կը զգանք ու անոր հետ կը սպառինք։ Շատերուն անըմբռնելի և խորթ՝ սպառումով մը։

Գիտենք որ՝ չէնքը փլած է ժողովուրդի մը ուսին ու մենք այդ փլատակներուն տակ կիսաքանդ, կ՚ուզենք կառուցանել նախ ներաշխարհը սերունդին, աւերէն և անօրինակ այս նոր կոտորածներէն փրկելու համար։

Ո՛վ որ ճմլուած է թող գայ։

Ով որ կ՚արիւնի և կ՚աշխատի, թող գայ։

Մեր սրտերուն մէջ կը հընչէ զանգակը։ Պէտք է կախել բոլոր դռներուն վրայ, պէտք է քակել կապերը եւ հնչեցնել ուժգին, քաջութեամբ, սրտագին և հպարտութիւնով լեցո՛ւն։

Աւելի քան երէկ, աւելի քան այսօր։

Ու սիրտ իմ, քալելու եւ հասնելու համար, ձգէ որ մաքրեմ արիւնիս բոլոր թոյները։ Բլլամ հարուածին եւ խոյանքին պատրաստ։ Թոյլ տուր որ վերականգնեմ իշխանութիւնդ, ոտքի կեցնեմ Ղարաբաղի բոլոր Մելիքութիւնները, եւ երթամ թագաւորութեանդ բոլոր հանդրուանները, թագդ ու թագաւորդ գտնելու։

Բայց ո՞ւր է թագաւորդ — սիրտ իմ։։։ կա՞ր։

Կար ու հիմա չկայ։ Կա՛ր։ ու անո՞ւնը։

«Հայ Ցեղափոխական Դաշնակցութիւն»։

Սահմաններ չունէր։ Էր ամէն կողմ։ Ծնունդն եղաւ հրաշալի։ Խրճիթի մը անկիւնը, խոտերու մէջ ծնաւ։ Մեծցաւ, ու դարձաւ ոսկեմազ պատանի, գեղեցկադէմ։ Ցաղթանդամ։ Բոլոր ծագերէն Հայոց աշխարհի, մոգերը ընծաներ բերին։ Միւռոն և օրհնութիւն կար ճակտին վրայ եւ լուսաճաճանչ պսակ։ Հաղորդուեցան ծնունդէն ու դարձան իմաստութեան քուրմեր։

Այսպէս աշխարհ տեսաւ մեր թագաւորը։

Եղաւ, սարէ սար, գիւղէ գիւղ, քաղաքէ քաղաք։ Անոր կեանքը ամբողջ, եղաւ խոյանք մը, ափէ ափ։ Ծառայեց ժողովուրդին, հարուածեց բոլոր թշնամիները։

Անոր ձայնը հնչեց ամէն անկիւն, հուժկու, առնական, հերոսավայել։ Երիտասարդ էր, կարմրագունդ, սե՛ւ-սե՛ւ պեխերով ոլորուն, մէջքը չիտակ, դիմացկուն, նայուածքը գրաւիչ, և թափանցող։ Այտերը կարմիր, Արտամէտի խնձորներու նման։ Օրե՛ր, օրե՛ր, կը քալէր, երազի մէջ յայտնուող հերոսներու նման։ Թեւեր կ՚առնէր, կը թռէր, հեռունե՛ր, հեռունե՛ր։ Կ՚իջնէր ուր որ ուզէր, կը հարուածէր, կը կործանէր, գերի կը տանէր։ Կ՚ըլլար գերիշխող։ Ամենակարող։

Քաջամարտիկ, և աստուածակերտ Վահագն։

Երկունքով ծնած, ցաւի, բռունցքի և արիւնի մէջ կը մեծնայ, կը դառնայ քարէ մարդ։ Կրակ ու բոց. փոթորիկ, թագաւորդ երիտասարդ, ահա սիրտ իմ։

Բոլորին, բոլորին համար զոհաբերող։

Կ՚ըլլայ հէքեաթունակ փրկիչ։ Զարնող։ Յեղափոխական։ Մշուշի մէջ փաթթուած, ահեղաւոյթ, կ՚ըլլայ խղճի, արդարութեան և աւանդութիւններու անխոնջ պահապան։ Իրեն կուգան մեղապարտներն ու կորսուածները, անարիները։ Կը համբուրէին պատմուճանին ոսկեհիւս փէշերէն ու կը փրկուէին։ Կը զօրանային։ Իրեն կուգան պարտուածներն ու յոգնածները, կամազուրկ, թշուառ և կիսամերկ։

Կ՚ոգեւորէ, կը ներշնչէ, կը մղէ։

Իր պալատին չորս դռները բաց կը ձգէ, գիշեր-ցերեկ։

Անհրկիզ ու վճռական հերոս, կորովաբիր, սլացիկ իր հասակին նման։ Կոիւ կար, հոն է թագաւորը։ Կոտորած ու կողոպուտ, բռնութիւն եւ կարմիր հալածանք։ Հոն է։ Իրաւունքի, պատիւի, քաջութեան պաշտպան եւ մղիչ ուժ։ Նկարագիրը կը մնայ հաստատուն, օրինակելի եւ ուժգին։

Միշտ կ՚ըլլայ արդարադատ, բարի, խոնարհ ու անաչառ։ Հսկի՛չ։ Նեցո՛ւկ։ Ինքնապաշտպանութեան, ոգեւորութեան մշտարթուն քարոզիչ եւ տարածող։ Կը փոթորկի, կը բոցավառէ, կը խելագարէ ամբոխները, ծագէ՛ ծա՛գ։

Կ՚առաջնորդէ ՝ժողովուրդը։ Զի լքե՛ր։

Երբ 15 տարեկան էր։

Կ՚ունենայ նուիրուածներու բազմութիւններ, անձնուէր, զրահապատ, խիզախ եւ միշտ պատրաստ։ Հպատակներ բնաւ չունեցաւ մեր քաջարի թագաւորը, այլ հաւատաւոր, խանդավառ եւ ինքնամոռաց հերոսներ։ Զէնքի եւ կռիւի անրաժան, անդաւադիր եւ քաղցրօրէն մտերիմ ընկերներ, զոհուողնե՛ր, բոլո՛ր։։։

Ո՛չ ոք տեսած էր թագաւորը, հէքեաթէ եւ անուրջէ հիւսուած հեռաւոր, բայց անուշ ու սիրելի մէկն էր դարձած։ Կը խօսի, մութ ու խոնաւ անկիւններէն, երբեմն մեծափարթամ եւ լուսողող քաղաքներէ, քարանձաւներէ, լեռներէ։ Կը խօսի հողի տակէն, ամէ՛ն, ամէ՛ն տեղէ, քարերու, բոյսերու, ծառերու եւ ծաղիկներու լեզուով։

Երբեմն կ՚որոտայ, կը շանթահարէ, ցնցելով Հայոց արիւնաթաթաւ հողը, տառապած ժողովուրդը։ Կը փոթորկէ ու կ՚անցնի ճամբաներէն եւ մարդ չի տեսներ։ Ու թագաւորը կը մնայ միշտ անծանօթ։ Լեռներու, ձորերու, կռիւներու, յաղթութիւններու եւ անկումներու մէջ։ Ու կը մնայ միշտ սիրելի։ Իր պատգամները կը դառնան աստուածաշունչ բոցեր։ Կը մրրկին, կը պրկուին, լուռ ու երկիւղած ու կը փընտռեն, չեն գտներ։՝

Բոլորը քալեցին անոր հետ, առանց տեսնելու, կորան անոր հետ, ինկան անոր կողքին։ Թագաւորը միշտ մնաց կատարներուն վրայ իր համար նուիրուածներուն հետ։

Իր անունով երդում ըրին։

Իր անունով մեկնեցան,

Իր անունով գործեցին, ու կը գործեն։ Պիտի գործե՛ն։։։ Շատե՛ր, շատե՛ր, անոր ճամբէն քալեցին, ետ չեկան, շատե՛ր կէս ճամբան ինկան, «ազիզ» ճամբան։ Մենք ալ կ՚ուզենք երթալ նոյն ճամբէն։

Ան ժողովուրդին հետ քալեց, ժողովուրդին համար աշխատեցաւ եւ ժողովուրդին համար մեռաւ։ Սակայն ան հոգիները դարձուց ինքնիշխան, ստեղծեց անկախ թագաւորութիւններ ու թագաւորներ։

Հոգիներուն մէջ դրաւ թագ ու կշիռ։

Ջնջեց քսութիւնները, նենգամտութիւնները, դաւերը եւ «խփեց» դաւաճանները։ Երբ 15 - 20 տարեկան էր։

(1) Պ. Մ.

Մարսէյլ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Քանի մը ամիսներ առաջ, Սուրիոյ երեսփոխանական ընտրութիւնները վերջացան։ Ընտրութենէն առաջ երկու հոսանքներ կային, մէկ կողմէն կառավարականներ, չափաւոր տարրեր, միւս կողմէն ազգայնականները՝ աւելի ծայրայեղներ՝ որոնք Սուրիոյ վրայէն հոգատարութեան անմիջական վերացումը կ՚ուզէին։ Զափաւորականները՝ Սուպհի Պերէքէթի ղեկավարութեամբ ուժեղ պլօք մը ունին հիւսիսային երես իսխանցիներու պլօք անունով։

Սուպհի Պէրէքէթ պէյը նորագաստ Սուրիոյ քաղաքական ամէնէն բացառիկ ու հեռատեսներէն է։ Հիւսիսային Սուրիոյ երեսփոխաններու պլօքի թեկնածուն էր հանրապետութեան նախագահութեան։ Մէկ քանի քուէի տարբերութեամբ Սուպհի Պէրէքէթ կորսնցուց, որուն յաջողիլը գէթ որոշ ժամանակի համար պիտի ապահովէր Սուրիոյ ներքին խաղաղութիւնը։

Դամասկոսի մէջ գումարուած երեսփոխանական ժողովը քանի մը նիստի մէջ ընտրեց հանրապետութեան նախագահ դամասկոսցի հին մեծահարուստ մը։ Կազմեց դահլիճը աւելի ազգայնական հակում ունեցող տարրերէ։ Առանց հոգատար պետութեան միջամտութեան դժուար թէ ձախողէր Սուպհի Պէրէքէթ, որ մնաց խորհրդարանի նախագահ։

Մէկ քանի ամիս անցաւ այն օրէն ի վեր, ու կը թուէր թէ ընտրական կիրքերը մարած են ու պետական շինարարութեան շրջան բացուած է Սուրիոյ համար, որ իրեւ նոր կազմակերպուող պետութիւն, բացարձակ խաղաղութեան պէտք ունի։

Սակայն Հալէպի մէջ Պ. Կարապետ Ծադկունիի դէմ կատարուած մահափորձը Սամուէլ Զավուշի կողմէ, եւ անոր զուգադիպող Հալէպի ազգայնական պետերու ձերբակալութիւնները, երեւան բերին Սուրիոյ ներքին տկարութիւնները, հիւանդոտ կողմերը։

Հալէպի մէջ, ուր մօտ 40 հազարնոց ստուար հայ գաղութ ունինք, յուզեալ շրջան մը սկսաւ, լեցուն անձկութեամբ եւ մտահոգիչ հեռապատկերներով։ Ամբողջ օրեր, շաբաթներ շուկան փակ մնաց, եւ հայ գաղութը 1919 փետրուարի (Անգլիոյ գրաւման շրջան) ջարդի սարսուռը վերապրեցաւ։

Ստոյգ եղաւ որ երիտասարդ եւ նորազարթ ազգայնականութիւն մը պատրաստ է իր աւերիչ կիրքերը տարածելու մեր ժողովուրդին վրայ։ Արեւելքը զարմանալի երկիր է, հոն գաղափարները դանդաղկը ներգործեն, կը թափանցեն, բայց, անդամ մը որ թափանցեն, կը յարուցանեն կիրք ու մոլեռանդութիւն։ Արեւելքի մէջ, դարերով աւեր ձգեցին կրօնական կիրքերը։ այժմ որ կը թուի թէ կրօնական կիրքերը մեղմացած են, անոր յաջորդած է ազգայնականութիւնը։ Այս շարժումը ազգայնականութիւնը եւս արեւմուտքէն անցաւ արեւելք, արդէն փաստ է, որ անհանդուրժող, յարձակողական ու կոյր ազգայնականութիւն մը իր ընթացքին մէջ առած է արեւելքը։ Կարծես ճակատագրուած է որ արեւելքի մէջ բոլոր շարժումները արիւնով սկսին, թէ դէպքերու զարգացման այլ ընթացք արեւելքը ընախօսօրէն չի կրնար տանիլ։ Իրմէ վեր է այդ պահանջը։ Անոր համար մանաւանդ որ Թրքական դարաւոր տիրապետութիւնը։ Մերձաւոր Արեւելքի բոլոր ծայրամասերու վրայ, այդ արիւնուշտ բարքերէն ժառանգ թողած է ամէն մէկուն։

Մինչեւ 1914-1919ի պատերազմը Սուրիան անջատական որեւէ ձգտում չունէր։ Թուրքիոյ պարտութիւնը անոր քաղաքական եւ ազգային ինքնորոշումը ապահովեց, եւ Ֆրանսայի հոգատարութիւնը քաղաքակրթութեան նոր շրջան բացաւ Սուրիոյ համար։ Մարդ երբ իր չուզածը, ցերեւակայածը գտնէ յանկարծօրէն, փոխանակ գոհանալու աւելի պահանջկոտ կը դառնայ։ Ճիշդ Սուրիոյ ազգայնական շարժման պարագան է։

Եւ Սուրիոյ ներքին կացութիւնը չատ խառնակ է, ու միշտ ալ մտահոգիչ բան մը ունի մեզի համար։ Կիրքերը որոշ տարբերու մէջ, այնպիսի եղանակաւ ոտքի ելած են, որ դժուար է համոզել Սուրիոյ ծայրայեղ տարրերը թէ այս տեղի մեր գաղութը իր հետ է. եւ որեւէ յաւակնութիւն չունի ազդակ ըլլալու։

Օր չանցնիր, շաբաթ չանցնիր սակայն որ արաբական թերթերը զգայացունց հրատարակութիւններ չընեն։ Այդ անձկալից կացութիւնը մնուցանող շարք մը ներքին եւ արտաքին ազդակներ կան։ Առաջինը եւ գլխաւորը Թրքական ազդակն է, որ տակաւին շատ ուժեղ է Սուրիոյ մէջ, գոնէ հիւսիսը՝ որ անընդհատ դաւեր կը լարէ, զգայացունց սուտեր կը հնարէ ու դաւադրօրէն խրամատներ կը պեղէ ընիկներու եւ եկուորներու միջեւ։

Երկրորդը մեր հայրենակիցներուն տնտեսական նախաձեռնութեան կարելիութիւնն է, որ ծնունդ կուտայ մրցակցութեանց. եւ յաճախ արաբ մամուլը հաւար կ՚արձակէ, որուն ետին դժուար չէ նշմարել միջազգային ջհուտիզմի մատը։

Երրորդը՝ հայ համայնավարներու «քէյլակէօղութիւններն» են, որոնք առիթ կ՚ընծայեն մեր վրայ յարձակելու։

Չորրորդը՝ հայ կուսակցութեանց ներքին հակամարտութիւններն են, որոնք յաղթելու համար դուրսէն ազդակներ կը փնտռեն։ Ահա չփոթ, խառնակ ու պղտոր խորքը ուր կ՚ապրի մեր ստուար գաղութը։

Որմէ անվտանգ դուրս գալու համար Սուրիոյ ամէն գոյնի մեր վարիչները գիշեր-ցերեկ պիտի աշխատին։ Կրօնական, աշխարհական իշխանութիւնները եւ կուսակցութիւնները պիտի գործակցին, իրենց աղտոտ լաթերը իրարու մէջ պիտի լուան։ Պիտի լուսաբանեն ու համոզեն արաբ հանրային կարծիքը։ Ներքին ու մեզմէ կախուած դժուարութիւնները պիտի հարթեն. արտաքին ու մեզմէ ոչ անկախ ազդակներու դէմ մեթոդիկ ժրաջանութեամբ պիտի մաքառին եւ չեզոքացնեն։

Ծանր, դժուարին աշխատանք, բայց, ո՛չ անկարելի, եթէ գործեն համերաշխօրէն ու ազգօրէն։ Եթէ, չաշխատին չփոթ կացութենէն, իւրաքանչիւրը իրեն կապիտալ ապահովելու։

Վաղը եթէ Սուրիոյ մէջ արիւնոտ դէպքեր կրկնուին, ոչ ոք սկսելով Կիլիկիոյ կաթողիկոսէն մինչեւ յետին անհատը պատասխանատուութենէ չպիտի կրնան իրենց օձիքը ազատել։

Այնպիսի վարժ, ճկուն քաղաքականութիւն մը պիտի վարուի Սուրիոյմէջ որ դժգոհ չձգելով հանդերձ հոգատար պետութիւնը, իր ընդհ. գիծերուն մէջ Սուրիոյ ամէնէն ծայրայեղ տարրերու վաւերացումին պէտք է արժանանայ։

Զափազանց զգոյշ, մանաւանդ արթուն ու հեռատես, ահա ծանր աշխատանքը որ կը սպասուի Սուրիոյ ազգային իշխանութիւններէն։

Մանաւանդ ոչ վէճ, ո՛չ կռիւ, ստեղծագործ համերաշխութիւն։ Մ. Գ.

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.— Այս սիւնակին տակ յաջորդաբար, անաչառ քննութեան պիտի առնուին Հայութեան ժողովուրդ անցեալը, ներկան ու ապագան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կապակցութեամբ։ Սիւնակը բաց է բոլոր սրտցաւ դաշնակցականներուն առջեւ։

ՔԻՋ ՄԸ ԻՆՔՆԱՔՆՆԱԴԱՏՈՒՄ

ԵՐԷԿԸ ԵՒ ԱՅՍՕՐԸ

«Ցարատեւ կռիւ, ամէն տեղ ու երկար ժամանակ, գուցէ անյաջող, չի նայած նոյնիսկ երբեմնի իր լայն ծաւալին։ Ահա թէ ուր է մեր փրկութեան բանալին, պահպանենք, շարունակենք կռիւը որպէսզի, լայնանայ, ընդարձակուի եւ ընդարձակուելով յարատեւի»։ (Բրիսաս իսր)։

Այսպէս կը բանաձեւէր, Դաշնակցութեան հիմնադիրը, կուսակցութեան գործունէութեան ուղղիչը, զոհաբերութեան օրինակը տալով՝ ինքն իսկ։ Հ. Յ. Դ.ը քալեց իր առաջնորդին դնած ճամբէն մինչեւ Օսմ. սահմանադրութիւն։ Մեր յեղափոխական պատմութիւնը հոգ կանգ առաւ պահ մը, ու դարձաւ օսմանեան, խորհրդարանական, տարուեցանք Իթթիհատ-Դաշնակ սիրարանութիւններով։ Հայաստանի խորերէն ու շարքերու ողջմտութենէն պոռթկացող գգաստութեան հրաւէրները արհամարհուեցան։ Առաջնորդները քալեցին ճամբէն, որ ժողովուրդինը չէր կրնար ըլլալ։

Սակայն դէպքերը եկան հաստատելու ժողովուրդին բընազդական ողջմտութեան արժէքն ու արդարութիւնը։

Կիլիկեան ջարդերը ազդանշանն էին թշնամիին արթուն խաբէութեան, նախանշանը ծրագրուած դժոխային գործին ու կուգային հերքումը տալ մեր օրուան վարիչներու անփորձութեան։

Ո՞վ ի՞նչ լսեց ազդանշաններէն ու նախանշաններէն։

Պայթեցաւ համաշխարհային պատերազմը, որ իր հետ պիտի բերէր, շատ քաղաքական անակնկալներ ու աշխարհը պիտի մղէր անախորժութեան ոճիրներու։ Դաշնակ-Իթթիհատ կապերը բոլորովին խզուած էին։

Թուրքերը հետզհետէ դարձած էին անհաշտ հանդէպ Հայերուն։ 14ի մեծ եղեռնը պարզ էր, թէ ծրագրուած էր նախօրօք, Թալէաթ և այլ բորենիներու կողմէ։ Թշնամին սակայն, չափազանց ճարպիկ էր ու երկու թելի վրայ կը խաղար։ Այդ մղձաւանջի օրերուն, Դաշնակցութեան Ընդհ. Ժողովը տեղի կ՚ունենար Էրզրումի մէջ, ուր դարձեալ յոյս կը յուսադրուէր թշնամիին վերհանձնութեան վրայ, կ՚ուզուէր նուազագոյն զոհերով դուրս գալ ընդհ. պատերազմէն, հանելով հետեւեալ խմաստով տարտամ որոշում մը։

— Մենք դէմ ենք Թուրքիոյ պատերազմի մասնակցելուն, բայց հակառակ մեր ցանկութեան, եթէ ան մասնակցի, այն ժամանակ մենք Թրքահայերս, հանդէպ թուրքին պիտի կատարենք մեր քաղաքացիական պարտականութիւնը, զինուորագրուելով. իսկ Ռուսահայերը նոյնը պիտի ընեն իրենց երկրին՝ Ռուսիոյ։։։»

Ու տուինք մէկ միլիոն զոհեր։։։ առանց կատարելու մեր «քաղաքացիական պարտականութիւնը»։։։

Ու դէպքերը եկան հիմնովին հերքելու մեր նախատեսութիւնները։ Պայթեցաւ ռուսականյեղափոխութիւնը։ Կովկասահայութիւնը ահաւոր վայրկեաններ կ՚ապրէր։ Ջարդի սպառնալիքը անոր գլխուն կախուած էր դամոկլեան սուրի մը պէս։ Թրքական սպառնալիքի տակ, լարեց ջիղերը, վերապրող հայութիւնն եւս արձանագրեց մարտական կորովի փաստեր ու փառքեր։ Ու նորէն յուսախաբութիւն միշտ նոյն դառնութեամբ եւ ահաւոր հետեւանքներով։ Խորտակուեցաւ Հ. Հանրապետութիւնը դէպքերու անողոք հարեւարանքին տակ։

Եթէ պատասխանատուութիւններ ճշդելու ելլենք, կարգ մը անհեռատես յոխորտանքներու եւ հապճեպ կարգադրութիւններու կողքին, պիտի տեսնենք նաեւ անըմբռնելի արհամարհանքը, որ հայ կեանքի օրուան վարիչները ցոյց տուին հանդէպ քէմալական շարժման։ Սկիզբէն արհամարհեցինք Քէմալի ուժը, դաշնակցականի ինքնահաւանութեամբ, ու երէկուան մեր արհամարհած ուժը, այսօր մեր գլխուն, պատուհաս է դարձեր, ուշի ուշով կը հետեւի մեր ամէն մէկ շարժման, ու քաջալերուած մեր՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան անտարբերութենէն դարձեր է աւելի յանդուգն ու անողոք, մեր արդար պահանջներուն առջեւ։ Ան Լոզանէն մինչեւ Ժընեւ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ կը փչէ իր չեփորը։

Իսկ մե՞նք։։։

Ի՞նչ կը բանինք մենք այսօր երբ հայ ժողովուրդը փրկելու յաւակնութիւնը ունինք ու ծայրայեղօրէն անզիջող ենք հանդէպ մեր հայանուն քաղաքական հակառակորդներուն։

Բացարձակապէս ոչինչ։

Հայը հայ պահելը, անշուշտ լաւ գործ է։ Բայց ատոր համար, կ՚արժէ՞ քաղաքական կուսակցութեան մը պիտակը ու բովանդակութիւնը պահել երբ կան, զանազան բարենպատակ-մշակութային կազմակերպութիւններ, որոնք նոյն բանին կը ձգտին։

Թշնամին նոյնն էր երէկ եւ նոյնն է այսօր։ Արհամարհեցինք զայն երէկ — տգէտ, տկար, անընդունակ, ու կ՚արհամարհենք այսօր ալ։ Անոր վերհանձնութեանը ապաւինեցանք երէկ, ու այսօր ալ կան մարդիկ, որոնք կ՚ուզեն ապաւինիլ անոր։ Այո՛։։։ արհամարհեցինք զայն։

Ի՞ՆՉ Կ՚ԸՍԵՆ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԸ

ՄԵ՞ՆՔ ՈՒՐ Կ՚ԵՐԹԱՆՔ։։։

Վերջերս մանաւանդ եռանդուն կերպով կը վերլուծենք, կը խօսինք ու կը գրենք թէ ո՞վ է, ի՞նչ է եւ կամ ո՞ւր կ՚երթայ Թուրքիան։

Զափազանց անօգուտ ու հնացած լուսաբանութիւններ, որոնք նոր չէ որ Հայը պիտի հասկնայ, վանդի մանուկէն բռնած մինչեւ զառամեալ ծերունին անսխալ կերպով կրնայ տալ անոնց պատասխանները, որովհետեւ ան իր կաշիին վրայ դեռ կը կրէ չնագայլի ժանիքներու դեռ չգոցուած վէրքերու կսկիծը, դեռ կը գալարուի վագրի ճիրաններուն մէջ, դեռ անոր նուիրական օրրանը կը պղծուի բռբենիներու ապականութեամբ։

Իսկ թէ Ո՞ւր կ՚երթայ Թուրքիան — ատոր պատասխանն ալ կրնայ տալ իւրաքանչիւր Հայ, որ դեռ վերջնապէս ապականուած չէ հոգեպէս ու դեռ եւս ճակտին կը կրէ «մարդ» անունը, եւ անոր զարդարող մարդկային արժանապատուութիւնը։

Ան գիտէ որ Թուրքը դարերէ ի վեր գծած է իր ճամբան եւ անշեղ կերպով կ՚անցնի այդ ճամբան։

Հայաջնջման ճամբան։

Որ ան իր պակաս թողուցածին մեծ մասը ի կատար ածեց վերջին պատերազմին եւ մնացորդն ալ լրացնելու համար իր արիւնոտ դանչն ու թաթերը կը լիզէ ու ճիրանները կը փայլեցնէ։

Գիտէ, հազար անգամ գիտէ այդ բոլորը, չգիտէ միայն թէ

Ինքը ո՞ւր կ՚երթայ։։

Ատիկա է որ պիտի գիտնայ, ատիկա է, որ պիտի հասկցնել ու չիտակ ճամբու վրայ դնել։։

Եւ սխալուած չենք ըլլար եթէ փոխանակ ինքզինքիս անգործութեան մատնելով ոճրագործ աւազակի մը վերլուծումը ընելու, անոր յարձակումը փչրելու ճամբան մտմտանք եւ հարց տանք մեզի՝ թէ Մե՞նք ուր կ՚երթանք։։։

(«Մշակ» 16 Օգստ.)

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՓԱՓԱՔԸ

1917 Սեպտ. 19, Առարայի վրայ կ՚իյնային 24 Հայլեգեոնականներ։ 13rդ տարեդարձին առջեւ Մարսէյլի «Արեգ»ը կը գրէ։-

Երէկ հայ ժողովուրդի պատիւը համարուող զինուորները՝ մոռցուեցան ազգային մարմիններու կողմէ։ Մոռցուեցան նոյնպէս ֆրանսական բարձր անձնաւորութիւններու խոստումներ և «զինուորներն ու բարեկամները» լքուեցան։ Այն դրօշակը (ֆրանսական), որուն պաշտպանութեան պատիւը հայ զինուորներուն կը յանձնէր Գնդապետ Ռօմէօ՝ 1917ի նեղ օրերուն, նոյն դրօշակը այսօր կը մերժէ հայ զինուորներու արդար իրաւունքը, իրաւունքը անդամահատներուն և իրաւունքը միւս զինուորներուն, որոնցմէ շատեր կը գտնուին ֆրանսական հողի վրայ եւ որոնց ձրի ինքնութեան թուղթ մը իսկ կը մերժուի տալ։

Ո՞ւր մնաց իրաւունքն ու արդարութիւնը, ի՞նչ եղաւ ճառերն ու խոստումները։ Ֆրանսա որ գիտէ դնահատել և հերոսը, և անուանին, եւ համեստը, փափաքելի է որ յետադարձ ակնարկ մը նետէ և գտնէ իր ներկայացուցիչներու «հայ զինուորները ֆրանսացի զինուորին իրաւունքը ունին» խոստումը յարգելով վարձատրէ զանոնք։

ՔԱՆԻ ՄԸ ԽՕՍՔ

Usացանք «Վերելք» անկախ շաբաթաթերթի 1-5 թիւերը, (Աբեգեմ)։ Քանի մը հատուածներ առաջին թիւի խմբագրականեն.

Մի ակոդմանի մամուլի մը ձորձը տարիներ նետուած այս գաղութին վրայ, զայն պահած է տեսակ մը թմբիրի տակ։ Ան՝ հանրային վարիչներու մեծ մասին քայլերուն տուած է վարանք մը, եւ ստէպ անոնցմէ ոմանք սայթաքեցուցած, բառի մը կամ հատուածի մը խրատիլակը ցուցադրելով։ Այս տողերը որքան դառն, սակայն նոր դրակը կը դնեն իր տեղին։

Վարդագոյն երազներ, ուռուցիկ պատրանքներ չունինք, և ոչ ալ մեծ շահերու ակնկալութիւններ թռիչք կուտան մեր երեւակայութեան։

ԳԱՅԼԻ ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ՈՐ ԸՍՏ ԽԱՐՏՈՑԻ...

ՊԱՅՔԱՐԸ՝ ԶՈՒԼՄԱՆ ԴԷՄ

Անգամ մը, ցոյց տուին կրթեալ Հայերու մէջ, Հայու [illegible]ազգաս զգացումին պակասը [illegible] կրթութեան վտանգը ծուլման մ պաշխարի տեսակէտին: Հի[illegible], փնտռենք մէջերը՝ մեր [illegible]ին վրայ: Եթէ ազգին դեկը հովիւի մը յանձնուի, մեզ փրկելու համար, բոլորս մի՛ արածելու կը տանի: Եթէ եկեղեցական մը[illegible] է որ կոչուած է այդ պաշտօնին, ամբողջ ազգը տիրացու կամ տէր-տէր կը շինէ:

Բայց անոնք որ այսօր իրար անցեր են ազգը փրկելու համար, ձուլման դէմ կռուելու միջոցները կը տեսնեն միայն դպրոցին մէջ. որովհետեւ անոնք միայն կրթեալներ են, ուրիշ ոչինչ: Այսպիսին, ոչ իսկ կասարեալ Հայեր:

Անցեալ եւ ժամանակակից [illegible]տութիւնը մեզ կը սորվեցնէ Հայը Հայ մնալու համար, [illegible]մ չէ այնքան կրթուի որ իր մէջ, ազգին ճակատագիրը վարելու յատ ուժ զգայ: Իսկ մեր օրուան մեծերը, այնքա՛ն կրթուած են, որ արդէն շատ՛նց դարձած են Հայ [illegible]:

Այս է պատճառը որ մատերնին չեն կրնար դնել բուն վիրին վրայ եւ չեն կրնար գիտնալ թէ քանիներորդ դարու հայ երիտասարդը, անկրթութեան երեսին չէ որ դէպի օտարացում կը դիմէ, այլ կնոջան պակասին..

— Ուրեմն, պիտի հարցնէք, կանանո՞ց բանան, անոնք որ կ՚ուզեն ազգը փրկել:

Ազգը փրկելու բարի մտադրութեամբ, կարելի է նոյնիսկ զայն մատնել: Բայց, կան բաներ, մարդեցինք այդ թշնամին ուժը երէկ: Ցիմարօրէն դեռ այսօր կը յամառինք մեր սը[illegible]խալին մէջ, հեղհեղէ դառ[illegible]լով ծիծաղելի: Դեռ այսօր ընկերներ ունինք, որոնք իրենց ժանգոտած ատրճանակներով կ՚ուզեն Թուրքին թնդանօթները քանդել...

Փարիզի ժողովներէն մէկուն մէջ, պատասխանելով ընկերներու նեղացուցիչ... հարցումներուն, ինքնակոչ դեկավար մը կը յոխորտար...

— Երբ առիթը ներկայանայ մեր ատրճանակները բաւական են, անոնց թնդանօթներուն դէմ դնելու համար»:

Եթէ խօսքով, փիլաւ եփէր ... Իսկ ճշմարիտ գործը զոհողութիւն կը պահանջէ: Ու զոհողութիւնը չէ՞ որ լեզուին ծայրն է... Աւելին դիւրին չէ՞ տարին տասներկու ամիս, Վիտոշ ուխտի երթալ, երգերով ու փառաբանութիւններով, նման այն քահանային որ ժամ կ՚երթայ, առանց ժամուն խորհուրդը ըմբռնելու ու անոր պատուիրանները գործադրելու...

«Ծայրայեղ չարիքը ընդունելի է, ծայրայեղ բարիքի համար, սակայն անբարոյականութեան մէջ չընկղմելու համար հարկ է կասկածելի գէշերից մաքրուել, իսկ մաքրուել կարելի է զոհաբերութեան մեծ ու դրական արդիւնքով (Ք.Մ.Իքայէլեան):

Լ. ԹԱԹԱՐԵԱՆ

ԽԱՐՏՈՑ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Հայաստանի մէջ ալ երիտասարդ սերունդը մեծ ոգեւորութեամբ կը հետեւի մարզանքի Սկաուտական շարժումը, մեծ թափով կը զարգանայ, իր ցանցերուն մէջ ընդգրկելով ամբողջ մանուկ սերունդը առհասարակ: Այսպէս է Երեւանի մէջ, «Մաքսիմ Կորքի» սկաուտական ակումբը, ուրիշ շատերու կարգին: Այս ակումբը, որուն «Բազա» անունը կուտան, ունի 17 հաւաքական և 32 Հոկտեմբերիկներու խմբակ: Հաւաքական խմբակները — որոնք չափահաս տղաքներէ կը բաղկանան — ունին իւրաքանչիւրը 54 անդամ, իսկ «Հոկտեմբերիկ»ները — դեռատի սկաուտներ — իւրաքանչիւրը՝ 40 անդամ: Որով միմիայն «Մաքսիմ Կորքի» ակումբը 2200 սկաուտ ունի իր շարքերուն մէջ:

«Պայազիտ»ի և «Մարտունի»ի սկաուտներէն մաս մը, 314 հոգի, իրենց առաջին ճամբարը կատարած են յուլիսի վերջերը, բարձրանալով հովոցները (եայլա): Սկաուտները եալլաներու մէջ ապրող գիւղացիներուն օգտակար ըլլալով հանդերձ, կազմակերպած գայլնական մամուլին մէջ: Հաղորդէպ է կարդալ ազգայնական թերթ մը առանց տեսնելու հայ անունը փակցուած ազգային կամ ազգայնական գէշ «պատմութեան» մը:

Նման պայքարի մը հետեւանքը ինչպէս նաեւ անոր հեղինակներուն մտադրութիւնները շատ որոշ են: Այս կացութեան առջեւ անհեթեթ չէ վախնալ նոր «Փետր. 28»է մը:

Հետեւեալ երկու դէպքերը կը լուսաբանեն մեր ըսածը:

Անցեալ շաբաթ, Հալէպի Հապապէ թաղի բնակիչները առաւօտ մը արթննալով կը տեսնեն իրենց տան դռներուն վրայ խորհրդանշաններ ու անմիջապէս կ՚իմացնեն Ընդհանուր Ապահովութեան: Այս նշանները երկու տեսակ էին եւ նպատակ ունէին զանազանելու բնակիչներու... կրօնքը: Արդեօ՞ք ասոնք նախանշաններն են այն մեծ իրիկուան զոր պատրաստել կը թիւն ազգայնականները:

Այն պահուն երբ ոստիկանութիւնը այս տարօրինակ դէպքը իմանալով նախազգուշական միջոցներ ձեռք կ՚առնէ, անդին, քաղաքի ամենամեծ կեդրոնին, Պապ էլ Ֆարահի մէջ տեղի կ՚ունենայ միջադէպ մը. գլխարկաւոր երիտասարդ մը անցնելու պահուն կը տեսնէ հակառակ ուղղութեամբ գալը կարգ մը գրգռուած «Պապա Հասան»ներու: Խոհեմաբար երիտասարդը ճամբան կը փոխէ: Հազիւ քանի մը քայլ կ՚առնէ ան եւ կը ստանայ դանակի հարուած մը ձեռքին: Խումբը կը շարունակէ իր ճամբան ինչպէս եթէ ոչինչ չէ պատահած:

Հորիզոնը մտահոգիչ է:

Ինչ կ՚ընեն մեր պատասխանատու մարմինները մըտքերը լուսաբանելու եւ վտանգի մը առջեւը առնելու համար:

ԳԱՂԹԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՍՈՒՐԻԱ

ՀԱԼԷՊԻ ՀԱՅԵՐԸ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ

Հայու ճակատագի՛ր: Ուր որ երթանք՝ պիտի դառնանք երկրին համար օգտակար ձեռքեր: Ուր որ երթանք, պիտի յանանք մեզ յարմարցնել տեղին, յանախ ուրանալով մեր իսկութիւնը: Բայց արեւն տեղ ալ, ակնոցս պիտի ապասանք որ գայ ասեղը հաշածուելու, արհամարհուելու:

Այսպէս ահա Հալէպի մէջ:

Սուրիահայ մամուլը զէջ կը ներկայացնէ Հալէպի հայութեան կացութիւնը: Ահա թէ ինչ կը գրէ «Ազդակ»:

Ո՞վ կրնայ մոռնալ այդ աղէտալի թուականը, այդ ապրիլեան օրը (18 փետր. 1918) ուր առանց տարիքի ու սեռի խտրութեան երեք հարիւրէ աւելի հայեր ջարդուեցան Հալէպի մէջ անգլիական գրաւման բանակի մուտքէն շատ քիչ առեն յետոյ, կը վերյուշէր անցեալները «լ՚Էքլէտ Տիւ Նօր»:

Ինչ էր արդարեւ այդ անմեղներու յանցանքը այդպիսի վայրագութիւններու զոհ երթալու համար: Ոչինչ, բացարձակապէս ոչինչ: Արիւնահոսումէն քանի մը օր առաջ, տխրահռչակ ու մոլեռանդ թերթ մը, «Էլ Բայէ» դիտումնաւոր քարոզչութեամբ մը, ուր Կիլիկիոյ Հայերը կը ներկայացուէին որպէս դահիճներ Թուրքերուն հանդէպ, մաքերը քրքրելով վեր հանեց դարաւոր ատելութիւններ եւ զարթեցուց արիւնարբու բընազդներ:

Այսօր մենք ականատես կ՚ըլլանք նման կացութեան մը զարգացումին: Զգուշաւոր պայքար մը կը մղուի Հայերուն հանդէպ ամբողջ ազգայնական մամուլին մէջ: Հաղորդէպ է կարդալ ազգայնական թերթ մը առանց տեսնելու հայ անունը փակցուած ազգային կամ ազգայնական գէշ «պատմութեան» մը:

Նման պայքարի մը հետեւանքը ինչպէս նաեւ անոր հեղինակներուն մտադրութիւնները շատ որոշ են: Այս կացութեան առջեւ անհեթեթ չէ վախնալ նոր «Փետր. 28»է մը:

Հետեւեալ երկու դէպքերը կը լուսաբանեն մեր ըսածը:

Անցեալ շաբաթ, Հալէպի Հապապէ թաղի բնակիչները առաւօտ մը արթննալով կը տեսնեն իրենց տան դռներուն վրայ խորհրդանշաններ ու անմիջապէս կ՚իմացնեն Ընդհանուր Ապահովութեան: Այս նշանները երկու տեսակ էին եւ նպատակ ունէին զանազանելու բնակիչներու... կրօնքը: Արդեօ՞ք ասոնք նախանշաններն են այն մեծ իրիկուան զոր պատրաստել կը թիւն ազգայնականները:

Այն պահուն երբ ոստիկանութիւնը այս տարօրինակ դէպքը իմանալով նախազգուշական միջոցներ ձեռք կ՚առնէ, անդին, քաղաքի ամենամեծ կեդրոնին, Պապ էլ Ֆարահի մէջ տեղի կ՚ունենայ միջադէպ մը. գլխարկաւոր երիտասարդ մը անցնելու պահուն կը տեսնէ հակառակ ուղղութեամբ գալը կարգ մը գրգռուած «Պապա Հասան»ներու: Խոհեմաբար երիտասարդը ճամբան կը փոխէ: Հազիւ քանի մը քայլ կ՚առնէ ան եւ կը ստանայ դանակի հարուած մը ձեռքին: Խումբը կը շարունակէ իր ճամբան ինչպէս եթէ ոչինչ չէ պատահած:

Հորիզոնը մտահոգիչ է:

Ինչ կ՚ընեն մեր պատասխանատու մարմինները մըտքերը լուսաբանելու եւ վտանգի մը առջեւը առնելու համար:

բացօթեայ ընթերցարան, տարածած են մարզական գրականութիւն և մամուլ, ունեցած են հաւաքոյթներ՝ խարոյկներուն շուրջ:

Փոքրիկ գիւղերն ալ հեռեւած են մեծերու օրինակին: Այսպէս Սեւ Քար, Խաչքարակ, Վերին Ախտա գիւղերու սկաուտները սարը բարձրանալով այն տեղ բնակած են օրերով, օգտակարապէս ծառայելով գիւղացիներուն, օժանդակելով անոնց գեղջկական աշխատանքին:

ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՊՏՈՅԸ

Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Գործադիր Կոմիտէի նախագահ Ա. Անանեան Վաղարշապատ և Ղուրդուղուլու գացած է քննելու համար շարք մը գիւղերու բամպակի դաշտերը եւ տեղական մարմիններու գործունէութիւնը:

Նախագահը բամպակահաւաքի մը ներկայ գտնուած և դաշտին մէջ խանդավառ ճառ մը խօսած է դաշտային աշխատանքի ստեղծագործութիւնը փառաբանելով:

Վերադարձի ժամանակ Խաթունարի գիւղն ալ այցելելով, մանկապարտէզի մը ներքին յարդարումին համար 2000 ռուպլի յատկացուցած է:

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ԿԸ ՊԱՅՔԱՐԻՆ

Բամբակի բերքին վնասակար դարձող չոռի դէմ պայքարելու համար Ղարաղալայի շրջանի գիւղերու 3000 հէքթար տարածութեամբ արտերուն վրայ երկու օդանաւեր 32 հազար քիլօ ծծումբ սրբսկած են:

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՈՒՐԻ ՆՈՐ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

Հայաստանի առողջապահական գործավարութիւնը անցեալ տարի երկրաբանական հետազօտական աշխատութեանց ձեռնարկած էր որոշելու համար Արզնիի հանքային ջուրերուն քանակը: Այս տարի գտնուած են ջրառատ նոր աղբիւրներ: Ասոնցմէ թիւ 35ը կուտայ օրական 230 հազար լիթր հանքային ջուր: Մասնագէտներ կանչուած են այս ջուրերուն որակն ու յատկութիւնները որոշելու և հետազօտութիւնները շարունակելու համար: Մասնագէտները հաստատած են որ Արզնի հանքային ջուրերով հարուստ շրջան մըն է:

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ

1931–33 կրթական շրջանին համար, որոշուած է Մանկավարժական Ճեմարան ընդունիլ 210 ուսանողներ, 30ական հոգէ բաժնելով, մանկավարժութեան, ուսուցչութեան, տարրաբանութեան, բնագիտութեան, պատմութեան, գրականութեան և այլճիւղերուն վրայ:

Ասոնք իրենց ուսումը պիտի շարունակեն 3—3,5 տարի:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Անիէռ, 19 Մեպտ.—

Անիէռ-Պուա Գոլոմպի գաղութը իր շրջաններով կը հաշուէ մօտաւորապէս 5000 ի մօտ հայութիւն մը (գրուած Գլիչի, Պէքոն, Գոլոմպ, Գուրպլովուա եւն.): Բաղդատմամբ գաղութի թուին, շատ չնչին տոկոսն է միայն որ ազգային կեանքով կը հետաքրքրուին. իսկ մնացեալ հոծ զանգուածը ցրուած է ասդին անդին ու շատերը արդէն ամէն կապ խզած են իրենց մայր զանգուածէն ու անճանաչելի դարձած:

Ազգային կազմակերպութիւն ըլլալով, Գաղութին ունի Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Հայրենակցութիւններ, Հօկ, Հ. Ց. Դ. «Զէյթուն» կոմիտէն:

Հակառակ գաղութի անկազմակերպ վիճակին, այդ ամայութեան մէջ կարծես ովասիս մըն է մեր «Զէյթուն» կոմիտէն, որ իր եռանդուն գործունէութեամբ գաղութին նշանակելի մէկ մասին համակրանքը կը վայլէ: Ասոր առաջին փաստը կարելի է համարել Անիէռ-Պուա Գոլոմպի Սահակ-Մեսրոպ Գրադարանը: Կազմուած է Պատանեկան Միութիւն մը կոմիտէի նախաձեռնութեամբ:

Այս շրջանի ընկերները, միշտ կորովի, պահանջկոտ ու մտահոգ և սկեպտիկ՝ ճառերու այժին հանդէպ, սկիզբէն ի վեր լաւագոյն տրամադրութիւններով տոգորուած էին դէպի կենդանի ու փրկարար գործը եւ մեծ ոգեւորութեամբ դիմաւորեցին «Մարտկոց»ը, հոգեւին կապուեցան անոր՝ իրենց թերթին: Ունինք մէկ քանի վարանամիտներ, որոնք տակաւին կը յամառին ականջ տալ վատ զրպարտութիւններու, քսութիւններու և սուտերու: Տակաւին չեն ձերբազատուած սնամէջ հմայքներէ ... բայց չպիտի ուշանան իրենց աչքերը բանալու ճշմարտութեան լոյսին առջեւ: Իսկ մենք, հոծ ու անվարան, մեծամասնութիւնը ընկերներու, պիտի շարունակենք մեր ճամբան, գիտակցօրէն մեզ նշանաբան ընդունելով «Մարտկոց»ի կորովի հրաւէրը. — Եթէ ճամբան ուղիղ գտաք, հետեւեցէ՛ք մեզ: Եթէ նահանջեցիք, զարկէ՛ք մեզ մեր կռնակին, ինչպէս կը վայլէ հասարակ դաւանանին:

ՆԵՄԵՍԻՍ

ՀԱՆԴԷՍ – ԺՈՂՈՎ

Հրապարակային Դասախօսութիւն

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԵՒ «ՄԱՐՏԿՈՑ»Ի ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի առաւօտ սեպտ. 25, ժամը ճիշդ 9ին Սալօն Էսբանեօլի մէջ, 46, rue du Tapis Vert

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

ԱԲՕ ԱԲՈՅԵԱՆ

«ԱԶԳԱՅԻՆ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ»

ՎԱՉԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

«800,000 ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ»

Սրահի ծախքերու մասնակցութիւն՝ 2 ֆրանք

Հ. Ց. Դաշնակցութեան Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները յառաջիկայ ուրբաթ (23 սեպտ.) երեկոյ ժամը 8ուկէսին ծանօթ հաւաքատեղիին մէջ. խիստ կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Ց. Դ. ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԵԾ ՇՈՒԲՈՎ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ, ՀՈԿՏ. 8ին

Պրեպան Մարսէյեի սրահներուն մէջ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Կոմիտէին

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՇՈՒՏՈՎ

«ՄԱՐՏԿՈՑ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

Կ. Տ'ԱՆՈՒՆՑԻՕ

ԷՔԻՍԳՈՓՕ ԵՒ ԸՆԿ.

Տասներկու տարի եղաք, դեռ կը յիշեմ այդ գիշերը: Ոչ մէկ բան չեմ մոռցած անկէ, նոյնիսկ ամէնէն աննշան մանրամասնութիւնները: Ու գիտեմ հիմա, ինչպէս որ այն առեն կը զգայի, թէ այդ գիշերը վարեց իմ ճակատագիրս: Ո՞վ կը դրկէր ինծի, ուրեմն, այդ ազդարարութիւնը:

Կարելի՞ բան է ասիկա, կարելի՞ բան է: Իգական պարզ անուն մը, հնչեղ երեք վանկ միայն, որ ձեր առջեւ կը բանայ անխուսափելի անդունդ մը, ու դուք՝ որքան ալ զայն նշմարէք, գիտէք որ անխուսափելի է: Կարելի բան է ասիկա: Նախազգացում, պայծառատեսութիւն, ներհայեացք... բառե՛ր, միայն բառե՛ր: Գիրքերու մէջ կարդացեր եմ ես: Ո՛չ ո՛չ, այսպէս չէ որ տեղի կ՚ունենան դէպքերը: Երբեւիցէ ներհայեացք ունեցե՞ր էք, դիտե՞ր էք ձեր ներսի դին, երբեւիցէ քննե՞ր էք ձեր հոգին:

Կը տառապիք, և ձեր տառապանքը ձեզի նոր կը թուի, բնաւ զգածուած չեք: Կը վայելէք ու ձեր վայելքը ձեզի նոր կը թուի, բնաւ զգածուած չես: Սխա՛լ, պատրա՞նք: ամէն ինչ զգածուած է, ամէն ինչ պատահած է: Ձեր հոգին կը բաղկանայ հազար, հարիւր հազար հոգիներու կտորներէ, որոնք ապրած են ամբողջ կեանքը, արտադրած են բոլոր երեւոյթները և ներկայ եղած են բոլոր երեւոյթներուն: Կը հասկնա՞ք թէ ու՞ր գալ կ՚ուզեմ: Լաւ մտիկ ըրէք ինծի, որովհետեւ ինչ որ ձեզի կ՚ըսեմ, ճշմարտութիւն է, ճշմարտութիւն մը՝ գտնուած այնպիսի մէկու մը կողմէ, որ տարիներ ու տարիներ անցուցած է, մշտապէս նայելով ինք իր մէջը, առանձին մնացած մարդոց մէջ, և միշտ առանձին: Լաւ մտիկ ըրէք ինծի, որովհետեւ ասիկա շատ աւելի կարեւոր ճշմարտութիւն մըն է քան այն դէպքերը որ դուք կ՚ուզէք հասկնալ: Երբոր...

Ուրի՞շ առեն, վա՞ղը: Ուրեմն չէ՞ք ուզեր որ ձեզի բացատրեմ իմ գաղափարս:

Ա՜խ, դէպքերը, դէպքերը, միշտ դէպքերը: Բայց դէպքերը բան մը չեն, բան մը չեն նշանակեր: Պարո՛ն, աշխարհիս մէջ բան մը կայ որ շատ աւելի կ՚արժէ:

Է՜հ, ահաւասիկ ուրիշ առեղծուած մը: Ինչո՞ւ համար իրական Ճինէվրան գիծ առ գիծ կը նմանէր իմ մտքիս մէջ գծագրուած պատկերին: Բայց ձգենք ասիկա: Երեք չորս օր բացակայութենէ վերջ, այդ աղջիկը վերերևցաւ սրահին մէջ, երկու ձեռքով բռնած ամանը ապուրին, որուն շոգին իր դէմքը կը ծածկէր:

Այո՛. Պարո՛ն, ճաշարանի մը մէջ ծառայող մըն էր անիկա, ու կը սպասարկէր պաշտօնեաներու մէկ սեղանին:

Զայն տեսա՞ք արդեօք, ճանչցա՞ք, հետը խօսեցա՞ք, ձեզի հետ խօսեցա՞ւ: Այն առեն, կասկած չկայ, դուք ալ դուք ալ, յանկարծական ու անբացատրելի խռովութիւն մը զգացած էք, եթէ անիկա ձեր ձեռքին հպած է:

Ամէն մարդ անոր ցանկացած է, բոլորը անոր կը ցանկան, անոր վրայ աչք ունին, և միշտ աչք պիտի ունենան անոր վրայ: Վանդէրը մեռած է, բայց անիկա ուրիշ սիրահար պիտի ունենայ, մինչև իր ծերութիւնը, մինչև այն ժամը երբ ակռաները բերնէն թափին: Երբ ան փողոցէն կ՚անցնէր, իշխանը իր կառքին մէջէն իրեն կը դառնար, մուրացկանը կանգ կ՚առնէր, անոր նայելու համար: Բոլոր նայուածքներուն մէջ միևնոյն յափշտակութիւնը գտայ, միևնոյն լկանքը կարդացի:

Հիմա ալ փոխուած է, չա՜տ փոխուած է: Այն առեն քսան տարեկան էր: Առանց յաջողելու ես յաճախ փորձեր եմ, զայն իմ մէջս տեսնելու իր սոյն վիճակին մէջ, երբ զինքը տեսայ առաջին անգամ: Հոս գաղանիք մը կայ: Այս պարագան չէ՞ք դիտած երբէք: Ոեւէ մարդ, կենդանի, բոյս, կամ առարկայ, իր իրական երեւոյթը ձեզի ցոյց կուտայ միայն մէկ անգամ, առաջին տեսողութեան խուսափուկ վայրկեանին: Կարծես թէ իր կուսութիւնը ձեզի կուտայ: Անկէ անմիջապէս յետոյ, այլևս նոյնը չէ՛, ուրիշ բան է: Ձեր միտքը, ձեր ջիղերը զայն ձևափոխեցին, խարդախեցին, մթագնեցին: Կրո՛ղը տանի ճշմարտութիւնը:

Ես միշտ նախանձած եմ այն մարդուն՝ որ առաջին անգամ ըլլալով կը տեսնէր այս էակը: Ձիս կը հասկնա՞ք: Ո՛չ, անշուշտ չէք հասկնար: Դուք կը կարծէք որ ես կը զառանցեմ, կը չփոթիմ, ինքզինքիս կը հակասեմ: Այնպէս չէ սակայն: Ինչ որ է՝ անցնինք. դանք իրողութեանց:

Կազով լաւ լուսաւորուած սենեակ մը, չափազանց տաքցած, երաշտ ջերմութիւն մը՝ որ մարդուս մորթը կը չորցնէ, մթի հոտ մը և ծուխ մը, ձայներու չփոթ աղմուկ մը, և այս ամէնէն զատ, դաժան ձայնը Վանդէրին, որ ամէն բառի վրայ կոպիտ շեշտ մը կը դնէ: Յետոյ, երբեմն երբեմն ընդհատում մը, լռութիւն մը որ, ինծի սոսկալի կը թուի: Եւ ձեռք մը ինծի կը հպի, կը վերցնէ պնակը առջեւէս, ուրիշ մը կը դնէ, ու ինծի կը փոխանցէ սարսուռ մը, որ պիտի ունենայի փայփայանքով մը միայն: Սեղանին շուրջը ամէն ոք կը զգայ իր կարգին այս սարսուռը, — նշմարելի է ասիկա: Ու սենեակին ջերմութիւնը հետզհետէ հեղձուցիչ կը դառնայ, ականջները կը տաքնան, աչքերը կը փայլին: Ստորին, գրեթէ անասնական արտայայտութիւն մը կ՚երևայ դէմքերուն վրայ այս մարդոց, որոնք կերեր ու խմեր են, և հասեր իրենց օրուան գոյութեան միակ նպատակին: Անոնց այս լկտիութեան ցուցադրութիւնը այնքան դէշ կ՚ազդէ վրաս որ՝ կը զգամ թէ նուաղելու մօտ եմ: Ինքզինքս կը հաւաքեմ աթոռիս վրայ, արմուկներս քով քովի կը բերեմ, լայնցնելու համար քովիններուս և իմ միջև գտնուած միջոցը: Խառնիճաղանճին մէջ ձայն մը կը պոռայ.

— Էքիսգոփօյին փո՛ղը կը ցաւի:

Ուրիշ մը անդիէն.

— Ո՛չ, Էքիսգոփօն զգացումներով տարուած է: Զի տեսա՞ք իր դէմքը, երբ Ճինէվրան իր պնակը կը փոխէր:

Կը փորձեմ խնդալ: Աչքերս կը բարձրացնեմ, ու կը հանդիպիմ Ճինէվրայի աչքերուն, որոնք իմ վրաս սևեռած են երկդիմի արտայայտութեամբ մը:

Անիկա դուրս կ՚ելլէ սրահէն: Այն առեն Ֆիլիփփօ Տոպէրթի ծիծաղաշարժ առաջարկ մը կ՚ընէ.

— Բարեկամնե՛ր, ուրիշ ելք չկայ պէտք է որ մեր մէջէն մէկը անոր հետ ամուսնանայ... միւսներուն հաշուոյն:

Ասիկա ճիշտ արտայայտութեան ձևը չէ զոր ան գործածեց. անվայել բառեր արտասանեց, թուեց միւսներուն խաղալիք դերը և ընելիք գործը:

— Քուէ՛, քուէ՛, պէտք է ընտրել ամուսինը:

(Շար.) Թարգմ. Լ. Մ.

Միջազգային Լուրեր

Համայնավարները Սուրբոյ մէջ

Սուրիական «էլ Նիտա»ի մէջ կը կարդանք.—

Պուրճ Համուտի մէջ Հայերը մեծ թիւով հաւարոյթ մը ունեցան։ Կառավարութիւնը կասկածելով որ անոնց մէջ կը գտնուին համայնավարներ եւ կը պատրաստուի նոր դաւադրութիւն մը, ոստիկաններ կը ղրկէ, որոնք կը յարձակին եւ կը ձերբակալեն Արթին Զալեան, Արթին Համասեան, Գէորգ Սարաֆեան, Միսակ Գըլըճեան, Պօղոս Վէրտօնեան անուն համայնավարները։ Անոնք բոլորովին գաղտնի կը պահեն ժողովի նպատակն ու օրակարգը։

Թուրք թերթերու աւտերը

ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ ԽՌՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Թուրք թերթերը հետեւեալ սուտերը կը հրատարակեն.— Հալէպի մէջ յուզումը արտասովոր կերպով աւելցած է, անկարելի կ'ըլլայ անոր առաջքը առնել։ Ճումարազարի պահականոցը՝ որ Հալէպի ամենամեծ պահականոցներէն մէկն է՝ պօմպայով քանդուած եւ աւերակի մը վերածուած է։ Բոլոր խանութները գոց են։

Հայրենասէրներու պետը Հանանօ՝ այս դէպքէն վերջ լեռ քաշուած է։ Հրոսախումբերու կազմակերպութեան գործունէութիւնը անընդհատ կը շարունակուի։ Մէվայի աշիրէ՛թի պետին ձերբակալութեան վրայ, բոլոր պէտէվիները իսկոյն զէնքի փարած են։ Խառնաշփոթութեանց միջոցին սպաննուած է Սալրի անուն թրքահպատակ թուրք մը։ Կատարուած ցոյցերուն միջոցին, թրքական դրօշին տակ հաւաքուած Վաթանիները՝ «Արդարութիւն կ'ուզենք» կը պոռան։

Մահափորձ՝ խորհրդային պաշտօնատարի մը դէմ

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ?

Պերլինէն տրուած լուրի մը համաձայն, խորհրդային պատերազմական գործավարին՝ Վորոշիլովի օգնականը Թուքաշեւսկի Ռուսիայէն Գերմանիա հասեր էր անցեալ շաբաթ օր։

Խորհ. փոխ-գործավարը պաշտօնապէս հրաւիրուած էր ներկայ ըլլալու գերման բանակի ռազմափորձերուն։

Ճամբու ընթացքին, Թուքաշեւսկի մահափորձի ենթարկուեցաւ։ Երբ ճեպընթացը կ'անցնէր Մինսքի կայարանէն, անծանօթ մը ատրճանակ պարպեց այն կառքին վրայ, ուր կը գտնուէր փոխ-գործավարը։ Փամփուշտը չարդ ու փշուր ըրաւ ապակի մը։ Սակայն Թուքաշեւսկի անվնաս ազատեցաւ։

Խորհրդային փոխ-գործավարին Պերլին այցելութիւնը տեղի կունայ զանազան մեկնութեանց. շատեր կը զարմանան թէ, առաջին անգամ ըլլալով, ռազմափորձերու ներկայ ըլլալու կը հրաւիրուի պետական բարձր անձնաւորութիւն մը, զինուորական օտար կցորդներու հետ, որոնք միայն կը ներկայացնեն իրենց կառավարութիւնները։

Զրոյց կը շրջի թէ Թուքաշեւսկի գաղտնի բանակցութիւններ պիտի վարէ Շլայխէրի հետ, ռուսեւգերման զինակցութեան կնքման համար։

Կանտի սկսաւ ծոմ բռնել

ՃՈԽ ՃԱՇԿԵՐՈՅԹԷ ՄԸ ՅԵՏՈՅ

Փունայէն տրուած լուրերու համաձայն, Եարոտայի բանտին մէջ, Կանտի սկսաւ գործադրել ծոմ բռնելու իր մտադրութիւնը։

Կը յիշուի թէ անգլիական կառավարութիւնը չէր ուզեր ստանձնել Կանտիի մահուանպատասխանատուութիւնը, եթէ ան յամառէր անօթի մնալու իր նպատակին մէջ։ Որով, հաղորդեր էր Կանտիի թէ անմիջապէս որ սկսի մերժել իրեն տրուած սնունդը, բանտէն ազատ պիտի արձակուի եւ պիտի տեղաւորուի մասնաւոր բնակարան մը, ուր ամէն ազատութիւն պիտի վայելէ։ Միայն չպիտի կրնայ դուրսը գրգռել իր հետեւորդները որ սկսին քաղաքացիական անհնազանդութեան պայքարին։

Կառավարութեան այս ծրագիրը այնքան դժգոհութիւն պատճառեց Կանտիի, որ երկու օր առաջ կը գրէր քաղաքին կառավարիչին, խնդրելով որ զինքը հանդարտ ձգեն իր խցիկին մէջ, որուն վարժուած է։

Կառավարութիւնը ընդառաջ գնաց Կանտիի բաղձանքին եւ զայն իբր թէ ազատ արձակած ըլլար, երէկ առաւօտեան ի վեր, խցիկին դուռը բաց ձգուած է։ Կանտի կրնայ բանտէն դուրս ելլել, եթէ սուզէ։ Կրնայ իր ուզած մարդոց այցելութիւնն ընդունիլ։ Կանտի օգտուեցաւ միայն իր այս իրաւունքէն եւ իր մօտ կանչել տուաւ իր քարտուղարը եւ ազգայնական ծանօթ պետը Փաթէլ։

Իր երկու բարեկամներով շրջապատուած Կանտի անցաւ իրեն համար ճոխ սեղանի մը գլուխը։ Ճաշէն յետոյ, Կանտիի բարեկամները աղօթեցին անոր հետ եւ յետոյ մեկնեցան, ձգելով որ հնդիկ յամառ յեղափոխականը սկսի իր մահաբեր ձեռնարկին։

Կանտի, ինչպէս կը յիշուի որոշած է ցմահ ծոմ բռնել, օրական քիչ մը ջուր միայն առնելով։ Եթէ յամառի ծոմապահութեան մէջ, վախ կայ որ Հնդիկները մեծ գրգռութիւններու տեղի տան։

Ռուսեւռումէն ատիմանայինմիջադէպ

Օրհէլի շրջանին մէջ, Ռէզինայի մօտերը միջադէպ մը տեղի ունեցաւ ռուսեւռումէն պահակազօրքին միջեւ։

Սահմանագլուխի կարմիր պահակները կրակ բացին ռումէն շրջուն պահակախումբի մը վրայ, որ կը հսկէր Տնիեստէրի ափերուն վրայ։ Ռումէն զինուոր մը վիրաւորուեցաւ ծանրօրէն։

Սարեզայի ժողովը վերջացաւ

Սարեզայի ժողովը որ կը գումարուէր, քննելու համար արեւելեան և Կեղ. Եւրոպայի պետութեանց տնտեսական կացութեան բարւոքման պայմանները վերջացուց իր աշխատանքները։

Ընդունուած ծրագրերը յոյս կայ որ նշանակելի արդիւնքներ պիտի կրնան տալ այդ երկիրներու տնտեսական բարւոքման տեսակէտէն։

ՉԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Չինաթափութեան ժողովի դիւանին նիստը սկսաւ երէկ։ Նիստը զոնփակ է, սակայն պատգամաւորներէն շատերը պիտի առաջարկեն հրապարակային ընել։

Ազգային պաշտպանութեան ծախքերու մասնագիտական յանձնախումբը, երկու նիստի մէջ քննեց Ճափոնի կողմէ ներկայացուած պաշտօնաթուղթերը՝ իր ազգային պաշտպանութեան մասին։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԸ

Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութիւնը՝ ի գիտութիւն յարգոյ հասարակութեան կը տեղեկացնէ, թէ Մարսէյլի մէջ հիմնուած է Մասնաճիւղ մը նախաձեռնութեամբ շրջանաւարտ սանուհիներու և վարչութիւնը կազմուած է հետեւեալ կերպով.

Տիկին Արաքսի Մալաքեան՝ ատենապետ, Օր. Արմինէ Զրահեան՝ Բ. ատենապետ, Տիկին Առտիկ Անդրէասեան՝ ատենադպիր, Տիկին Զարուհի Նշանեան՝ գանձապետ, Տիկին Զապէլ Մօրէնոն՝ կնքապահ, Տիկին Բեկրուհի Բիրենց՝ հաշուապահ, Տիկին Հրաչուհի Մատթէոսեան՝ խորհրդական, Տիկին Շահանդուխտ Սիսակեան՝ խորհրդական, Օր. Վիքթորիա Սէֆէրեան՝ խորհրդական, Պ. Կարապետ Թարագճեան՝ խորհրդական։

(Կնիք)

ԴՈՐԵ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

24 տարեկան երիտասարդ մը տուն կամ գործատեղիի մէջ շօֆէրութեան պաշտօն կը փնտռէ։ Դիմել հետեւեալ հասցէին.— Hagop Paragamian 261. Allée Jean d'Albert. Parc Hendès à Morsang s/ Orge S.et O.

FOYER FRANÇAIS-ի Զրի Դասաւանդութիւններ

Յառաջիկայ 3 Հոկտ. երկուշաբթի օր կը վերսկսին Foyer Français-ի հաստատած գիշերային ձրի դասաւանդութիւններ, որուն կրնան հետեւիլ երկու սեռ եւ ամէն տարիքի օտարականներ։

Դիմել եւ տեղեկանալու հետեւեալ հասցէներուն. —

3րդ թաղ. 2, Rue Ferdinad-Berthaud
4րդ — 6, Rue Hosp. St-Gervais,
5րդ — 23, Rue Cujas,
11րդ — 10, Rue Titon,
18րդ — 43, Rue des Poissonniers,
20րդ — Rue des Ramponneau,
Պուլոներ-Պիյանգուր, 87, Rue Thiers,
Պրզոն, 14, Rue Maurice-Berteau,
Սիւրէն, Ecole Jean Macé.

Դասերը տեղի կ'ունենան շաբաթը երկու գիշեր, ժամը 8.30էն 10,30։

Կանոնաւոր հետեւողները տարեվերջին կը ստանան վկայագիր, որ մեծապէս կրնայ օգտակար ըլլալ հետագային։

Հայկական մեծ դեղարան

13-15 Rue Colbert

Կեդր. նամակատան ճիշդ դէմը

Ձեր բոլոր գնումներուն, դեղօրէից եւ ուրիշ պէտքերու համար դիմեցէք դեղագործ

ՇԱՒԱՐՇ ԹԱՇՃԵԱՆԻ

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն

Grand Pharmacie de la Poste

Թատերական Ներկայացում

ԼԻՕՆԻ ՄԷՋ

Զարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի Մասնաճիւղի կողմէ։ 15 Հոկտեմբեր 1932, Շբ. երեկոյ ժամը 8.30ին Էմիլ Զոլաի շքեղ թատերասրահին մէջ Ղեկավարութեամբ Դերասան Թրագօճի՝ կը ներկայացուի

- Երեք հաջեր անապատին մէջ -

Տոմսերու գին՝ 5 - 4 - 3 ֆր։

Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններեն նկատի ունենալ սոյն թուականը։

ԱՆԹՐԱՍԻԹ - Anthracites

ամէն երկիրներէ ներածուած.

Ինչպէս նաեւ վառելանիւթի ամէն տեսակներ

ԱՐԵՆԱՆ ՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐՈՎ

H. SOUDJIAN

63 Rue Lepic - Paris 18e

Միակ ներկայացուցիչ ածուխի ամենագլխաւոր մթերանոցներու։

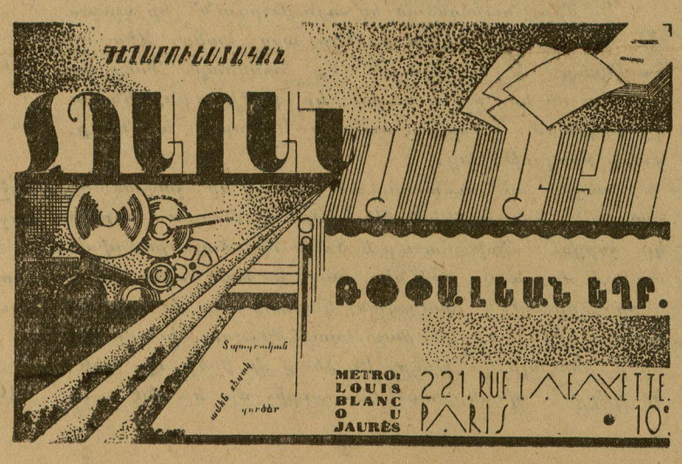

ՀՆԳԱՄԵԱԿԻ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

ՌՈՒՍ ՔԱՂԱՔԱՑԻԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Ֆրանսական «էօվր» թերթին աշխատակիցը, Ռ. Սիւսէ կը գրէ ռուս գործաւորներու կեանքին մասին.

— Ռուս գործաւորը կ'անցնէ բազմաթիւ զրկանքներու կեանք մը։ Այս զրկանքներէն ոմանց, ան «ապատօրէն յօժարած է», ինչպէս սնունդի անբաւականութիւնը, հանգստաւէտ պայմաններու եւ բնակարանի պակասը, զգեստեղէնի սահմանափակումը։ Սակայն մօտաւոր ապագայի մասին՝ յոյսը ամուր է, երբ «ծրագիրը» լրիւ իրականացած ըլլալով, ամէն մարդ պիտի աշխատի աւելորդին համար։

Կան ուրիշ զրկանքներ ալ, զոր Խորհ. Միութեան հպատակները չեն իսկ զգար։ Անոնք որեւէ գաղափար չունին անհատական ազատութեան վրայ։ Անոնք չեն կրնար երեւակայել զուարճութիւն մը, որ հաւաքական չըլլայ։ Ռուս ժողովուրդը կ'անգիտանայ ինքնատնորդը այն փոքրիկ գոհացումներուն, որոնց պաշտպանութեան համար, վստահեմ թէ Ֆրանսայի աշխատաւորները պատրաստ պիտի ըլլային նոր յեղափոխութիւն մը ընելու։

* *

Փոխարէն, խորհրդային վարչաձեւը գործաւորին կ'ապահովէ լուրջ առաւելութիւններ։ Առաւելագոյնը ապահովուած է մանուկներուն, նորածիններուն համար, որոնց թոյլ կը տրուի որ աշխարհ գան — որովհետեւ, որոշ չափով, ռուս կիները հնարաւորութիւն ունին մայրութիւնը մերժելու — ապահովուած է որ պակաս մը չունենան։

Ինամք, կաթի ձրի բաշխում — կնոջ կաթ, կամ ամլացեալ կաթ, մանկատուն, Լայկն, կազմակերպուած համաձայն գիտական առողջապահութեան մը կանոններուն, առողջ եւ առոյգ մանկիկներ կը հասցնեն։ Յետոյ, միշտ ձրի, եօթ տարուան համար, անոնք դպրոց կ'երթան։ Այս եօթ տարին տասնի պիտի վերածուի։

Ընդունակ տարրերուն համար, ամէն ուսում կարելի է։ Ռուսիա կ'ուզէ գիտուններու եւ մասնագէտներու ընտրանի մը կազմել։ Պէտք ունի։

Երբ դասաւանդութեան ժամերը լրանան, ապրելու ուրախութիւնը վայելող այս երիտասարդութիւնը կը վազէ մանուկներու յատուկ պարտէզները, խաղի դաշտերը եւ մարզարանները. իսկ արձակուրդին, մանչեր եւ աղջիկներ կը մեկնին դէպի համայնացուած գեղեցիկ կալուածներ։

Գործաւորին աշխատանքը ծանր է։ Ան իր հանգիստը կը գտնէ ակումբին մէջ, դասախօսութիւններ լսելով Քարլ Մարքսի եւ Լէնինի կամ հընդամեայ ծրագրի զարգացման վրայ։

Կինը ոչինչ ունի ընելիք իր տան մէջ, 9 քառ. մեթրնոց բնակարան մը — ուր միայն, անկողին մը կայ, սեղան մը դարան մը, քանի մը աթոռ եւ Լէնինի լուսանկարը։ Ճաշը կ'ընեն համադործակցական ճաշարանին մէջ։

Ամէն տարի, պետութեան ծախքով, երեք շաբթուան արձակուրդ կը վարձատրէ այս գործունէութիւնն ու եռանդը։ Մեծ-դուքսերու եւ հարուստ վաճառականներու դղեակներն ու ամարանոցները որոնք ազգայնացած են, կ'ընդունին ռուս ժողովուրդի զաւակները։

ԲԱՐԵԿԱՄ,

ԿԱՐԴԱ ԵՒ ԿԱՐԴԱՑՈՒՐ

ՄԱՐՏԿՈՅ-Ը

MÉRIDIONAL

Նպարեղէնի մեծ վաճառատուն

Ճոխ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական

Ուտեստեղէններու

ԱՌՕՏՈՒՄ ԳԱՒԱՌՆԵՐԸ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

8, Rue Châteaudun - Paris - 9e

Métro : Cadet - Le Peletier - N. D. Lorette

ԱՆԽԱՐԴԱԽ ԱԳՐԱՆՔ - ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

ԹԱՐՄ ԿԱՆԱՉԵՂԷՆ ԵՒ ՄՐԳԵՂԷՆ

❖ Կօշիկի արհեստանոց ❖

ՍՈՒՐԷՆ ԳԱՐԱԲԱՆԵԱՆ

ամէն տեսակ Կօշիկ կանանց յատուկ

Նրբաճաշակ, տոկուն եւ մաքչելի գիներով

Զոյգը՝ մեծաքանակի գինով

61, rue Piat - Paris :: Métro: Belleville

կարեւոր, Գործի Տէրերուն

Ռէֆլամի դարն է, յայտարարութեան բոլոր միջոցներէն պէտք է օգտուիլ։ Եթէ կ'ուզէք որ կոյրերն իսկ կարդան ձեր ծանուցումները դիմեցէ՛ք

OFFICE LAFAYETTE

226, Rue Lafayette, Paris (10e)

որ լաւագոյն գեղարուեստական եւ խիստ մաքչելի գիներով կը պատրաստէ թուղթի, լաթի եւ ապակիի վրայ ամէն տեսակ ազգեր։

ՄԷԹՐՕ՝ LOUIS BLANC TÉL. NORD 86 - 06

ՆՊԱՐԱՏՈՒՆ ԵՓՐԱՏ

Վահէ Իշխանեան

Արեւելեան եւ Եւրոպական նպարներ

Զկայ՝ չկայ, մաքուր եւ ազան։

9, Rue Jouye-Rouve, Paris (20e)

մէթրօ Պելվիլ

ՆՊԱՐԱՏՈՒՆ

ՀՄԱՅԵԱԿ ԻԶԳԱԼԱՅԵԱՆԻ

8, Allée Paul-Lafargue, Pavillon s.Bois

A la Coupe moderne

ԳԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ

Ճաշակաւոր աշխատանք,

Համեստ գիներ՝ ամէն խաղի մաքչելի.

198, Route Nationale, Viroflay

ԱՄԷՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

SEVA PARIS

REGISTERED TRADE MARK

Երկու գործիքներ որոնք զարմացուցին ամենէն դժուարահաճները։ Ամենէն ազնուական ֆօնօն որ միաժամանակ զարդ մըն է ու կրելի պերճանքի գործիք մը

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ Գ ԻՆՈՎ։

T. S. F.ի poste secteur ՄԸ

4 Lampes ամբողջ Եւրոպան ձեր տրամադրութեան տակ Appareilներ ամէն կարգի գիներով։

Ամէն տեղեկութեանց համար դիմել՝

Manufacture des Machines Parlantes "SEVA"

206, Rue Lafayette, Paris (10e)

Métro: Louis-Blanc

Սարքիչ

Ա. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

86, Rue Rébéval

Le Gérant : M. TAKEMDJIAN

Impr. "Arax" - Topalian Frères

221, Rue Lafayette - Paris (Xe)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Բնիկ Կ. Պոլսեցի Յակոբ Տօնիկեան՝ այլ անուամբ Խաչիկ Ժամկոչեան, որ վեց տարիներէ ի վեր անյայտացած է։

Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել յիշեալին կնոջը՝ Տիկ. Մարիամ Տօնիկեանի 2, Route de Choisy, PARIS 13

ՄԱՐՏԿՈՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄ

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ
ԼԵՒՈՆ ՄՕՋԵԱՆ
Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Ա. ԱԲՈՑԵԱՆ
Վ. ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

"Mardgotz"

Journal Arménien

Paraissant trois fois par semaine

Rédaction-Administration : Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն } 221, Rue Lafayette - PARIS (10e)

ԵՐԿՕՐԵԱՅ ՄՕՏ ԱՏԵՆԷՆ

Հասը Ֆրանսիէ 50 սանթիմ

ԿԻՐԱԿԻ
Septembre
25
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
1932
Ա. ՏԱՐԻ
№ 5

ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՒ ՊԱՐՏԵԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

Ա.

Գրեց Վ. ԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

Ընդհանուր չփոթութեան, մտքի վատութիւններու եւ յանցաւոր ծուլութեան այս օրերուն, եթէ հայ քաղաքական միտքը ցուրտ անդթութեամբ ու սառն արեամբ կարենայ եւ յաջողի ճակատէն դիմագրաւել Հայոց տարագիր ազգին առջեւ դրուած առաջնակարգ խնդիրները, ստիպուած պիտի ընէ սոյն արագ հաշուեյարգարը ու յանգի դաժան հաշուեկշռի մը, որ հետեւեալն է.—

Թուրքիան՝ յաղթական ու անոպայ, գրեթէ բոլոր ճակատներուն վրայ, իսկ Հայաստանը պարտուած ամենուրեք:

Ո՞ւր է Թուրքիոյ յաղթանակը:

Նախ հոգեպէս վերականգնած է թրքութեան բարոյական զէնքը: Կարելի է գիտուն խորհրդածութիւններով ու պարտուած մարդու դառնութեամբ կասկածի տակ դնել թուրք ցեղին զարմանալի ուժը, ասիական բարբարոս, դժնեմ ու տգէտ խորքէ մը՝ արդիական զգաստ այլ վճռական ձեւի մը յանգելու: Ինչ որ սակայն՝ անոգուտ ու զուր է ժխտել, հետեւեալն է: Թուրքը՝ որ խուժան մըն էր հոգեպէս մինչեւ երէկ, խրած անյատակ տգիտութեան եւ թանձր, գրեթէ յաւիտենական մոլեռանդութեան մը մէջ, դեկավարուած պալատական ու բանակային զեղխ, շուայտ, իգաբէն անգութ դասէ մը, որ հանգստի տարիներուն կը խորտարար մահիճներու գաղջ հեշտութեան մէջ, երգող կլկլակներու առջեւ, այսօր պրրկուած ու երիտասարդ՝ գերագոյն ու ճակատագրական ճիգ մը կ'ընէ, իր ասիական ծոյլ ու հեշտասէր հոգւոյն խորէն դուրս հանելու միայն առաքինութիւններ:

Այդ ճիգը, սխալ է դատել իր անմիջական արդիւնքով:

Կրնայ պատահիլ, որ առայժմ, արտաքին ձեւական յաղթանակներուկեղեւին տակ, ինչպէս կը պնդեն մեր կարգը ընկերները, շարունակէ ենջել ու յօրանջել յաւիտենական կարծուած Թուրքը,— այսինքն շուայտ, ծոյլ ու վայրագ արեւելքցին, կրնայ պատահիլ, որ այդ, ինչպէս ըսինք, արի ու ճակատագրական ճիգը,խրի իր յարուցած փոշիին եւ սուտ յոյսերու մոխիրներուն մէջ, այլ սակայն, գոյութիւն չունի եւ չէ ունեցած որեւէ գաղափարական շարժում, որ անհետ կորսուի ժողովուրդի մը հոգիէն, որ իր ակօսներուն մէջ, վաղը հնարաւոր չդարձնէ վերստին ծնունդն ու յարութիւնը նոր ու աւելի ուժգին շարժման մը:

Ու թո՛ղ ոչ ոք ուսերը թօթուէ ու զայրանայ, որ քէմալական երիտասարդութեան յարուցած աղմուկին, փորձած ճիգին, հետապնդած նպատակներուն գաղափարական շարժում որակումը դիւրութեամբ կը փակցնենք:Արդարեւ անշահախնդիր ու գաղափարական շարժման մըն է, որ հանդիսատես ենք, քէմալական ջուլիրին յաղթանակէն ի վեր: Այդ շարժումը դժուար է զետեղել, ընկերային ու քաղաքական որեւէ ընդունուած պիտակի տակ, բայց եթէ ինքնուրոյն ու դժուար քաջութիւնը ունենանք խոստովանելու եւ առանց յուզումի անդամահատելու մեր պատրանքներուն եւ դարաւոր ինքնավստահութեան այլեւս աղտոտ դիակը, պիտի հանդիպինք հետեւեալ տարրերուն, որոնցմէ իւրաքանչիւրը, արժանի են մանրակրկիտ ինքնութեան եւ վերլուծութեան:

Փորձենք համառօտակի թուել այդ տարրերը:

Նախ գրեթէ անվերադարձ կերպով հաշուեյարդարի ենթարկուած է ուսիկա ստուգապէս, հին սերունդը, որ իրապէս հին էր: Այդ սերունդը ծանօթ է բոլորին: Ան երկար ու սեւազգեստ, աւանդական ծոպը միջոցին մէջ թօթուելով ու համբիչը իր կոր քամակին

(Շար.ը Բ. էջ, 3րդ սիւնակ)

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Աշխատանքի նախարարութեան վերջին վիճագրութիւնը, սեպտ. 17ին, նպաստընկալ անգործներու թիւը ցոյց կուտայ 263 հազար, որոնց71,000ը կիներ:

Այդ թուականէն մէկ շաբաթ առաջ, անգործներու թիւն էր 263,978: Ուրեմն՝ մէկ շաբաթէն միւսը՝ 878ի նուազում մը:

ՄԱՀԱԹՄԱ ԿԱՆՏԻ ԿԸ ՏԿԱՐԱՆԱՑ

Կանտի որ քանի մը օր առաջ սկսաւ իր մտադրած ծոմապահութեանը սկսած է արդէն տկարութեան նշաններ ցոյց տալ: Նուազումներ կ'ունենայ: Ջայնը մարած է եւ դժուարութեամբ աչքերը բաց կը պահէ:

Կանտիի տկարացման լուրը առնելով՝ հնդիկ պետերը որ ժողով կը գումարէին, անմիջապէս Եարովտայի բանտը գացին, Կանտիի հետ խորհրդակցելու համար՝ անխոցելիներու աղանդին հետ կնքուելիք համաձայնութեան մասին, որուն կէտերը դեռ վերջնապէս չեն ճշդուած:

Կանտիի խորհուրդները լսելէ յետոյ, անոնք մեկնեցան, յաջորդ օրը կրկին ժողով գումարելու համար: Կը կարծուի թէ պիտի կրնան համաձայնութիւն մը գոյացնել:

ՍԵՐՊԵՒՑՈՒՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Պելկրատէն պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի միջեւ կնքուած է առեւտրական համաձայնութիւն մը, որ կը լրացնէ 1917ին կնքուած պայմանագրութիւնը:

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Իրաք Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՆՈՒՐԻ ՓԱՇԱՅԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թայմզ քննելով հարցերը որոնցմով պիտի զբաղի Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը, կը գտնէ որ գործնական տեսակէտով՝ քննելի հարցերուն մէջ ամէնէն կարեւորն է Իրաքի վրայէն անգլիական հոգատարութեան վերացումը: Նախ քան այդ՝ տեղի պիտի ունենայ Իրաքի մուտքը Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ՝ որուն պիտի հետեւի, 2 տարի առաջ՝ Պաղատտի մէջ կնքուած անգլեւ-իրաքեան դաշնագրին գործադրութիւնը:

Թայմզ յետոյ կը քննէ այն պայմանները որոնք անհրաժեշտ կը դարձնեն Իրաքի մէջ՝ անգլիական օդանաւային կայաններու պահպանումը եւ կ'աւելցնէ թէ դաշնագրի յօդուածներուն ուսումնասիրութիւնը ցոյց կուտայ որ, բրիտանական օդանաւային ուժերը՝ որոնք Իրաք պիտի մնան դաշնագրի տեւողութեան ընթացքին՝ այսինքն 25 տարի, սահմանուած են մասնաւորաբար պաշտպանելու Անգլիոյ օդային ճամբաները:

Գալով ընդդէմ ըմբոստացումներու՝ անոնց հաւանական օգտագործման, ինչպէս վերջերս պատահեցաւ կարգ մը ցեղախումբերու մէջ, այս հարցը պիտի կարգադրուի մասնագէտներու կողմէ: Թայմզ կասկած կը յայտնէ անկանոն զօրախումբերու դէմ օդանաւային գործողութեանց ազդեցութեանը եւ կ'եզրակացնէ.

— Քաղաքական տեսակէտէն, անտարամարտական կը թուի որկանոնաւոր պատերազմի մէջ՝ օդային ռմբակոծման դէմ եղող կառավարութիւն մը, կարենայ այդ միջոցը գործադրել անկանոն զօրքերու դէմ գործողութեանց ընթացքին: Հնդկական սահմանագլուխին վրայ, օդանաւերը շատ աւելի ատելութիւն ներշնչեցին քան ուրիշ միջոցներ եւ կասկածելի է որ այս գործիքներու գործածումը ազդու ըլլայ լեռնականներու դէմ»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Վտարուած ըլլալով հանդերձ, ինչպէ՞ս կը շարունակէք պահել Դաշնակցութեան անունը: Աւելին՝ ինչպէ՞ս կրնաք դուք ձեզ անուանել Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէ:Եւ իբրեւ այդպիսին հրատարակել ձեր պաշտօնաթերթ ՄԱՐՏԿՈՑը:

Ահա հարցումներ, որ մեզի կ'ուղղուին ոչ միայն մեր ընկերներէն, այլ եւ մեր համակիրներու շրջանակէն: Այս հարցումներու յարակցութեամբ է որ մեր շուրջը կը ստեղծուին համակրութիւններ եւ հակակրութիւններ: Նոյնիսկ սովորական աչքերու համար մեր պայքարին ելակէտն ալ այդ է արդէն: Հարցումներուն կարեւորութիւնը նկատի ունենալով որոշեցինք տալ անոնց պատասխանը մէկ անգամի համար եւ բոլորին:

Մինչեւ մեր «արտաքսումը» շարք մը դէպքեր պատահեցան: Լուծում, ընդվզում, ի վերջոյ՝ համակերպութիւն ու ԳՐԱՒՈՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ Բիւրոյի հետ: Գրաւոր համաձայնութեան նպատակն էր խաղաղ պայմաններու տակ գումարել մեր շրջանի 9րդ Շրջ. Ժողովը:

Հակառակ համաձայնագրի բուն ոգիին որ նախ քան Շրջ. Ժողով եղած դէպքերը հաշուեյարդարի ենթարկած էր, Բիւրոի ներկայացուցիչ ընկերը օգտուելով իր հանգամանքէն, հարցին փոխադարձ համաձայնութեամբ լուծուած կարգապահական կողմը ՎԵՐԱՐԾԱՐԾԵՑ եւ սուր կերպով ներկայացուց Ժողովին:

Իր իսկ առաջարկութեամբ եւ գրաւոր կերպով, Ժողովը դարձաւ դատական ատեան: Ամբողջ 7 օր քննեց դայն: Եւ ինչպէս Կ. Կոմիտէն Շրջ. Ժողովէն առաջ, Շրջանային Ժողովը իր կարգին, կազմակերպական կանոններու սահմանին մէջ, գերագոյն նպատակ ունենալով աշխատատանքներուն խաղաղ ընթացք տալ ու միաժամանակ, նախանձախնդիր Բիւրոյի բարոյական անձնաւորութեան վարկին, տուաւ նախ միաձայն որոշում մը: Ժողովը շրջանի ներքին խաղաղութիւնը պահելու մտօք, իրեն յանձնուած իրաւունքներէն եւ իր բացարձակ իրաւունքէն մաս մը զիջելով՝ առաջարկեց ամէնէն բանաւոր եւ բարերար լուծումը: Եւ գրեթէ միաձայնութեամբ, մէկ հոգի ձեռնպահ էր: Ժողովը շուտով վերահասու եղաւ որ բարձրագոյն մարմնի մտահոգութիւնները շատ հեռու էին կարգապահական ըլլալէ: Ձրըմարտութիւնը լրիւ տալու համար, պարտաւոր ենք աւելցնել որ Եւրոպայի Կեդր.Կոմիտէի անդամները իրենց բողոքները արձանագրել տալով բացակայեցան Ժողովէն:

Կեդր. Կոմիտէի անդամներու բացակայութեան, Շրջ. Ժողովը երկու երրորդի բացարձակ մեծամասնութեամբ վերընտրեց Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն:

Շրջ. Ժողովի էական գործը Կեդր. Կոմիտէի ընտրութիւնն է: Կանոնագրով սահմանուած իր անվիճելի իրաւունքը: Եւ Ժողովը նշանակեց իր մարմինը ու ցրուեցաւ:

Արդ՝ մինչեւ ԺԲ. Ընդհ. Ժողով մենք կանգուն կը մնանք՝ Եւրոպայի շրջանի միա՛կ կանոնաւոր Կեդր. Կոմիտէն: Կամ մինչեւ նոր Շրջանային Ժողովի մը բացումը: Որուն միայն իրաւունքն է ընդունիլ կամ մերժել մեզ: Մե՛նք, անտեղի եւ անհարկի կը համարենք ամէն միջամտութիւն մեր շրջանի ներքին գործերուն, մասնաւանդ Ընդհ. Ժողովի նախօրեակին: Որուն օրակարգը քննուած է մեր կողմէ եւ համապատասխան որոշումները տրուած:

Մենք, շարունակելով մնալ Կեդր. Կոմիտէ՝ պարզապէս հաւատարիմ կը մնանք իրաւասու Շրջ. Ժողովի կամքին: Որը նուրբ եւ անվիճելի պէտք է ըլլայ ո՛չ միայն մեզի համար այլ եւ բովանդակ Դաշնակցութեան համար:

Մեր կուսակցութեան համար վտանգ չկայ Շրջաններու օրինաւոր ժողովներուն տուած որոշումներու գործադրութենէն: Վտանգը եւ ցնցումը կուգան և անխուսափելի են եթէ մեղապարտ թուլութեամբ թոյլ տանք որ շրջաններուն արդէն կրճատուած իրաւունքները աւելի՛ եւս մկրատուին և շրջանները ընտրելու իրաւունքէն զրկուին:

Այո՛, վտանգը այդ է:

Եւ մենք (Կ. Կոմիտէ) ամբողջ շրջանով ծառացած ենք այդ սպառնալից վտանգին դէմ եւ ո եւ է գնով թոյլ չպիտի տանք որ մեր շրջանը գլխատեն եւ ԺԲ. Ընդհ. Ժողովի նախօրեակին ընտրելու իրաւունքէն զրկեն:

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ

✤ՆՇՄԱՐՆԵՐ✤

ԸՍՈՒԱԾ ԲԱՅՑ ՁԼՍՈՒԱԾ ԽՕՍՔԵՐ

Ընթերցողներս մեր միակ դրանագրուխ հայ ազատագրական պայքարին. պէտք է օգտագործել յանձնելով զայն այնպիսի ձեռքերու որոնք գիտնան շաւագոյն կերպով գործածել. ոչ զոհ դարձնել սակարանական անխոհեմ խաղերու եւ ոչ աղգային վերածել թրքոքի:

Լսել ձեւացուցին,բայց իսուսաքիեցան ուղղակի պատասխանել ու տեղեակի նայիլ մեր աչքերուն:

Ընթերցողներս

Կորիւր սուրբ է ու նուիրական, մի վախնաք կոուելէ, ինչպէս չվախցան մեր անմոռանալի հերոսներ: Եւ առաջարկեցիք հնարաւոր միջոցներ: Դեան անիրական եւ որ ծիծաղելի է. անմարդկային: Կարծես մեր դարաւոր թշնամին մեզ հանդէպ իր ոճիրը գործադրելու պարագային մարդկայնօրեն մտածեց:

Ընթերցողներս

Ունինք ազգային դաս մը որու իրագործման համար անհրաժեշտ է ստեղծել համազգային ճակատ՝ գետան բնական ու տեղին, բայց մոռցան ոմանց միայն ու սակարկեցին, որմէ օգտուեցաւ նորեն մեր դարաւոր թշնամին ու ետեւ բաղմնցաւ Ազգ. Դաշնակցութիւն կոչուած, զոնէ մեզ համար միակ ու միակ անարդարութիւն հոսող հաստատութեան մէջ եւ խնդաց մեր քթին:

Ինչ ըրին:

Տուին իրար հակառող յուշագիրներ: Ու մոռցան թէ Խրիմեանի շերեփի պատմութիւնը օրորոցի մանուկներն իսկ գիտեն:

Ընթերցողներս

Ինչ ըրին:

Տուին իրար հակառող յուշագիրներ: Ու մոռցան թէ Խրիմեանի շերեփի պատմութիւնը օրորոցի մանուկներն իսկ գիտեն:

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԱՇԼԻՃԻՆ

«Տէյլի Հէրըլտ» որ լաւագոյն տեղեակ է Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներու անցուդարձերուն, կը յայտնէ թէ ազատական նախարարներու հրաժարումը մօտալուտ է:Երկար վարանումներէ յետոյ, ազատական նախարարները յանգած են այդ եզրակացութեան, եւ կէս-պաշտօնական կերպով, իրենց մտադրութիւնը յայտնած են վարչապետին: Իրենց հրաժարումը՝ համաձայն սահմանադրական օրէնքին՝ թագաւորին պիտի ներկայացնեն՝ շաբաթ օր, նախարարաց խորհուրդէն յետոյ:

Աշխատաւորականներու պաշտօնաթերթը կը յայտնէ թէ ազատական նախարարներու այս որոշման մէջ՝ մեծ դեր խաղացած է Մնոտրն, որ վճռապէս չպիտի լքէ ազատափոխանակութեան դրութիւնը եւ ինքն իսկ պիտի հրաժարի, բողոքած ըլլալու համար Օթթաւայի որոշումներուն դէմ:

Եթէ այս լուրը իրականացայ, նախարարական 11 աթոռներն են որ պիտի պարպուին:

Ընթերցողներս

Ձեր գործը որոշ է ու հիմնական, հեռու կամ - կարկտան աշխատանքներ եւ մեր ազգային ուժերը ջլատող վնասակար վիճեր: Զրնեցին, եւ որ աւելին է արհամարհեցին: Եւ այդ է որ չենք ներեր:

Ու կ'ըսենք:

Ոչ մեկ ակնկալութիւն վերեն: Հաւատ ունենանք այս ժողովուրդի խոնարհ ու զոհաբերող դասակարգին վրայ, որ այսօր առանց կանխակալ կարծիքներու իր ուսին վերցուցած է այս նուիրական պարտականութիւնը եւ գործը պիտի հասցնէ իր վախճանին, պատուաւոր կերպով:

Յովհ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՄԵՆՔ ՀԱՄԱԴՐԵԼՈՒ ԵՆՔ

Գրեց՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Ընկեր մը, որուն անկեղծութեանը կասկածելու պատճառ չեմ ունեցած, որ իր զղոյշ բնաւորութեան եւ պահպանողական խառնուածքի պատճառաւ մնացած է ԴԻՐՔԻՆ միւս կողմը, կը գրէ ինծի:

«... Ձեր հինգին վտարումը չանթահարեց եւ յուսալքեց զիս: Պատմութիւնը կը կրկնուի: Ներկայ Բիւրօն որուն կորիզը 1919էն ի վեր նոյնը կը մնայ, մեր կուսակցական կեանքին մէջ ի չխանութիւնը պահելու անառողջ սիստեմ ընդունեց: Ներքին ահաբեկումը — «Սեւացրէք»ը: Վերջինը լաւ եւ ազդու զէնք մըն է հակառակորդի հանդէպ, ըստ իս վիճելի: Բայց, ներքին կեանքի այդ սիստեմը՝ անվիճելիօրէն անբարոյական զէնք է: Կուսակցութիւն մը չի կրնար վարդապետութեամբ ապրիլ, ինչ որ հեռաւոր ծրագիրներու մշուշով սնանիլ: Կուսակցութիւնները, մերինին պէս ճղակոտոր ժողովուրդի մէջ մանաւանդ, բարձր բարոյականով կրնան յարատեւել:

... Ցեղափոխական բարոյականը տարբեր պիտի ըլլայ, հասարակ բարոյականէն: Երբ հայ կեանքին բարոյական հիմունքները սարսած են, երբ մեր կուսակցութիւնը գաղափարօրէն ու կազմակերպօրէն թուլցած է, հայրենասիրութիւնը չատ է, իրական լիտր մը չունինք, Բրիստափորի, Սիմոնի, Թոմասի հասակով, մեզմէ ամէն մէկը պարտ է գուրգուրալ կազմակերպական կանոններու վրայ: Գոնէ կարգապահութեամբ, պէտք է փրկել երեւոյթները եւ կուսակցութիւնը անվնաս դուրս բերել այս փոխանցման վտանգներով լեցուն շրջանէն:

... Ճշմարիտ է որ 1919ի Բիւրո - կառավարութիւնը պէտք էր խստագոյնս պատժուէր: Կարսի աղէտը, Աւլեքսանդրապոլի դաշնագրին համար պէտք էր անոնք պետական արտակարգ դատարանի առջեւ դատուէին: Կարելի չէ մոռնալ այդ բոլորը: Հայոց պատմութեան մէջ մեր իշխանական բոլոր տուները հայրենի հողի ամէն մէկ թիզնոր կռիւով յանձնած են: Անանախընթաց է Կարսի պարագան: Տաւրոսի բարձունքներուն վրայ Հաճնոյ ժողովրդական դիմադրութիւնը 9 ամիս տեւեց: Կարսը որ Փբրվարիսլէն յետոյ աշխարհի երկրորդ բերդաքաղաքն էր, չկրցաւ 9 օր դիմանալ: Այս բոլորը ճիշդ են: Աւելի կսկծալին կայ: Անցնինք:

... Բայց, Բիւրո-կառավարութիւնը, արտաքսման անցնելէ առաջ, ինչպէ՞ս չի մտածեցաւ որ Հայաստանի մէջ մնացեալ ազգաբնակչութիւնը, ինչպէ՞ս չի մտածեցաւ որ Հայաստանի մէջ մնացեալ ազգաբնակչութիւնը, ինչպէ՞ս չի մտածեցաւ որ

Շար.ը Բ. էջ, 6րդ սիւնակ)

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՍՊԱՍԷ...

Երուանդունիներէն սկըսելով Հայոց քննական պատմութիւնը դարեր է չալկեր եւ եկեր կեցեր մեր դրան առջեւ։ Հայոց պատմութեան էջերը կը վիսան փառքի ու յաղթանակի եւ երբեմն արիական պարտութեան դրուագներով։ Բայց վհատութիւնն անծանօթ է հոն։

Գրուեր են անոնք ժամանակի գրչով ու հոն արձանացեր է Հայոց դարաւոր կեանքը։ Բայց դեռ մատեանը կիսաւարտ է ու կոյս էջեր իրենց պատմագրին կը սպասեն։

Հայոց պատմութիւնը կը սպասէ։

Կը սպասէ որո՞ւ՝ եթէ ոչ սերունդին որ կը հասնի անա։ Սերունդին՝ որ կը ձգտի անցեալի չեշտով ու ոճով պատմութեան գիրքը շարունակել։

Բաւ չէ քանի մը տասնեակ դարերու շառաւիղն ու ժառանգորդն ըլլալ։ կարեւորը այդ ժառանգին տէր կանգնիլն է։ չթողուլ որ դպչին անոր, չթողուլ որ անփոյթ ու յոգնած մարդեր վերջակէտը դնեն գրելով։— «Հայոց պատմութիւնը հոս կ'աւարտի»։

Ո՛չ, մարդե՛ր, դուք որ կը սիրէք «après moi le déluge» դիւրին ու չարամիտ նշանաբանը, հոս պիտի չաւարտի։

Անա կուգայ սերունդը որ կատաղօրէն ու վճռակամ կ'ուխտէ շարունակել պատմութիւնը «Par moi la vie et le bonheur» նշանաբանով։

Ու նախ կը զարնէ ձեր դրան ու կը հարցնէ ձեզ՝ որոնց ձեռքին մէջ էր աւանդը, ձեզ՝ որ Հայոց կեանքին ընթացք տալու վսեմ ուխտիրանքան գործին կոչուած էիք։ «Ի՞նչ ըրիք, ո՞ւր է ժողովուրդս։ ո՞ւր է հայրենիքս»։

Սերո՛ւնդ, դուն որ արդէն դէպի անցեալը կ'երթաս, ըսէ՛, պատասխանէ՛, եթէ չես ուզեր որ Հայոց պատմութեան դրքին մէջ սեւ շրջագիծ մը պարփակէ քու գրած էջերդ։— Ըսէ՛, արդարացի՛ր, եթէ չես ուզեր որ գալոց սերունդները չկամութեամբ ու ապահմարհանքով թղթատեն քու շրջանիդ պատմութիւնը։

Մեռնո՞ղ սերունդ, ըսէ՛, ի՞նչ ըրիր։

Խուսափիլն աւելորդ է ու լոութիւնն անզօր։ Պիտի ըսես ըրածդ ու չըրածդ։ Պիտի ներկայանաս հասնողներու առաջ՝ բայց արդարապաշտ դատարանին ու լսես վճիռը։

Իսկ դո՛ւ, սերունդ որ կը վազես հասնելու ու գործի լծուելու համար, նախ դիտէ շուրջդ։ տե՛ս Հայոց կեանքի ամայութիւնը։ չափէ անապատի հորիզոնները ու փնտռէ կրտսերներդ որ անդիտակցաբար կը խուսափին քեզմէ վազը ուրանալու համար քեզ։ Վազէ անոնց ետեւէն, հասքէ զանոնք ու այսպէս սկսէ քու պատմութիւնդ։ —

«Իմ ժողովուրդս մոլորած էր ու ցանուցիր, ես հաւաքեցի զայն, իմ ժողովուրդս մահամերձ էր, ես ապրեցուցի զայն»։

Քու առաջին գործդ պիտի ըլլայ հաւաքել բեկորները, ու կորով ներշնչել բոլոր յուսահատներուն։ Հաւատքի կայծ մը գտնել բոլոր անհաւատներուն մէջ։ Կար ժամանակ որ անհաւատ չէին անոնք։ ապիկար մարդիկ ու ապիկար մարդոցմով դէպքերը՝ անհաւատ դարձուցին զանոնք։ Տես թէ որքան դժուարին այլ նուիրական է գործը։

Սերո՛ւնդ որ կուգաս, սկսէ յեղափոխութիւնդ։

Յեղափոխութիւն մը յամառ ու վճռական՝ որ վարանում ու երկիւղ չի ճանչնար։ Յեղափոխութիւն մը որ դողի մը պէս անցնի սիրտէ սիրտ ու մարդէ մարդ, որ ամրապնդէ բոլոր տատամողներն ու ջրդեղէ բոլոր կամքերը։

Սերո՛ւնդ, որ կուգաս արհաւիրքէն ու կ'երթաս դէպի ապագան, նախ մարդերը յեղափոխէ, ապա դէպքերը յեղափոխելու համար։

Արմատախիլ վանէ բոլոր դիւրին ու ու յղփացած կեանքերու հրապուրիչ կոչումները ու բոլոր կամքերը պրկէ մէկ ուղղութեամբ։

Ամէնքը հայրենիքին համար, որպէսզի հայրենիքը ամէնուունն ըլլայ։

Այն ատեն կրնաս հպարտութեամբ ու հրճուանքով առնել գրիչն եւ անցեալի չեշտով ու ոճով պատմութեան գիրքը շարունակել։

Սերո՛ւնդ, գործի՛, Հայոց պատմութիւնը քեզ կը սպասէ։

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՒ ՊԱՐՏԵԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

վրայ, ծոյլ ձեռքերու մէջ շարժելէն, կը դարպասէր արեւմտեան դիւանագիտութեան ու կը ժպտէր մերթ ընդ մերթ Հայոց պատրիարքներուն եւ ականաւոր պատուանշաններ կը բաշխէր հայ փաշաներուն, նոյն ատեն սիրելով քրիստոնեայ կիներ ու Զատկին կամ Խթումին պայմանագրական այցելութիւններ տալով լուսաւորչական երեւելեաց, — քրիստոնեայ «էֆէնտի»ներուն։ Այժմ ո՛չ ոք իրաւունք ունի պնդելու թէ գոյութիւն ունի այս սերունդը, թէ գոյութիւն ունին նոր Ֆեամիլ փաշաներ, կամ սուլթանական նոր առաջին արարողապետներ ծրագրուած Թէվֆիք Բիւշիներու ամերիկեան ակնոցներուն տակ։ Ատիկա յանցաւոր վրէպ կ'ըլլայ եւ մեղադարտ ինքնախաբէութիւն։

Այս առնչութեամբ, եղած է նաեւ, մեզի կը թուի այլեւս մշտապէս, պատմութեան յորձանուտին մէջ, այդ հին սերունդին ջերմօրէն սիրելի յաւիտենական ու մահմեդական մտայնութիւնը, որ խարխլած ու իր բարոյական հիմքերը կորսնցուցած կայսերապաշտութիւն մը կը ջանար հաշտեցնել ո՛չ միայն իսլամ ժողովուրդներու համախմբման, այլեւ քրիստոնեայ չարքաշ ու չինարար ազգեր կայսրութեան ընդհանուր ջանքերուն հետ հաշտեցնելու քաղաքական ուղեգծի մը հետ, որ միջակ յաջողութեամբ մը դարեր տեւած է։

Արդար է և իրաւ և անառարկելի, որ այդ սերունդին մտայնութիւնը, դեռ կրնայ յապաղիլ, յամենալ ու յամառօրէն ընձիւղման նշաններ ցոյց տալ կարգ մը խաւերու մէջ։ Բայց ո՞ր սերունդն է, ո՞ր քաղաքակրթութիւնը, ո՞ր շրջանը՝ որ կրնայ ընդմիշտ կորսուիլ, յանկարծուստ ու յեղական կերպով անհետ չիջիլ ժողովուրդի մը կեանքին մէջ։ Տրամաբանական ու բնական կերպով, այդ մտայնութիւնը դեռ պիտի տեւէ ժամանակավրէպ անցեալի և մերթ քաղցր վերյիշումներու ձեւին տակ՝ թուրք անցեալապաշտ, ստուգօրէն ծոյլ եւ մեղկ, կնամոլ ու դիւրին կեանքի սիրահար ժողովուրդին հոգւոյն մէջ։ Ու ատիկա դուցէ ծառայէ որպէս զսպիչ, միշտ ու եթէ անհրաժեշտ է որպէս սանձող ու հաւասարակշռող՝ ծայրայեղ երիտասարդութեան արշաւի ընթացքին։ Ու այն յամեցող ուժն իսկ, որ չատերուն կը թուի թէ կրնայ արգելքէն քանդել նոր բարձրացող ու անընթաց, մակընթացութեան մէջ եղող շարժումը, կրնայ բնական այլ վարկածային թռող ձեւով մը, սատարել քէմալականութեան վերջնական յաղթանակին, զսպելով անոր աւելորդ կերպով խիզախ ու ազէտաբեր քայլերը։

Երկրորդ տարրը, որ նոյնպէս ուշադրաւ է և զոր կը յանձնենք, ամբողջ հայ մտաւորականութեան մասնաւոր ուշադրութեան, թուրք ջոլիրին, վայրագ ու ծոյլ խուժանին, արեան ախորժով, կոզոպուտի կրքով, հարստահարման բնազդական սանձարձակութեամբ մնած աներկրորդելի խաժամուժին, որ երբեք ազգութեան արդար պատուին չէր հասած ու չէ հասած դեռ, պատիճանական վերելքն է դէպի ազգութեան գաղափարն ու այդ գաղափարին անընդհատ, գուցէ մասնակի, այլ անառարկելի իրականացումը։ Ընկերներ կան, որ կը յամառին, քարոզչական նպատակներով, այլեւ հայ նժդեհ ազգին թոյլ բարոյականը զօրացնելու և բարձրացնելու մտօք, ուրանալ, մեղմել, ժլատութեամբ ստորագնահատել սոյն եղելութիւնը։ Ըստ մեզի թէ՛ աննպատակ և թէ վնասակար է ատիկա։ Հարկ է և անհրաժեշտ բարոյական աներկբայ քաջութեամբ ընդունիլ թանձրացեալ ճշմարտութիւնները։ Ու թուրքութեան դէպի ազգութիւն բարձրանալու ճիգը մէկն է այդ ճշմարտութիւններէն։

Ճշմարիտ է նաեւ, որ այդ ճամբով, թուրքը հասած է արդէն որոշ կէտի մը, պատմութենէն խլած է արդէն կարգ մը իրաւունքներ։ Այս յաջողութիւնները, կարելի է ընդունիլ, որ ներգոյակ ու բացարձակ արժէքէ զուրկ են, բայց պարտադրաբար կը ստեղծեն զարգացման յարմար ու յաջողութեան նպաստաւոր դեռին մը և մթնոլորտ մը՝ որ հնարաւոր կը դարձնէ, վաղը, նորոգ և երիտասարդ ազգի մը բնական կազմութիւնը։ Ու այստեղ, միանգամընդմիշտ բրտութեամբ, պէտք է մերժել երէց ընկերոջ մը բացայայտօրէն վիպական ու զգայնիկ պնդումը, որով թրքութիւնը ի բնէ անընդունակ կը համարուի արեւմտեան քաղաքակրթութեան իրացման։ Բնաւ ու երբեք՝ գոյութիւն չունին մարդկային զանգուածներ, որ ճակատագրօրէն դատապարտուած ըլլան յաւիտենական ոգիտութեան, իմացական ցած աստիճանի, մշակութային ամուլ ու յաւերժօրէն ստորադաս վիճակի մը։ Մնայուն, բացարձակ ու յաւիտենական քաղաքակրթութիւններ չկան, այլ կան յաբաբերաբար բարձր ու յառաջադէմ քաղաքակրթական վիճակներ, մշակութային ձեւեր, կենցաղային դրութիւններ։ Ու ո՛չ մէկ ազգ կ'իւրացնէ ամբողջապէս ուրիշ ազգի մը, կամ ազգերու խումբի մը քաղաքակրթութիւնը։ Հապա կը պաշտաճեցնէ զայն, կը յարմարցնէ իր հոգեկան կլիմային, իր ցեղային խառնուածքին, իր տեղագրական, տնտեսական ու աշխարհագրական դիրքին տուեալ օրինակը։ Այդ պաշտաճեցման ու յարմարեցման դժուար այլ կարելի աշխատանքին է որ լծուած է այժմ թուրք բարձրացող սերունդը։ Նախանշաններ կան՝ որ կրնայ այդ ճամբուն վրայ տեւական ու դրական քայլեր նետել։ Ո՛չ թէ հարկ է ժխտել այս երեւոյթը, առասպելական ջայլամին պէս, որ իր գլուխը կը խրէր աւազին մէջ, վտանգէն խուսափելու համար, այլ պէտք է զգուշանալ անկէ։ Անշուշտ հանճարեղ ու մեծ ազգը, ինքն է որ կը ստեղծէ իր քաղաքակրթութեան ու մշակոյթին ինքնօրէն տարրերը, բայց կան ու եղած են միշտ, որ կը հասնին քաղաքակրթական բարձր աստիճանի, ուսանելով ուրիշ ազգերու մօտ։ Իսկ այսօր, 1932ին, քիչ ազգեր կան, որ կրնան խուսափիլ ուրիշ քաղաքակրթութիւններու ներմուծումէն՝ մղումէն, փոխադարձ տուրքէն։

Կը հետեւի, որ դժուար է ընդունիլ թուրք որովայնին յաւիտենական ամլութեան այդ գաղափարը՝ որ կրնայ մեծապէս հաճոյ թուիլ մեզի, բայց չհամապատասխանելիրատ ու մերկ իրականութեան։ Թուրքը դանդաղօրէն բայց վստահաբար կը բարձրանայ ազգութեան։ Վաղ կամ անագան պիտի յաջողի պատշաճեցման իր այդ յամառ աշխատանքին մէջ։ Ու եթէ յաջողի, անժամանակ կերպով, այսինքն այն ատեն երբ հայ ազգը դեռ պատրաստ չպիտի ըլլայ ընդունելու այդ գրոհը, կրնանք այժմէն իսկ նախատեսել մեր վերջնական մահն ու փլուզումը։

Որովհետեւ, ի՞նչ է այն խառնուրդը որուն կ'ուզէ հասնիլ Թուրքիան։ Ատիկա իր բարբարոս, վայրագ, մարտունակ, այլեւ ագէտ ու իմացակնօրէն յետամնաց ցեղային խորքին վրայ պատուաստելն է արեւմտեան տնտեսական, մշակութային եւ ճարտարարուեստական յառաջդիմութեան տարրերը։ Ու մտածեցէք վայրկեան մը վաղուան Թուրքին վրայ, որ զաւակը պիտի ըլլայ այս միջավայրին, եթէ յաջողի ըլլալ։

Վաղուան Թուրքին, որուն մասին յաջորդով կ'ուզենք շարունակել մեր խօսքը։

Վ. Շ.

ՄԵՆՔ ՀԱՄԱԴՐԵԼՈՒ ԵՆՔ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

նելով ճարտար ռազմախաղ փորձեց։ Փոխանակ հաշիւ տալու, հաշուեպահանջ դուրս եկաւ։ Տեղին է գործածել ժողովրդական առածը. «ձարպիկ գողը՝ յանցաւոր կը բռնէ տանուտէրը»։

Եւ անոնք, Վիեննայի քօնֆէրանսին մէջ, յաջողեցան ծնունդ տալ մթնոլորտի մը, հաշիւ պահանջել բոլորէն եւ հաշիւ չտալ ոչ ոքի։ Դերերը շրջեցին եւ Ի. Ա.ի, Ա. Ա.ի, Մ. Վ.ի պէս ընկերները տապալեցին։ Բոլոր հին ու վեթերանները քշեցին ասպարէզէն, դառնացուցին, փաստերը սխալ արձանագրեցին եւ արտասահմանի կուսակցական բարձրագոյն իշխանութիւնը գրաւեցին ներքին ահաբեկումով, «սեւացրէք»ով։

Բայց, ստեղծեցին դոյա վիճակ մը կատարուած իրողութիւններու երկար շարքով մը։ Վիեննան կրկնուեցաւ 10րդի մէջ, ընկեր Ց. Ա. Շ. վէն, որ ճիգ ըրին դեկավարութիւնը փոխելու, Ղարաբաղի դէպքերու պատասխանատուութիւնները ճշդելու յուսահատեցան։ Ընդհ. ժողովը աւելի կարեւորութիւն կուտար քանի մը ֆրանքներու շոայլանքին, քան թէ հայ ժողովրդի ԱՐԵԱՆ ՇՈՒԱՅԼԱՆՔԻՆ։ Այս բոլորը ընդունելով հանդերձ, քանի որ երկրի մէջ չենք, քանի որ Վիեննայի fonֆերանսին մէջ չկրցանք տանքին մէջ։ Ու եթէ յաջողի, այսինքն այն ատեն երբ հայ ազգը դեռ պատրաստ չպիտի ըլլայ ընդունելու այդ գրոհը, կրնանք այժմէն իսկ նախատեսել մեր վերջնական մահն ու փլուզումը։

Որովհետեւ, ի՞նչ է այն խառնուրդը որուն կ'ուզէ հասնիլ Թուրքիան։ Ատիկա իր բարբարոս, վայրագ, մարտունակ, այլեւ ագէտ ու իմացակնօրէն յետամնաց ցեղային խորքին վրայ պատուաստելն է արեւմտեան տնտեսական, մշակութային եւ ճարտարարուեստական յառաջդիմութեան տարրերը։ Ու մտածեցէք վայրկեան մը վաղուան Թուրքին վրայ, որ զաւակը պիտի ըլլայ այս միջավայրին, եթէ յաջողի ըլլալ։

Ինչպէս ցեցէք մեր կուսակցութեան։

Պահեցէք Ձեր բոլոր դառնութիւնները, դժգոհանքները, անոնց անտերելի ու քրէական յանցանքներուն փաստերը, թղթածարտները ամփոփեցէք, կազմեցէք և յղեցէք Ընդհ. Ժողովին։ Հոգ չէ թող անկատ անցնի Ընդհ. Ժողովին կողմէ։ Անոնք կը մնան պատմութեան համար։ Հարկաւ օր մը մենք պիտի դառնանք հայրենիք, հոն կը տեսնանք այս մարդոց հաշիւը։ Որովհետեւ, միայն հոն կարելի է տեսնել։ Արտասահմանը. օ՜ ձգեցէք, հողը գլխուն։ Տասնեակ մը երկիրներու մէջ ցրուած, շրջաններուն մեծամասնութիւնը անհաղորդ պիտի մնան ձեր շարժումներուն, ձեր ձգտումներուն, ապրումներուն։ Անոնք վարժ են, փորձ, կուսակցական բոլոր միջոցները ի ձեռին ունին, պիտի խեղաթիւրեն դէպքերը, պիտի վարկաբեկեն ձեզ։ Անոնք բնաւ չպիտի խօսին ձերշարժմանմասին։ Պիտի խօսին ձեր շարժման առթիւ։ Նախ պիտի սեւցնեն անձերը, պիտի պոռան, կանչեն որ ձեզի հետ գաղափարական տարակարծութիւն չունին։ Երբէ՛ք հրապարակ չպիտի դան ձեր դէմ, մաքուր, միամիտ շնկերներու կուսակցասիրութեան վրայ պիտի կոթնին։ Ականջ ականջ փափուքներով ձեր շուրջ ջղայնոտ մթնոլորտ պիտի ստեղծեն։ Փրօվաքասիօնները իրարու պիտի յաջորդեն, դուք չպիտի դիմանաք, պիտի գայթակղիք, կանգնած էք թեք մակարդակի վրայ։ Պիտի սահիք, իյնաք։ Անոնց հացին իւղ պիտի քսէք, անոնք «կուսակցութիւնը ճերիճն դաւադրութիւնե մը փրկեցինք ըսելով» ժան դափնիներ պիտի շահին։ Հեռաւոր Պարսկաստանի, Ամերիկայի ընկերները անիրազեկ ձեր շարժումին, նախապաշարուած՝ իրաւունք պիտի տան անոնց։ Դուք, ժամանակավրէպ ձեր այս շարժումով էլի չորս տարուայ համար կ'ապահովէ անոնց իշխանութիւնը։ Դուրսէն ձեր ճնշումը, ներսէն անոնց կատաղի դիմադրութիւնը ուժգնորէն պիտի ցնցէ կուսակցութիւնը։ Վերջապէս ինչ որ ալ ըլլայ այս շարժման հետեւանքը, կուսակցութիւնը ուժասպառ ու թուլցած դուրս պիտի գայ։

Այսօր, մենք, կազմակերպուած ուժի պէտք ունինք, խղճահարեցէք ու խնայեցէք պուած ուժի պէտք ունինք, խղճահարեցէք ու խնայեցէք Դաշնակցութեան...»։

Սիրելի՛ Ընկեր X... !

Կը գտնուինք այնպիսի վիճակի մէջ որ ես տուի գրեթէ քու ամբողջ նամակդ։ Ներէ՛ ինձի այս արարքիս համար։ Անանխասպաշար կերպով և ուշադրութեամբ կարդացի զայն։ ՀԻՄԱ ԼՍԷ։

Մ. Գ.

Օրն է որ մեր արիւնաներկ դրօշը վեր բռնած անվեհեր քալենք այն ճամբէն որ ձգեցին մեզ իբր աւանդ։ Այլապէս երիտասարդական այս ալիքը պիտի ցամքի օտար հողի սընունդէն։

Խ. ԱՐԱԽԶԻՆՃԵԱՆ

Փ. տր Շերիւի

ՄԵՆՔ ՄԵԶԻ...

Տարիները կ'անցնին եւ հայ ժողովուրդը, մանաւանդ երիտասարդութիւնը ձուլման ճամբան բռնած են, յոգնած անկայուն կեանքի եւ թափառաշրջումի տառապանքներէն։ Իրաւունք ունին։

Ունին կամ ոչ։ Ես այն գիտեմ որ այսօր, երբ աւելի ազատութիւն կը վայելեն, քան թրքական լուծին տակ, տակիցալ դժգոհ, բաղմութիւն են անոնք, որ կամովին կը բռնեն օտարացման ճամբան, ի խնդիր պատառ մը հացի։ Ազգուրացի հոգիով անձեր են առանց։ բայց աւելի վատ են անոնք որ ազգին ինքնակոչ ղեկավարներն են դարձեր։ Ձե՞ն տեսներ վանդը որ կը սպառնայ հալեցնել գաղթահայութիւնը։ Չի բաւեր գրել, ճառել ու հաւաք կանչել։ Պէտք է շարժիլ ու գործել մանաւանդ։

Նպատակին իրագործման համար, պէտք է հանդիսաբը զոհել գիտնալ։

Բայց ընողը ո՞վ։

Ձե՞ն ըներ։ Պէտք է պարկեշտութիւնը ունենան գտնէ ձգելու անոնց որ կամք ունին ու գործել կ'ուզեն, կորով ունին ու գիտեն զոհուիլ։ ուժ ունին ու չեն գիտեր վհատիլ։

Ռօման ԱՂԲԱՐԻԿ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՍ

«Մարտկոց» ը արդէն դարձեր է մեր երիտասարդներուն զուրգուրանքի առարկան։ որովհետեւ ան կը խօսի մեր սրտին ու նաեւ մեր մտքին։

Տասը տարի առաջ, երբ դեռ պատանի էինք և հազիւ ազատած թուրք նախճիրէն, վայրագ ճակատագիրը՝ հայրենազուրկ և ընչազուրկ մեզ նետեց օտար ափերու վրայ։ Մեր մէջ շատ թարմ էին հայրենի յուշերը, թարմ էր մեր մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը և դեռ վառ էր մեր սրտերուն մէջ վրէժի ոգին։ Եւ անա կը և դեռ վառ էր մեր սրտերուն մէջ վրէժի ոգին։ Եւ անա մեր առաջին գործն եղաւ նեռուիլ Հ.Ց. Դաշնակցութեան գիրկը, որ մեր հոգեկան ծարաւը յագեցնող միակ կուսակցութիւնը կը հանդիսանար ու կը մնայ հայ իրականութեան մէջ։ Տասը երկար տարիներ հաւունցանք Դաշնակցութեան ընտանիքին մէջ։ Պատանի էինք, եղանք երիտասարդներ։ զգացումի ուժգնութենէն անցանք առողջ մտածումներու տիրական թելադրութեան։ և այսօր, եկած կը նկատենք ժամանակը որ մեր կուսակցութիւնը վերադառնայ իր հին տարիներու ճամբուն, այն նպատակին, որ շատ ու շատ հեռու է ներկայի սև ու դժնդակ կացութիւնը նախատեսելէ։

Ճշդել պատասխանատուութիւնները, փոխել դեկավարութիւնը, մաքուր մարդիկ գործի կապել, գուցէ նուազ խելացի բայց աւելի բարեխիղճ եւ աւելի ժողովրդասէր, այո՛, քանի որ այս բոլորը չեղան ժամանակին, եւ հայ ժողովուրդի բարոյական ու նիւթական կեանքը արագ քայքայման ընթացք առած է։ վստահ եղէք, որ յետադարձ ամէն քայլ անախորժիմ է (ժամանակավրէպ) ու. չունենալով որեւէ անմիջական օգուտ ,մեր կուսակցութիւնը պիտի ենթարկէ սպառիչ ցնցումներու, որոնք կրնան ճակատագրական ըլլալ։

Խնայեցէք մեր կուսակցութեան։

Պահեցէք Ձեր բոլոր դառնութիւնները, դժգոհանքները, անոնց անտերելի ու քրէական յանցանքներուն փաստերը, թղթածարտները ամփոփեցէք, կազմեցէք և յղեցէք Ընդհ. Ժողովին։ Հոգ չէ թող անկատ անցնի Ընդհ. Ժողովին կողմէ։ Անոնք կը մնան պատմութեան համար։ Հարկաւ օր մը մենք պիտի դառնանք հայրենիք, հոն կը տեսնանք այս մարդոց հաշիւը։ Որովհետեւ, միայն հոն կարելի է տեսնել։ Արտասահմանը. օ՜ ձգեցէք, հողը գլխուն։ Տասնեակ մը երկիրներու մէջ ցրուած, շրջաններուն մեծամասնութիւնը անհաղորդ պիտի մնան ձեր շարժումներուն, ձեր ձգտումներուն, ապրումներուն։ Անոնք վարժ են, փորձ, կուսակցական բոլոր միջոցները ի ձեռին ունին, պիտի խեղաթիւրեն դէպքերը, պիտի վարկաբեկեն ձեզ։ Անոնք բնաւ չպիտի խօսին ձերշարժմանմասին։ Պիտի խօսին ձեր շարժման առթիւ։ Նախ պիտի սեւցնեն անձերը, պիտի պոռան, կանչեն որ ձեզի հետ գաղափարական տարակարծութիւն չունին։ Երբէ՛ք հրապարակ չպիտի դան ձեր դէմ, մաքուր, միամիտ շնկերներու կուսակցասիրութեան վրայ պիտի կոթնին։ Ականջ ականջ փափուքներով ձեր շուրջ ջղայնոտ մթնոլորտ պիտի ստեղծեն։ Փրօվաքասիօնները իրարու պիտի յաջորդեն, դուք չպիտի դիմանաք, պիտի գայթակղիք, կանգնած էք թեք մակարդակի վրայ։ Պիտի սահիք, իյնաք։ Անոնց հացին իւղ պիտի քսէք, անոնք «կուսակցութիւնը ճերիճն դաւադրութիւնե մը փրկեցինք ըսելով» ժան դափնիներ պիտի շահին։ Հեռաւոր Պարսկաստանի, Ամերիկայի ընկերները անիրազեկ ձեր շարժումին, նախապաշարուած՝ իրաւունք պիտի տան անոնց։ Դուք, ժամանակավրէպ ձեր այս շարժումով էլի չորս տարուայ համար կ'ապահովէ անոնց իշխանութիւնը։ Դուրսէն ձեր ճնշումը, ներսէն անոնց կատաղի դիմադրութիւնը ուժգնորէն պիտի ցնցէ կուսակցութիւնը։ Վերջապէս ինչ որ ալ ըլլայ այս շարժման հետեւանքը, կուսակցութիւնը ուժասպառ ու թուլցած դուրս պիտի գայ։

Այսօր, մենք, կազմակերպուած ուժի պէտք ունինք, խղճահարեցէք ու խնայեցէք

Դաշնակցութեան...»։

Սիրելի՛ Ընկեր X... !

Կը գտնուինք այնպիսի վիճակի մէջ որ ես տուի գրեթէ քու ամբողջ նամակդ։ Ներէ՛ ինձի այս արարքիս համար։ Անանխասպաշար կերպով և ուշադրութեամբ կարդացի զայն։ ՀԻՄԱ ԼՍԷ։

Մ. Գ.

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ՕՏԱՐ ԹԵՐԹԵՐԸ

Զինաթափութիւնը եւ Գերմանիա

Գերմանիա որ կը մերժէ իր ներկայացուցիչը դրկել զինափութեան ժողովին, իր ընթացքը կ'արդարացնէ յայտարարելով թէ բնաւ գործած չէ իրեն վերագրուած զանցառումները եւ հետեւաբար չի կրնար ընդունիլ քննութեան ենթարկուելու առաջարկը։

Գերմանիոյ այս դիրքին հանդէպ, քննելով Անգլիոյ ընթացքը, Ֆրանսական թերթերը կը յայտնեն զանազան կարծիքներ։

Լ'Օմ Լիպրը կը գրէ.

— «Սկիզբը, անգլիական կարգ մը թերթերու մէջ, հաճոյքով կարդացինք պարկեշտ ու ճշգրիտ բացատրութիւններ՝ Գերմանիոյ ընթացքին մասին։ Անգլիական ժողովուրդը տեղեակ կը պահուէր Գերմանիոյ վրէժխնդրական եւ զինապաշտ ոգեւորութենէն։

«Ցեղոյ սակայն, ճշմարտութեան այս նշոյլները անյայտացան թանձր ամպերու տակ։ Անգլիական մամուլը աշխարհի մէջ տարածեց մեզ համար վհատեցնող յօդուածներ եւ հեռագրեր։ Պէտք էր անգլիական կառավարութեան շուրջն ստեղծել Պերլինի տեսակէտին ի նպաստ մթնոլորտ մը, եւ այս պայքարը շուտով տարածուեցաւ Փարիզի մէջ։ Ձեմ ուրանար որ Պ. Էրիօ մեծ պայքարներ ունի մղելիք։ Բայց ու վերջապէս կը թուի թէ, զինավաղքի դէմ անոր կորովի գործունէութիւնը ջլատելու համար, ամէն միջոց գործածուած է։

«Թնդանօթները, օդանաւերը. ռազմանիւթերը զոր գերման սպայակոյտը կը հայթայթէ ամէն տեղէ, չեն կազմեր իր միակ զէնքերը։ Սատովայի եւ Սրտանի աւանդութեամբ- ան գիտէ թէ պէտք է ամէն տեղ ազդել հանրային կարծիքին վրայ, երբեմն զայն հմայել, եւ միշտ խաբել։

«Այնքան ալ անկա՞մ կամ անբա՞ն ենք որ չհասկնանք մեր պարտականութիւնը մեզ հանդէպ»։

Անգլիա կ'ընդունի թէ Վերսայլի դաշնագրով նախատեսուած քննութեան իրաւունքը Գերմանիոյ սպառազինական վիճակին մասին, կրնայ վիրաւորել Գերմանիոյ արժանապատուութեան զգացումը։

Այս մասին, Ավրնիր կը գրէ.

— «Լաւ. Բայց եթէ կ'ընենք թէ Գերմանիա խորամանկութեամբ խախտեց դաշնագրին տրամադրութիւնները, կը հաստատենք նաեւ որ, բաղդատմամբ 1914ի, զինաթափ եղանք 50 առ հարիւր համեմատութեամբ եւ մեր ուժերն ու պաշտպանութեան միջոցները նուազեցուցինք այնքան, ճիշդ որչափ որ պէտք էր մեր ազգային պաշտպանութեան համար։ Կը հաստատենք նոյնպէս թէ, Իտալիա, քաղաքական խումբերու եւ երիտասարդութեան զինուորականացման մասին կը հետեւի Գերմանիոյ քաղաքականութեան։ Լաւ ուրեմն ,փոխանակ քննելու միայն Գերմանիոյ զինական ուժը, թող քննեն ամբողջ Եւրոպայի զինական վիճակը՝ դաղտնի թէ ոչ։ Գերմանիա, այդ կերպով ենթարկուած պիտիըլլայ ընդհանուր վիճակին, որով, չպիտի կարենայ իր արժանապատուութիւնը վիրաւորուած նկատել։ Գալով մեզի, վախ չունինք...

«Ուշ կանուխ, այս փոխադարձ հսկողութեան չէ՞ որ պէտք է յանգիլ։ Սկըսինք ուրեմն անմիջապէս եւ տեսնենք թէ ի՞նչ կայ»։

* * *

Իսկ Ժուռնալ կը գրէ.

— Պէտք է շնորհակալ ըլլալ Անգլիոյ որ, մեծ եւ ազնիւ ազգի մը վայել հեղինակութեամբ, յայտնեց թէ Վերսայլի դաշնագիրը միշտ կանոն է։

Այս ըսելով մէկկողմ,տիպուած ենք հաստատել թէ,մէկ ամիսէ ի վեր միջազգային մթնոլորտը թունաւորող հարցին հիմունքին մասին, Անգլիոյ կառավարութիւնը չի բաժներ Փարիզի կառավարութեան կարծիքը, քանի որ ան համամիտ է հաւասարութեան համբաւաւոր սկզբունքի ճանաչման»։

ՄԵՆՔ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՍՊԱՍԷ...

Երուանդունիներէն սկըսելով Հայոց քննական պատմութիւնը դարեր է չալկեր եւ եկեր կեցեր մեր դրան առջեւ։ Հայոց պատմութեան էջերը կը վիսան փառքի ու յաղթանակի եւ երբեմն արիական պարտութեան դրուագներով։ Բայց վհատութիւնն անծանօթ է հոն։

Գրուեր են անոնք ժամանակի գրչով ու հոն արձանացեր է Հայոց դարաւոր կեանքը։ Բայց դեռ մատեանը կիսաւարտ է ու կոյս էջեր իրենց պատմագրին կը սպասեն։

Հայոց պատմութիւնը կը սպասէ։

Կը սպասէ որո՞ւ՝ եթէ ոչ սերունդին որ կը հասնի անա։ Սերունդին՝ որ կը ձգտի անցեալի չեշտով ու ոճով պատմութեան գիրքը շարունակել։

Բաւ չէ քանի մը տասնեակ դարերու շառաւիղն ու ժառանգորդն ըլլալ։ կարեւորը այդ ժառանգին տէր կանգնիլն է։ չթողուլ որ դպչին անոր, չթողուլ որ անփոյթ ու յոգնած մարդեր վերջակէտը դնեն գրելով։— «Հայոց պատմութիւնը հոս կ'աւարտի»։

Ո՛չ, մարդե՛ր, դուք որ կը սիրէք «après moi le déluge» դիւրին ու չարամիտ նշանաբանը, հոս պիտի չաւարտի։

Անա կուգայ սերունդը որ կատաղօրէն ու վճռակամ կ'ուխտէ շարունակել պատմութիւնը «Par moi la vie et le bonheur» նշանաբանով։

Ու նախ կը զարնէ ձեր դրան ու կը հարցնէ ձեզ՝ որոնց ձեռքին մէջ էր աւանդը, ձեզ՝ որ Հայոց կեանքին ընթացք տալու վսեմ ուխտիրանքան գործին կոչուած էիք։ «Ի՞նչ ըրիք, ո՞ւր է ժողովուրդս։ ո՞ւր է հայրենիքս»։

Սերո՛ւնդ, դուն որ արդէն դէպի անցեալը կ'երթաս, ըսէ՛, պատասխանէ՛, եթէ չես ուզեր որ Հայոց պատմութեան դրքին մէջ սեւ շրջագիծ մը պարփակէ քու գրած էջերդ։— Ըսէ՛, արդարացի՛ր, եթէ չես ուզեր որ գալոց սերունդները չկամութեամբ ու ապահմարհանքով թղթատեն քու շրջանիդ պատմութիւնը։

Մեռնո՞ղ սերունդ, ըսէ՛, ի՞նչ ըրիր։

Խուսափիլն աւելորդ է ու լոութիւնն անզօր։ Պիտի ըսես ըրածդ ու չըրածդ։ Պիտի ներկայանաս հասնողներու առաջ՝ բայց արդարապաշտ դատարանին ու լսես վճիռը։

Իսկ դո՛ւ, սերունդ որ կը վազես հասնելու ու գործի լծուելու համար, նախ դիտէ շուրջդ։ տե՛ս Հայոց կեանքի ամայութիւնը։ չափէ անապատի հորիզոնները ու փնտռէ կրտսերներդ որ անդիտակցաբար կը խուսափին քեզմէ վազը ուրանալու համար քեզ։ Վազէ անոնց ետեւէն, հասքէ զանոնք ու այսպէս սկսէ քու պատմութիւնդ։ —

«Իմ ժողովուրդս մոլորած էր ու ցանուցիր, ես հաւաքեցի զայն, իմ ժողովուրդս մահամերձ էր, ես ապրեցուցի զայն»։

Քու առաջին գործդ պիտի ըլլայ հաւաքել բեկորները, ու կորով ներշնչել բոլոր յուսահատներուն։ Հաւատքի կայծ մը գտնել բոլոր անհաւատներուն մէջ։ Կար ժամանակ որ անհաւատ չէին անոնք։ ապիկար մարդիկ ու ապիկար մարդոցմով դէպքերը՝ անհաւատ դարձուցին զանոնք։ Տես թէ որքան դժուարին այլ նուիրական է գործը։

Սերո՛ւնդ որ կուգաս, սկսէ յեղափոխութիւնդ։

Յեղափ

ԳԱՅԼԻ ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՈՐ ԸՍՏ ԽԱՐՏՈՑԻ...

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԽՈՀԵՐ ԵՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

ՄԱՐՏԿՈՑԻ նախորդ թիւին մէջ, կարդացիք թէ Ամերիկայի հնարամիտ խաղխաղցիները խօսելու մրցում մը սարքած են, թոյլ տալով որ մրցորդները իրենց շրթները շարժեն ու ձայն մը հանեն: Հոգ չէ թէ ժամեր տեւող անընդհատ շարժումը ի՞նչ ձեւեր կրնայ տալ շրթներուն եւ անդադար բռնող կոկորդը ի՞նչ ոռնոցներ կրնայ արձակել:Ուզուածն ալ արդէն այդ է: Զէ՞ որ զուարճալիք պէտք է: Ու զուարճալիքին մէջ ալ նորութիւն:

Իսկ մենք որ շատ բան ունինք սորվելիք եւրոպական եւ ամերիկեան խաղխաղրութիւններէն, չպիտի՞ կրնայինք ի նը-պատաս մեզի դաս մը հանել:

Այսպէս, օրինակ: Կը ճանչնանք հայ հրապարակի բոլոր բանախօսները, տարիներ առ-բողջ՝ ըսելով ըսելով՝ գոց ը-ուած ենք անոնց բոլոր ըսածները, ըսելիքներն ու չըսելիքներն ալ:

Ու այդ աղմուկին մէջեն, իւրեցնք մէկը թերեւս, առա՞ց գիտնալու պիտի արտասանեն խօսքը՝ որ ազգին փրկութեան ճամբան պիտի բանայ:

Կ'ըսեն թէ մեծ գիւտերը՝ դիպուածի արդիւնք են:

Կրնայ ըլլալ որ մեծ խօսքերն ալ յիմարութեան արդիւնք ըլլան:

ԽԱՐՏՈՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՕՐԱԿՈՉ

1910ի ծնունդները ամէն կողմէն խանդավառութեամբ կը պատասխանեն զօրակոչին: Հայաստանի կառավարութիւնը հրատարակած է նոր որոշմագիրը, որուն համաձայն, հաւաքական մնաբերութիւնները ստիպուած են անհրաժեշտ օգնութիւն ցոյց տալ զինուորներու ընտանիքներու, մշակել անոնց մնամերձ մնաբերութիւններու հողերը, կատարել բերքահաւաքը, փայտ կտրել, նորոգել բնակարանները, ձի տալ անձնականներիքներու համար եւն. եւն.:

Նորակոչները նախ կ'ենթարկուին բժշկական քննութեան եւ անգամ մը որ որոշուի անոնց զօրագունդը, անոնց ժամանակ կը տրուի իրենց անձնական եւ ընտանեկան գործերը կարգադրելու: Միջնակարգ կրթութիւն ունեցողները վեց ամիս, իսկ մնացածները երկու տարի:

Նոր հրամանագրով մը փոքր. նական զօրակոչի ենթարկուած են նաեւ 1903, 904, 905, 907, 908 եւ 909 ծնունդները:

ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻՆ

Կառավարութեան որոշումով, այս տարի ամենայեւտ-մնաց գիւղերու մէջ իսկ նորանոր վարժարաններ բացուած են: Քանաքէռի շրջանին մէջ այս տարի պիտի գործեն 40 առաջին աստիճանի (նախակրթարան) դպրոցներ, 9 միջնակարգ վարժարաններ և մէկ մանկավարժական գործնական դասընթացք:

Արթիկի շրջանին մէջ հիմնովին վերանորոգուած են 46 գիւղերու դպրոցական շէնքերը: Նկատելով որ այդ շրջանի բնակչութեան վրայ նոր գաղթականներ ալ աւելցած են:

Որոշուած է այս տարի բանալ նաեւ երկու նոր դպրոցներ: Ուսուցիչի մեծ պահանջ կայ եւ ամէն կողմէ • դիմում կը կատարեն կրթական գործավարութիւն: Դիլիջանի մէջ արձանագրուած են 7834 երկսեռ աշակերտներ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳՊՐՈՑՆԵՐԸ

Երեւան ունի երկու մեծ եօթնամեայ վարժարաններ,— «Շահումեան» (միջազգային) և «Աբովեան» (հայկական):

«Շահումեան»ը Երեւանի ամենամեծ դպրոցներէն է:Ունի առաջին աստիճանի 17 դասարան, երկրորդ աստիճանի՝ 30 դասարան, ընդամենը 47 դասարան: Հայկական բաժինը ունի 27 դասարան, ռուսականը՝ 12, թրքականը՝ 8: Աշակերտութեան ընդհանուր թիւն է 1768: Հայերուն թիւն է 1395, Թուրքերունը՝ 243, Ռուսերունը՝ 116, ուրիշ ազգեր՝ 14:

«Աբովեան» ունի 1318 աշակերտ, 33 դասարան,

Երկու դպրոցներն ալ ունին, ընկերային գիտութեան, բնագիտութեան, թուագիտութեան եւ լեզուի դասեր:

«Աբովեանի աշակերտներէն 150 հոգի ճաշ կը ստանան, 25 հոգի նպաստ, 120 հոգի գրենական պիտոյքներ:

«Շահումեան»ի աշակերտներէն թոշակ կը ստանան 35 հոգի, ճաշ՝ 100 հոգի: Զքաւոր աշակերտները ստացեր են գրենական պիտոյք, ինչպէս նաեւ ձրի տոմսեր՝ շրջուելու համար մշակութային կեանքի ներկայացումներէն:

«Աբովեան» այս տարի տուած է 202 շրջանաւարտ, իսկ «Շահումեան» 320:

ԳԱՂԹԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՍՈՒՐԻԱ

ՄՈՒՍԱ ԼԵՐԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

Անցեալ կիրակի, Սուրիոյ մեր հայրենակիցները, Մուսա լերան վրայ՝ բացումը կատարեցին Սուէտիոյ յաղթական հերոսամարտին յուշարձանին:

1915ին, երբ թրքական վայրագութիւնը իր գերդիւային ընդունակութիւններուն փաստը կուտար, ու զինաթափ հայութիւնը կը ջանար բնաջնջել աքսորի և ջարդի ճամբաներուն վրայ, Սուէտիոյ կորովի հայութիւնը, մէկ ամիսէն աւելի տեւող հերոսական դուպարէ մը յետոյ, կռնակը կուտար Մուսա Լերան, հուսկ ուրեմն ապաստանելու համար ֆրանսական «Ժան տ'Արք» զրահաւորը:

Այդ քաջարի դիմադրութեան յիշատակը յաւերժացնելու համար է որ Սուէտացիներու ջանքերով, Մուսա լերան գագաթը կը կանգնի հոյակապ արձան մը, գործը՝ ճարտարագէտ Պ. Մ. Ալթունեանի:

«Շահումեան»ը Երեւանի ամենամեծ դպրոցներէն է:Ունի առաջին աստիճանի 17 դասարան, երկրորդ աստիճանի՝ 30 դասարան, ընդամենը 47 դասարան: Հայկական բաժինը ունի 27 դասարան, ռուսականը՝ 12, թրքականը՝ 8: Աշակերտութեան ընդհանուր թիւն է 1768: Հայերուն թիւն է 1395, Թուրքերունը՝ 243, Ռուսերունը՝ 116, ուրիշ ազգեր՝ 14:

«Աբովեան» ունի 1318 աշակերտ, 33 դասարան,

Երկու դպրոցներն ալ ունին, ընկերային գիտութեան, բնագիտութեան, թուագիտութեան եւ լեզուի դասեր:

«Աբովեանի աշակերտներէն 150 հոգի ճաշ կը ստանան, 25 հոգի նպաստ, 120 հոգի գրենական պիտոյքներ:

«Շահումեան»ի աշակերտներէն թոշակ կը ստանան 35 հոգի, ճաշ՝ 100 հոգի: Զքաւոր աշակերտները ստացեր են գրենական պիտոյք, ինչպէս նաեւ ձրի տոմսեր՝ շրջուելու համար մշակութային կեանքի ներկայացումներէն:

«Աբովեան» այս տարի տուած է 202 շրջանաւարտ, իսկ «Շահումեան» 320:

Ցուշարձանի բացման առթիւ, տեղի ունեցած են խանդավառ հանդիսութիւններ, որոնց նախագահած է Ֆրանսայի Արեւելեան նաւաբաժնի հրամանատար Մովակալ Ժուպէռ, որ 1915ին կը հրամայէր Սուէտիոյ հերոսները փրկող զրահաւորին:

Ցուշարձանին բացման ներկայ եղած են Հալէպի, Ալեքսանտրէթի, Անտիոքի և Պէյրութի շրջաններէն ազգային, տեղացի և պետական անձնաւորութիւններ:

Պէյրութի «Ազդակ»ը այս առթիւ կազմակերպած է արշաւ մը դէպի Մուսա լեռ:

ՔԱՆԱՏԱ

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆ

Վերջերս Պ. Տիգրան Քէշիշեանի բնակարանին մէջ տեղի ունեցած է խորհրդակցական ժողով մը, որուն կը մասնակցէին Քանատայի հայ գաղութները: Ներկայացուցիչներ ունէին Կոլթի, Սէյնթ Քէթրինսի, Պրէնթֆըրտի, Համիլթընի, Կուէլֆի գաղութները:

Այս ժողովին նպատակն էր կազմել կեդրոնական մարմին մը ներկայացնելու Քանատայի հայութիւնը Քանատայի կառավարութեան մօտ եւ իր ներկայացուցիչին միջոցով պահանջել ճանաչումը իրաւունքներուն այն Քանատայի Հայերուն, որոնք Թուրքիայէն պահանջ ունին համաձայն Փարիզի միջազգային յանձնախումբի որոշման:

Ժողովը իրեն ներկայացուցիչ նշանակած է Պ. Գրիգոր Ալեքսանդրը որ ծանօթ է Ճօրճ Ալեքսանդր անունով:

ԱՄԵՐԻԿԱ

ՅՈՎՀ. ՄՈՒՇԵՂԵԱՆԻ ԿՏԱԿԸ

Հանգուցեալ Յովհ. Մուշեղեան՝ թողած է կտակ մը՝ ուրիկ պիտի օգտուին հայկական երեք հաստատութիւններ:

Ցիշեալ երեք հայկական հաստատութիւններն են. — Նիւ Եորքի Հայ Աւետ. եկեղեցի՝ 5000 տոլար, Ամերիկայի Հայ Աւետարանչական Ընկերակցութիւն՝ 2000 տոլար, Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութիւն՝ 2000 տոլար՝ ի նպաստ Հայաստանի մէջ կառուցանելի Նուպարաշէնի:

ՈՃԻՐ - ԱՐԿԱԾ

ՀԱՅՐԵՐ ԵՒ ՁԱՒԱԿՆԵՐ

Զաւակն սպաննեց իր հայրը: Հայրը կ'աշխատէր, կը վաստակէր, բայց դրամը ամբողջ կուտար անկիւնի գինեպանին և ամէն անգամ որ մայր ու տղայ իրեն դիտողութիւն մը ընել համարձակէին, անվարան կը պատասխանէր, պարպելով նաև կընոջը գրպանները: Բայց ատով ալ չէր գոհանար: Խմելէ յետոյ, ապրելու երջանկութիւնը ցմրուր... վայելելու համար, պէտք էր որ իր բռունցքին ուժը փորձէր իր կնոջը վրայ: Բայց քանի գործը մընացեր էր բռունցքին, ոչինչ, վանդ չկար: Կինը վարժուեր էր, ծեծը կ'ուտէր ու կը լռէր: Բայց մեր մարդը, չեմ գիտէր ուրկէ, նոր սովորութիւն մը էր ստացեր:

Կինը ծեծելէ յետոյ, ըստ իր ամուսնական աւանդութեան, մէյ մը ալ սկսեր էր ատրճանակի մը բերանը ցոյց տալ անոր...

Բայց ամէն բան վերջ մը ունի, նոյնիսկ ամուսնական իրաւունքը: Նախորդ գիշեր, մեր մարդը, տուն վերադարձաւ, գլուխը տաք շղթիներով լեցուն և հայելիին առջեւ անցած, ճառ մը խօսելէ յետոյ՝ ազգին փրկութեան և մարդկութեան խաղաղութեան համար մտաւ անկողին: Կինը տունը չէր: Երբ վերադարձաւ մարդը աչքերը բացաւ անոր աղմուկէն ու զրգռուած, մը-սավաճառի հսկայ դանակ մը ի ձեռին՝ նետուեցաւ կնոջը վրայ, որ բռունցքի և ատրճանակի վարժուած ըլլալով, դանակի անակնկալէն շշմած էր: Ձիշդ այդ միջոցին սակայն, ներս մտաւ իրենց զաւակը, 19 տարու երիտասարդ մը, որ տապարի հինգ հարուածով՝ տապալեց իր հայրը:

Ցետոյ հանդարտօրէն գնաց յանձնուելու ոստիկանութեան:

«ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ»

Լուրը Սելանիկէն է և հերոսը հրեայ պատանի մը:

Իր մօրը պատիւը փրկելու համար, իր հայրը սպաննեց հրեայ մը, որ կ'երեւի պատուի մասին անցեալ դարու գաղափարներ ունէր:

Պելկրատի, Սելանիկի և Իւսքիւպի մէջ, վաճառատուներ ունեցող հրեայ մը սիրահարուած էր սերպ աղջկան մը:

Իր սիրուհին ճոխ նուէրներ ընելէ յետոյ, մեր հրեան որոշեց ամուսնանալ անոր հետ, և այդ նկատումով ալ, աշխատեցաւ համոզել իր կինը որ ամուսնալուծում տայ առաջարկն ընդունի:

Բայց մարդը, նկատի չէր առած իր 14 տարու լակոտը, որ խորապէս ազդուած իր մօրը յուսահատութենէն, գիշեր մը մտաւ հօրը սենեակը, երբ ան կը քնանար. եւ անոր գլխուն իջեցնելէ յետոյ հատ ու խոշոր սրուակ մը, դաշոյնը մըխեց սրտին:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՉ

Պէլվիլի, Անկիէն լէ Պէնի, Անիէռի, Պուա Գոլոմպի, Ալքօրվիլի, Իսի լէ Մուլինոյի, Սարսէլի եւ Սէվրանի հայ ծնողներուն:

Հայկական Բարեգործական Միութեան Փարիզի Մասնաժողովը կը փութայ հաղորդել թէ, յառաջիկայ Հոկտեմբերին կը սկսի վերոյիշեալ հայաբնակ շրջաններուն մէջ իր նախաձեռնութեամբ բացուած հայ լեզուի եւ ազգային պատմութեան դասընթացքներուն 4-րդ տարեշրջանը, հետեւեալ ժամանակացոյցով:

1. *Պէլվիլի շրջանակ (Փարիզ) ամեն Հինգշաբթի, ժամը 9-11: Սրահ 40, Rue de Belleville, Paris.*
2. *Անկիէն լէ Պեն. ամեն Հինգշաբթի, ժամը 2-4:* Institut Moderne, Boulevard Carnot, Enghien,
3. *Անիէռ - Պուա Գոլոմպ. ամեն Հինգշաբթի, ժամը 10 - 12 եւ 2-4. Սրահ 345,* Avenue d'Argenteuil, Bo is-Colombes.
4. *Իսի լէ Մուլինօ. ամեն Հինգշաբթի ժամը 2 - 3:* 5 bis, Place Nationale, Billancourt.
5. *Սարսէլ. ամեն Հինգշաբթի, ժամը 10 - 12:* 26, Rue Beauséjour, Sarcelles.
6. *Սէվրան. ամեն Հինգշաբթի, ժամը 10 - 12: Պր. Պարեանի տունը:*
7. *Աշֆորվիլ. ամեն Հինգշաբթի ժամը 10 - 12 եւ 2 - 4: Հայոց եկեղեցին:*

Վերոյիշեալ վայրերու ծնողներուն ջերմապէս կը խնդրուի փութալ նախակրթարաններու յանախող իրենց երկսեռ զաւակները անսպայմանօրէն եւ կանոնաւորաբար դրկել այս դասընթացքներուն:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ Մ-ԺՈՂՈՎ

Կ. Տ'ԱՆՈՒՆՑԻՕ

ԷՔԻՍԳՈՓՕ ԵՒ ԸՆԿ.

Վանդէրը գոռաց.

— Էքիսգոփօ՛ն:

— Էքիսգոփօ և ընկերութիւն ուրեմն:

Ժխորը կ'աւելնայ: Կը վերադառնայ Ճինէվրան, որ թերեւս ամէն բան լսած է: Ու կը խնդայ, հանդարտ ժպիտով մը, որ զայն անհպելի ցոյց կուտայ:

Վանդէր կը գոռայ.

— Էքիսգոփօ՛, ըրէ՛ խնդրանքդ:

Երկու յաճախորդներ, կեղծ լրջութեամբ մը կը յառաջանան, իմ կողմէս Ճինէվրայի ձեռքը խնդրելու համար:

Այս վերջինը կը պատասխանէ իր սովորական ժպիտով.

— Կը մտածեմ այդ մասին:

Ու դարձեալ կը հանդիպիմ անոր նայուածքին: Եւ ես իրապէս կ'անդիտանամ թէ՝ խնդիրը ի՞մ շուրջս կը դառնայ, ի՞մ մասիս է որ կը խօսին, ե՞ս եմ Էքիսգոփօն որ կը ծաղրեն: Ու չեմ կրնար երեւակայել նոյն վայրկեանին ունեցած իմ դիմագիծս...

Երա՜զ մը, երա՜զ մը: Իմ կեանքիս այս ամբողջ շրջանը երազի մը կը նմանի: Դուք բնաւ չպիտի կրնաք հասկնալ կամ պատկերացնել թէ՝ ի՛նչ զգացում ունէի այն ատեն իմ էութեանս մասին, և ի՛նչ գիտակցութիւն ունէի այն գործերու մասին զորս կատարելու վրայ էի: Երազիս մէջ կը վերապրէի արագրուած կեանքին մէկ մասը, հանդիսատես կ'ըլլայի արդէն իսկ պատահած դէպքերու շարքի մը անխուսափելի կրկնութեան: Ե՞րբ, ոչ ոք գիտէ: Ամէն զատ, վստահ չէի թէ ես ինքս եմ: Ցաճախ, ինծի այնպէս կը թուէր թէ կորսնցուցած եմ իմ անձնականութիւնս. երբեմն ալ ինծի կը թուէր թէ արուեստական անձնականութիւն մը ունէի: Մարդուս ջիղերուն մէջ որքա՜ն գաղտնիք կայ:

Կարճ կը կապեմ: Իրիկուն մը, Ճինէվրան հրաժեշտ առաւ մեզմէ: Ցայտարարեց թէ, այլեւս չէր ուզեր սպասարկութիւն ընել և մեզմէ կը բաժնուէր, ըսաւ թէ ինքզինքը լաւ չէր զգար և Թիվոլի կ'երթար, ուր քանի մը ամիս պիտի մնար իր քրոջը մօտ: Մնաք բարովի պահուն, ամէն մարդ ձեռք երկարեց անոր, ոք ժպտագին կը կրկնէր ամէնուն.

— Ցտեսութի՛ւն, ցտեսութի՛ւն:

Ինծի ալ ըսաւ ծիծաղելով.

— Իրարու խոստում տուած ենք, Պարո՛ն Էքիսգոփօ, մի մոռնաք:

Ասիկա առաջին անգամն է որ անոր կը հպէի, առաջին անգամն էր որ անոր աչքերուն մէջ կը նայէի, մինչև իր սիրտը թափանցելու դիտաւորութեամբ: Բայց անիկա ինծի համար հանելուկ մը մնաց:

Ցաջորդ իրիկունը, ընթրիքը գրեթէ թախծագին անցաւ: Ամէն մարդ յուսախաբ երեւոյթ մը ունէր:

Վանդէր ըսաւ.

— Այսուհադերձ, Ցօպէրթիի զաղափարը զէշ չէր:

Ասոր վրայ, քանի մը հոգի իմ կողմս դարձան և յիմարօրէն շարունակեցին իրենց ծաղրածութիւնները:

Այս տակարամիտներուն ընկերութիւնը ինծի համար անտանելի կը դառնար, թէպէտ չէի ջանար անոնցմէ հեռանալ: Կը շարունակէի այդ տունը յաճախել, ուր չատախօսութենց և ծիծաղներուն մէջ անուն կը գտնէի իմ մթին ու քաղձր երեւակայութիւններուս: Շաբաթներով, հակառակ նիւթական ամենագէշ նեղութիւններուս, հակառակ իմ գերի կեանքիս նուաստացումներուն և սարսափներուն, կը ճաշակէի սիրոյ անձկութենց ամէնէն քնքոյշն ու ամէնէն սաստիկը: Քանորութ տարեկանիս հոգիս մէջ կը փթթէր տեսակ մը յեղակարծ ու յետամնաց պատանութիւն մը, իր բոլոր մեղկութիւններով,բոլոր խանդաղատանքներով ու արտասուքներով:

Ա՜խ, Պարո՛ն, երեւակայեցէք ինծի պէս արդէն տարիքը առած, թառամած,մինչև իր խորքը գոսացած էակի մը մէջ կատարուած հրաշքը: Երեւակայեցէ՛ք ծաղիկ մը, որ յանկարծ կը ծաղկէր կեցած ճիւղի մը գագաթը:

Ուրիշ արտասովոր, անակնկալ դէպք մը եկաւ զիս ապշեցնելու և տակն ու վրայ ընելու: Արդէն քանի մը օրէ ի վեր, Վանդէրը սովորականէն աւելի խիստ ու աւելի բարկացոտ ըլլալու տպաւորութիւնը ձգեց վրաս: Վերջին հինգ կամ վեց գիշերները անցուցած էր խաղատան մէջ: Առտու մը սենեակս եկած էր, դիակի մը պէս գունատ, նետուած էր աթոռի մը վրայ, երկու երեք անգամ խօսելու պէս ըրած էր. յետոյ, բան մը ըսելէ հրաժարելով՝ դուրս ելած էր, առանց բառ մը արտասանելու, առանց պատասխանելու և առանց ինծի նայելու:

Այդ օրը այլեւս չտեսայ զայն: Ընթրիքին ալ չտեսայ, յաջորդ օրն ալ չտեսայ:

Երբ սեղանին վրայ էինք, Քուէսթօրի ներս մտաւ: Վանդէրի մէկ պաշտօնակիցն էր ան:

— Գիտէ՞ք լուրը, Վանդէր փախեր է:

Նախ, լաւ չհասկցայ, կամ աւելի ճիշդը՝ չհաւատացի, բայց սիրտս կոկորդս ցատկեց:

Զանազան ձայներ հարցուցին.

— Ի՞նչ կ'ըսես, ո՞վ փախեր է:

— Վանդէ՛ր, Կիուլիօ Վանդէրը:

Իրապէս, չէի գտեր թէ ինչ կը զգայի, բայց ինչ որ ստոյգ է, իմ առաջին յուզումս՝ մանաւանդ ուրախութիւն եղաւ: Ճիշդ մը ըրի ուրախութիւնս ծածկելու համար: Ու այն ատեն լսեցի ցայտումը բոլոր հակակրութիւններուն, ոխերուն ու ատելութենց, որոնք կուտակուած էին իմ տէրս եղող այդ մարդուն դէմ:

Հապա դո՞ւն, պոռաց ինծի՝ ամէնէն կատաղիներէն մէկը, բան մը ի՞նչ ըսիր դուն, Վանդէրը քեզ իր ծառան չէ՞ր դարձուցած, անկասկած անոր պայուսակները դո՞ւն կայարան տարած ես:

Ուրիշ մը ըսաւ ինծի.

— Գողի մը կողմէ ճակտիդ վրայ նշան դրուած է. լա՛ է, պիտի յաջողիս այդ ճամբուն մէջ:

Եւ ուրիշ մը.

— Հիմա որո՞ւն քով ծառայութեան պիտի մտնես:

Ահա թէ ինչպէս զիս կը նախատէին, վիրաւորելու համար, որովհետև գիտէին թէ ես վախկոտ մէկն եմ:

Ոտքի ելայ և դուրս նետուեցայ: Փողոցներէն կ'երթայի, հանդիպած ուղղութեամբ թափառելով: Ազա՛տ, ազա՛տ, վերջապէս ազատ էի:

(Շար.) Թարգմ. Լ. Մ.

Միջազգային Նուրբեր

Իրաքի եւ Սուրիոյ միացումը

Իրաքի վարչապետ Նուրի Սայիտ փաշա, պաշտօնական պատգամաւորութեամբ մը մեկնեցաւ Ժընեվ։ Իրաքի Ազգերու Դաշնակցութեան մասնակցութիւնը արդէն կարելի է կատարուած իրողութիւն նկատել։

Իրաքի վարչապետը ներկայիս ո՛չ մէկ բանակցութիւն կը նախատեսէ Ֆրանսական կառավարութեան հետ։ Քարիւղատար խողովակներու հարցը արդէն լուծուած է. ճիւղ մը պիտի երթայ Պաղեստին, ճիւղ մըն ալ Սուրիա։ Աշխատանքներն արդէն սկսած են։ Գալով Իրաքի եւ Սուրիոյ գործերուն միացման, ներկայիս այդ հարցը վերցած է։

Նուրի Փաշա հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ Ֆրանս. թերթի մը խմբագրին։

— Ֆրանսա ներկայիս Պաղտատի մէջ գործակատար մը ունի իբր ներկայացուցիչ։ Իրաքի Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մուտքէն յետոյ, մեր արտաքին յարաբերութիւնները պիտի շատնան։ Իտալիա եւ Գերմանիա արդէն իրենց դեսպաններն ունին Իրաքի մէջ։ Իրենց լիազօրագրերը մեր վեհապետին պիտի ներկայացնեն այն օրն իսկ, երբ Իրաք ընդունուի Ժընեւի մէջ։

Նուրի փաշա պատասխանելով խողովութեանց վերաբերեալ հարցման մը, յայտնեց թէ Ֆէյսալ թագաւորը ներկայիս կը գտնուի Ամման, և յոյս կայ որ կարելի պիտի ըլլայ ընդհանուր համաձայնութիւն մը կնքել՝ հիմնելու համար մէկ եւ միացեալ Արաբիա մը։

Ազգ. Դաշնակցութեան Խորհուրդը

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին նստաշրջանը բացուեցաւ նախորդ օր, նախագահութեամբ Իրլանտայի վարչապետ Տէ Վալերայի։

Փակ նիստի մը մէջ կարդացուեցաւ յետոյ մէկ քանի ձեւական խնդիրներ, Խորհուրդը լսեց իր նախորդ նախագահին զեկոյցը Պոլիվիոյ եւ Փարակուայի վէճին մասին։ Ամերիկեան տանեւինը հանրապետութիւնները եւ չէզոքներու յանձնախումբը՝ որուն կեդրոնը կը գտնուի Ուաշինկթըն, ուժգնօրէն միջամտած են՝ վէճը խաղաղութեամբ հարթելու համար։

Խորհուրդը յետոյ լսեց Եուկօսլաւիոյ արտաքին նախարարին զեկոյցը՝ հաշիշի դէմ պայքարի միայուն յանձնախումբին աշխատանքներուն մասին։ Կարգ մը պետութիւններ՝ ինչպէս Ռուսիա եւ Թուրքիա կը մերժեն վիճակագրական տեղեկութիւններ հաղորդել Ազգերու Դաշնակցութեան։ Այսուհանդերձ, կարդացուած տեղեկագիրն ալ կը բաւէ հաստատելու թէ 1929էն 1931ի վերջը թմրեցուցիչներու արտադրութիւնն ու սպառումը նուազած է աշխարհի մէջ։

Իր յաջորդ նիստին մէջ, Խորհուրդը պիտի քննէ Ճափոնի կառավարութեան առաջարկը՝ յետաձգելու համար Մանչուրիոյ դէպքերու քննիչ յանձնախումբին տեղեկագրին քննութիւնը։

Թուրք սպայ մը անյայտացած

Ֆրանսական թերթերը լուրը կուտան Հիքմէթ պէյի անհետացման, նախկին ծովային սպայ թրքական նաւատորմին, ամուսնացած՝ Կազի Ահմէտ Մուխթար փաշայի այրիին հետ։

Հիքմէթ Պոլսէն Փարիզ եկեր էր գարնան սկիզբը, մեծ ժառանգութեան մը տիրանալու համար։ Բայց Մայիս 20էն ի վեր անհետացած է։ Փարիզէն մեկներ էր Լօզան եւ այդ թուականէն ի վեր՝ իր մասին ոչ եւէ լուր չկայ։ Շնորհիւ իր կնոջ հարստութեան, Հիքմէթ շուայտ կեանք մը կ'անցընէր, ինքզինքը յանձնելով՝ իր քմահաճոյքներուն, ցաւախ Փարիզ կուգար, յաճախելով զեղխութեան անկիւնները։ Վերջին անգամ, շատ կարճ ժամանակ մը մնաց Փարիզ, որովհետեւ պէտք էր որ Լօզան երթար տեսնելու Մուխթար փաշայի տղաքներէն մէկը։ Գնաց եւ ալ չվերադարձաւ։ Ցայտնի է սակայն թէ Հիքմէթ Լօզան չէ անցած։ Երկար սպասումներէ վերջն է որ՝ իր կինը Պոլսէն ելած է փնտռելու իր ամուսինը։

գերմանիոյ ներքին կացութիւնը

Գերման Նախարարաց խորհուրդը գումարուեցաւ, լրացնելու համար տնտեսական մեծ ծրագրին մշակումը։ Այս ծրագրին երկու կարեւոր կէտերը կը կազմեն զեղջի սակին նուազումը և ներածումներու չափացոյցի վերածումը։

Ծրագիրը կարելի չպիտի ըլլայ հրատարակել յառաջիկայ երկուշաբթիէն առաջ. որովհետեւ տակաւին մեծ դժուարութիւններ կան հարթուելիք։ Գերման ճարտարագործները նոր ազգարարութիւն մը ուղղած են կառավարութեան, ցոյց տալով վտանգները որոնք կ'սպառնան գերման արտածման, եթէ կառավարութիւնը գոյացում տայ երկրագործներուն, չափացոյցի ենթարկելով երկրագործական ներածումները։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

Գերման վարչապետը և ներքին նախարարը որոշեցին ընդառաջ երթալ խորհրդարանի քննիչ յանձնախումբին կողմէ իրենց ուղղուած հրաւէրին, լուսաբանութիւններ տալու համար Սեպտ. 12ի խորհրդարանի նիստին վերաբերեալ հարցերու մասին։

Նախարարները քննիչ յանձնախումբին պիտի ներկայանան երեքշաբթի օր։

Ասիական ազգերու դաշնակցութիւնը

Ճափոնի պատերազմական նախարարը՝ օտար թղթակիցներուն ըրած իր յայտարարութեամբ յայտնապէս պարզեց Ճափոնի դիրքը հանդէպ Ազգերու Դաշնակցութեան. բայց չպիտի վարանի կազմելու՝ ասիական ազգերու դաշնակցութիւն մը, եթէ Ժընեւի կազմակերպութիւնը անարդար որոշումներ տայ իր մասին։

Ճափոնի պատերազմական նախարարին սոյն յայտարարութիւնները շատ կարեւոր կը նկատուին, որովհետեւ առաջին անգամն է որ ան ակնարկութիւն մը կ'ընէ ասիական ազգերու դաշնակցութեան մը մասին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէն իր խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկ. Մկրտիչ Բարաղամեանի մահուան առթիւ՝ իր ընտանիքին եւ պարագաներուն։

Հայկական մեծ դեղարան
13-15 Rue Colbert
MARSEILLE
Կեդր. նամակատան ճիշդ դէմը
Ձեր բոլոր գնումներուն, դեղօրէից եւ ուրիշ պէտքերու համար դիմեցէք դեղագործ
ՇԱՀԱՐՇ ԹԱՇՃԵԱՆԻ
Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն
Grand Pharmacie de la Poste

Թատերական Ներկայացում
ԼԻՕՆԻ ՄԷՋ
Զարաանոգի Հայր. Միութեան Լիոնի Մասնաճիւղի կողմէ։ 15 Հոկտեմբեր 1932, Շբ. երեկոյ ժամը 8.30ին
Էմիլ Զոլայի շքեղ թատերասրահին մէջ
Ղեկավարութեամբ Դերասան Թրազօշի՝ կը ներկայացուի
- Երեք հաշիւ ամուսնութեան մէջ -
Տոմսերու գին՝ 5 - 4 - 3 ֆր։
Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններեն նկատի ունենալ սոյն թուականը։

ԱՆԹՐԱՍԻԹ - Anthracites
ամէն երկիրներէ ներածուած.
Ինչպէս նաեւ վառելանիւթի ամէն տեսակներ
ԱՄԵՆԱՆՊԱՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
H. SOUDJIAN
63 Rue Lepic - Paris 18e
Միակ ներկայացուցիչ ածուխի ամենազիրաւոր մթերանոցներու։

ԵՊԱՐԱՏՈՒՆ ԵՓՐԱՏ
Վահէ Իշգալացեան
Արեւելեան եւ Եւրոպական նպարներ
Չկայ՝ չկայ, մաքուր եւ աժան։
9, Rue Jouye-Rouve, Paris (20e)
մէթրօ Պէլվիլ
ՆՊԱՐԱՏՈՒՆ
ՀՄԱՅԵԱԿ ԻԶԳԱԼԱՅԵԱՆԻ
8, Allée Paul-Lafargue, Pavillon s.Bois

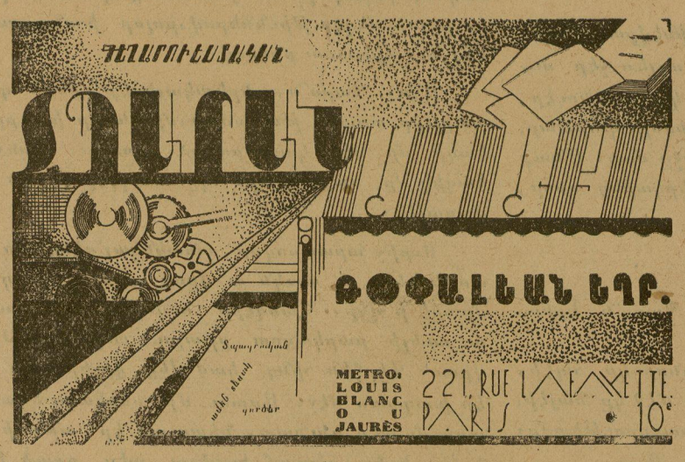

Սատիրիչ
Ա. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ
86, Rue Rébéval

Le Gérant: M. TAKEMDJIAN
Impr. "Arax" - Topalian Frères
221, Rue Lafayette - Paris (Xe)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Բնիկ Կ. Պոլսեցի Ցակոբ Տօնիկեան՝ այլ անուամբ Խաչիկ Ժամկոչեան, որ վեց տարիներէ ի վեր անյայտացած է։

Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել յիշեալին կնոջը՝ Տիկ. Մարիամ Տօնիկեանի 2, Route de Choisy, PARIS 13

Հրապարակային Մեծ Բանախօսութիւն Լիոնի մէջ
Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ՝ Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ԿՈՂՄԷ
1 հոկտ. 1932, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին
Գրդ Թաղապետարանի Սրահին մէջ
Կը նախագահէ ԸՆԿ. Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ
Պիտի խօսի՝ ԸՆԿ. ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻԻԼԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի
Տեսինի «ԱՐԾԻՒ» ճանճառի խումբը
Ղեկավարութեամբ Պ. Ժ. Խտիկեանի
Պիտի ըլլան մեներգ եւ արտասանութիւններ
Ծոխքերու մասնակցութեան համար կը գանձուի 1 ֆրանկ

ԻՐԼԱՆՏԱՑԻ ԴԱՇԼԻՃԸ

Անգլիական «Մորնինկ Փոսթ» թերթը կը գրէ թէ Տէ Վալերա մտադրած է ձերբակալել իրլանտացի պահպանողականներու պետը՝ ինչ որ թերթը կ'որակէ «գերագոյն խենթութիւն» մը։

Այս մտադրութեան պատճառն է, պահպանողական պետին վերջին մէկ ճառը, որ զայրացուցած է հանրապետականները։

ԲԱՑՈՒՄ
ՅՐԴ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԻ
Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Փարիզի Մասնաժողովը ընդառաջ երթալով Փարիզի արուարձաններէն Առնուվիլ-լէ-Կոնէսի հայութեան խնդրանքին որոշած է ճոն եւս հայ լեզուի եւ ազգային պատմութեան շաբաթական դասընթացքներ հաստատել Ֆրանսական նախակրթարաններ յաճախող երկսեռ սանուց համար
Դասընթացքներուն բացումը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ հոկտեմբեր 2ին, կիրակի, ժամը 3ին, տեղւոյն նորակառոյց եկեղեցիին յարակից նոր ազգային ժողովասրահին մէջ։
Առնուվիլ լէ Կոնէսի բոլոր հայ ծնողներէն կը խնդրուի իրենց երկսեռ զաւակները կանոնաւորաբար ղրկել այս դասընթացքներուն, որ տեղի պիտի ունենան ամէն հինգշաբթի, առտուն ժամը 9ուկէսէն 11ուկէս։ Կէսօրէ ետք ժամը 2 — 4։
Հ. Բ. Ը. Միութեան
Փարիզի Մասնաժողով

FOYER FRANÇAIS-ի
Ձրի Դասաւանդութիւններ
Յառաջիկայ 3 Հոկտ. երկուշաբթի օր կը վերսկսին Foyer Français-ի հաստատած գիշերային ձրի դասաւանդութիւններ, որուն կրնան հետեւիլ երկու սեռ եւ ամէն տարիքի օտարականներ։
Դիմել եւ տեղեկագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն. —
3rդ թաղ. 2, Rue Ferdinad-Berthaud
4rդ — 6, Rue Hosp. St-Gervais,
5rդ — 23, Rue Cujas,
11rդ — 10, Rue Titon,
18rդ — 43, Rue des Poissonniers,
20rդ — Rue des Ramponneau,
Պուլոներ-Պիյեանգուր, 87, Rue Thiers,
Պրոն, 14, Rue Maurice-Berteau,
Սիւրէն, Ecole Jean Macé.
Դասերը տեղի կ'ունենան շաբաթը երկու գիշեր, ժամը 8.30էն 10,30։
Կանոնաւոր հետեւողները տարեվերջին կը ստանան վկայագիր որ մեծապէս կրնայ օգտակար ըլլալ հետագայ։

ԴՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԻ

24 տարեկան երիտասարդ մը տուն կամ գործատեղի մէջ շօֆէորութեան պաշտօն կը փնտռէ։ Դիմել հետեւեալ հասցէին.— Hagop Paragamian 261, Allée Jean d'Albert, Parc Hendès à Morsang s/ Orge S.etO.

MÉRIDIONAL
Նպարեղէնի մեծ Վաճառատուն
Ճոխ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական
Ուտեստեղէններու
ԱՌՕՐԵՔՈՒՄ ԳԱՒԱՌՆԵՐԸ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ
8, Rue Châteaudun - Paris - 9e
Métro: Cadet - Le Peletier - N. D. Lorette
ԱՆԽԱՐԴԱԼԻ ԱԳՐԱՆԵՐ - ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ
ԹԱՐՄ ԿԱՆԱՉԵՂԷՆ ԵՒ ՄՐԳԵՂԷՆ

✤ Կօշիկի արհեստանոց ✤
ՍՈՒՐԷՆ ԳԱՐԱԲԱՆԵԱՆ
ամէն տեսակ կօշիկ կանանց յատուկ
Նրբահաճակ, տկուն եւ մաշէլի գիներով
Զոյգը՝ մեծաքանակի գինով
61, rue Piat - Paris :: Métro: Belleville

կարեւոր, Գործի Տէրերուն
Ռէֆլամի դարն է, յայտարարութեան բոլոր միջոցներէն պէտք է օգտուիլ։ Եթէ կ'ուզէք որ կոյրերն իսկ կարդան ձեր ծանուցումները դիմեցէք
ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՋԻԿՃԵԱՆ
OFFICE LAFAYETTE
226, Rue Lafayette, Paris (10e)
որ լաւագոյն գեղարուեստական եւ խիստ մաշէլի գիներով կը պատրաստէ թուղթի, լաթի եւ ապակիի վրայ ամէն տեսակ ազդեր։
ՄԷԹՐՕ՝ LOUIS BLANC TÉL. NORD 86 - 06

A la Coupe moderne
ԳԵՐՋԱԿԱՏՈՒՆ ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ
Ճաշակաւոր աշխատանք,
Համեստ գիներ՝ ամէն խակի մաշէլի.
198, Route Nationale, Viroflay

ԱՄԷՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ
SEVA PARIS
REGISTERED TRADE MARK
Երկու գործիքներ որոնք զարմացուցին ամենէն դժուարահաճները։ Ամենէն ազնուական ֆոնոն որ միաժամանակ զարդ մըն է ու կրելի պերճանքի գործիք մը
ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆՈՎ։
T. S. F.ի poste secteur ՄԸ
4 Lampes ամբողջ Եւրոպան ձեր տրամադրութեան տակ Appareilներ ամէն կարգի գիներով։
Ամէն տեղեկութեանց համար դիմել՝
Manufacture des Machines Parlantes "SEVA"
206, Rue Lafayette, Paris (10e)
Métro: Louis-Blanc

ՄԱՐԴԿՈՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄ

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ
ԼԵՒՈՆ ՄՕՋԵԱՆ
Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Ա. ԱԲՈՑԵԱՆ
Վ. ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

"Mardgotz"

Journal Arménien

Paraissant trois fois par semaine

Rédaction-Administration : Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն { 221, Rue Lafayette - PARIS (10e)

ԵՐԿՕՐԵԱՅ ՄՕՏ ԱՏԵՆԷՆ

Հատը Ձեռքի 50 սանթիմ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
Septembre
29
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
1932
Ա. ՏԱՐԻ
N° 6

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԸՆԿԵՐՈՋՍ

Ո՞ՒՐ Կ'ԵՐԹԱՆՔ ՄԵՆՔ

Սիրելի ընկեր !

Նամակդ մասնաւոր ուշադրութեամբ կարդացի։ Անոր հանրային նշանակութիւնը ի նկատի առնելով, ՄԱՐՏԿՈՑի առջի թիւով գրեթէ ամբողջապէս տուի։ Նախ, ԴԻՐԲԻՆ այս կողմը կամ այն կողմը, մենք կը մերժենք տարածութիւնը։ Այսինքն՝ մեր «արտասխում»ով ինքզինքս ոչ հոգեբանօրէն, ո՛չ կազմակերպականօրէն եւ ոչ այլ բանով մը հեռացած չեմ նկատեր Դաշնակցութենէն։ Որովհետեւ, Դաշնակցութիւնը ինծի եւ ինծի պէս շատերուն համար։ բացի գաղափարակցութեան, աշխարհայեացքի խնդիր մը ըլլալէ, է եւ կը մնայ նաեւ զգացումներու, ներքին հոգեկան ապրումներու, անհամար կապերու, միասին ապրուած յոյզերու, միասին զգացուած կիրքերու, միասին կերտուած երազներու ամբողջ աշխարհ մը։ Մենք։ առանց Դաշնակցութեան, ծովէն հանուած ձուկերու կը նմանինք. եւ հայ ժողովուրդի ֆիզիքական ու բարոյական աղէտներուն անպատիժ մնացած պատասխանատուներ՝ եւ-րոպայի չրջանին համար այդ բարոյական սնիր գոյութենէ դիանալով մեր կուսակցական արամադրութիւնները։ Այսքանն անկախ քու արծարծած հարցերէդ, եւ իրրեւ յառաջաբան։

Կուսակցութիւնները.—Կուսակցութիւնները որոշ գաղափարներու շուրջ համախմբումներ են։ Գաղափարները ինքնածին եւ ինքնանպատակ չեն ու չեն կրնար ըլլալ։ Գաղափարները ծնունդ են արտաքին չարք մը հանգամանքներու տնտեսական, մշակութային։ Որոնցմէ էն կարեւորը ժամանակն ու միջավայրն է։ Գաղափարները եւ աշխարհայեացքը հետեւաբար, համաձայն ժամանակի ոգիին եւ միջավայրի թելադրանքներուն ու տուեալ ժողովուրդի տնտեսական մշակութային մակարդակին անընդհատ կը նորոգուի, ձեւ ու ծաւալ կը փոխէ կամ հանդարտ բնաշրջութեամբ եւ կամ յեղակարծ յեղափոխութեամբ։ Եթէ բնաշրջումով կամ յեղափոխումով գաղափարները չեն երիտասարդանար՝ չեն առոյգանար, չեն վերանորոգուիր, կը նշանակէ որ քարացում կայ, այսինքն, ընկերային շարժման բնականոն ընթացքը անբնական եւ արգելիչ, հետեւաբար, հիւանդագին պայմաններու տակ մնած է, երբ, սերունդէ սերունդ յառաջխաղացում չկայ անցածի վրայ եկողի նուաճումը չի բարդուիր, կը նշանակէ գալիքի համար ժառանգի շտեմարանը մօտ է սպառելու, ազգային կամ ընկերային usացուածքը լրջօրէն վտանգուած է։

Եթէ օրկանիզմը առողջ է, եւ գաղափարները կենդանի են յարակցութեամբ ժամանակի ոգիին եւ տնտեսական-մշակութային պայմաններուն, ուստիմի մը անհրաժեշտութիւնը առաջնակարգ խնդիր կը դառնայ։ Պարզ լեզուով՝ յետադարձ ակնարկով մը տարբալուծիչ եւ արագ քննութեան առնել անցեալը, ու եթէ ստոյգ է հիւանդագին պայմանը ապա անհրաժեշտ է կատարել լայն ու ջղուտ ոստում մը։

Կուսակցութիւնները անհրաժեշտութիւն են։ Մարդկային ընկերութիւնը Ադամ Եւայէն ի վեր ունեցած է կուսակցութիւններ, իմա՛ գաղափարներ, ու մարդիկ առանց գաղափարի չեն կրնար ապրիլ։ Սակայն, կուսակցութիւնները ինքնանպատակ չեն, ինչպէս որ գաղափարները ինքնածին չեն։ Արդիւնք են այս կամ այն ներքին կամ արտաքին ենթակայական եւ առարկայական պայմանի։ Այս «բացարձակ»ի վրայ, բացառիկ կողմ մը ունի մեր կուսակցութիւնը՝ Դաշնակցութիւնը։ Դաշնակցութիւնը ո՛չ միայն պատմական բոպէի մը, ժամանակի եւ հայրենի ողորմուկ միջավայրի ընդհանուր կանոններէն բխող ծնունդ է, այլ նաեւ անիկա մեր հալածական ու պետական կեանքէ զուրկ ժողովուրդի ինքնապահպանութեան բնազդի մէկ կենսաբանական դոյացութիւնն է։ Քաղաքական «Ազգ»ի մէջ այդ երեւոյթը կ'արտայայտուի բանակով, միլիսով եւ համապատասխան օրկաններով։ Իսկ անգամ ժողովուրդներու այդ բնազդը՝ ծընունդ կուտայ համապատասխան կազմակերպութեան մը թէեւ անկատար, թէեւ փոքրիկ ծաւալով, բայց յարեւնման պեսֆի համար, ինքնապաշտպանութիւն։ Մեր կացութեան բացառիկ պայմաններու հաշուառութեամբ ուրեմն՝ Դաշնակցութիւնը իրրեւ կուսակցութիւն ենթակայ է բնաշրջութեան եւ յեղաշրջութեան օրէնքին, իսկ իրրեւ, մեր վաստակաբեկ ցեղի ինքնապահպանման բնազդի խտացումը՝ միջոց է հայ ժողովուրդին ու հայ հայրենիքին ծառայելու համար՝ եւ ոչ թէ նպատակ, պարզապես միջոց, անոր յարատեւութեան սպասարկող գործիք մը։

Բայց շարունակե՛նք.,.

Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԳԼԽԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մէօրթ-է-Մօզէլի նահանգային ընդ. ժողովին մէջ, Լուի Մարէն նախկին նախարար, այժմ երեսփոխան, յետուեալ առաջարկը ներկայացուց։

1) Կառաւարութիւնը ոչ մէկ ջանք պէտք է խնայէ կարելի արագութեամբ, ամբողջական պաշտպանութիւնն վիճակի մէջ դնելու համար Ֆրանսայի արեւելեան սահմանագլուխը։

2) Պէտք չէ սխալը կրկնէ, որեւէ պատրուակով՝ մեծ տարածութեան մը բաց ձգելու Նանսիի դիմացը։

ՎՐԷԺ ԿԸ ԼՈՒԾԵՆ

Ամերիկայեն տրուած լուրի մը համաձայն, Ուորչեսթրի մէջ- անծանօթներ ոռմբ նետեցին դասարանի մը տանիքէն։ Այս դասարանն էր nr 1927ին։ մահուան վճիռ արձակած էր Սաֆֆոյի եւ Վանցիթթի դէմ։

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Բուռն երկրաշարժ Պալքաններու մէջ

ԹՐԱԿԻՈՅ ԵՒ ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ԱՂԷՏԸ

Ա.թէնքէն տրուած լուրի մը համաձայն, նախորդ գիշեր բուռն երկրաշարժը աւերած է Ցունաստանի հիւսիսը։ Առաջին ցնցումները զգալի եղած են Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ մէջ։

Երկրաշարժը կը վերագրուի հին հրաբուխի մը։

Ըստ պաշտօնական տեղեկութիւններու, հինգ գիւղերու բոլոր տուները քանդուած են։

Աղէտին սաստկութիւնը ահուսարսափի մատնած է Սելանիկի ժողովուրդը, որ սարսափելի ցնցումներու ենթարկուեցաւ։ Սակայն բնակչութիւնը տրուած հրահանգներուն հետեւելով, դուրս թափեցաւ բաց տարածութիւններ։ Ուստի մարդկային զոհեր չեղան։

Ա.թէնքէն տրուած լուրի մը համաձայն, նախորդ գիշեր բուռն երկրաշարժը աւերած է Ցունաստանի հիւսիսը։ Առաջին ցնցումները զգալի եղած են Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ մէջ։

Երկրաշարժը կը վերագրուի հին հրաբուխի մը։

Ըստ պաշտօնական տեղեկութիւններու, հինգ գիւղերու բոլոր տուները քանդուած են։

Աղէտին սաստկութիւնը ահուսարսափի մատնած է Սելանիկի ժողովուրդը, որ սարսափելի ցնցումներու ենթարկուեցաւ։ Սակայն բնակչութիւնը տրուած հրահանգներուն հետեւելով, դուրս թափեցաւ բաց տարածութիւններ։ Ուստի մարդկային զոհեր չեղան։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն փլած բնակարաններու թիւն է 3000։ Վիրաւորուած են 250. մեռած են 150 հոգի փլատակներուն տակ։

Երկրաշարժը գիշերը պատահած ըլլալով, բնակիչները անակնկալի եկած են։

*** Սոֆիայէն տրուած լուրի մը համաձայն, քաղաքին բնակիչները սարսափի մատնուած են երկրաշարժէն։ Նոր ցնցումներու վախով, բնակիչները տուն չեն մտներ եւ գիշերը փողոցներուն մէջ կ'անցընեն։

Բուռն ցնցումներ պատահած են նաեւ Մարիձայի հովիտին մէջ, ուր 1928ի դարնան, ուժգին երկրաշարժ մը աւեր գործած է։

Վերջին լուրերու համաձայն, երկրաշարժէն քանդուած են 12 գիւղեր։ Միայն Ցունաստանի մէջ կը համրեն 120 մեռեալ։

Ամէն կողմէ օգնութիւն կը փութան աղէտեալներուն։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Կովկասեան ժողովուրդները եւ Թուրքիա

Այս խորագիրէն պէտք չէ հասկնալ որ մեր խօսքը իրապէս պիտի երթայ կովկասեան ժողովուրդներուն, որոնց հանդէպ մեր համակրանքը ակներեւ է։ Մեր խօսքը, կովկասեան նախկին կառավարութեանց մասին է, որոնք տարիներէ ի վեր կտրուած Կովկասի իրականութենէն, արտասահմանի մէջ, անցեալ ամառէն ի վեր սկսած են գործունէութիւն ցոյց տալ։

«Պրօմէթէ»ն որ իրենց օրկանն է, դեռ յունիսին, Թուրքիոյ Ազգերու Դաշնակցութեան մուտքի նախօրեակին, խանդավառութենէն ոտքը գետինէն կտրած, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, Թուրքիոյ դերը կը բաղդատէր Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ Ճափոնի դերին հետ։ «Պրօմէթէ»ն, որ կը խօսի կովկասեան ժողովուրդներու անունէն, Կովկասցի ժողովուրդ մը, հայ ժողովուրդին զգացումներուն, շահերուն եւ պատմական տխուր ճակատագրի վրայէն Թուրքիայէն կ'ուղղէր ամէնէն խարդախ ներբողը։ Ըստ «Պրօմէթէ»ի, Թուրքիան Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, խաղաղութեան, նոյնքի եւ արեւմտեան քաղաքակրթութեան պաշտպան է։ Ուստի ըստ «Պրօմէթէ»ի, Ազգերու Լիկային մէջ Թուրքիոյ մուտքովը պիտի բացուի նոր դարաշրջան Մերձաւոր Արեւելքի համար, ու Թուրքիան, յանձն ի՛ռնելի պիտի պաշտպանէ կարգն ու կանոնը այնտեղ։ Երեւի ճիշդ այնպէս, ինչպէս այդ կ'ընէ Ճափոնը Ծայրագոյն Արեւելքի չինական ու մանչուրիական հարցին մէջ։ Միջազգային խաղաղութեան համար կուտակելով վառօդի անհամար տակառներ։

«Պրօմէթէ»ի օգոստոսի թիւը այլապէս վրդովիչ յայտնութիւններ կ'ընէ որ կովկասեան ժողովուրդներու միջեւ դաշնագիր մը պատրաստուած է արդէն եւ ի մօտոյ պիտի ստորագրուի։ «Պրօմէթէ»ի համաձայն,

Ա.— Դաշինքին նախագիծը մշակուած է լուրջ ու երկարատեւ քննութենէ յետոյ.

Բ.— Նախագիծը արդէն ընդունուած է կովկասեան ժողովուրդներու իրաւասու մարմիններու կողմէ.

Գ.— Դաշինքը կոչուած է պատմական դեր կատարելու Կովկասի կեանքին մէջ.

Դ.— Դաշինքը կը շօշափէ կովկասեան ժողովուրդներուն հետ առնչութիւն ունեցող տնտեսական եւ քաղաքական խնդիրներ.

Ե.— Դաշինքին ստորագրութեամբ՝ կովկասեան ժողովուրդները առեղի սերտօրէն պիտի խմբուին՝ գործօն կերպով պաշտպանելու համար Կովկասի հանդիսաշնակցային պետութիւնը։

Ինչպէս կ'երեւի «Պրօմէթէ»ի խանդավառութիւնը Թուրքիոյ ծրնեւ անդամակցութենէն ի զուր անցած չէ. արդէն կը տեսնենք արդիւնքը, յունիսէն օգոստոս կազմ ու պատրաստ է դաշնագիրը որ քննուած է «լրջօրէն եւ երկարօրէն։»Որ կովկասեան ժողովուրդները թեւ առած են Վարշաւիայէն եւ Էնկիւրիէն «գործօն կերպով պաշտպանելու համար Կովկասի համադաշնակցային պետութիւնը,,։

Կը թուի որ Հայաստան Փամբթերը հրաժարած են հայ ժողովուրդն ալ Պրօմէթէի մէջ քաշելու իրենց առաջարկէն եւ ինքնամատոյց միջնորդութենէն որ հայեւ-Թուրք վէճը լուծել կ'ուզէին ուղղակի բանակցութեամբ։

Հայեւթուրք վէճին բազմապիսի բարդութիւնները, անհնար կը դարձնեն ա-նոր լուծումը ուղղակի բանակցութեամբ։ Մինչեւ Էնկիւրին արեւմտահայ ժողովուրդին քաղաքական ու հողային պահանջներուն գոհացում չտայ, ամէն մէկ միջնորդութեան եւ առաջարկի դէմ կը ծառանայ բովանդակ թրքահայութիւնը։

Եւ ոչ ոք, թրքահայութեան կռնակէն Կովկասի փախստականներուն հետ նոյնիսկ խօսելու բարոյական իրաւունքը չունի։

Բայց, մեզ մտահոգողը այդ չէ։ Այն չոր փաստն է, որ Էնկիւրին այս հարցին մէջ կրկնակ եւ եղերական դեր մը կը խաղայ. մէկ կողմէ Մոսկուայի մէջ եւ միւս կողմէ յետ այսու Ժընեւի մէջ պիտի խաղայ։

Իրերու այս վիճակին մէջ, Պրօմէթէն առանց մեզի, եւ իր անսքող համակրանքով Էնկիւրիի հանդէպ եւ այն դերով որ ինք միայն կուտայ անոր, կը հանդիսանայ Կովկասի խաղաղութեան, հայ ժողովուրդի գոյութեան դէմ ցցուած ամէնէն երկիւղալի սպառնալիքը։

Մեր ըսածը հաստատելու համար հեռուները, մինչեւ 1917 - 1918 - 1919 երթալու պէտք չենք զգար։ Միայն կը յիշենք այն յուշագիրը՝ որ Կովկասի փախստականները, մաս մը տարագիրներու դէպի Հայաստան ներգաղթի առթիւ, տուին Ժընեւ Ազգերու Լիկային։

Միթէ՞ պարզ չէ որ Պրօմէթէի քաղաքական խմբաւորումը կը դաւէ թրքահայ ժողովուրդին դէմ եւ իր անունը ուղղակի կամ անուղղակի կը ստանայէնկիւրիէն։

Պրօմէթէն կ'ուզէ Մենտորի դերը կատարել եւ Թուրքիան թեւէն բռնած մտցնել Կովկաս։

Դաշնագիրը ցոյց կուտայ որ Պաքուի նաւթերուն շուրջ սակարկութիւններ սկսած են։

Էնկիւրի-Պաքու գիծը կ'անցնի Երեւանի վրայէն։

Զոյշ եւ արթուն կեցիր հայ ժողովուրդ։

Կովկասի քաղաքական հորիզոնը կը մթագնի...

ՄԱՐՏԿՈՑ

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԱՐՁԱՆԸ

Վանի մէջ եւս կանգնած են Մուսթաֆա Քէմալի արձանը։ Քսանեւվեցերորդ արձանն է որ կը կանգնեն Թուրքիոյ զանազան վայրերուն մէջ ի պատիւ Թուրք հանրապետութեան նախագահին։

ԿԱՆՏԻՒ ՎԻՃԱԿԸ

Ծոմապահութիւնը դադրեցնելէ ի վեր, Կանտիւռողջական վիճակը հետզհետէ կը բարւոքի։ Կանտի իր ծննդեան տարեդարձը տօնեց, մտիկ ընելով իր երաժիշտին կողմէ՝ իրեն համար յօրինուած եղանակներ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ցունական ընտրութեանց վերջնական արդիւնքէն կը յայտնուի թէ որեւէ կուսակցութիւն չէ կրցած այնքան մեծամասնութիւն շահիլ, որ կարիւնայ ձեռք առնել կառավարութեան ղեկը։ Ազատականներու եւ ժողովրդականներու ուժերը գրեթէ հաւասար են, մէկ քանի ձայնի տարբերութեամբ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆԵՐԸ ԽՄԵԼ Կ'ՈՒԶԵՆ

Ոգելից ըմպելիի արգելքի օրէնքին դէմ, Ամերիկայի մէջ ծայրտուած շարժումը երթալով կը ծաւալի գլխաւորաբար խմելու կուսակիցները պայքար կը մղեն արտօնել տալու համար զարեջուրի եւ թեթեւ գինիի պատրաստութիւնն ու վաճառումը։

Երկրին զանազան շրջաններուն մէջ ալ՝ ցոյցեր կը կազմակերպուին այս ուղղութեամբ։

ՀԻՔՄԷԹ ՊԷՅ ՄԵՌԱԾ

Գրած էինք թէ Թուրք ծովային սպայ մը Հիքմէթ որ Փարիզ եկեր էր ժառանգական հարց մը կարգադրելու, իր կնոջ պահանջին վրայ կը փնտռուէր իբր անյայտացած։

Ոստիկանութիւնը երեւան հանեց անոր հետքերը։ Հիքմէթ, որ խ[illegible]գարութեան նշաններ յ[illegible]ց կուտար, արգելափակուած էր Պրոնի (Լիոն)յիմարանոցին մէջ, ուր մեռեր էր յունիս 12ին։ Լիոնի ոստիկանութիւնը, մայիս 25ին այս մարդը ձերբակալելով, տարեր էր ոստիկանատուն, ուր անկապ խօսքեր ըսեր էրգէշ ֆրանսերէնով մը։ Անոթի կը թափառէր փողոց փողոց եւ վրան, ամէնը 25 սանթիմ ունէր, Ոստիկանապետը անոր ճաշ մըկերցնելէ յետոյ, յանձնարարեր էր որ ներկայանայ թրքական հիւպատոսին։Ինչ որ չէր ըրեր։

Զուարճալին հոն է, որ իր մահէն մէկ ամիս յետոյ Հիքմէթի մասին՝ երկրէն վտարման հրամանագիր եղած էր։

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆԻ ԽՈՀԵՐ

Գաղթահայ կազմակերպութիւն

Բ.

Ըսի արդէն որ երկու գլխաւոր ճակատներ ունինք գաղթահայ իրականութեան մէջ, որոնք մեր բոլորիս մտասեւեռումով դէթ՝ հարթուած եւ որոշ ուղղութեան յանգած պիտի ըլլային։

Առաջինը՝ ազգային բաղաքական ճակատն է, մեր հայրենիքն ազատագրութեան եւ ազատագրութեամբ հայութեան ամփոփման ու խաղաղ եւ ազատ զարգացման գլխաւոր, էական նպատակը։

Երկրորդը՝ գաղթահայութեան ազգային ներքին կազմակերպման խնդիրը՝ որ նոյնպէս եւ նոյնքան հրամայական է մեզի համար. մինչեւ առաջինի յաջողութիւնը՝ կարենալ հայ թին եւ որակ ունենալու՝ վաղուան հայրենիքիս...

Խօսիմ նախ երկրորդի՝ գաղթահայութեան կազմակերպութեան հարցի մասին, որուն համար տասը տարիներէ ի վեր բաւականէն աւելի թուղթ սեւցուած է։

Որքան կը յիշեմ, Փոքր Ասիոյ աղէտէն յետոյ էր, որ երբ ալ Թուրքիոյ ամբողջ հայութիւնը բռնաւոր՝ ցան ու ցրիւ եկաւ երկրագունդի չորս ծագերուն, առաջին անգամ Ռամկավար-Ազատականներու կողմէ առաջարկ եղաւ՝ այս ցրուած հայութիւնը իրարու կապելու և մոռացութենէ փրկելու համար՝ գաղթահայ կանմակերպութիւն մը ստեղծել. կեդրոնական մարմինի մը ծնունդ տալով. իբրեւ նոր Պատրիարքարան եւն.։

Ու դարձեալ որքան կը յիշեմ, այս առաձգ[illegible], առաջին անգամ եւ անմիջապէս արձագանգ տուողն ու միանալ ուզողը եղաւ մեր կուսակցութիւնը, Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը։

Գաղթահայութիւնն ենթարկուած պայմաններու մէջ, անոր սպառնացող այլասերման, օտարացման եւ լուծուելու վտանգին դիմագրաւիչ ուրիշ ո՛չ մէկ միջոց ա՛յնքան անմիջականօրէն հրամայական էր եւ հնարաւոր, քան իրաքանչիւր գաղութ ինքն իր մէջ կազմակերպելու եւ այդ իրաքանչիւրը, ընդհանուր՝ կեդրոնական մէկ դեկավար վարիչ մարմնի ենթարկելու ձեւը։ Այսպիսով միայն կարելի պիտի ըլլար իրաքանչիւր գաղութի՝ իր տեղական հոգերը հոգալէ վերջ կապ եւ հաղորդակցութիւն՝ հետեւաբար ազգային ոգին և ընդհանուր ձգտումը պահել ու փայփայել ներդաշնակ համագործակցութեամբ մը։

Առանց հոգեկան այս կապին եւ հաղորդակցութեան, ինչպէս կարելի է հաշուել Հարաւ. Ամերիկայի կամ ուրիշ ո՛ր եւ է տեղ ապաստանած մեր հայրենակիցներու վաղուա՛նը վրայ, երբ անոնք իրենց ճակատագրին ու բախ-

տին ձգուին, առանց առաջնորդողի, առանց ընդհ. ղեկավարի, այդ հեռաւոր կամ օտար ափերուն վրայ...:

Արդ, ո՞վ է, կամ ո՞ր մարմինն է, որ տիրականօրէն կեցած, գաղութէ գաղութ այդ կապը կը պահէ, ու մեր կարդախօսով կը խթանէ զանոնք իրենց ներքին ազգային բնազդներուն ու կը խանդավառէ, կը յուսադրէ զիրենք ու իրենց հաւատքի կարմիր կրակը անմար կը պահէ հոգիներուն խորը: Այո՛, ո՞ր մարմինն է որ այսօր, տասը տարի յետոյ, մեր ցրուած հայութեան համրանքը կրնայ ըսել մեզ:

Ու երբ այսքանն իսկ պիտի պակսէր մեզ, ապա ի՞նչպէս եւ ի՞նչ իրաւունքով եւ հիմունքով մենք պիտի կրնանք յոյս կապել այս մէկ միլիոն ցրուած հայութեան վրայ, եթէ անոնց պիտի պակսէր հոգեկան եւ բարոյական հաղորդակցութիւնն ու կապը, եւ, եթէ այդ ամբողջը՝ ամբողջութեան կապողը միայն անոնց անունը եւ մակնունը եղած պիտի ըլլար...

Համագաղթային կազմակերպութեամբ էր որ մենք պիտի կրնայինք հոգեկան եւ բարոյական այդ զօդաւորումը գաղութէ գաղութ ստեղծել, ու մեր ցեղային աւանդութիւններն ու բնազդները՝ հաւատքի նոյն ջահովը լուսաւորէր: Հաւատքը՝ որ ծիածան գօտիի մը պէս Ցունաստանէն Պրազիլիա, Սուրիայէն Ֆրանսա պիտի կամարուէր ամէն հայ երդիքի վրայ. ու բոլորը իր թեւերուն տակ առնէր, բոլորին հայեացքները մէկ սեւեռակէտի ուղղելով...:

Ու մեր կազմակերպութիւնը, որ զուտ քաղաքական կուսակցութիւն էր, եւ այնքան մոլեռանդ, որ առենօք կաթողիկոսական ընտրութեան մը իսկ մասնակցելու կը վարանէր, չկրցաւ այս անմիջական պահանջին առջեւ անտարբեր դանուիլ, մնալով միայն իր քաղաքական հետապնդումներուն ուղեգծին վրայ:

Ու այսպէս էր որ Դաշնակցութիւնը որոշեց իր բաժինը բերել գաղութներու կազմակերպութեան գործին:

Բայց այն օրէն որ Դաշնակցութիւնը մօտեցաւ գործին, ռամկավար ղեկավարները իրենց առաջարկէն կամաց կամաց հեռացան եւ կրոնակ դարձուցին:

Ոչ միայն կռնակ դարձուցին այլ եւ հակառակեցան այդպիսի ազգային կազմակերպութիւն մը ստեղծուելուն:

Ճիշդ է, որ պահանջին կամ կարգախօսին չէր որ կը հակառակէին, այլ անոր յաջողութեան էական մէկ պայմանէն էր որ կը խուսափէին՝ այսինքն համագործակցութենէն: Իսկ առանց համագործակցութեան, համագաղութային կարելի չէր կազմակերպել: Եւ որովհետեւ չէին ուզեր գործակցիլ Դաշնակցութեան հետ, — առանց ժխտելու հարցին հրամայական հանգամանքը — բացասական դիրք բռնեցին անոր իրագործման աշխատանքներուն հանդէպ:

Ռամկավար ինչպէս եւ ուրիշ հոսանքներու բացասական այս կեցուածքը, առանց պատճառի չէ անշուշտ:

Անոնց յայտնի է որ, Դաշնակցութիւնը ժողովրդական լայն խաւերու — եթէ ոչ բոլորին — համակրութիւնը վայելելով, որ եւ է մարմին որ ստեղծուի, քանի այդ մարմինը պիտի ծնէր ժողովուրդին համար և հետեւաբար ժողովուրդին կողմէ, եթէ ուրեմն չունենար դաշնակցական գոյն, գէթ պիտի վայելէր անոր համակրանքը և փոխադարձաբար:

Այնպիսի մտայնութիւն եւ տրամադրութիւն ստեղծուած է որ եթէ որ և է մարմնի մէջ մէկ հատ Դաշնակցական ըլլայ, այդ մարմինը որոշ հոսանքներու կողմէ կը նկատուի դաշնակցական մարմին:

Մեր այս հակառակորդները վրայ աւելցուցէք նաեւ համայնավար տարրերու դիրքը գաղթահայ կազմակերպութեան հանդէպ, որ թշնամական է, եւ կ'ունենաք այսօրուան քաոսը:

Բայց, մենք իբրեւ կուսակցութիւն չունի՞նք մեր պատասխանատուութեան բաժինը: Ի հարկէ ունինք: Եւ երբ՛ք չենք կրնար բոլոր մեղքերը ուրիշներուն վրայ բեռցնելով Պիղատոսի պէս լուալ մեր ձեռքերը: Այսօրուան քաոսի չարժառիթներու պրպտումներու ժամանակ երբ՛ք չպիտի մոռնան մեր բաժինը:

Եւ երբ նկատի ունենանք նաև որ, մեր հակառակորդ հոսանքները մէկ գլխաւոր կարգախօս ունին — Դաշնակցութեան քայքայումը — որուն շուրջ համաձայն ու «միաբան» են բոլորը և իրարու չապիկ կը հանեն, ապա ուրեմն չատ հասկնալի է որ բոլորը մեզի դէմ պիտի ունենայինք բնազդօրէն և երբեմն կազմակերպուած ձեւով:

Դէմ դէմի բերէք այս տարրերը և դուք կ'ունենաք իրական պատկերը այն խաժամուժին, այն քաոսին, որուն գաղթահայութեան ղեկավարութեան՝ անունը կուտան և որմէ ազգային համագործակցութիւն և կազմակերպութիւն կը սպասենք:

Առաջացած այս հակամարտ դրութիւնն է միակ պատճառը որ հակառակ Մարսէյլի մեր ժողովուրդին զոհաբերող տրամադրութեան, ցանկութեան և կարիքին, ու դեռ բոլոր հոսանքներու ալ առաջադրութեան, համաձայնութիւնը չէ կազմուած և չի կազմուիր: Ու այդ առթիւ թափուած ամէն ջանք ու ճառ ի զուր կ'անցնին:

Ամէն տարի ու տարին քանի մը հեղ, մեր բոլոր թերթերը, խիղճերնին հանդարտեցնելու համար կարծես, կը մօտենան հարցին, կը յուզեն, նոր առաջարկներ կ'ընեն...

Բայց saison մըն է. կուգայ ու կ'անցնի և եղանակը անցած ծաղիկներու պէս դարձեալ կը մոռցուի:

Զոհողութեան անհրաժեշտութիւնը

Ամէն մարդ մեծ չէ, վեհ չէ, ամէն մարդ ծանրախոհ և հեռատես չէ, որ իր ճաղճիմ հաշիւները մոռնայ ու թոյլ տայ որ իր սիրտը բաբախէ մեծագոյն նպատակի մը համար, զգայ ուրիշներու ցաւն ու վշտակցի անոնց: Ցսպէ իր՝ եռապաշտի կոպիտ կիրքերը եւ մտածէ հանրութեան վրայ: Ցատկութիւնը հազուադէպ անհատներու է տրուած: Անոնք չեն գլանար իրենց բարիքները, կարողութիւնը, տրամադրել համայնքին, իրենց ազգին ու մարդկութեան:

Անոնք գերմարդկային բան մը ունին իրենց մէջ:

Փոխադարձ հաւատք, կուսակցութենէ կուսակցութիւն նոյնիսկ յարգանք և վստահութիւն բացարձակապէս վերցած են: Ինչ որ մեզի համար ճերմակ է, միւսին համար սեւ է... և փոխադարձաբար:

Ամէն կողմէ ցանկութիւն, ամէն կողմէ ճիգ ու փորձեր նոյն նպատակին, բայց բոլորն ալ զիրար հակասող, մէկը միւսին հակընդդէմ...

Արդիւնքը՞. սպառող պայքար, սպանող կիրք. տեսլութիւն, կռիւ, ծեծ մասնութիւն, սպանութիւն — դպրոցի և եկեղեցիի սեմերուն վրայ — Ցունաստան, Սուրիա, Եգիպտոս, Ֆրանսա. ո՛ւր որ կ'ուզէք...

Առելութիւն իրարու հանդէպ, այնքա՛ն, ա՛յն աստիճան, որքան Թուրքին հանդէպ պիտի անուցուէր:

Թուրքը մոռցած, իրարու օձիքին ենք պլլուած:

Հանրային բարոյականի այսքա՛ն անկում հայ պատմութիւնը չի կրնար արձանագրած ըլլալ:

Բայց աններելի է այս, ու սահմռկեցուցիչ:

Սահմռկեցուցիչ՝ այն իմաստով, որ Հայ ազգը հասցէ չունի այսօր:

Չէ՞ որ Երեւանը ամենայն հայոց կառավարութիւն չէ:

Ո՛ւր է հապա ամբողջ արեւմտահայութեան՝ գաղթահայութեան հասցէն:

Եթէ մէկը հայութիւնը վնասէ, ո՞րու պիտի դիմէ...

Ո՞ւր է մեր հասցէն...

Ա. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

Ապրող ամէն մարդ իր հաշիւը ունի եւ բանէ մը կը շըլանայ: Հասարակ մահկանացուն իր մէջ կը կրէ եսապաշտ հրէշ մը որ զինքը կը մղէ դէպի խաւար ու անոր միտքը այնքա՛ն կը տարուի առօրեայ խառնաշփոթ հաշիներէն, ու իր ընելիքը ա՛յնքան աղօտ կը ցուցադրէ որ ոչ կը տեսնէ իր շուրջը բռնող պատահարները եւ ոչ կը լսէ իր շուրջէն բարձրացող լացն ու կոծը...

Հարցը ինքնին պարզ է: Կեանքի մէջ այն որ ազատ է, ազատէն չի փախիր, անկից չի գարշիր, նոյնիսկ եթէ խեղդուի անոր մէջ. իսկ ան որ մաքուր է եւ անկեղծ, միշտ պիտի մնծնայ ու բարձրանայ, կայծը իր մէջն է: Իրմէն սպասեցէք ամէն շահ: Ինքը փոխադարձ ոչինչ պիտի սպասէ:

* * *

Աւետարանի մէջ կը կարդանք:

«Ան, լերան վրայ քառասուն օր ծոմ պահելէ եւ սատանայէն փորձուելէ վերջն է որ հրեշտակներէն շրջապատուեցաւ»:

Արդ, ո՞վ է այս՝ սատանայէն փորձուող մարդը, կամ ի՞նչ ըսել է սատանայ: Այդ մարդը ինքնին զոհողութեան մարմնացումն է ու սատանան զինք հալածող թշուառութիւնը: Այս անօրինակ մարդը, (եւ ո՛չ աստուածորդին) անարգելով մարմնական վայելքներն ու անցողական փառքն ու պատիւը, իր երկաթէ կամքով կը խոյանայ դէպի լոյս, դէպի ազատութիւն, որուն այնքան կարօտ էին այն ատեն...եւ արհամարհելով զինք հալածող մարդոց միամտութիւնը, կ'ուզէ որ ժառանգականօրէն տեւող սորկութիւնը վերնայ. մէկ խօսքով իր արիւնը ուրիշին դեղի տեղ կը գործածէ...

Իմ խօսքս Նազովրացի Յիսուսի մասին է եւ ոչ Աստուածորդի Քրիստոսի: Այս մեծ մարդը պտըտեցաւ մերկ, ապրեցաւ միշտ կէս մը անօթի: Պառկեցաւ բաց երկնքի տակ ու իր կեանքի նպատակն ըրաւ ուրիշներու երջանկութիւնը: Սակայն ինչո՞ւ չհագաւ, չկերաւ, չվայելեց ինչպէր ամէն մարդ: Չհագաւ, չկերաւ եւ չվայելեց որպէսզի խոցելի կողմ չունենայ, չար բերանները կառչելիք տեղ չունենան, ոչ ոք կարենայ ըսել թէ իր «կուսակցութեան»... նպատակն է շահագործում, նոր լուծ մը թշուառներու վզին: Ահա՛ այսպէս, գերմարդկային կարողութեամբ աղնուագոյն գաղափարի մը համար է որ այդ «կուսակցութիւն»ը խմորեց ու որպէսզի իր «սուրբ» արեամբ կարմրի ու ինք առաւելագոյն զոհողութեամբ ներկայանայ, կամովին խաչը բարձրացաւ եւ այսպէս իր վրայէն ամէն կասկած հեռացուց: Իր «կուսակցութիւնը» այդպէս գերմարդկային զոհողութեան վրայ դրուելովն էր որ վերածուեցաւ կրօնքի:

Այս օրինակը գուցէ քիչ մը խորթ թուի: Հոգ չէ ասիկա հակընդդէն համար:

Բայց ինչո՞ւ չտալ նոյնքան արժէքով օրինակ մը նաեւ մեզմէ, մեր միջէն ու ուսումնէն, մեր արիւնէն:

Որը տղայ մը, գրեթէ միշտ կարօտ ունենալով զոյգ մը նոր կօշիկի եւ փոր մը հացի, իր անբախտ որբի տխուր օրերուն, փոխանակ երազելու իր փարի մասին, հարստութեան պալատներ, փոխանակ երջանիկ կեանքի մարմնջով տարուելու ու քաղաքներու չոնդայից աղմուկէն չլանալու, կը նախընտրէ բնակիլ մութ փողոցի մը մէկ խորշին մէջ, յաճախ կտոր մը մոմի կարօտով ու անտեսելով իր վիշտերը, իր զրկանքները, կը տարուի վսեմ մտքով մը: Կ'ուրոշէ, կատակ չէ, «կ'որոշէ» իր ազգը գերութենէ ազատել... եւ դիտէ՛ք թէ ինչ զէնքով: Իր կեանքի գնով: Ասիկա զոհողութեան գերագոյնն է եւ անհրաժեշտ ամէն գործի որ մեծ է, բարդ ու ահարկու:

Այս որը տղան, ուր կ'ըսեն թէ կեանքի մէջ բնաւ խնդացած չէ, իր մութ սենեակին մէջ, պայծառ մտքեր դարբնեց, յստակ ծրագիրներ մշակեց ու ժողովուրդին տուաւ իր կրօնքը: Այդ կրօնքի նըպատակն էր հայ ցեղի ազատագրումը գերութենէ, կը կրէր Հայ Յեղափոխականներու Դաշնակցութիւն անունը, որը դարձաւ անոր պետը, եղաւ զոհը իր կրօնքին, վասնզի այդպէս պէտք էր. եթէ կ'ուզէր պաշտելի Քրիստափոր կոչուիլ:

Այս երկու օրինակներուն քով կարելի է շատեր համրել ու ամէնէն համեստ Հայն անգամ կը համոզուի թէ մեծ գործերը՝ մեծ զոհեր կը պահանջեն:

* * *

Եզրակացութիւն:

. . . Մասնաւոր մեզի պէս փոքր ժողովուրդի մը մէջ, որ իր գոյութիւնը պահելու համար գերագոյն ճիգի պէտք ունի, պէտք են մարդիկ, Քրիստափորի մեծութեամբ, զոհողութեան անոր ընդունակութեամբը օժտուած, որպէսզի իրենց աչակերտները վախնան անոնց բարութենէն, ակնածին անոնց վեհութենէն, ա՛յնքան երախտապարտ ըլլան իրենց պետերուն որ զանոնք յարգեն ու պաշտեն:

Եթէ հայ՝ թափառական ու անտէր՝ ժողովուրդը պիտի ունենայ այսպիսի աստուածներ, թող վստահ ըլլայ թէ իր ազատագրումը կ'իրականանայ:

Իսկ եթէ այդ զոհողութեան ընդունակ մարդիկ պիտի չունենանք, չեմ վարանիր ըսել թէ մենք դէպի անդունդ կը դիմենք:

Ա. ՌԱԶՄՈՒՆԻ

Տնտեսական Տագնապը

ՍԱԿԱՐԱՆԱԿԱՆ ՇԱՔԱԹԸ

Բարեյոյս Նշաններ

Հակառակ վերջին շաբթու ընթացքին նշմարուած վարանումներու, միջազգային սակարանական կեանքը բարւոքման նիշեր արձանագրեց: Նշմարուած թեթեւվարանումներու պատճառ ցոյց կը տրուի Գերմանիոյ մղած յամառ պայքարը՝ խուսափելու համար Վերսայլի դաշնագրին պարտաւորութիւններէն: Միւս կողմէ, Սարեգայի ժողովը որ յաջող ելք մը ունեցաւ, պահ մը վախ ազդեց գործի շրջաններուն: Երկրագործ պետութեանց ներկայացուցիչները սպառնացեր էին ժողովը ձգել ու վերադառնալ իրենց երկիրները, եթէ փոխատու պետութիւնները մերժէին ուղղուած զոհողութիւնները: Ու վերջապէս, Ամերիկայի նախագահական պայքարը, վարանումի կը մատնէր գործի մարդերը: Սակայն այս վարանումները հետզհետէ կը փարատին: Շատեր հիմա, կը սկսին համոզուիլ թէ ռամկավարի մը ընտրութիւնը իբր նախագահ հանրապետութեան: Գէշ հետեւանքներ չպիտի ունենայ Ամերիկայի ելմտական ներկայ քաղաքականութեան տեսակէտէն:

Անցնող շաբթուան ընթացքին, գլխաւոր մէկ քանի ձգտումներ տիրապետեցին Փարիզի չուկային վրայ:

Մէկը՝ Նիւ Եորքի սակարանին կացութիւնն էր: Փարիզ միշտ իր աչքերը յառած է Նիւ Եորքի, որ ինքն իսկ կը հպատակի նախանիւթերու փոփոխական եւ յաճախ քմահաճ ելեւէջին: Բայց որովհետեւ, անկէ է որ, կը մեկնի գործերու վերաբացման աղդանշանը, ներկայիս ամերիկեան չուկան կը մնայ համաշխարհային տնտեսութեան անվիճելի առաջնորդը:

Ընդհանուր կարծիքով, երբեմնի յոռետեսութիւնը սկսած է փարատիլ եւ մտքերը նուաճելու իր իրաւունքը կորսնցնել եւ ի միջի այլոց, Ամերիկայի ճիգը՝ տնտեսութիւնը բարելաւելու համար, մեծապէս նպաստած է վստահութիւն ներշնչելու գործի շրջանակներուն:

Սակարանական անցեալ շաբաթը փակուեցաւ նպաստաւոր տպաւորութեամբ մը, ու յոյս կայ թէ աւելի պիտի ամրանայ հետզհետէ, եթէ մասնաւոր քաղաքական կացութիւնը աւելի պայծառանայ:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐԸ

Անգլիոյ աշխատանքի նախարարութեան պաշտօնական վիճակագրութեանց համաձայն 16էն մինչեւ 64 տարու եւ գործ մը ունեցող անձերու թիւը, օգոստոս 22ին, 9 միլիոն 280,000 էր: Ըսել է 37 հազար պակաս քան մէկ ամիս առաջ:

Ցուլիսէն ի վեր, այս նըւազման պատճառ ցոյց կը տրուի բամպակեղէնի ճիւղին մէջ աշխատաւորներու թիւին կրճատումը, որ տեղի ունեցաւ նախարարական հրամանագրով, սէնտիքաներուն միջեւ ծագած վէճերուն առթիւ:

Օգոստոս 22ին, անգլիացի անգործներուն թիւն էր 2 միլիոն 40,000, լրիւ անգործ, 719,295 հոգի՝ ժամանակաւոր կերպով ճամբուած եւ 100 հազար հոգի անկանոն աշխատող:

ՀՆԳԱՄԵԱՑ ԾՐԱԳԻՐԸ

1927էն ի վեր եւ մասնաւորաբար, երկու տարիէ ի վեր իրենց տնտեսութիւնը բարեկարգելու համար՝ բոլշեւիկներու կատարած ճիգերուն մասին, կարելի է ներկայիս որոշ թուանշաններ արձանագրել:

Քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսիա նպարեղէնի նեղութիւն ունի այս տարի: Արմտիք ըլլալով՝ 1931ի բերքէն գիւղացիներուն մնացած է 477 միլիոն կենդինար. կառավարութիւնը մթերումներու հաշւոյն վերցուցած է 230 միլիոն կենդինար, մինչ 1927-28 տարեշրջանին, երբ Խորհրդային Միութեան բնակչութեան թիւը 7 միլիոն աւելի պակաս էր, գիւղացիները իրենց տրամադրութեան տակ ունէին 658 միլիոն կենդինար արմտիք: Արդ, հնգամեայ ծրագիրը՝ այս տարի անոնց համար կը նախատեսէր 835 միլիոն: Ցոյս կայ որ 1932ի բերքը աւելի լաւ պիտի ըլլայ:

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ՕՏԱՐ ԹԵՐԹԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԱՑՄԵՐԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Այս խորագրի տակ Թիֆլիզի բոլշեւիկեան «Զարիա Վոստոկա» թերթը խմբագրականի մը մէջ կ'անդրադառնայ անգլիական քաղաքականութեան՝ մերձաւոր Արեւելքի մէջ: Շօշափուած հարցերու կարեւորութեանը համար, յօդուածը բարգմանաբար կուտանք ամբողջութեամբ:

«Եթէ Արեւելքի մէջ գլխաւորաբար Ֆրանսան է որ կը կազմակերպէ հակախորհրդային միջամտութիւնը, իսկ ծայրագոյն Արեւելքի մէջ՝ Ճափոնը, մերձաւոր Արեւելքի մէջ այս դերը կը խաղայ անգլիական կայսերապաշտութիւնը:

ՔԻՒՐՏԻՍՏԱՆԻ ՌԱԶՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիա «ընտելացուց» Հարաւային Քիւրտիստանը, ինչ որ կը նշանակէ անգլիական դիրքերու ամրացումը՝ «երեք երկիրներու եռանկիւնը» կոչուած ռազմագիտական կարեւոր շրջանակին մէջ, Խորհրդ. Միութեան ամէնէն մօտիկ հոսքամասը որ կը գտնուի Անգլիոյ ուղղակի հակակշռին տակ:

Այս պահուս, Հարաւային Քիւրտիստանի Անգլիական հրամանատարութիւնը կը զբաղի ռազմագիտական ճամբաներու և զինուորական ամրութեանց արագ շինութեամբը, ինչ որ կը հաստատէ այս «եռանկիւն»ը օգտագործելու իր մտադրութիւնը, իբր գործողութեանց խարիսխ ընդդէմ Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ մանաւանդ Խ. Ռուսիոյ:

ԺԸՆԵԻԻ ՃԱՌԵՐԸ ԵՒ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Այսուհանդերձ, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ՝ անգլիական կայսերապաշտութեան պատերազմի պատրաստութիւնները չեն սահմանափակուիր Հարաւային Քիւրտիստանի «խաղաղեցումով» և ամրացումով: Միւնոյն ատեն, Իրաքի մնացեալ մասերուն մէջ՝ անգլիական դիրքերը կ'ամրացուին:

Վերջին Սեպտ. ին Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ Իրաքի ընդունելութիւնը և անգլեւիրաքեան դաշնագրին գործադրութեան սկիզբովը, պէտք էր կատարուէր նաև անգլիական օդանաւային ուժերու մէկ մասին պարպումը Իրաքէն:

Սակայն, նախատեսուած թուականէն մէկ քանի շաբաթ առաջ, Ցունիսին, ոչ միայն զօրախումբերու մասնակի պարպումին վերաբերեալ հրամանները փոփոխութեան ենթարկուեցան, այլ աւելի, Եգիպտոսէն բերին, ցամաքային և օդային ուժեր,

Անգլիական կայսերապաշտութեան իրական ծրագրերը երեւան կ'ելլեն այն իրողութեամբ որ, անգլ. մամուլին մէկ մասը, յանկարծ դադրեցաւ պայքար մղելէ ընդդէմ մեծ աղմուկով ծանուցուած անգլիական ուժի Իրաքէն հեռացման դէմ...

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Գրաւման այս «երկարաձգումը» առնուազն նախատեսուած է մինչեւ այն պահը, որ չինուի Պաղտատ - Հայֆա երկաթուղին, ինչ որ կը պահանջէ 4—5 տարի: Այս երկաթուղագծին լրացումը հնարաւորութիւն պիտի տայ Եգիպտոսէն Իրաք զօրախումբեր փոխադրելու պարագային:

Այս երկաթուղիին տնտեսական և ռազմական մեծ կարեւորութիւնը յայտնի էր, Այնքան, որ ներկայիս, պասիկ կառավարութեան հետ, վիժաբանութիւն կը կատարուի այս երկաթուղին երկաթգծելու համար մինչեւ Թեհրան:

ԴԷՊԻ ՔԱՐԻՒՂ ՎԱԶՔԸ

Անգլիական շրջանակներու մէջ՝ չեն իսկ ծածկեր այս ծրագրին հակախորհրդային դրդապատճառները, բացէ ի բաց կը մատնանշեն դէպի Պարսկաստան խորհրդային արտաքսումներու դէմ պայքարի անհրաժեշտութիւնը:

Աւելորդ է ըսել թէ Հայֆա-Պաղտատ - Թեհրան երկաթուղին սահմանուած է ո՛չ միայն ապրանքներու, այլ նաեւ դէպի Պարսկաստան, Խորհրդային Անդրկովկասի սահմանները ռազմանիւթի եւ զօրախումբերու փոխադրութեան:

Իբր յառաջացած որանկիւն՝ օգտագործել Պարսկաստանը՝ նուաճելու համար Խ. Ռուսիան և Պաքուի քարիւղի երակներուն սեփականութիւնը կորզել, — այս է հակախորհրդային ապագայ միջամտութեան կազմակերպիչներուն երկար տեսնէ ի վեր հասունցուցած ծրագիրը: Այս բոլորին կէս պաշտօնական հաստատումը կը գտնենք. պատերազմական նախարարութեան կէս պաշտօնական օրկան՝ անգլիական թերթի մը վերջերս հրատարակած յօդուածին մէջ:

Այդ յօդուածին մէջ, բացէ ի բաց խօսքը կ'ըլլայ անգլիական զօրախումբերու կողմէ պարսկական հողի վրայ գրոհի՝ յետոյ յարձակելու համար Խորհրդ. Միութեան վրայ: Այս յօդուածին հեղինակը կը ծածկէ Անգլիոյ յարձակողական ծրագիրը այն սուտ հաւաստումով թէ՝ Անգլիոյ քարիւղային շահերը վտանգուած են Ռուսիոյ կողմէ:»

ԳԱՅԼԻ ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ՈՐ ԸՍՏ ԽԱՐՏՈՑԻ...

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿՐԹԵՄ ԶԱՒԱԿՍ

Ամէն կողմէ կը բողոքեն ծուլական եւ օտարացնող դեմ։ Ամէն մաս վնասիզը կը ցուցնի եւ ամէն գլուխ՝ որքան աղ սրտաց ըլլայ՝ դարմանի միջոց մը կը թեղադրէ։

Եւ ամէն հայր կամ մայր, որ եթէ ձուլման վտանգին առաջ, արդէն օտարացած չէր, շփոթ եւ մտահոգ կը հարցնէ,

— Ինչպէ՞ս կրթեմ զաւակս, որ Հայ մնծնայ։

Ու բոլոր իմաստունները՝ մէկ բերան կը պատասխանեն։

— Հայ մնծցուր։

Խորհրդաւոր մարդիկն շատերը՝ գիտնիմ թէ ամուրի են, կամ շարժական ամուսնութիւն մը կնքած ու զաւակ չունին։ Ու — ամէնէն ձայնաւորները — ազգը շաւագոյն կերպով փրկելու։ եւ ձուլման վտանգը արմատէն իսկ փարատելու համար՝ կը յանձնարարեն բնաւ չգրաղիլ վտանգով մը՝ որ մարդու կեանքին չի սպառնար։

Իսկ բարեկամս, որ գործնական մտքի տէր մարդ է, եւ կը կարծէ ամէնէն իմաստուն եղբը զած ըլլալ, կը յանձնարարէ հետեւիլ իր օրինակին։

Կը բնակի թաղ մը որ միջազգային է։ Հայուն ու Ֆրանսացիին հետ՝ բարի դրացութեամբ կը բնակին Լեհեր, Ռուսներ, Ցոյներ, Մահմեդականներ եւ նոյնիսկ Չինացիներ։

*— Առտուն, կ'ըսէ բարեկամս, երբ շախտս աչքերը բանայ, սպասու

մը հաց ձեռքը թխելով փողոց կը նետէմ, միջազգային մանուկներու ընկերակցութեան մէջ թրծուելու։ Հոն, կը սկսի ճանչնալ ազգային գաղափարին ու զգացումին նախատարերքը՝ շնորհիւ իր ընկերակիցներուն միջեւ ծագած վէճերուն։ Խաղի ընթացքին, յանկարծ կը սկսին իրարու հայհոյել։ Եւ առիթը կուգայ որ, օր մը ալ տղուս երեսին պոռամ։*

— Այդտ՛ս Հայ...։

Եւ անա տղաս վիրաւորուած իր արժանապատուութեան մէջ կը վերադառնայ շաղով։

— Հայրի՛կ, «աղտոտ»ը գիտեմ ինչ է, Բայց Հայը ի՞նչ է։

Եւ առիթին օգտուելով, հայրաբար կը բացատրեմ տղուս՝ իր ցեղային ծագումը եւ այսպէս անոր մէջ կ'ամրացնեմ Հայու զգացումը։

Ըսս բարեկամիս բարձր կարծիքին, ուրեմն, ի չգոյէ դպրոցի. փողոցն է Հայուն ուսուցիչը։

Հարց է թէ պէ՞տք է հետեւիլ դասին։

Որովհետեւ եթէ փողոցը պիտի ըլլայ Հայուն կրթարանը, հայ ընտանիքները այնքա՜ն ցրուած են եւ այնքա՜ն այլազան ու անհնարին փողոցներու մէջ կը բնակին, որ կարելի չպիտի ըլլայ, կրթական գործը միացնել։ Հայ մանուկը պիտի մեծնայ համաձայն փողոցին ուր կը բնակի եւ...

Մնացեալը յաջորդ թիւով։

ԽԱՐՏՈՑ

ԶՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

6 ՄԻԼԻՈՆ ԴԵՐԻ ԿԱՑ

Գերութեան ջնջման համար կազմակերպուած միջազգային միութիւն մը, որուն կենտրոնը կը գտնուի Լոնտոն, որոշած է նոր թափ տալ իր պայքարին։ Վերջերս, Քէնթերպըրիի, Եօրքի եւ անգլիական ազատ եկեղեցիներու պետերու կողմէ ստորագրուած շրջաբերական մը վեց միլիոն կը հաշուէ ամբողջ աշխարհի մէջ գտնուող գերիներու թիւը։

ՄՕՐՈՒԲԻ ՀԱՄԱՐ ՏՈՒՐՔ

Պաղեստինի պաշտօնաթերթ «Էլ Եէմէնի» կը հրատարակէ հրամանագիր մը, որուն համաձայն կ'արգիլուի ձայնագրին մուտքը Եէմէնի մէջ եւ տուրք կը դնէ բոլոր անոնց վրայ որ իրենց մօրուքը կ'ածիլեն։

ԳԱՂԹԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ

«Յուսաբեր»ի մէջ կը կարդանք.—

Դժուար թէ որեւէ գաղութ կազմակերպական տեսակէտէ այնպիսի քայքայուած վիճակ ներկայացնէ, ինչպէս Պ. Այրէսի հայութիւնն է։

Հոս երկու հոսանք կայ միայն. Դաշնակցութիւն եւ համայնավար Հնչակեաններ։ Ռամկավարութիւն չկայ։ Կուսակցական պայքարները սուր բնոյթ չեն կրեր, բայց կան. տարբեր հոսանքներու մէջ համագործակցութիւն չկայ։ Գաղութի հանրային կեանքի ղեկը կը գտնուի առաւելաբար Դաշնակցութեան ձեռքը։

Գոյութիւն ունին թիւով չատ մը միութիւններ եւ կազմակերպութիւններ. իւրաքանչիւրը իր գլուխն առած կ'երթայ. ազդեցիկ է հոս Հայ Առաքելական Եկեղ. Հոգաբարձութիւնը, որ կազմուած է ջոջ-աղաներէ։ Ասոնք եկեղեցիէ դուրս ոչինչ կը ճանչնան եւ ազգ ու հայրենիք ըսելով, եկեղեցի կը հասկնան։

Զորս հինգ տարուան մէջ եկեղեցիին անունով հաւաքուած գումարներով քաղաքի կեդրոնին մէջ չինեցին գեղեցիկ պարասրահ մը, որպէսզի այս պարասրահի եկամուտով ապագային կառուցանեն իրենց երազած եկեղեցին...։

Հոգաբարձութիւնը 100,000 փեսոյի հասնող պատկառելի փոխառութիւն մը կնքած է այս բարդ ծրագիրները իրագործելու համար։

Լաւ աշխատանք կը կատարեն Հ. Մ. Ը. Մ. ը եւ Զ. Ո. Միութիւնը, որոնք ամէն ճիգ կը թափեն վառ պահելու համար ազգային զգացումը հայ երիտասարդութեան մէջ։ Երկու տարիի դադարէ ետք վերջերս դարձեալ հրապարակ եկաւ Հայ Երիտ. Միութիւնը, որ լծուած է գեղեցիկ աշխատանքի մը, այն է ռատիոյի միջոցով հայ երաժշտութիւնը տարածել (շաբաթը ժամ մը)։

Քաղաքը չափազանց ընդարձակ ըլլալով գրեթէ ամէն շրջանի մէջ, ուր Հայեր կ'ապրին, դպրոց մը կայ. անոնք կը ղեկավարուին տեղւոյն մէջ կազմուած հոգաբարձութեանց կողմէ. ծախսը կը հոգացուի միեւնոյն շրջանի հայրենակիցներու զոհողութիւններով։

Ճիգ մը կայ թէյասեղաններու միջոցով աւելի մերձեցում ստեղծելու կենդանի տարրերու միջեւ եւ եթէ հնար է՝ հիմը դնելու Մտաւորականներու Միութեան մը։

ԱՄԵՐԻԿԱ

ՈՒՈԹՐՎԼԻԹԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Հայ Ազգ. Վարժարանը կը յաճախեն մեծ թիւով երկսեռ աշակերտներ՝ 6 տարեկանէն մինչեւ 14 տարեկան, որոնց բոլորն ալ սահուն կերպով գիտեն հայերէն գրել, կարդալ եւ խօսիլ։

Վերջին երկու տարուան ընթացքին եօթն անգամ խընամակալութիւն փոխուեցաւ։ Վերջին անգամ ընտրուած խնամակալութիւնը փոխեց նաեւ ուսուցիչները. ասոր հետեւանքով դպրոցը փակ մնաց 11 օր։ Գումարուեցաւ գաղթային ժողով, որ ընտրեց իր նոր խնամակալութիւնը եւ որոշեց իր ուսուցիչները։

Կարգ մը անհատ Հնչակեաններ եւ նախկին ուսուցիչները իրար մօտ գալով այժմ բացած են իրենց դպրոցը, ուր կը յաճախեն քանի մը աշակերտներ միայն։

ՖՐԱՆՍԱ

ԿԸ ԹԱՓԻՆ ԻՆՉՊԷՍ ԱՇՆԱՆ ՏԵՐԵՒՆԵՐԸ

ՎԱԼԱՆՍ, 25 սեպտ.—Անցեալ ուրբաթ օր հողին յանձնեցինք տեղւոյս ընկերներէն Մկրտիչ Բարաղամեանը։ Հասակը 32 գարուն բոլորած։ Կը թողու այրի մը չորս զաւակներով։ Երկու տարի առաջ ձախ կուրծքին վրայ վէրք բացուեր էր։ Բժիշկներու խորհուրդին վրայ գործողութեան ենթարկուեցաւ։ Սակայն անօգուտ։ Երկու շաբաթ առաջ նոր հիւանդութեան մը ենթարկուելով, փոխադրուեցաւ հիւանդանոց։ Իր հայրենակիցները ջանք չխնայեցին զինքը փրկելու համար։ Նիւթապէս եւ բարոյապէս ամէն օժանդակութիւն ընծայեցին։ Բոլորէն սիրուած էր իր ազնիւ բնաւորութեամբ։

Համոզուած եւ խանդավառ դաշնակցական էր. հաւատակ իր հիւանդագին վիճակին, դէպի կուսակցութիւն իր պարտականութիւնները կը կատարէր լրիւ։ Բարաղամեան ծնած էր Երզնկա։ 1923ին հաստատուած էր Վալանս եւ 1924էն ի վեր կը պատկանէր տեղւոյս կազմին։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼԷՆԻՆԱԿԱՆԻ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԵՐԸ

Լէնինականի մէջ այս տարի պէտք է աւարտի 1 միլիոն 747,000 ռուբլիի շինութիւն։ Այս գումարով պէտք է շինուին բաղնիք, լուացարան, բնակարաններ, փողոցի սալայատակում, եւն.։ Այս աշխատանքներուն մէկ մասը արդէն կատարուած է։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՇԷՆՔԵՐԸ

1931ին, Հայաստանի քաղաքներուն եւ շրջաններուն մէջ կար 200 կիսաւարտ դպրոցական շէնք. ասոնց շինութիւնը պէտք է աւարտէր նոյն տարուան ընթացքին. ինչ որ չէ կատարուած։

Իսկ այս տարի, Հայաստանի 20 շրջաններու մէջ, կառուցումը աւարտած է 105 դպրոցական շէնքերու, 482 սենեակով։ Կիսաւարտ կը մնան 150 շէնքեր՝ 695 սենեակով։

Մէկ քանի շրջաններ դրամական պակասի հետեւանքով չեն կրցած աւարտել դպրոցական կիսակառոյց շէնքերը (Թէշիշքեանդ, Դիլիջան, Իջեւան)։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒԻ ԴԷՊԻ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐ

Ստ. Լիսիցեանի ղեկավարութեամբ, գիտական երկրորդ արշաւ մը կատարուած է դէպի Զանգեզուր։

Անցեալ տարի, առաջին արշաւախումբը այցելած էր Սիսիանի ու Դորիսի շրջանները, հաւաքելով ազգագրական ու հնագիտական նիւթեր։ Ատկից զատ, արշաւախումբը կրցեր էր հաւաքել տեղական կենցաղի վերաբերեալ իրերու հարուստ հաւաքածոյ։

Այս առաջին արշաւախումբը իր աշխատանքները ցուցադրած է այս տարի, մարտին, պետական թանգարանի ազգագրական սրահին մէջ։

Այս տարի կազմակերպուած գիտական արշաւը շարունակած է անցեալ տարուան աշխատանքները՝ Ղափանի եւ Մեղրիի մէջ։

Արշաւախումբը, Զուլֆայի եւ Օրտուբաթի վրայով անցած է Մեղրի, անկից Օխչիի ձորը եւ Ղափանի հանքերն ու շրջակայ գիւղերը։ Ցետոյ, Թրքաբնակ Գեղվայ ձորը եւ Սիսիան ու Նախիջեւան։

Ուղեւորութիւնը տեւած է 55 օր։ Արշաւախումբը, հայկական թէ թրքական գիւղերուն մէջ, արձանագրած է արժէքաւոր նիւթեր, ձեռք բերած է բաւականաչափ իրեր որոնք անցեալ տարի հաւաքուած իրերուն հետ, պիտի կրնան լրիւ պատկերը տալ վերակառուցուող Զանգեզուրի եւ Մեղրիի շրջաններու կենցաղին։

Արշաւախումբը մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուցած է թուրք ազգաբնակչութեան նիստ ու կացին վրայ։ Զբաղած է նաեւ հնագիտական պրպտումներով, ճշդած եւ նկարած է Կապան քաղաքի, Վահանավանքի եւ Թալարերդի վայրերը։

Պետական թանգարանի ազգագրական ճիւղը ծրագրած է այս տարուան վերջը, երկու գիտական արշաւներու արդիւնքները միացնելով, կազմակերպել Մեղրի եւ Զանգեզուրի վերաբերեալ տեւական ցուցահանդէս մը։

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐ

Որոշուած է Լէնինականի մէջ հանրակառք հաստատել և այդ նպատակին համար յատկացուած է 28.200.000 ռուբլի։ Քաղաքներու բարեկարգութեան, փողոցներու սալայատակման և մայթերու շինութեան պիտի յատկացուի 50 միլիոն։

Երեւանի հանրակառքի շինութեան աշխատանքներն ալ գրեթէ աւարտած են։ Երեւան հասած են 50 մասնագէտ բանուորներ որոնք գիծերու զետեղումը կը կատարեն։ Ելեքտրացանցը արդէն հասած է Աբովեան Զօհրապեան փողոցէն մինչեւ Նալբանտեան փողոց։

*** Ցուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ ուրբաթ առաւօտեան ժամը 8,30ին։ Կը մասնակցէին բազմաթիւ հայրենակիցներ եւ ընկերներ։ Ծաղկեպսակներ բերած էին Հ. Ց. Դաշնակցութեան Կոմիտէն (եռագոյնով), իր բնակած արուարձանին Մալատիէրի Հայրեն. Ընկերութիւնը եւ շատ ուրիշներ։ Ցուզիչ դամբանական մը խօսեցաւ Հ. Ց. Դ.ի կողմէ ընկ. Սարոյեան։

Ցարգանք պաշտելի յիշատակիդ սիրելի ընկեր եւ հանգիստ ոսկորներուդ։

Ա. Փէրզիկեան

Մեր ընկերներուն եւ բարեկամ ընթերցողներուն

Կը շարունակէ կարդալ ՄԱՐՏԿՈՑը։ Ադիթը ունեցամ գնահատելու անոր ուղղութիւնը։ Եթէ կ'ուզէ որ յարատեւեմ՝ հետզհետէ զարգացնելով մեր ու ձեր թերթը, եթէ կ'ուզէ որ ամրացնեմ ու տարածեմ մեր ուղղութիւնը, օգնեցէք մեզ, ղրկելով հասցէները ձեր բարեկամներուն եւ ազգականներուն, որոնք կրնան ընթերցող կամ բաժանորդ դառնալ։ Ցանձն կ'առնեմ երբ թիւ իբր նմոյշ ձրի ղրկել ՄԱՐՏԿՈՑը, տրուած հասցէներուն։

Ձեր օժանդակութեամբ՝ ՄԱՐՏԿՈՑը պիտի դառնայ տարագիր հայութեան ու մանաւանդ երիտասարդութեան բոլոր ցաւերուն հարազատ արտայայտիչը։

ՑԱՆԿ ԱՆՁԵՐՈՒ ՈՐՈՆՔ ԿՐՆԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԴԱՌՆԱԼ «ՄԱՐՏԿՈՑ» ԻՆ

Անուն - Մականուն	Հասցէ (փողոց եւ թիւ)	Քաղաք	Նահանգ

Ցանկ՝ հաղորդուած ..... *ի կրկին։*

Հասցէ.....

Լեցնել եւ վերադարձնել ***ՄԱՐՏԿՈՑի***, «MARDGOTZ» 221, Rue Lafayette - Paris (X°)

«ՄԱՐՏԿՈՑ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

Կ. Տ'ԱՆՈՒՆՑԻՕ

ԷՔԻՍԳՈՓՕ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարտի գիշեր մըն էր, բոլորովին պայծառ և գրեթէ դաղջ։ Կը բարձրանայի Զօրս Աղբիւրներու պողոտայէն, կը դառնայի դէպի Քիրինալ. լայն տարածութիւն մը կը փնտռէի, կ'ուզէի մէկ անգամէն անսահման օդ ըմպել, դիտել աստղերը, ունկնդրել ջուրի մրմունջները, բանաստեղծական բան մը ընել, երազել ապագայի մասին...։ Անընդհատ կը կրկնէի ինքնիրենս.

— «Ազա՛տ, ազա՛տ, ազա՛տ մարդ մըն եմ ես...» Տեսակ մը գինովութիւն եկած էր վրաս։ Դեռ չէի կրնար խորհիլ, մտածումներս ամփոփել ու կացութիւնս քննել։ Սնոտի բաղձանքներ կ'ունենայի, կ'ուզէի հազարումէկ գործեր ընել մէկ անգամէն, հաստատելու համար ազատութիւնս։ Սրճարանի մը առջեւէն անցած ատենս, երաժշտութեան մը հոսանքը զգացի, որ զիս խորապէս յուզեց։ Ներս մտայ, գլուխս բարձր։ Ինծի կը թուէր թէ, արի երեւոյթ մը ունէի։ Գոնեակ մը ապսպրեցի, որուն շիշը սեղանին վրայ ձգել տուի եւ երկու-երեք գաւաթ խմեցի անկէ։

Այդ սրճարանին մէջ մարդուս խեղդուիլը կուգար։ Գլխարկս հանելու համար ըրած շարժումս ինծի յիշեցուց ճակատիս սպին, որ յիշողութեանս մէջ արթնցուց դաժան նախադասութիւնը. — «Գողի մը կողմէ ճակատիդ վրայ նշան դրուած է»։ Եւ որովհետեւ կ'երեւայի թէ ամէն մարդ ճակատիս կը նայի և կը տեսնէ իմ վէրքս, կը մտածէի.— «Ի՞նչ պիտի կարծեն, թերեւս պիտի խորհի՞ն թէ մենամարտի մէջ ստացուած վէրք մըն է»։ Իսկ ես որ բնաւ քաջութիւն չեմ ունեցած կռուելու, այս մտածումէս հաճոյք կը զգայի։ Եթէ մէկը քովս գար նստէր եւ հետս խօսակցէր, անշուշտ միջոց մը կը գտնէի անոր պատմելու իմ մենամարտս։ Բայց ոչ ոք եկաւ։ Քառորդ ժամ մը վերջ, պարոն մը ներս մտաւ և դիմացս, սեղանին միւս կողմը աթոռ մը դրաւեց։ Ան բնաւ չնայեցաւ ինծի, արտօնութիւն չխնդրեց ինձմէ, և երբեք ուշադրութիւն չդարձուց որ ոտքերս դրած էի դիմացիս աթոռին վրայ։ Ասիկա անքաղաքավարութիւն է, այնպէս չէ՞։

Մեկնեցայ, սկսայ փողոցներուն մէջ հանդիպած ուղղութեամբ քալել։ Գինովութիւնս յանկարծ իջաւ. ինքզինքս անհունօրէն դժբախտ զգացի, առանց բնաւ գիտնալու թէ ինչո՛ւ։ Կամաց կամաց, տարտամ մտատանջութիւն մը յաջորդեց թմրութեանս. աւելցաւ մտատանջութիւնս, դարձաւ աւելի խարանող ու ինծի թելադրեց գաղափար մը։— «Հապա եթէ դեռ Հռոմ կը գտնուի անիկա, ծուարած վիճակի մէջ. հապա եթէ փողոցները կը պտտի, ծպտուած վիճակով. հապա եթէ դրանս առջեւ ինծի կը սպասէ, հետս խօսելու համար, հապա եթէ իմ սանդուխս մթութեան մէջ ինծի կը սպասէ»։ Վախ զգացի, երկու երեք անգամ ետիս դարձայ, վստահ ըլլալու համար թէ ետեւէս չէ՞ր գար. ուրիշ սրճարան մը մտայ իբր ապաստան։

Ուշ, շատ ուշ ատեն, որոշեցի բնակարանիս ճամբան ձեռք առնել։ Բոլոր երեւոյթները, բոլոր ազմուկները զիս սարսափէս կը դողցնէին։ Մութին մէջ, մայթին վրայ պառկած մարդ մը՝ աչքերուս առջեւ դիակի մը տեսիլքը պարզեց։ Օ՜, ինչո՞ւ համար անձնասպան չէ եղած, կը մտածէի, ինչո՞ւ համար անձնասպան ըլլալու արիութիւնը չէ ունեցած, թէպէտ ասիկա իր ընելիք միակ բանն էր։ Ու այն ատեն նըշմարեցի որ՝ Վանդէրի մահուան լուրը զիս աւելի պիտի ուրախացնէր քան թէ փախուստին լուրը։

Քիչ մը քնացայ, և խռոված քունով մը։ Բայց առաւօտուն, պատուհանին փեղկերը բացուելուն պէս սփոփանքի զգայութիւն մը սկսաւ դարձեալ տարածուիլ ամբողջ էութեանս մէջ, տարօրինակ զգայութիւն մը որ դուք չէք կրնար հասկնալ, որովհետեւ բնաւ գերի չէք եղած։

Գրասենեակին մէջ, մանրամասն տեղեկութիւն ունեցայ Վանդէրի փախուստին մասին։ Խիստ ծանր անկանոնութեան մը մէջ գտնուած և արժեթուղթեր գողցած էր ելմտական կեդրոնական պաշտօնատունէն, ուր մօտ տարիէ մ'իվեր կը պաշտօնավարէր։ Ցերբակալման հրամանագիր հանուած էր իրեն դէմ, բայց առանց արդիւնքի։ Մէկ քանիներ կը կարծէին թէ ան արդէն յաջողած է ապահով վայր մը ոտք դնել։

Այդ օրէն սկսեալ, ազատ ըլլալուս վստահ, ապրեցայ միայն իմ սիրոյս. իմ գաղտնիքիս համար։ Ինծի կը թուէր, որ կարծես թէ կազդուրուելու վրայ էի. աւելի թեթեւ զգայութիւն մը կ'ունենայի իմ սեփական մարմնէս. տղու մը չափ հեշտութեամբ կուլայի. Մարտի վերջին և ապրիլի սկիզբի օրերը ինծի համար այնպիսի քաղցրութիւններ ու դիւրութիւններ ունէին, որոնց յիշատակը, հիմա որ կը մեռնիմ, զիս կը մխիթարէ ծնած ըլլալուս համար։

Այս միակ յիշատակը, Պարո՛ն, կը բաւէ որ ներեմ Զիրոյի մօրը, այն կնոջ որ ինծի այնքան վիշտ պատճառեց։ Պարո՛ն, դուք չէք կրնար հասկնալ թէ, ինծի պէս տառապանքէն ու անարդարութենէն կարծրացած և խաթարուած մարդու մը համար ի՞նչ կը նշանակէ իմ մէջս թաքուն բարութեան յայտնութիւնը, իր բնաւորութեան խորքին մէջ կարեկցութեան ակունքի մը գիւտը։ Դուք չէ՛ք կրնար ըմբռնել, թերեւս նոյնիսկ չէք հաւատար ըսածիս։ Թո՛ղ ըլլայ, դարձեալ կ'ըսեմ։ Վայրկեաններ կան, ուր, թո՛ղ Աստուած ներէ ինծի, կը զգամ թէ մէջս ցիսուսէն բան մը կայ։ Մարդոց ամէնէն փուքը և ամէնէն գերիվերը եղած եմ ես։

Է՜հ, ձգեցէ՛ք որ քիչ մը լամ։ Կը տեսնէ՞ք, ի՞նչպէս արտասուքներս կը հոսին։ Այնքան տարուան մարտիրոսագրութիւնը ինծի սորվեցուց այսպէս արտասուելը, առանց հեծկլտուքի, առանց հառաչանքի, որպէսզի մէկը չլսէ, որպէսզի զիս սիրող էակը չազդուի, որպէսզի զիս տառապեցնող էակը չնեղուի։ Աշխարհիս մէջ քիչեր կան որ ինծի պէս կըրնան լալ։ Ահաւասի՛կ, Պարո՛ն, կը խնդրեմ ձեզմէ որ գտնէ ասիկա յիշէք և զիս միտքերնիդ բերեք։ Իմ մահէս վերջ, պիտի ըսեք թէ, խե՜ղճ Ճիովաննի Էքիսգոփօն՝ իր ամբողջ կեանքին մէջ կրցաւ գտնել լըռութեան մէջ լալ։

Ինչպէս եղաւ որ, կիրակի օր մը — կանանչ կիրակին— հանրակառքին մէջն էի, Թիվոլիի ճամբուն վրայ։ Ճիշտն ըսելով, աղօտ յիշատակ մը միայն ունիմ այս մասին։ Խելագարութեան նոպա՞յ մըն էր, քնաշրջութեան արա՞ւք մը, — չիտակը ես ալ չեմ գիտեր։

(Շար.) Թարգմ. Լ. Մ.

Միջազգային Լուրեր

Անգլիոյ նախարարական տագնապը

Անգլիոյ վարչապետին Մաք Տոնալտի և պահպանողական պետին Պոլտուինի ջանքերը. համոզելու համար ազատական նախարարները որ շարունակեն մնալ իրենց պաշտօնին գլուխը, ապարդիւն անցան։ Ազատական նախարարները կը պնդեն իրենց տեսակէտին վրայ։ Օթթավայի մէջ կնքուած համաձայնութիւնները հակառակ են ազատ փոխանակութեան դրութեան, որուն ջերմ պաշտպանները կը մնան։

Ազատականներու այս յամառութեան վրայ, կ'ըսուի թէ Մաք Տոնալտ առաջարկած է ինքն իսկ հրաժարի վարչապետութենէն, գործելու ազատութիւն ձգելու համար ազատականներուն, որպէսզի իրենք կարենան՝ միակամ և համերաշխ դահլիճ մը վերակազմել։

Մաք Տոնալտի այս առաջարկը միաձայնութեամբ մերժուած է։

Գերմանիոյ ներքին կացութիւնը

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գերման վարչապետը Ֆոն Փափէն խորհրդարանական քննիչ յանձնախումբին ներկայացաւ, խորհրդարանի լուծման պարագաներուն մասին՝ տալու համար ուզուած լուսաբանութիւնները։

Խորհրդարանի առաջին նիստին մէջ ծագած միջադէպերուն մասին, Ֆոն Փափէն ընդունած է թէ չէր կրնար խօսք ուզել այն պահուն որ քուէարկութիւնը սկսած էր։ Գերման վարչապետը խոստովանեցաւ նաեւ թէ, խորհրդարանի բացումէն առաջ, կառավարութիւնն արդէն իր տրամադրութեան տակ ունէր լուծման հրամանագիրը՝ ստորագրուած հանրապետութեան նախագահին կողմէ և թէ ժողովի դադարի ընթացքին էր որ բերել տուած է գայն ու թուականը գրած է վրան։ Խոստովանեցաւ նաև թէ կառավարութիւնը որոշած էր խորհրդարանը լուծելով արգիլել որ անվստահութեան քուէ տայ իր դէմ։

Գերման կառավարութիւնը տենդագին կերպով կը պատրաստէ յառաջիկայ ընտրութիւնները։

Ֆոն Փափէն չպիտի կրնայ, ընտրութեանց մէջ՝ կութնիլ որևէ կուսակցութեան վրայ, բացի Հուկէնպերկի կուսակցութենէն որ բոլորովին համամիտ չէ կառավարութեան գործունէութեան։

Գերման կառավարութիւնը որոշած է հաստատել փրօփականտի սպասարկութիւն մը, որուն գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ կառավարութեան համակիր խմբակցութեանց ջանքերը, եւ համոզել ընտրողները որ օրուան կառավարութիւնը և անոր քաղաքականութիւնը ամէնէն աւելի կը համապատասխանէ երկրին շահերուն։

Ռուսիա եւ Մանչուրիա

Թոքիոյէն «Թայմզ»ի թղթակիցը կը գրէ որ Մոսկուայի ճափոնական դեսպանը, խորհրդ. արտաքին գործոց ժողովրդական օգնականին՝ Գարախանի կարծիքը շօշափած է Մանչուրիոյ անկախ պետութեան՝ Ռուսիոյ կողմէ ճանաչման մասին։

Գարախան պատասխանած է թէ խորհրդ. կառավարութիւնը թէեւ թոյլ պիտի տայ որ Մանչուրիա հիւպատոսներ նշանակէ Սիպերիոյ մէջ և ընդհանուր հիւպատոս մը ալ Մոսկուայի մէջ, սակայն առայժմ ամբողջովին չպիտի ճանչնայ Մանչուրիական անկախութիւնը։

Ռուսեւնատիոն Բանակցութիւններ

Թոքիոյէն «Թայմզ»ի տրուած լուրի մը համաձայն խորհրդ. կառավարութիւնը ճափոնական տան մը հետ բանակցութիւններ կը կատարէ 20.000 թօնս ցորենի ներածման համար։ Այս բանակցութեանց նպատակն է ցորենի փոխարժէքով վճարել Ճափոնէն գնուած ճարտարարուեստական գործիքներու պարքը։

Կ'ըսուի նաև թէ ռուսական քարիւղի ներածման համար կնքուած պայմանագրութիւն մը կը նախատեսէ քարիւղի փոխարժէքը յատկացնել Ճափոնէն կատարուած գնումներու։ Ճափոն յանձն կ'առնէ դիւրացնել ռուսական բամպակի և ցորենի վաճառումը։

ՌՈՒՄԷՆ ԴԵՍՊԱՆԻ ՄԸ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ

Լոնտոնի ռումէն դեսպանը Պ. Թիթուլէսքօ հրաժարեցաւ Լոնտոնի դեսպանական և Ազգերու Դաշնակցութեան մօտ՝ ռումէն մնայուն պատուիրակութեան իր պաշտօններէն։ Լաւատեղեակ շրջանակներ կը հաւաստեն թէ այս հրաժարման պատճառն է ոչ յարձակման դաշինքի մը կնքման համար, Ռուսիոյ և Ռումանիոյ միջեւ կատարուած բանակցութիւնները։

MÉRIDIONAL

Նպարեղէնի մեծ վաճառատուն

Ճոխ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական

Ուտեստեղէններու

ԱՌՍՔՈՒՄ ԳԱՒԱՌՆԵՐԸ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

8, Rue Châteaudun - Paris - 9e

Métro : Cadet - Le Peletier - N. D. Lorette

ԱՆԽԱՐԴԱԼ ԱԳՐԱՆԵՐ - ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

ԹԱՐՄ ԿԱՆԱՉԵՂԷՆ ԵՒ ՄՐԳԵՂԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԵՂԱՐԱՆ

13-15 Rue Colbert

MARSEILLE

Կեդր. նամակատան ճիշդ դէմը

Ձեր բոլոր գնումներուն, դեղօրէից եւ ուրիշ պէտքերու համար դիմեցէք դեղագործ

ՇԱՒԱՐՇ ԹԱՇՃԵԱՆԻ

Արագ եւ վաճառ սպասարկութիւն

Grand Pharmacie de la Poste

ԱՆԹՐԱՍԻԹ - Anthracites

ամէն երկիրներէ ներածուած.

Ինչպէս նաեւ վառելանիւթի ամէն տեսակներ

ԱՄԵՆԱՆՊԱՏԱՍԽԱՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

H. SOUDJIAN

63 Rue Lepic - Paris 18e

Միակ ներկայացուցիչ ածուխի ամենագլխաւոր մթերանոցներու։

ԴՊԱՐԱՏՈՒՆ ԵՓՐԱՏ

Վահէ Իշխանեան

Արեւելեան եւ Եւրոպական նպարներ

Ձկայ՝ չկայ, մաքուր եւ ածան։

9, Rue Jouye-Rouve, Paris (20e)

մէթրօ Պելվիլ

ՆՊԱՐԱՏՈՒՆ

ՀՄԱՅԵԱԿ ԻԶԳԱԼԱՅԵԱՆԻ

8, Allée Paul-Lafargue, Pavillon s.Bois

Հ. Բ. Ը. Միութիւն

ԿՈՉ

Պելվիլի, Անկիէն լէ Պէնի, Անիէռի, Պուա Գոլոմպի, Ալֆորվիլի, Իսի լէ Մուլինոյի, Սարսէլի եւ Սէվրանի հայ ծնողներուն։

Հայկական Բարեգործական Միութեան Փարիզի Մասնաժողովը կը փութայ հաղորդել թէ, յառաջիկայ Հոկտեմբերին կը սկսի վերոյիշեալ հայաբնակ շրջաններուն մէջ իր նախաձեռնութեամբ բացուած հայ լեզուի եւ ազգային պատմութեան դասընթացքներուն 4-րդ տարեշրջանը, հետեւեալ ժամանակացոյցով։

1. *Պելվիլի շրջանակ (Փարիզ) ամէն Հինգշաբթի, ժամը 9-11: Սրահ* 40, Rue de Belleville, Paris.
2. *Անկիէն լէ Պէն. ամէն Հինգշաբթի, ժամը 2-4:* Institut Moderne, Boulevard Carnot, Enghien,
3. *Անիէռ - Պուա Գոլոմպ. ամէն Հինգշաբթի, ժամը 10 - 12 եւ 2-4. Սրահ* 345, Avenue d'Argenteuil, Bois-Colombes.
4. *Իսի լէ Մուլինո. ամէն Հինգշաբթի ժամը 2 - 3:* 5 bis, Place Nationale, Billancourt.
5. *Սարսէլ. ամէն Հինգշաբթի, ժամը 10 - 12:* 26, Rue Beauséjour, Sarcelles.
6. *Սէվրան. ամէն Հինգշաբթի, ժամը 10 - 12: Պր. Պարճեանի տունը:*
7. *Աշֆորվիլ. ամէն Հինգշաբթի ժամը 10 - 12 եւ 2 - 4: Հայոց եկեղեցին:*

Վերոյիշեալ վայրերու ծնողներուն ջերմապէս կը խնդրուի փրնտ նախակրթարանները յաճախող իրենց երկսեռ զաւակները անպայմանօրէն եւ կանոնաւորաբար ղրկել այս դասընթացքներուն։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ Մ-ԺՈՂՈՎ

Հրապարակային Մեծ Բանախօսութիւն Լիոնի մէջ

Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ԿՈՂՄԷ

1 հոկտ. 1932, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին

Գրդ Թաղապետարանի Սրահին մէջ

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Պիտի խօսի՝ ԸՆԿ. ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻԻԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի

Տեսիլի «ԱՐԾԻՒ» ճանճառի խումբը

Ղեկավարութեամբ Պ. Ժ. Խտիկեանի

Պիտի ըլլան մեներգ եւ արտասանութիւններ

Ծախքերու մասնակցութեան համար կը գանձուի 1 Ֆրանկ

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մեծ շուքով կը տօնուի Հոկտեմբեր 8-ին

ՊՐԷՊԱՆ ՄԱՐՄԷՑԵԷԻ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ, կը տօնուի Հոկտ. 15ին Շաբաթ օր

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՇՈՒՏՈՎ

Հ. Յ. Դ. - ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿՐ ՀՐԱՒԻՐԷ

ՄԷՆ-ԼՈՒ.— «Ակնունի» ենթակոմիտէի արտակարգ ժողովը, այսօր Հինգշաբթի իրիկուն, հաւաքատեղիին մէջ, ժամը 8,30ին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ.ի և Կոմիտէի ներկայացուցիչները։

Ուրբաթ օր. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն, քաղաքի հաւաքատեղիին մէջ, ընդհ. արտակարգ ժողով ժամը 8.30ին. պարտաւորիչ է ներկայութիւնը։ Ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ.ի եւ Կոմիտէի ընկերները։

«ՌՈՍՏՈՄ».— Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին կուսակցական հաւաքատեղիին մէջ։ Կարեւոր եւ արտակարգ ժողով։ Ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ.ի և Կոմիտէի անդամները։

ԱԻՏՕ.— Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Ոսկեանի սենեակին մէջ։ Ընդհ. ժողով, խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ.ի և Կոմիտէի ընկերներ։

«ՀՐԱՅՐ» ենթակոմիտէն.— Պ. Օտտոյի «Հրայր» ենթակոմիտէի ընկ. ժողովը Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկ. Ճառայեանի բնակավայրին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ.ի և Կոմիտէի ընկերները։

FOYER FRANÇAIS-ի

Ձրի Դասաւանդութիւնները

Յառաջիկայ 3 Հոկտ. երկուշաբթի օր կը վերսկսին Foyer Français-ի հաստատած գիշերային ձրի դասաւանդութիւններ, որուն կրնան հետեւիլ երկու սեռ եւ ամէն տարիքի օտարականներ։

Դիմել եւ արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն. —

3րդ թաղ. 2, Rue Ferdinad-Berthaud
4րդ — 6, Rue Hosp. St-Gervais,
5րդ — 23, Rue Cujas,
11րդ — 10, Rue Titon,
18րդ — 43, Rue des Poissonniers,
20րդ — Rue des Ramponneau,
Պուլոներ-Պիյեանգուր, 87, Rue Thiers,
Պըզոն, 14, Rue Maurice-Berteau,
Սիւրէն, Ecole Jean Macé.

Դասերը տեղի կ'ունենան շաբաթը երկու գիշեր, ժամը 8.30էն 10,30։

Կանոնաւոր հետեւողները տարեվերջին կը ստանան վկայագիր որ մեծապէս կրնայ օգտակար ըլլալ հետագային։

Սափրիչ

Ա. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

86, Rue Rébéval

Կոշիկի արհեստանոց

ՍՈՒՐԷՆ ԳԱՐԱԽԱՆԵԱՆ

ամէն տեսակ Կոշիկ կանանց յատուկ

Նրբանաւակ, տկուն եւ մաշէլի գիներով

Զոյգը՝ մեծապանակի գինով

61, rue Piat - Paris :: Métro: Belleville

կարեւոր, գործի տէրերուն

Ռէֆլամի դարն է, յայտարարութեան բոլոր միջոցներէն պէտք է օգտուիլ։ Եթէ կ'ուզէք որ կոյրերն իսկ կարդան ձեր ծանուցումները դիմեցէ՛ք

ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՁԻԿՃԵԱՆ

OFFICE LAFAYETTE

226, Rue Lafayette, Paris (10e)

որ լաւագոյն գեղարուեստական եւ խիստ մաշէլի գիներով կը պատրաստէ թուղթի, լաթի եւ ապակիի վրայ ամէն տեսակ ազդեր։

ՄԷԹՐՕ՝ LOUIS BLANC TÉL. NORD 86 - 06

A la Coupe moderne

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ ԱՑՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ

Ճաշակաւոր աշխատանք,

Համեստ գիներ՝ ամէն խակի մաշէլի.

198. ROUTE NATIONAKE, VIROFLAY

Le Gérant : M. TAKEMDJIAN

Impr. "Arax" - Topalian Frères

221, Rue Lafayette - Paris (Xe)

ԱՄԷՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

SEVA PARIS

REGISTERED TRADE MARK

Երկու գործիքներ որոնք զարմացուցին ամենէն դժուարահաճները։ Ամենէն ազնուական ֆօնօն որ միաժամանակ զարդ մըն է ու կրելի պերճանքի գործիք մը

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ Գ ԻՆՈՎ։

T. S. F.ի poste secteur ՄԸ

4 Lampes ամբողջ Եւրոպան ձեր տրամադրութեան տակ Appareilներ ամէն կարգի գիներով։

Ամէն տեղեկութեանց համար դիմել՝

Manufacture des Machines Parlantes "SEVA"

206, Rue Lafayette, Paris (10e)

Métro: Louis-Blanc

ՁԵՐ ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ !

ՈՒՐԻՇ ՈԵԻԷ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՄԵԼԷ

ԱՌԱՋ ՄԵՋԻ ԴԻՄԵԼ

"Naumann"

Հիմնուած 1868-ին

Տարեկան արտադրութիւն

120,000 մեքենայ

"NAUMANN"ը տիեզերահռչակ գործարան մըն է որ կ'արտադրէ կարի ինչպէս նաեւ կօշկակարութեան յատուկ ամէն կարգի մեքենաներ, ԱԺՍԱՆ, ՏՈԿՈՒՆ եւ ԱՐԱԳԱՇԱՐԺ։

Կառուցիներ, կօշկակարներ ձեր գնումը կատարելէ առաջ՝ ձեր շահուն համար իսկ՝ անգամ մը տեսէք Փարիզի եւ արուարձաններու մեր միա՛կ հայ գործակալը։

Վճարման դիւրութիւն, աւելի լաւ բան ***Singer***ը եւ աւելի աժան եւ աւելի նուազ կանխավճար բան ***Singer***։

ԴԻՄԵԼ «ՄԱՐՏԿՈՑ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ